

LİSANSÜSTÜ TURİZM EĞİTİMİNDE EĞİTİM KALİTESİ VE MESLEKİ MOTİVASYONA İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ: TÜRKİYE VE İNGİLTERE ÖRNEĞİ

YAZAR

Dr. Ahmet Can UYSAL

EDİTÖR

Prof. Dr. Cemil ÖRGEV

**LİSANSÜSTÜ TURİZM EĞİTİMİNDE EĞİTİM
KALİTESİ VE MESLEKİ MOTİVASYONA İLİŞKİN
KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ:
TÜRKİYE VE İNGİLTERE ÖRNEĞİ**

YAZAR

Dr. Ahmet Can UYSAL

EDİTÖR

Prof. Dr. Cemil ÖRGEV

Söz konusu kitap;
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Turizm Ana Bilim Dalı'nda 2023
yılında Ahmet Can UYSAL'ın Prof. Dr. Cemil ÖRGEV danışmanlığında tamamlanmış olan
"Lisansüstü Turizm Eğitiminde Eğitim Kalitesi ve Mesleki Motivasyona İlişkin Karşılaştırmalı Bir Analiz:
Türkiye ve İngiltere Örneği" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

Bu kitapta yer alan her bölümün tüm sorumluluğu (görseller, tablolar, çizelgeler, çizimler, grafikler, direkt alıntılar,
etik/kurum izni vb.) yazara aittir.

Herhangi hukuki bir olumsuzlukta Çizgi Kitabevi Yayınları ve kitap editörü hiçbir konuda bir yükümlülük ve hukuki
sorumluluğu kabul etmez, hukuki yükümlülük altına alınamaz. Her türlü hukuki yükümlülük ve sorumluluk yazara
aittir.

Bu kitap maddi bir değer ile alınıp satılamaz. Kitapta yer alan bilgiler alıntı yapılmak ve ilgili alıntıya atıf yapılmak
koşulu ile kaynak gösterilmek üzere bilimsel ya da ilgili araştırmacılar tarafından kullanılabilir.

Çizgi Kitabevi Yayınları (e-kitap)
Eğitim Bilim

Genel Yayın Yönetmeni
Mahmut Arlı

©Çizgi Kitabevi
Ağustos 2023

ISBN: 978-625-396-061-2
Yayıncı Sertifika No: 52493

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -

YAZAR
UYSAL, Ahmet Can
EDİTÖR
ÖRGEV, Cemil

LİSANSÜSTÜ TURİZM EĞİTİMİNDE EĞİTİM KALİTESİ VE MESLEKİ MOTİVASYONA İLİŞKİN
KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ: TÜRKİYE VE İNGİLTERE ÖRNEĞİ

Sayfa Düzeni ve Kapak Tasarımı
Ozsum Academy

Baskıya Hazırlık: Çizgi Kitabevi Yayınları
Tel: 0332 353 62 65- 66

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah. | Alemdar Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1 | Çatalçeşme Sk. No:42/2
Meram/**Konya** | Cağaloğlu/**İstanbul**
(0332) 353 62 65 - 66 - (0212) 514 82 93
www.cizgikitavevi.com

📌📞📧/ cizgikitavevi

ÖNSÖZ

Turizm eğitiminin başarı sağlaması eğitim kurumlarının yapısının nitelikli olmasıyla ilgili bir durumdur. Ülkeler için nitelikli bir eğitime ulaşmanın en önemli unsuru çağın değişen koşullarına göre tasarlanmış eğitim programlarına sahip olmaktır. Turizm sektörü ülkemiz için dış pazarlarda rekabet gücü en yüksek sektörlerin başında gelmektedir ve bu sektörde rekabet gücünün korunması hizmet kalitesine, hizmet kalitesi ise eğitimin niteliklendirilmesine bağlıdır.

Bu eserde, lisansüstü düzeyde turizm eğitimi alan bireylerin almış oldukları eğitim kalitesi değerlendirmesi ve bu eğitim kalitesinin de mesleki motivasyonları ve kariyere devam etme niyetleri üzerinde etkili olup olmadığı konusunu irdelemektir. Araştırmada iki farklı ülkenin kıyaslaması yapılarak aralarındaki farklılıklar ortaya konulmuştur. Bu kapsamda turizm eğitiminin Türkiye ve İngiltere’de nasıl işlediği ikincil kaynaklarla incelenmiştir. İki ülkede turizm eğitiminin amacı ve önemi, turizm eğitimi veren kurumlar, kabul koşulları ve lisansüstü düzeyde turizm eğitimi hakkında bilgiler her iki ülkenin yüksek öğretim kurumlarından ve üniversitelerinden derlenmiştir. Ayrıca Eğitim motivasyonu kavramı, eğitimde motivasyon kaynakları ve turizm eğitimindeki algıyı etkileyen faktörler teorik olarak ele alınmıştır.

Emeği geçen bölüm yazarlarına teşekkür eder, kitabımızın okuyucular için verimli olması ve alana katkı sağlamasını temenni ederiz.

Saygılarımızla...

Dr. Ahmet Can UYSAL
Ağustos 2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
TABLO LİSTESİ	x
ŞEKİL LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1. TURİZM EĞİTİMİ	4
1.1. Turizmin Tanımı ve Turizm Eğitimi	4
1.2. Turizm Eğitiminin Amacı ve Önemi	6
1.3. Turizm Eğitimi İhtiyacı	7
1.4. Turizm Eğitiminin Özellikleri	9
1.5. Turizm Eğitiminin Turizm Sektörüne Katkısı	10
1.6. Türkiye'deki Turizm Sektörünün Eğitim Üzerindeki Etkisi	12
1.6.1. Türkiye'deki Turizm Kurumları	12
1.6.1.1. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Turizm Eğitimi	12
1.6.1.2. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği ve Turizm Eğitimi	13
1.6.1.3. Türkiye Otelciler Birliği ve Turizm Eğitimi	14
1.6.1.4. Turist Rehberleri Birliği ve Turizm Eğitimi	14
1.6.1.5. Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği ve Turizm Eğitimi	15
1.6.1.6. Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı ve Turizm Eğitimi	15
1.6.2. Türkiye'nin Dünya Turizm Sektörü İçerisindeki Yeri	15
1.7. İngiltere'deki Turizm Sektörü ve Eğitim Üzerindeki Etkisi	18
1.7.1. İngiltere'deki Turizm Kurumları	19
1.7.1.1. İngiliz Turizm Endüstrisi Konseyi ve Turizm Eğitimi	19
1.7.1.2. İngiliz Otelcilik Derneği ve Turizm Eğitimi	19
1.7.1.3. İngiltere Turizm Birliği ve Turizm Eğitimi	20
1.7.1.4. Önde Gelen Ziyaretçi Gezileri Derneği ve Turizm Eğitimi	20
1.7.1.5. Turizm Topluluğu ve Turizm Eğitimi	21
1.7.1.6. Seyahat ve Turizm Enstitüsü ve Turizm Eğitimi	21
1.7.2. İngiltere'nin Dünya Turizm Sektörü İçerisindeki Yeri	22
BÖLÜM 2. TÜRKİYE'DE LİSANSÜSTÜ DÜZEYDE TURİZM EĞİTİMİ	24
2.1. Türkiye Eğitim Sistemi ve Turizm Eğitimi	25
2.2. Türkiye'de Lisansüstü Eğitimin İşlevleri	27
2.3. Türkiye'de Lisansüstü Eğitim İçin Gereklilikler	29
2.4. Türkiye'de Turizm Lisansüstü Eğitimi Veren Kurumlar	32
2.5. Türkiye'de Turizm Eğitimi Veren Kurumların Kabul Şartları	34
2.6. Türkiye'de Turizm Lisansüstü Programlarının Müfredat Yapısı	35
BÖLÜM 3. İNGİLTERE'DE LİSANSÜSTÜ DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİ	38
3.1. İngiltere Eğitim Sistemi ve Turizm Eğitimi	38
3.2. İngiltere'de Üniversiteler ve Lisansüstü Eğitimin İşlevleri	42
3.3. İngiltere'de Lisansüstü Eğitim İçin Gereklilikler	43
3.4. İngiltere'de Turizm Lisansüstü Eğitimi Veren Kurumlar	46
3.5. İngiltere'de Turizm Lisansüstü Eğitimi Veren Kurumlar	46
3.6. İngiltere'de Turizm Eğitimi Veren Kurumların Kabul Şartları	50
BÖLÜM 4. TURİZM EĞİTİMİNDE KALİTE VE MOTİVASYON	52
4.1. Eğitim Motivasyonu Kavramı	52
4.1.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	52
4.1.2. Herzberg Hijyen/Motivasyon Faktörleri Teorisi	53
4.1.3. Hedef Belirleme Teorisi	54
4.1.4. Alderfer İhtiyaç Teorisi	55
4.1.5. Öz Belirleme Teorisi	55

4.1.6. Bilişsel değerlendirme Teorisi	56
4.1.7. Mutluluk Kaynakları Teorisi	57
4.1.8. McClelland Motivasyon Kaynakları Teorisi.....	58
4.2. Eğitimde Motivasyon Kaynakları	58
4.2.1. Eğitim Motivasyonundaki Dışsal Kaynaklar	58
4.2.1.1. Eğitim Hedeflerini Teşvik Eden ve Destekleyen Aile Üyeleri.....	58
4.2.1.2. Öğrencilere İlham Veren Öğretim Elemanları ve Akademik Danışmanlar	60
4.2.1.3. Rol Model veya Akranların Etkisi	61
4.2.1.4. Burslar ve Hibeler Gibi Mali Teşvikler	61
4.2.1.5. Kariyer Fırsatları ve İş Piyasası Talebi	62
4.2.1.6. Sosyal ve Kültürel Beklentiler veya Normlar	63
4.2.1.7. Kişisel İlgi Alanları ve Tutkular	64
4.2.1.8. Farklı Bakış Açıklarına ve Yeni Fikirlerle Maruz Kalma.....	64
4.2.1.9. Önceki Eğitim Ortamlarındaki Başarılar	65
4.2.2. Eğitim Motivasyonundaki İçsel Kaynaklar	65
4.2.3. Eğitim Motivasyonundaki Sosyal Kaynaklar	66
4.2.4. Eğitim Motivasyonundaki Psikolojik Kaynaklar	66
4.2.5. Eğitim Motivasyonundaki Biyolojik Kaynaklar	67
4.2.6. Eğitim Motivasyonundaki Bilişsel Kaynaklar.....	67
4.3. Turizm Eğitiminde Algıyı Etkileyen Unsurlar	68
4.3.1. Sınıf Ortamının Etkisi.....	68
4.3.2. Öğrenme Materyallerinin Etkisi	70
4.3.3. Öğrenme Tarzlarının Etkisi	71
4.3.3.1. Probleme Dayalı Öğrenme.....	71
4.3.3.2. Proje Temelli Öğretim	72
4.3.3.3. Gösterip Yaptırma Temelli Öğretim.....	72
4.3.3.4. Soru-Cevap Tekniği.....	72
4.3.3.5. Gezi / Gözlem Yöntemi.....	73
4.3.3.6. Keşfederek Öğrenme tekniği	73
4.3.3.7. Buldurma (Sokrates) Yöntemi	73
4.3.3.8. Benzeşim (Analoji) Yöntemi	74
4.3.3.9. Yaratıcı Drama	74
4.3.3.10. Beyin Fırtınası.....	75
4.4. Mesleki Tutum.....	75
4.4.1. Kariyer Hedefleri.....	76
4.4.2. Kariyer Motivasyonu	76
4.4.3. Kariyer Kararı Verme.....	76
4.4.4. Kariyer Değişikliklerine Uyum Yeteneği	77
4.5. Akademik Motivasyonun Mesleğe Dönük Tutumlara Etkisi	78
4.5.1. Öğretmen Geri Bildirimleri.....	78
4.5.2. Pratik Eğitim ve Staj.....	79
4.5.3. Mesleğe Yönelik Projeler	80
4.5.4. Mesleki Kuruluşlar ile İşbirlikleri	81
4.6. Eğitim Kalitesi Değerlendirme	81
BÖLÜM 5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	82
5.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Önemi.....	82
5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları	83
5.3. Araştırma Soruları ve Hipotezleri.....	83
5.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	84
5.5. Araştırmada Kullanılan Analizler	84
5.6. Araştırma Ölçeği ve Tasarımı.....	85
5.7. Araştırmanın Güvenilirliği ve Verilerin Dağılım Durumu	85
BÖLÜM 6. BULGULAR VE YORUMLANMASI	87
6.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	87

6.2. Mesleki Motivasyon	87
6.3. Eğitim Kalitesi Değerlendirme	88
6.4. Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler İle Ölçek Boyutlarının Analizi	93
SONUÇ ve ÖNERİLER	98
KAYNAKÇA	106
EKLER	121

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ALVA	: Association Of Leading Visitor Attractions
AMBA	: Association Of MBAs
BA	: Bachelor Of Arts
BSc	: Bachelor Of Science
CAAS	: Career Adapt-Abilities Scale
CDM	: Career Decision Making
CDMSE	: Career Decision Making Self-Efficacy Scale
CMI	: Career Maturity Inventory
CRT	: Cognitive Resources Theory
CSFP	: Commonwealth Scholarship and Fellowship Plan
DAAD	: Alman Akademik Değişim Hizmeti
DBA	: Doctor Of Business Administration
DES	: İngiltere Eğitim ve Bilim Departmanı
DL	: Discovery Learning
DMT	: Demonstration Method Of Teaching
EC	: Avrupa Konseyi
Ed.D	: Doctor Of Education
ERG	: Existence Relatedness Growth Theory
FIND	: Finding (Socrates) Method
GSCE	: Genel Orta Öğretim Sertifikası
HEFCE	: Higher Education Funding Council for England
ITT	: The Institute Of Travel and Tourism
MA	: Master Of Arts
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MPhil	: Master Of Philosophy
MSc	: Master Of Science
NARIC	: National Academic Recognition and Information Centre
OAS	: Occupational Attitude Scale
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
ORSAS	: The Overseas Research Student Awards Scheme
PBL	: Project Based Learning
PhD	: Doctor Of Philosophy
PSL	: Problem Solving Training
QAT	: Question-Answer Technique
SDT	: Self Determination Theory
SERC	: Science and Engineering Research Council
TAT	: Thematic Apperception Test
TEV	: Türk Eğitim Vakfı
TIC	: İngiliz Turizm Endüstrisi Konseyi
TTOK	: Türkiye Turing Otomobil Kurum
TTYD	: Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği
TUGEV	: Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TUREB	: Turist Rehberleri Odaları Birliği
TÜROB	: Türkiye Otelciler Birliği
UKH	: British Hospitality Association
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1	: 2019 Turizm Geliri ve Ziyaretçi Sayısı	17
Tablo 2.1	: 2021 Yılı Turizm Alanında Eğitim Alan Lisansüstü Öğrenci Sayıları.....	24
Tablo 2.2	: Türkiye’de Lisansüstü Düzeyde Öğrenci Sayıları	32
Tablo 2.3	: Türkiye’de Lisansüstü Kabul Şartları.....	35
Tablo 2.4	: Turizm İşletmeciliği Doktora Programlarının Müfredat Yapısı AKTS Dağılımı	37
Tablo 2.5	: Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans Programlarının Müfredat Yapısı AKTS Dağılımı	37
Tablo 3.1	: İngiltere’de Üniversitede Lisansüstü Eğitim Gören Öğrenci Sayısı	43
Tablo 3.2	: İngiltere’de Turizm Lisansüstü Eğitimi Veren Üniversiteler	48
Tablo 3.3	: İngiltere’deki Turizm Yüksek Lisans Program Adları	49
Tablo 3.4	: İngiltere’deki Turizm Yüksek Lisans Program Adları (Devamı).....	50
Tablo 3.5	: İngiltere’de Lisansüstü Kabul Şartları	51
Tablo 5.1	: Araştırma Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Analizi Sonuçları	86
Tablo 5.2	: Boyutlara Göre Tanımlayıcı İstatistikler	86
Tablo 6.1	: Türkiye’de ve İngiltere’de Yaşayan Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Bulgular.....	87
Tablo 6.2	: Mesleki Motivasyon Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi.....	88
Tablo 6.3	: Eğitim Kalitesi Değerlendirme (SEEQ) Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi	89
Tablo 6.4	: Eğitim Kalitesi Değerlendirme (SEEQ) Ölçeğine İlişkin Çoklu Regresyon (Etki) Analizi	90
Tablo 6.5	: Araştırma Değişkenlerine İlişkin Tekli Regresyon Analizi	90
Tablo 6.6	: Boyutlara İlişkin Korelasyon Analizi.....	92
Tablo 6.7	: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Öğrenme Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi	93
Tablo 6.8	: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile İlgili Çekicilik Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi	93
Tablo 6.9	: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Organizasyon Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi	94
Tablo 6.10	: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Grup Etkileşimi Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi	94
Tablo 6.11	: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Bireysel İlgili Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi	94
Tablo 6.12	: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Alana Hâkimiyet Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi	95
Tablo 6.13	: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Değerlendirme Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi	95
Tablo 6.14	: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Ödevlendirme Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi	95
Tablo 6.15	: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Mesleki Motivasyon Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi	96
Tablo 6.16	: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Eğitim Kalitesi Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi	96
Tablo 6.17	: Eğitim Kalitesi Değerlendirme (SEEQ) Ölçeğine İlişkin Çoklu Regresyon (Etki) Analizi	96

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1: 2019 Yılında Geliş Amaçlarına Göre Ziyaretçiler	18
Şekil 2.1: Türkiye’de Turizm Eğitimi.....	26
Şekil 2.2: 2022 Turizm Tezli / Tezsiz Yüksek Lisans Programları.....	32
Şekil 2.3: 2022 Turizm Tezli / Tezsiz Yüksek Lisans Program Adları	33
Şekil 2.4: 2022 Turizm Doktora Programları	34
Şekil 2.5: 2022 Turizm Doktora Program Adları.....	34
Şekil 3.1: İngiliz Örgün Eğitim Sistemi.....	39
Şekil 3.2: İngiliz Eğitim Sistemi İlişki Diyagramı.....	40
Şekil 3.3: İngiltere’deki Turizm Doktora Program Adları.....	50

GİRİŞ

Turizm eğitiminin başarı sağlaması eğitim kurumlarının yapısının nitelikli olmasıyla ilgili bir durumdur. Ülkeler için nitelikli bir eğitime ulaşmanın en önemli unsuru çağın değişen koşullarına göre tasarlanmış eğitim programlarına sahip olmaktır. Turizm sektörü ülkemiz için dış pazarlarda rekabet gücü en yüksek sektörlerin başında gelmektedir ve bu sektörde rekabet gücünün korunması hizmet kalitesine, hizmet kalitesi ise eğitimin niteliklendirilmesine bağlıdır.

Türkiye ve İngiltere’de turizm konusunda lisansüstü eğitimin karşılaştırmalı işlenmesi, kaynakların ve web sitelerinin taranması, durum analizleri ve uzman kişilerin görüşlerine başvurulması bu araştırmanın önemli kısmını oluşturmaktadır.

Bu tezde lisansüstü düzeyinde turizm eğitime yönelik karşılaştırmalı bir araştırma yapılmış, İngiltere ve Türkiye yüksek öğrenimiyle ilgili olarak turizm eğitimindeki yenilikçi yaklaşımlar, farklar ve geliştirilebilecek konular incelenmiştir. Turizm eğitiminin önemi 90’lı yıllardan itibaren Türkiye’de gittikçe artmış ve sektörün hızlı gelişimiyle doğru orantılı olarak ekonominin sürükleyici sektörlerinden birisi haline gelmiştir. Uluslararasılaşma kavramının 2000’li yılların başından itibaren tüm kurumlar tarafından önemsenmesi, Avrupa Birliği aday ülke statüsünün alınmasını izleyen süreçte uluslararası projelerin, hibe programlarının artmasının getirdiği etkiler, internetin iletişimi kolaylaştırması ve hızlandırması, ülkemiz üniversitelerinin değişim programlarını ve uluslararası öğrencilerini arttırmaları, üniversiteler arası anlaşmaların büyük bir ivme kazanması, üniversitedeki bölümlerin Avrupa’daki üniversitelerin yenilikçi değişimlerini müfredatlarında uygulamaya başlaması gibi konular öne çıkmıştır. Bu gelişmeler tüm programları olumlu etkilediği gibi üniversitelerin lisansüstü aşamasında turizm eğitimlerinin de oldukça gelişmesini, yenilikçi yaklaşımlarla beslenmesini ve bu konuda modern yaklaşımlar sergileyen ülkelerin müfredatlarının incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Bu tez çalışması aynı zamanda turizmin büyümesinde turizm eğitiminin rolünü vurgulamayı, lisansüstü öğrencilerin turizm eğitimine yönelik motivasyon, algı ve kanaatlerini ortaya koymayı ve ülke karşılaştırmaları yaparak yükseköğretim literatürüne fayda sağlamayı amaçlamaktadır.

Üniversitede lisansüstü düzeyinde turizm eğitiminin sahip olması gereken niteliklerin belirlenmesi, ülkenin turizm politikalarının belirlenmesinde üst yönetim kademesinde yer alacak veya söz sahibi olacak kişilerin etkin, verimli ve çağdaş bir eğitimden geçmesinin sağlanmasına yönelik yaklaşımlar, İngiltere yüksek öğrenim örneğinde irdelenmiş, karşılaştırmalar ile literatür yönünden hangi katkılar sağlanabileceği üstüne çalışılmıştır.

Tez önerisinde ele alınan konunun kapsamı; lisansüstü düzeyinde Türkiye ve İngiltere’nin incelenmesi olacağından, saha araştırması olarak bu iki ülkedeki yükseköğrenim kurumlarının turizm bölümleri uygulama alanı olarak belirlenmiştir. Bunun en önemli nedeni İngiltere’nin turizmde nitelikli işgücü yetiştirmedeki başarısı ve yenilikçi uygulamalarda ön plana çıkmasıdır. Türkiye’nin ise turizm sektöründe rekabet edebilirliğinin eğitim sektörünün lisansüstü seviyesinde geliştirilmesiyle orantılı ilerleyeceği düşünülmektedir. Araştırmada, lisansüstü düzeyinde turizm eğitimi veren üniversitelerin ders programları da incelenmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde turizm, eğitim, mesleki eğitim ve turizm eğitimi kavramları üzerinde durularak sonraki bölümlerin daha iyi anlaşılması için bu kavramların tanımları yapıp sınırları belirlenmiş ve boyutları ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca turizm eğitiminin özellikleri ve diğer bilim dalları ile olan ilişkisi açıklanmıştır. Türkiye ve İngiltere’de lisansüstü turizm eğitiminin durumu incelenmiş ve son olarak araştırmanın amacı, veri toplama yöntemi ve araştırmada ortaya çıkan sonuçlar yer almıştır. Çalışma, yapılan analizlerin incelenmesi sonuç ve öneriler bölümü ile sonlandırılmıştır.

Dünya’da turizm sektörüne ilgi sosyolojik açılardan ve psikolojik açılardan gün geçtikçe artış göstermektedir. Turizm hareketine katılım sağlayan insanların talepleri, bu insanların ihtiyaçlarının karşılanması mekânsal gelişmişlik özelliklerinin yanı sıra turizmde çalışan insan kalitesinin artışının da artmasını gerekli kılmaktadır. Dünyadaki rekabetin artması sektörde farklılaşma, ayrışma beklentilerini de beraberinde getirmektedir. Ancak hizmetlerdeki en önemli beklenti yetişmiş, kaliteli hizmet verebilecek nitelikli insan sayısının artırılmasıdır. Turizm alanındaki nitelikli hizmeti sağlayacak unsurlardan en önemlisi eğitimin kalitesinin ve seviyesinin geliştirilmesidir.

Eğitim ülkelerin ilerlemesindeki önemli unsurlardan biri olarak ön plana çıkmaktadır. Sosyal ve ekonomik açıdan birden fazla parametreyi göz önünde bulundurmak gereklidir. Değişimin günümüzde bu denli hızlı olması, teknolojinin hayatın her alanına girişiyle oluşan tesir, her sektörü etkilemektedir. Günden güne bu durum eğitimin her alanda önemini gittikçe arttırmaktadır.

1980 yılından bu yana turizm sektörü, 2. Dünya Savaşı sonrası gelişim sürecinden biraz geç de olsa kendini yenileyerek ve teknolojik altyapılarını geliştirerek önemli bir seviyeye gelmiş ve sektör bazında kazanç oranları önemli boyutlara varmıştır. Birçok sektörle etkileşim halinde olan turizmin ülkeye katkıları, hem çalışma imkanı yaratması açısından, hem döviz kazandırıcı yanının bulunması açısından oldukça önemlidir.

Dünya’da ve gelişmeleri çok hızlı takip eden, ülkemizde sektörel açıdan ele alındığında turizm sektörünün gelir artışı açısından en önem verilmesi gereken sektör olduğu açıktır. Bu noktada da eğitim kurumları çağa ayak uyduran, çağı yakalayan ve geleceği öngörebilen insanlar yetiştirmek durumundadır. Hızlı rekabet, bilimi temel alan yaklaşımların ilköğretimden başlayarak tüm eğitim kurumlarına sirayet etmesi kaçınılmaz bir gerçeklik olarak önümüzde durmaktadır. Bu noktada eğitime yapılması gereken yatırımların en üst düzeye çıkarılması, insan eğitiminin niteliğini de arttıracak ve özellikle hizmet sektöründe sürükleyici bir görevi üstlenen turizmin bu alandaki açıklarını kapatacaktır.

Turizm eğitimi çağdaşlaşmayı kendisine hedef alan ülkelerde çok daha hızlı gelişmekte ve amaçlarına uygun çıktılar elde edilmesini sağlamaktadır. Özellikle ülkemizde turizm sektöründe bilinçli insan yetişmesini sağlamak ülkeye yerel kaynakların doğru kullanılmasını temin etmek, çevresel faktörleri önemseyen bir eğitimle gençlere yaklaşmak önemli bir vizyondur. Turizm eğitiminde yenilikçi yaklaşımlar, trendleri yakalayan bir hizmet anlayışı geliştirmek, sosyolojik anlamda kendini tanıyan bir atmosfer yaratarak ülkemizin bu sektörden kazançlarını arttırmak gibi getiriler sağlayacaktır. Eğitimin değiştirici, geliştirici yanını ele alındığında bunun sabırla katedilmesi gereken bir yol olduğunu, sektörün eğitimle olan ilişkisinin doğru kurgulanması gerektiği sonuçlarına varılmaktadır. Bu noktada eğitimin tanımları incelendiğinde toplumdaki istihdam edilen bireylerin kalitesinin artırılması ve verimlilik konusunun üst düzeye çıkarılmasının önemli olduğu söylenebilir.

Eğitim noktasında üniversitelerin topluma kazandırdığı nitelikli iş gücü bu kurumların en önemli hedeflerinden birisidir. Özellikle teknolojik yenilikleri hızlı takip eden, laboratuvarlarıyla, öğretim üyelerinin inovatif yaklaşımlarıyla öğrencilerini hayata hazırlayan yükseköğretim kurumları her sektörde çığır açıcı gelişmeleri tetikleyeceği gibi, turizm sektöründe de başlı başına büyük değişimlere yol açacaktır. Bu yüzden öğrencilerin günümüzde eğitim aldıkları kurumlardan talepleri de artmış ve beklenti düzeyleri yukarıya çıkmıştır. Bu beklentilere cevap verebilecek eğitim niteliğinin artırılması konusunda son yıllarda yapılan çalışmalar da artmış ve çeşitli sempozyumların, kongrelerin konusunu oluşturmaya başlamıştır.

Bu anlamda özellikle üniversitelerdeki turizm bölümlerinde doğru analizler yapılarak niteliği arttırmak, yurtdışındaki bölümlerle iletişimi sıkı tutup geleceğe dönük çalışmalar yapmak Türkiye’nin en önemli konularından birini oluşturmaktadır. Bu araştırmada lisansüstü düzeyde eğitim modelleri iki ülke bazında (Türkiye ve İngiltere) incelenerek doğru çözümlenmelerle, birebir yapılan çalışmaların doğru kategorize edilip sunulmasıyla,

bu karşılaştırmalar lisansüstü düzeyde eğitim modellerinin derinlemesine analizini gerçekleştirilmesine olanak sağlayacaktır.

Araştırmada Türkiye’de ve İngiltere’deki üniversitelerin lisansüstü düzeyde verdikleri eğitimin öğrencilere, topluma ve turizm sektörünün taleplerine ne derecede karşılık verdiğini ölçmek amaçlanmıştır. Özellikle eğitim sektörünün en önemli parçası olan üniversitelerin verdikleri eğitimlerin kalitesini ve yeterliliklerini iki ülke karşılaştırılması yapılarak, lisansüstü eğitimdeki yenilikler ve düzeltilmesi gereken unsurların açığa çıkarılması hedeflenmiştir. Bu doktora tezi ile, öğrencilerin beklentileri açısından hem eğitim kurumu yöneticileri hem de özel sektör yöneticilerinin çeşitli yeniliklere karşı yaklaşım geliştirmeleri konusunda yardımcı olunabileceği düşünülmektedir.

Farklılaşmanın ve yenilikçi yaklaşımları edinmenin bir yolu olan eğitimin niteliklendirilmesi tüm Dünya’nın bir sorunu olduğu gibi Türkiye’nin de gündemindeki en önemli konulardan biridir. İnsanların arayışlarının değiştiği, taleplerinin farklı noktalara odaklandığı günümüz dünyasında yükseköğretim kurumlarının kendinin geliştirmesi ve ileriye taşınması kaçınılmazdır. Yapay zekaların, dijitalleşmenin, çevresel faktörlerin devreye girdiği bu dönemde, her sektör, yetişmiş insana ihtiyaç duyacak ve fark yaratabileceğine inandığı çalışanlarla yoluna devam edecektir. Bu hususta insan kaynaklarının öneminin her şirket için elzem olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda en doğru, en yenilikçi eğitimi almış insanların öne çıkacağı öngörülmektedir. Bu noktada yükseköğretim kurumlarının katkılarını doğru bir şekilde irdelemek, bu yaklaşımları incelemek ve analizini gerçekleştirmek araştırmanın önemini arttırmaktadır. Bu çalışma ile İngiltere ve Türkiye’de araştırma yapılan üniversitelerin turizm lisansüstü bölümlerinde üniversite eğitiminin amacı, kabul koşulları ikincil kaynaklardan toplanmıştır. Araştırmada lisansüstü turizm eğitiminde eğitim kalitesi ve mesleki motivasyona ilişkin karşılaştırmalı bir analiz yapılmıştır. Analizde Eğitim Kalitesi Değerlendirme (SEEQ) Ölçeğine İlişkin Çoklu Regresyon yapılmıştır.

Bu araştırmada karşılaştırmalı analiz teknikleri kullanılmıştır. Ölçek; İngiltere ve Türkiye’de Eylül 2022 – Kasım 2022 tarihleri arasında google form anketi ile uygulanmıştır. Yapısı gereği araştırmadaki veriler sahadan kolayda örneklem yöntemi ile toplanmıştır. Toplanan veriler ışığında SPSS analiz programı kullanılarak karşılaştırmalı analizler yapılmıştır. Turizm alanında eğitim veren kurumların yaklaşımlarının incelenmesi sağlanarak analiz sonuçlarının bilgi kaynağı olması hedeflenmektedir.

BÖLÜM 1. TURİZM EĞİTİMİ

1.1. Turizmin Tanımı ve Turizm Eğitimi

Seyahat kavramı insanların temel ihtiyaçlarını karşılamaya dayalı bir öge olmaktan çıkıp, günümüzde gittikçe önemini arttıran psikolojik ve ekonomik bir unsur haline gelmiştir. Günümüzde insanlar giderek artan biçimde turizm amaçlı seyahat etmektedirler. XIX yüzyılda yapılan yeni tanımlar ile turizm kavramı belirlenmeye ve tanımı netleştirilmeye başlanmıştır (Kozak, Kozak, & Kozak, 2021). 1900'lü yılları izleyen süreçte bilim insanları turizm hakkında daha kapsamlı çalışmalar ve tanımlamalar yapmaya başlamışlardır. Turizm kavramının sadece ekonomik yönden değil sosyal anlamdaki etkisiyle de incelenmesi bu tanımları geliştirmiştir.

Turizm, kelime olarak Latince'den türemiştir. "Etrafında dolaşmak" anlamını taşıyan "tornus" kelimesinden türetilerek günümüzdeki şeklini almıştır (Sezgin O. M., 2001). Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yaptığı çağdaş tanım incelendiğinde "bir kişinin ikamet ettiği yerin dışında, bir yılı geçmemek üzere bir süre için eğlence, iş vb. amaçlı seyahat" tanımı ortaya çıkmıştır (Aydın, 2010). Bir başka tanıma göre de turizm, herhangi bir kazanç sağlamaksızın, insanların devamlı yaşadıkları alanların dışına yaptıkları gezilerden, ve bu gezilerin içindeki aktiviteler ve ilişkiler bütününe verilen isimdir (Barutçugil, 1982), (Kantarci & Yörükoğlu, 1998).

Yüksek teknolojinin ve bilimdeki gelişmelerin damga vurduğu günümüz dünyasında insan ihtiyaçlarındaki değişimler ve farklılaşma ihtiyaçları birçok sektörü etkilemektedir. Tüm sektörlerle etkisi ve insan ihtiyaçları düşünüldüğünde turizm sektörünün yerinin oldukça yüksek düzeylere geldiği görülmektedir. Dünya Turizm Örgütü turizmin, ülkelerin %83'ünün ihracat kalemlerinden ilk beşinin arasında olduğunu belirtirken; turizmin gelir getiren, özellikle döviz girdisi sağlayan (tüm ülkelerin %38'inde) en önemli sektör olduğunu belirtmiştir (Güzel, 2006).

Özellikle lider konumda olan ülkelerin eğitim sistemlerine yaklaşımlarının sürekli iyileştirme ve kalite düzeylerini artırma üzerinden ilerlediği düşünüldüğünde bu kurumların sistemlerini incelemek ve eğitim kalitelerinin geldiği noktanın ne olduğunu belirlemek önem kazanmıştır. Bu çalışmada bu ülkelerden özellikle İngiltere'nin seçilmesi ve Türkiye ile iki ülkenin yükseköğretim kurumlarındaki turizm eğitimlerinin karşılaştırılması ve niteliklerinin ortaya çıkarılması sağlanmıştır.

Turizmin özniteliklerinin günümüz koşullarındaki değişiminden bahsetmek oldukça önemlidir. Geniş kitlelerin faydalandığı bir sektör haline gelen turizm, sadece varlıklı insanların ulaşabildiği bir sektör olmaktan çıkmış, birçok insanın fayda sağlayabildiği bir sektör haline dönüşmüştür (Dağdeviren, 2007).

Mobilizasyonun hızlandığı ve devinimin arttığı günümüz toplumlarında, Yükseköğretim kurumlarının turizm eğitiminde nitelik artırıcı çalışmalar yapması beklenen bir unsurdur. Hizmet sektörünün olmazsa olmazı durumunda bulunan nitelikli istihdamın kaynağı olan yükseköğretim kurumlarının gelişimi için devlet mekanizmalarının yükseköğretim kurumlarını desteklemesi ve nitelikli eleman yetişmesinin önünü açması gerekmektedir. Uluslararası rekabet hem turizm sektörünün hem de eğitim sektörünün içinde bulunduğu ayrı düşünülmemeyecek bir olgudur. Sürekli gelişimi vizyon edinen üniversiteler, gelirlerini arttırarak eğitim yatırımlarını genişletmektedirler. Bu da rekabette öne çıkmanın en temel koşullarından olmuştur (Güzel, 2006).

Tüm alanlarda öne çıkan üniversiteler, kendini geliştiren, sunduklarıyla öğrencilerinin mutluluk düzeylerini arttıran, mezuniyet öncesi ve sonrasında öğrencisine tam destek veren yapılardır. Özellikle hizmet sektörüne öğrenci yetiştiren bölümlerden turizm, sektördeki özel firmaların da yakın takibine alınmakta ve iş imkanları erken yaşta öğrencilere sağlanmaktadır. Bu noktada iyi eğitilmiş, görgüsü yüksek öğrenci yetiştirebilen üniversite rekabette büyük pay almayı sağlayabilecektir.

Çağın kaçınılmaz bir gerekliliği haline gelen bilgi ve becerilere sahip, yetişmiş bir işgücü, tüm dünyanın en kıymetli varlığı olarak kabul görülmektedir. Günümüzde her alanda nitelikli ve eğitilmiş çalışanların önem kazandığı açıktır. Turizm sektörü açısından değerlendirildiğinde, ülkeler toplumlar arası rekabet edebilmek için teknoloji ve bilimi kullanırlar.

İşgücünün artırılması için eğitim ve ileri eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanmasına ihtiyaç olduğu bilinen bir gerçektir (Ergün, 2013). Dünya ekonomisini ayakta tutan baskın endüstriyel yapılar; bilginin, teknolojinin verimli kullanımı ile üretime olumlu etki etmesini sağlar. Bu üretim alanları, kaliteyi önemserken kaliteyi daha düşük bir maliyetle ve çok daha kısa sürede elde ederek kendilerine rekabet avantajı da sağlamışlardır. Turizm sektöründe önemli olan, işgücünün bilgi birikiminin artması, zaman ve maliyet girdisi olarak da ön planda olmasıdır. Unutulmamalıdır ki bu faktörlerin insan gücüyle bilinçli kullanımı eğitimle yakından ilişkilidir. Önemli olan iyi yetişmiş iş gücünün turizm sektörüne kazandırdıklarıdır (Boylu, 2007).

Turizm sektörü emek ağırlıklı bir sektördür. Bu sektörde ülkeler arası rekabet ortamında, turistin memnuniyeti ne kadar önemliyse, sektörün ekonomiye katkısı da o kadar önem arz etmektedir. Kaliteli hizmet, turisti memnun etmenin en önemli unsurlarından biridir. Turizmde çalışan personele, kaliteli ve etkili bir turizm eğitim ve öğretim süreci, insan kaynakları açısından sürdürülebilirliği sağlar (Kırmızı, 2017); (Olçay, Döş, Sürme, & Düzgün, 2018).

Turizm eğitimi, turizm sektöründe faaliyet gösteren firmaların verimliliğini artıran, sektörel yenilikleri takip eden, araştırma ve planlama faaliyetleri yürüten, bilimsel yöntemleri ortaya koyan mesleki bir eğitimidir. Turizm eğitimi, ülkenin turizm kaynaklarının farkındalığında olmayı, halihazırdaki kaynakları korumayı ve turizmin ülkelerin ekonomilerine katkısını artırmayı amaçlar (Orhan, 2015). Bir başka tanımla turizm eğitimi, insanlara doğrudan hizmet etmeyi ve mesleki farkındalık kazanmayı öğreten bir bilim dalıdır.

Turizm eğitiminde teori ve pratiğin bir arada olması oldukça önemlidir. Bu yüzden eğitimciler iyi öğretmen olmanın yanı sıra, özenli konuklar ve tüketiciler olmalıdır (Yazıt, 2013). Turizm eğitimi, çeşitli mesleki eğitim alanları gibi, üç konu rasındaki dengeye büyük önem vermektedir. Bu konular;

- Bireysel gelişim ihtiyaçlarını karşılamak,
- Sektördeki teorik bilgileri geliştirmek
- Pratik deneyimleri analiz etmektir.

Bu konuların her birinin kendi ihtiyaç ve beklentilerinde farklı kaynakları, oluşumları ve sonuçları vardır. Turizm eğitiminin gelişimi de bu konularla yakından ilgilidir. Turizm eğitiminin gelişimini etkileyen faktörler vardır (Güzel, 2006);

- Turizm eğitimi, turizm endüstrisinin doğasından güçlü bir şekilde etkilenir. Bu sektör birçok farklı alanda faaliyet gösteren ve uzmanlık gerektiren sektörlerden oluşmaktadır. Örneğin; Turizmde insan konusu coğrafyacıların, tarihçilerin ve davranışçıların alanına girerken, ekonomistlerin, finans sektöründe çalışanların ve uzmanların alanına da ulaşır. Bu nedenle turizm eğitimi alanı, tüm bu sektörlerdeki gelişimlerden ve değişimlerden etkilenebilmektedir.
- Turizm, diğer disiplinlere göre epeyce yeni bir konudur. Bu alandaki yazınların geçmişi elli yıldan fazla değildir. Turizm akademik konu olarak gelişmeye devam etmektedir.
- Turizmin bir disiplin olarak teorik temellerinin olmaması, ilerleyişini ve değişimini etkilemiş ve turizm eğitim yaklaşımlarına rehberlik etmiştir. Turizmin etkin bir şekilde yönetilmesini sağlayan teorik çalışmaların ve kapsamlı çalışmaların eksikliği, sürdürülebilir kalkınmayı olumsuz etkilemiştir.

- Turizm eğitimi ile ilgili sorunlardan biri, bu alanın genel algısının küçümsenmiş bir yaklaşım olmasıdır. Öte yandan turizm eğitim kurumları uygulamaya katılmadıkları için uygulamada yaşanan sorunların tam olarak analiz edememektedirler.

Akademik açıdan turizm sektörünün bilhassa 1950'ler ve 1960'lardan sonra gelişmesi görece genç turizm sektörünün sorunlarının yeterince ele alınamamasına neden olmuştur. Turizm eğitiminde bir diğer sorun da veri eksikliğidir. Bu alandaki tarihsel bilgi ve verilerin eksikliği, karşılaştırmaları ve geçerli çalışmaları zorlaştırmaktadır. Tarihsel bilgi ve verilerin mevcut olduğu yerler ise genellikle sağlam bir temelden yoksundurlar. Bu veriler ulusal veya uluslararası düzeyde karşılaştırılmaz veya bilimsel açıdan anlamlı değildir (Güzel, 2006).

Turizm eğitiminde karşılaşılan en büyük zorluklardan biri, nitelikli ve başarılı mezunların bu alanda eğitim görmemeleri ve bu alanı meslek olarak seçmemeleridir. Turizm eğitim kurumlarının en önemli çelişkilerinden biri öğretim içeriğinin tasarımıdır. Ders içeriği hazırlanırken teorik veya pratik soruların dengelenmemesi birçok turizm eğitim kurumu için önemli bir sorundur.

En temelde turizm eğitimi, genel bilginin yanı sıra kültür ve davranış bilimlerine yönelik bir eğilimi de gerektirmektedir. Donanımlı ve çalışmaya istekli işgücü için turizm sektörü ve turizm işletmeleri büyük önem taşımaktadır. İşe dayalı bu endüstrinin daha kaliteli hizmet verebilmesi için nitelikli ve iyi yetişmiş insanlara ihtiyaç vardır (Çakır, 2018).

1.2. Turizm Eğitiminin Amacı ve Önemi

Turizm eğitimi yaygın ve örgün eğitimin bir parçasıdır. Bu eğitici özelliğinden dolayı turizm, genel eğitim kapsamında ele alınmaktadır. Çağdaş eğitim, bilgiyi üreten, bilgiyi kullanan ve yaratıcı nitelikler edinen bireylerin temel amacı olarak belirlenmiştir (Yılmaz, 2007). İnsanlara toplumda iyi bir yer vermek eğitimin temel amacıdır. Sosyal turizm eğitiminin amacı, turizmin toplumsal bilincini ve kaynaklarının korunmasına yönelik bir anlayış geliştirmektir. Turizm eğitim kurumlarının temel hedefi turizm sektöründe fark yaratabilecek insan kaynağını yetiştirmektir. Ayrıca turizm eğitiminin temel amaçları şu şekilde sıralanabilir (Dağdeviren, 2007):

- Turizm sektöründe kalifiye ve deneyimli personel yetiştirmek
- Eğitim yoluyla teorik ve pratik bilgileri uyumlaştırmak
- Turizmin gelişmesine katkıda bulunmak ve bilinçlendirmek
- Turizm şirketlerinde çalışanların bilgi ve becerilerini artırmak
- Bireyleri turizmin rolü ve değeri üzerinde eğitmek
- İnsanlar ve turizm endüstrisinde çalışan personele mesleki eğitim vermek

Turizm eğitimi, turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bölgelerin kalkınması için önemlidir. Turizm sektörünün önemli bir pazar olduğu düşünüldüğünde, ülkeler veya şirketler bu pazardan mümkün olduğunca fazla gelir elde etmek isteyeceklerdir. Bunun için donanımlı ve eğitilmiş personel gerekmektedir (Gürkan, 2006)

Turizm eğitimi ülkenin kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Turizm eğitiminin temel prensibi çalışanlara ve turizm sektöründeki işletmelere yol göstermektir. Bu sektörde çalışmak yerine, eğitimlerini bir üst düzeye çıkarmak isteyenler akademik alanda kendilerini geliştirmektedirler (Giritlioğlu & Olcay, 2014); (Kırmızı, 2017). Turizm eğitiminin amacı; turizm kaynaklarının farkında olmak, mevcut kaynakları korumak ve turizm sektörünün ülke ekonomisine katkısını arttırmaktır. Turizm eğitiminin hedeflerini büyük ölçüde sektörün ihtiyaçları belirlemektedir (Eren, Özgül, & Kaygısız, 2013)

Türkiye'de turizm eğitiminin eğitiminin hedefi iki unsura dayanmaktadır (Çevik, 2012):

- Toplumun turizm bilincini ve diğer turistlerin memnuniyetini artırmak,
- Turizm sektörünün büyümesine katkı sağlamak için bilgili, verimli ve uzman nitelikli personel yetiştirmektir.

Toplum düzeyinde turizm eğitiminin amacı (İlgaz, 2011):

- Halkın turizm algısını artırmak,
- Kaynakların korunması konusunda bilinçlendirmek,
- Turizm hizmetlerinin kalitesini sağlamak, hoşgörülü ve misafirperver davranışlar oluşturmaktır.

Turizm eğitiminin amaçları şu şekilde sıralanmaktadır (Sezgin, 1999):

- Turizm sektörüne nitelikli personel temini,
- Eğitim yoluyla teori ve pratik arasında bir köprü kurmak,
- Turizm sektörünün gelişimine katkıda bulunmak,
- Toplumlar arasında sevgi ve kardeşliği güçlendirmek,
- Turizm sektöründe çalışan kişilerin deneyimlerini geliştirmek,
- İnsanların turizm sektörüne yakın olmalarını sağlamak,
- Vatandaşlar arasında olumlu turizm bilincini teşvik etmek.

Turizm eğitimi, kamuoyunda turizm farkındalığı oluşturmayı, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması gerektiği bilinciyle turistlere din, dil, ırk, statü ve ekonomik düzey gözetmeksizin eşit davranmayı ve hizmet süreci oluşturmayı amaçlar, misafirperverliği esas alır (Timur, 1978). Modern turizm biçiminin gerektirdiği hizmet kalitesi, hizmet veren ile hizmet alan arasındaki sağlam ve sürdürülebilir iletişim, büyük ölçüde turizm endüstrisinde çalışanların mesleki bilgi ve deneyimleriyle doğru orantılıdır. Bu nedenle turizm hem sosyolojik hem de ekonomik özellikleri içerir (Timur, 1978). Turizm eğitiminin önemi ile ilgili başlıca faktörler aşağıdaki gibidir (Timur, 1978):

- Turizm eğitimi sektör için gerekli personeli sağlamalıdır.
- Uluslararası pazarda etkinliğini sürdüren firmalarda bulunması gereken en önemli hususlardan biri nitelikli personeldir.
- Turizmde sadece üretimde değil, pazarlama, reklam ve satışta da kalifiye eleman aranmaktadır.
- Turizm sektöründe personel maliyetleri işletme giderleri içindeki yeri çok önemlidir. Bu nedenle turizmde istihdam edilen personelin niteliğini artıran eğitim kursları zorunlu hale getirilmelidir.
- Turizm eğitimi sadece sektörde çalışan personel için değil, bilimsel araştırma yapan akademisyenlerin yetiştirilmesi için de gereklidir.

Turizm eğitiminin önemini daha iyi anlamak için turizm eğitiminin gerekliliklerini anlamak önemlidir. Turizm endüstrisinde, planlama çalışmalarından turistlere sunulan hizmetler göz önünde bulundurulduğunda, en üstten en alt çalışana kadar tüm kademelerde turizm eğitimi gerektiren nedenler bulunmaktadır. Turizm eğitimi ile; sektörü tanıyan, sektörün sorunlarının farkında olan ve mesleki bilgi birikimine sahip işçiler sektöre kazandırılmaktadır (Evren, 2010).

1.3. Turizm Eğitimi İhtiyacı

İnsan, arz ve talep boyutunda düşünüldüğünde turizm için önemli bir faktördür. Günümüz tüketicisi, geçmişteki dönemden farklı olarak, belirli bir hizmet kalitesi düzeyi için çabalamakta ve kaliteli hizmetin alt yapısı eğitimle sağlanmaktadır (Yağcı, 2001). Uluslararası rekabetin yoğunlaştığı ve hızlı küreselleşmenin yaşandığı günümüz dünyasında şirketlerin ayakta kalabilmeleri, pazar değişikliklerine anında uyum sağlamalarına, kalite ve verimliliklerini sürekli iyileştirmelerine bağlıdır. Bu nedenle, turizm işletmelerinin amacı profesyonel, modern tasarımlı, kalite güvence çalışmalarının üst düzey seviyede yapıldığı, müşteriler tarafından tercih edilen bir firma olmaktır. Çünkü ulusal ve uluslararası pazarlarda rekabetin şekillenmesindeki en önemli başarı faktörü, müşteri tercihlerini belirleyen kalite olgusudur. Kalite olgusunun yakalanmasında eğitimin en önemli faktör olduğu yadsınamaz (Sezgin, 1999). Eğitimli bir işgücü, turizm faaliyetlerinde yer alan fiziksel unsurlara etkinlik ve anlam kazandıran bir faktördür. Eğitimli insan faktörünün yeterliliği turistlerin beklediği seviyede kaliteli hizmet almasını sağlar. Öte yandan turizm uluslararası seviyede bir nitelik savaşı yaşamaktadır. Rekabetin

yoğun olduğu dünya turizm pazarlarına standart ve kaliteli turistik mal ve hizmetlerle girebilmek için toplumun genelinin turizmin önemini anlaması ve yeterli sayıda nitelikli personele sahip olması gerekmektedir. Nitelikli personelin yetiştirilmesi ancak kaliteli turizm eğitimi ile mümkündür (Olalı, 1983).

Hiçbir ekonomik sektör, turizm sektörü kadar doğrudan insanlara bağlı değildir ve eğitim, turizm sektörünün hayatta kalmasının temel taşıdır. Sektörün kendine has özellikleri nedeniyle karlılığı sağlamak için yapılacak iş ve hizmetlere turizm bilgisi, görgü ve tecrübesi olan kişiler tarafından bakılmalıdır (Timur, 1978). Turizm eğitimi, turizm konusunda bilgi sahibi ve kalifiye personel ve yöneticiler yetiştirmek amacıyla turizm olgusunu ve turizm ekonomisini halka ve gençlere ulaştırmak amacıyla yürütülen çalışmalar (Sezgin, 1999).

Turizm, birbirinden farklı toplumsal ve kültürel yapılara sahip toplumlar arasında getirir; aynı zamanda sosyal yapı ve davranışları etkiler ve bazen bazı değişikliklere yol açabilir. Toplumlar arası bu tür etkileşimlerin olumlu yönde ilerlemesi, aynı zamanda toplumun en küçük unsuru olan kişilerin eğitimine bağlıdır. Hatırlanmalıdır ki turizm sektörü bir hizmet sektörüdür ve sadece insanlara dayalıdır. İnsan faktörünün çok önemli olduğu bir sektörde doğrudan turizm ile bağlantılı kişilerin eğitimi öne çıkan en önemli amaçlardan biridir.

Son yıllarda Türkiye ekonomisinin vazgeçilmez yapı taşlarından biri haline gelen turizm şirketleri, dış ticaret gelirlerinin hemen hemen beşte birini oluşturmaktadır. Bu gelişmelere bağlı olarak turizm yatırımları da sürekli teşvik edilmektedir. Turizm sektörünün yoğun bir sektör olması ve aslolan faktörünün insan olması, sektörün ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için iyi yetişmiş ve vasıflı personel gerektirmektedir. Turizm, kaynak ve kaynak üreten bir sektör olarak ülkemiz ekonomisi için günden güne önem kazanmakta ve bu konuda eğitime olan talep artmaktadır.

Bu nedenle turizm eğitimi genel eğitimin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Eğitimin temel hedefi, insanların bilgi ve becerilerini artırmak ve onları iyi birer vatandaş olarak topluma kazandırmaktır.

Turizmin bir disiplin olması ve turizm endüstrisini oluşturan birçok iş kolu ve türü, turizmde iyi bir eğitimi gerektirmektedir. İyi organize edilmiş ve iyi yönetilen turizm, istihdam edilen personel aracılığıyla şirketlere sayısız avantajlar sunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir (Baldıran, 2004) :

- Maliyetleri düşürür,
- Müşteri memnuniyetini sağlar,
- Verimliliği artırır,
- Stresi azaltır, personel motivasyon hızını azaltır,
- İş gelişimini destekler,
- İş kazalarını önler.

Eğitimin, doğru kullanıldığında tüm ekonomiye fayda sağladığı tartışılmaz bir gerçektir. Genel turizm eğitiminin yanı sıra hizmet içi eğitim de büyük önem taşımaktadır. Özetle eğitimin işletmelere faydaları şu şekildedir (Baldıran, 2004):

- Şirket imajına olumlu etki eder,
- Şirketin karlılığını artırır,
- Astlar arasındaki ilişkileri düzenler,
- İşle ilgili teknik bilgileri geliştirir,
- Motivasyonu artırır,
- İşletmenin müşteriye ulaşmasını sağlar,
- Organizasyon iletişimini artırır,
- Çalışma hayatını iyileştirir.

Kişiyeye faydaları ise (Baldıran, 2004):

- Problem çözme verimliliğini artırır,

- Moralini yükseltir,
- Kişisel saygınlığı artırır,
- Kendine güveni artırır,
- Kişisel kontrol mekanizmasını artırır,
- Çalışanın işten keyif almasını sağlar,

1.4. Turizm Eğitiminin Özellikleri

Turizm eğitiminin tanımlanmasına yönelik öncelikle eğitim kavramını incelemek yerinde olacaktır. “Eğitim” sözcüğünün kökenlerinin Latince bir sözcük olduğu ortaya çıkmaktadır. “**Educare**” sözcüğü beslemek anlamına gelmektedir. Bir şeye doğru yöneltmek, beslemek ve büyütme anlamlarına gelen “**Educere**” sözcüğü de eğitim kelimesinin anlamlarından diğeridir. Başka bir açıdan eğitim insanların belirlenen hedefler doğrultusunda yetiştirilmeleri olarak da tanımlanabilir (Dağdeviren, 2007). Buradan hareketle eğitimin amaçlarını değerlendirecek olursak, öncelikli olarak kültür kavramına ulaşmış oluruz. Kültüre ilişkin değerlerin öğreticilerin aktarımlarıyla bireylere geçirilmesi, farkındalık sahibi ve topluma olumlu katkıları bulunacak insanların yetiştirilmesi, meslek edinimi sağlamak ve toplum için verimli, dikkatli ve çalışkan insanlar yetiştirmek olarak söylenebilmektedir (Orhaner & Tunç, 2003)

Turizm eğitimi konusunu değerlendirdiğimizde, eğitim kavramının tanımının önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü eğitim geniş bir kavramdır ve turizm eğitimi eğitim olgusunun içerisinde yer alır. Eğitim, bilginin insana kazandırılmasının en temel yolu olduğu için insanlık tarihi boyunca eğitime önem verilmiştir (Güzel, 2006).

Turizm eğitiminin diğer eğitim türleriyle kıyaslandığında birebir insanı şekillendirip hizmet sektörüne hazırlamak gibi bir sorumluluğu bulunmaktadır. Ana unsuru insan olan turizm eğitiminde, uluslararası standartlarının aktarılması hedeflenen öncelikli konulardan biridir (Dağdeviren, 2007). Kaliteli insan kaynağının yetişmesi, kaliteli ve hedefleri doğru belirlenmiş akademik yapıyla kolaylaşacaktır (Ünlüönen & Boylu, 2005). Turizm eğitiminin neden bu kadar önemli olduğu irdelendiğinde sektörün nitelikli çalışan işçi açısından, yeterli eleman sağlanamaması riski olduğu görülmüştür.

Turizm ekonomi ve coğrafya gibi disiplinlerin yan bir dalı olarak görülmektedir. Turizm eğitimi, hem içeriği hem de özellikleri açısından çok disiplinli bir alandır, bu da bir sektör olarak turizmin hala tam anlamıyla anlaşılmasından kaynaklanmaktadır (Echtner, 1995).

Turizm diğer bilim dalları ile kıyaslandığında yeni bir çalışma alanıdır. Bu sebeple teorik temeli eksik olduğundan, turizm eğitiminin gelişimi olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca, turizm eğitim kurumlarının uygulamada görev almaması nedeniyle pratikte yaşanan problemler konusunda yetersiz kalınmaktadır. Buna ek olarak, turizm eğitiminde veri eksikliği de bir problemdir. Özellikle geçmişe dayalı bilgi ve girdilerin yetersiz olması, karşılaştırmalar ve geçerli çalışmaların yapılmasını güç hale getirmektedir. Turizm sektörü, aktif bir sektör olduğu için hızlı değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimler turizm eğitimi de etkilemektedir. Örneğin, teknolojik gelişmeler ve dünya genelindeki olaylar turizm eğitimi yeniden şekillendirmeyi gerektirebilir. Bu durum, turizm eğitiminin sürekli güncel tutulmasını ve geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Turizm eğitimi alanında bir başka zorluk da yeterli sayıda nitelikli ve deneyimli eğitimci bulunamamasıdır. Bu durum, turizm eğitiminin kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Turizm eğitiminin diğer bir sorunu da yükseköğretim kurumları tarafından yeterince desteklenmemesi ve yönlendirilmemesidir. Örneğin, turizm eğitimi veren kurumların eğitim programları ve işletmelerle işbirliği konusunda yeterli destek görmemesi, turizm eğitiminin niteliğini ve verimliliğini olumsuz etkilemektedir (Olcay, Döş, Sürme, & Düzgün, 2018).

Ülkemizde ve dünyada gelişimi devam eden turizm sektöründen daha fazla döviz temin edilebilmesi için eğitim ve öğretim sisteminin modern düzeye yükseltilmesi ve turizm eğitiminin çağın gereklerine uygun olarak yapılması gerekmektedir. E-öğrenmenin turizm

eğitim sisteminde uygulanması, modern eğitim sisteminin bir gereksinimi olan nitelikli eğitime geçilmesini sağlamıştır. Böylece turizm eğitim düzeninde de bilgiyi aşıl原因an eğitim modelinden, bilgiye erişmeyi ve bilgiyi kullanmayı öğreten eğitim modeline geçiş kolaylaşmıştır. Böylece turizm eğitim sisteminde bilgiyi öğreten eğitim modelinden bilgiye erişimi ve bilgiyi kullanmayı öğreten eğitim modeline geçiş sağlanmıştır. Turizm eğitiminde modern eğitim teknolojilerinin uygulanması, katma değeri artırarak turizm eğitiminin marjinal verimliliğini artıracaktır. Eğitim kalitesinin artmasıyla birlikte turizm hizmetlerinin kalitesi de artacak ve ülkemiz ekonomisi için önemli olan turizm sektöründe uluslararası standartlara ulaşılabilecektir (Çakır, 2018).

Turizm gelirleri ülkenin gelişmişlik düzeyi ile doğru orantılıdır. Finansal ve teknolojik alanda ileride olan ülkeler, uluslararası turizmde sektöründeki Pazar payının büyük bir bölümünü almaktadırlar. Gelişme ivmesi yakalamış olan ülkelerin kalkınmalarını sağlamak, istihdamı arttırmak ve mali açıklarını azaltmak için turizm sektörü önemli bir yatırım alanıdır (Bahar & Bozkurt, 2010). Firmalar rekabetin artışına müteakip öne geçmek için müşteri memnuniyetine ve hizmet kalitesine de değer vermektedir (Dağdeviren, 2007).

Turizm eğitiminin kendini gösterdiği en önemli alanlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Erdem, 1995):

- **Müşteri memnuniyetini sağlamak:** Turizm eğitimi alanında eğitim alan kişiler, müşteri memnuniyetini sağlama konusunda daha bilinçli ve deneyimli olacaklardır. Bu sayede turizm sektöründe çalışan kişiler, müşterilerin ihtiyaçlarını daha iyi anlayarak onların beklentilerini karşılayacak ve memnuniyetlerini sağlayabileceklerdir.
- **Kaliteyi artırmak:** Turizm eğitimi alan insanlar, hizmetlerin kalitesini artırmak için gerekli olan kuramsal ve uygulamalı bilgiye sahip olacaklardır. Bu sayede turizm sektöründe çalışan kişiler, hizmet kalitesini yükseltmek için gerekli olan çalışmaları yaparak, sektörün itibarını ve güvenilirliğini artırabilirler.
- **Sektörün uluslararası arenada rekabet edebilmesini sağlamak:** Turizm sektörünün rekabet edebilmesi için çalışanlarının nitelikli ve yeterli eğitim almış olmaları gerekir.
- **İşsizliği azaltmak:** Turizm sektörü, insan kaynakları açısından zengin bir sektördür ve bu sektörde çalışanların oranı her yıl bir önceki yıla göre daha da artmaktadır. Turizm eğitimi alanlar iş bulma konusunda avantajlı olarak işsizlik oranlarının azaltılmasına katkıda bulunabilirler.
- **Ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak:** Turizm sektörü, ülkelerin ekonomik gelişimine katkıda bulunan bir sektördür. Turizm eğitimi alanlarının nitelikli bir eğitim görenek sektöre katkıda bulunmaları, turizm sektörünün gelişimine ve büyümesini sağlayacaktır.

1.5. Turizm Eğitiminin Turizm Sektörüne Katkısı

Turizm sektörü, insanların eğlence, dinlenme, sağlık ve iş gibi amaçlarla seyahat ederken, turizm şirketleri tarafından üretilen mal ve hizmet üretimi sağlayan bir alandır. Bu anlamda turizm sektörü hem ekonomik hem de toplumsal ve kültürel etkilere sahip olan, ekonomik anlamda yeni yatırımlar ve istihdam olanakları bulunan ve kültürlerarası alışverişin yoğun yaşandığı bir alandır (Ataman, 2020). Turizm, toplumları her yönüyle içine alan ekonomik ve sosyo-kültürel yönlerinin yanı sıra mevcut doğal ve tarihi yapıyı da kapsayan bir sektördür.

Turizm sektörünün hızla gelişmesi, bu sektörün önemini ve ekonomik etkilerini de arttırmıştır. Turizm birçok farklı alana uzanan bir sektör olduğu için, bu sektörün gelişimi ile birçok farklı alan da gelişme göstermektedir. Bu alanlar arasında turizm eğitimi de bulunmaktadır. Turizm eğitiminin önemi, turizm sektörünün gelişimini desteklemek ve sektörde çalışacak olan kişilerin nitelikli bir eğitim alarak sektöre yönlendirilmesini sağlamaktır. Turizm eğitimi alanında, teorik ve pratik eğitimin birbirini tamamlayan bir

şekilde verilmesi önemlidir. Bu sayede, sektörde çalışacak olan kişiler hem teorik bilgi birikimine sahip olacaklar hem de pratikte bu bilgileri uygulayabileceklerdir. Turizm eğitiminin önemi ayrıca, turizm sektöründe hizmet kalitesini ve müşteri memnuniyetini arttırmak ve sektörde çalışanların işlerini daha verimli yapmalarına yardımcı olmaktır. 1950'ler sonrasında özellikle Avrupa'nın ve Amerika'nın önderliğinde sektör olarak turizm kabul görmüş ve atılımını üst düzeye çıkarmıştır. Bu nedenle turizm sektörü önce batı medeniyeti tarafından daha sonra gelişmekte olan ülkelerde gelirlerin arttırılmasına faydası olan mühim sektörlerden birisi olmuştur. Bu hareketlilik turizm sektörünün yararlandığı ulaşım, gastronomi, eğlence ve hava-kara taşımacılık sektörlerinde de hızlı değişimin kaydedilebilmesini sağlamıştır (Akkuş & Temel, 2021).

Turizm endüstrisinin vazgeçilmez unsurlarından biri, şirketlerin varlığıdır. Turizm eğitiminin, turizm sektörüne katkı sağlayabileceği temel şirketler şu şekildedir:

- **Konaklamaya Yönelik İşletmeler:** Konaklama işletmeleri, geniş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Konaklama işletmeleri; turistlerin barınma, yeme, içme, eğlence ve diğer sosyal ihtiyaçlarını karşıladıkları işletmelerdir. Turizm endüstrisinde turistlerin talepleri, gelirleri ve zevkleri farklılık gösterdiğinden turistik konaklamalar da farklı özelliklere sahip olarak sınıflandırılabilir (Zengin & Demirkol, 2015). Konaklama işletmeleri oteller, moteller, tatil köyleri, pansiyon, apart oteller şeklinde dört başlıkta incelenebilir (Batman, 2015).
- **Otelcilik İşletmeleri:** Turizmin temel işletmecilik alanlarından birisidir. Bu sektörün başarısı insan başarısına dayanmaktadır. Birebir ve yüzyüze iletişim bu alanın en önemli olgularından birisidir. Bu nedenle sektör çalışanlarının eğitim ve öğretimi, iş tatmini ve mutluluğu çok önemlidir (Tarlan & Tütüncü, 2001).
- **Yiyecek ve İçecek İşletmeleri:** Günümüz insanları her geçen gün yemek ve içme etkinliklerine daha fazla ilgi duymaya başlamıştır. Bu anlamda televizyonlarda farklı yemek programları ve buralarda yaşananlar, televizyon ve gazetelerin ana başlıklarından biri haline gelmiştir (Kesici, 2012). Birçok turist tatile gittiği yerin mutfağını öncelikle kontrol etmekte ve buna göre kalacağı yeri tercih etmektedir (Küçükaltan, 2009). Bunun yanı sıra pek çok turist, tarih, kültür ve doğal güzellikleri, yeni aromaları ve farklı tatları tanımak istemektedir (Doğdubay, M., Yıldırım, & Ö., 2005)
- Türkiye gastronomi açısından da dünyada çok önemli ve şanslı bir yere sahiptir. Ülkemizde dört iklimin yaşanması ve verimli topraklar sayesinde her bölgede farklı sebze ve meyveler yetiştirilir ve farklı kültürlerin buluşma noktası olan Anadolu, farklı yemek kültürlerini canlı tutar (Kesici, 2012).
- **Taşıma şirketleri:** Taşıma şirketleri turizme katkı sağlayan en önemli unsurlardandır. Turizm sektörünün bir ülkede ilerlemesi, gelişmesi bekleniyorsa bu noktada ülkelerin ulaşım maliyetlerini doğru koordine etmesi gerekmektedir. Özellikle kitle turizminin gelişmesi için taşıma şirketleri büyük önem taşımaktadır (Dwyer, L, Kim, & C., 2003).
- **Seyahat acenteleri ve tur operatörleri:** Seyahat acenteleri turizm sektörü için planlamalar yapmakta ve turizm konusundaki çalışmalarını kolaylaştırmaktadır. Organizasyon şirketleri ise seyahat acenteleri ve tur operatörleri ile eş zamanlı çalışarak konaklama, yiyecek ve içecek, ulaşım gibi çeşitli tatil öğelerini turistlere paket halinde sunmaktadır (Susever, 2014). Tur operatörleri, herhangi bir yeri ziyaret etmek isteyenler için dolaylı konaklama, seyahat, yeme-içme hizmetlerini organize eden, turistlerin ziyaret ettikleri yerlerde, onlara tarihi ve önemli yerleri anlatan, bu konularda transfer bilgilerini planlı bir şekilde organize eden ve pazarlayan önemli bir bileşen olarak ortaya çıkmaktadır.
- **Rekreasyon işletmesi:** Bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle, insanların da boş zamanları artmaktadır. Bu çalışma dışı, boş zamanın etkin kullanımına

“rekreasyon” denir (Can, ve diğerleri, 2005). Rekreasyon şirketleri sosyal ve kültürel etkinlikler, müzik etkinlikleri, spor etkinlikleri, oyunlar, sanatsal etkinlikler, beceri gerektiren etkinlikler ve doğadaki etkinlikler gibi gönüllü olarak gerçekleştirilebilecek etkinlikleri organize eden şirketlerdir (Deniz, Kılıçaslan, & Koşan, 2019).

1.6. Türkiye’deki Turizm Sektörünün Eğitim Üzerindeki Etkisi

Türkiye’deki turizm eğitimi turizm sektörünün ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle turizm sektörü ile turizm eğitim üzerine bağlantı iki yönlüdür. Türkiye’deki turizm kurumları ve turizm sektörü eğitimin şekillenmesindeki iki önemli faktördür.

1.6.1. Türkiye’deki Turizm Kurumları

Türkiye’deki turizm sektörü, eğitim alanında önemli etkilere sahiptir. Öncelikle, turizm sektörünün büyüklüğü ve önemi nedeniyle, ülkede birçok turizm eğitim programı ve kurumu bulunmaktadır. Bu programlar ve kurumlar, turizm sektöründe çalışmak isteyen öğrencilere esas bilgi ve becerileri kazandırmak için tasarlanmıştır.

Turizm sektörünün eğitim alanındaki etkisi, öğrencilere çeşitli fırsatlar sunmasının yanı sıra, sektörün ihtiyacı olan nitelikli elemanların yetişmesine de katkıda bulunur. Örneğin, turizm sektörünün büyüklüğü nedeniyle, çeşitli turizm alanlarında çalışabilecek birçok öğrenciye iş fırsatları sunulmaktadır.

Ayrıca, turizm sektörünün eğitim alanındaki etkisi, ülkenin turizm potansiyelini arttırmada da önemlidir. Örneğin, nitelikli elemanların yetişmesi, sektörün daha iyi hizmet verebilmesini ve daha fazla turist çekebilmesini sağlar. Tüm bunların yanında ülkenin toplumsal ve ekonomik ilerlemesine de katkıda bulunur. Örneğin, turizm sektörünün büyüklüğü nedeniyle, sektörde çalışanların sayısı artar ve bu, ülkenin toplumsal ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olur.

Sonuç olarak, Türkiye’deki turizm sektörü, eğitim alanında önemli etkilere sahiptir. Sektörün büyüklüğü nedeniyle, öğrencilere çeşitli fırsatlar sunmasının yanında, sektöre lazım olan nitelikli elemanların yetişmesine de katkıda bulunur. Aynı zamanda ülkenin turizm potansiyelini arttırmada ve sosyal ve ekonomik gelişimine katkıda bulunmasında önemlidir. Turizm sektörünün eğitim alanındaki etkisi ayrıca ülkenin kültürel ve tarihi zenginliklerinin tanıtımına da katkıda bulunur. Öğrencilere, Türkiye’nin tarihi ve kültürel değerleri hakkında bilgi verilir ve bu sayede öğrenciler, Türkiye’nin zengin kültürel ve tarihi mirasını keşfedebilirler. Turizm sektörünün eğitim alanındaki etkisi ayrıca ülkenin dil bilgisi ve iletişim becerilerine de katkıda bulunur. Turizm sektöründe çalışmak isteyen öğrencilere, yabancı dil ve iletişim becerileri kazandırmak için eğitim verilir. Bu sayede öğrenciler, yurtdışından gelen turistlerle daha iyi iletişim kurabilir hale gelir ve ülkenin tanıtımına da katkıda bulunur. Öğrencilere, farklı kültürler ve yaşam tarzları hakkında bilgi verilir ve bu sayede öğrenciler, farklı kültürlerle daha iyi anlaşabilirler.

Son olarak, turizm sektörünün eğitim alanındaki etkisi ayrıca ülkenin çevre ve doğa koruma konularına da katkıda bulunur. Öğrencilere, çevre ve doğa koruma konuları hakkında bilgi verilir ve bu sayede öğrenciler, çevre ve doğa koruma konularına daha fazla duyarlı hale gelir.

1.6.1.1. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Turizm Eğitimi

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye’de turizm sektörünün yönetimini ve geliştirilmesinden sorumlu olan kurumdur. Bakanlık, turizm eğitimi açısından birçok görev üstlenir. Bunlar arasında şunlar yer alır (KTB, 2023):

- Turizm eğitim programlarının planlanması ve uygulanması: Bakanlık, turizm eğitim programlarının planlanmasını ve uygulanmasını yürütür. Bu programlar, turizm sektöründe çalışmak isteyen öğrencilere esas bilgi ve yetenekleri kazandırmak için tasarlanır.

- Turizm eğitim kurumlarının denetimi: Bakanlık, Türkiye’deki turizm eğitim kurumlarını denetler ve kuralların uygulanmasını sağlar. Bu kurumlar arasında eğitim merkezleri yer alır. Bakanlık, üniversiteler ve meslek okulları ile ortak şura ve stratejik planlama çalışmalarında bulunur.
- Turizm eğitim kurumlarının sertifikasyonu: Bakanlık, Türkiye’deki turizm eğitim kurumlarının sertifikasyonunu gerçekleştirir. Bu sertifikasyon, kurumların eğitim kalitesinin belirlenmesini ve denetlenmesini sağlar.
- Turizm eğitim kurumlarının yurtdışındaki tanıtımı: Bakanlık, Türkiye’deki turizm eğitim kurumlarının yurtdışındaki tanıtımını gerçekleştirir. Bu sayede, yurtdışındaki öğrencilere Türkiye’deki eğitim seçenekleri hakkında bilgi verilir.
- Turizm eğitim kurumları arasındaki işbirliği: Bakanlık, Türkiye’deki turizm eğitim kurumları arasındaki işbirliğini teşvik eder. Bu işbirliği sayesinde, kurumlar arasında bilgi ve deneyim aktarımı gerçekleşir ve eğitim kalitesi artar, staj imkanları yaratılır.

1.6.1.2. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği ve Turizm Eğitimi

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) 1972 yılında 1618 sayılı kanunla kurulmuş bir meslek örgütüdür. TÜRSAB, Anayasanın 135. maddesinde tanımlanan nitelikleri taşıyan, kamu kurumu niteliğinde bir örgüttür. TÜRSAB, “Seyahat Acentalığı” sıfatının TÜRSAB üyesi olunmadan kazanılmadığından, Türkiye’deki tüm seyahat acentalarının üye olduğu, 36 bölgede örgütlenmiş ve Türkiye’nin en büyük meslek örgütlerinden biridir (TÜRSAB, 2023). TÜRSAB’in vizyonu, Türkiye Turizm Sektörüne ve Seyahat Acentacılığı mesleğine katkı sağlamak ve üyelerinin ulusal ve uluslararası platformlarda daha aktif, güçlü ve etkin bir rol üstlenebilmeleri için dijital çağa uygun yenilikçi ve sürdürülebilir bakış açısı geliştirmektir. TÜRSAB’in misyonu ise, turizm sektörünü etkin bir şekilde yansıtmak, toplumsal bilinci arttırmak, yasal düzenlemelerin geliştirilmesinde proaktif bir yaklaşım izlemek, üyelerinin ve çalışanlarının performansını geliştirmek, rekabet ortamını kontrol etmek, Seyahat Acentalarının mesleki anlamda atılımına katkı sağlamak için eğitim çalışmalarını organize etmek ve sektördeki hizmet standartlarını yükseltmektir (TÜRSAB, 2023).

TÜRSAB, “Güvenilirlik, Objektiflik, Şeffaflık, Kararlılık, Erişilebilirlik, Proaktif, Ekip Ruhu, Kalite Odaklılık, Sosyal Sorumluluk, Çevre Dostu” gibi değerleri benimsemektedir. TÜRSAB, ayrıca hukuka ve mevzuata uygun, üyelerin mesleki gelişimine katkı ve destek sağlar.

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) Türkiye’deki seyahat acentalarının örgütlenmesini sağlar ve turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunur. TÜRSAB, turizm eğitimine de aşağıdaki katkıları sağlar (TÜRSAB, 2023):

- Eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması: TÜRSAB, turizm eğitim programlarının hazırlanmasını ve uygulanmasını yürütür. Bu programlar, seyahat acentaları çalışanları ve sektörde çalışmak isteyen öğrencilere esas bilgi ve becerileri kazandırmak için tasarlanmıştır.
- Eğitim fırsatlarının sağlanması: TÜRSAB, seyahat acentaları çalışanları ve sektörde çalışmak isteyen öğrencilere eğitim fırsatları sağlar. Örneğin, seminerler ve eğitim kampları düzenleyebilir veya sektörde çalışan profesyonellerle öğrencilere mentörlük sağlayabilir.
- Turizm eğitim kurumları ile işbirliği: TÜRSAB, turizm eğitim kurumlarıyla işbirliği yapar ve eğitim programlarının ihtiyacı olan sektör içi bilgi ve tecrübeyi karşılmasını sağlar.
- Profesyonel sertifikasyon programlarının düzenlenmesi: TÜRSAB, seyahat acentaları için profesyonel sertifikasyon programları düzenler. Bu programlar, seyahat acentaları çalışanlarının bilgi ve becerilerini güncelleştirmelerini ve sektörde kendilerini geliştirmelerini sağlar.
- Turizm eğitiminin sektör ihtiyacına göre adapte edilmesi: TÜRSAB, turizm eğitiminin sektör ihtiyacına göre adapte edilmesini sağlar. Örneğin, sektördeki

mevcut ve gelecekteki ihtiyaçları analiz ederek eğitim programlarının içeriğini ve yöntemlerini güncelleyebilir. Bu sayede, öğrencilerin sektörde iş bulmalarına yardımcı olur ve sektörün ihtiyacı olan nitelikli işgücünün yetişmesini sağlar.

- Seyahat acentalarının eğitim ihtiyacının karşılanması: TÜRSAB, seyahat acentalarının eğitim ihtiyacını karşılar. Örneğin, acentaların çalışanlarına yabancı dil ve özel bilgi gerektiren konularda eğitimler düzenleyebilir.

1.6.1.3. Türkiye Otelciler Birliği ve Turizm Eğitimi

Türkiye Otelciler Birliği (TÜROB) Türkiye'deki otel işletmecilerinin örgütlenmesini sağlar ve turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunur (TÜROB, 2023).

TÜROB, üyelerine çeşitli hizmetler sunar, örneğin (TÜROB, 2023):

- Otelcilik eğitim programlarının organize edilmesi,
- Profesyonel sertifikasyon programlarının düzenlenmesi,
- Otelcilik alanında yapılan araştırmalar ve çalışmaların desteklenmesi,
- Otelcilik hizmetlerinin tanıtımı,
- Otelcilik alanında yasal düzenlemelerin takip edilmesi ve üyelerin haklarının korunması,
- Otel işletmeciliği alanında üyelerine faydalı bilgiler ve öneriler sağlar.
- Tüm bunların yanında TÜROB, turizm eğitimine de önemli katkılar sağlar (TÜROB, 2023):
- Otelcilik alanında eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması: TÜROB, otelcilik alanında eğitim programlarının hazırlanmasını ve uygulanmasını yürütür. Bu programlar, otel işletmeciliği veya otelcilik yönetimi alanında çalışmak isteyen öğrencilere temel bilgi ve becerileri kazandırmak için tasarlanmıştır.
- Otel işletmelerinde staj fırsatlarının sağlanması: TÜROB, otel işletmelerinde staj fırsatlarını sağlar. Öğrencilere, otel işletmelerinde çalışma fırsatları sunar ve pratik deneyim kazandırır.
- Otelcilik eğitim kurumları ile işbirliği: TÜROB, otelcilik eğitim kurumlarıyla işbirliği yapar ve eğitim programlarının ihtiyacı olan sektör içi bilgi ve tecrübeyi karşılamasını sağlar.
- Profesyonel sertifikasyon programlarının düzenlenmesi: TÜROB, otel işletmeciliği alanında profesyonel sertifikasyon programları düzenler. Bu programlar otel işletmelerinin personelinin yeterlilik ve bilgi seviyelerini arttırmak için tasarlanmıştır. TÜROB, otelcilik eğitiminin sektör ihtiyacına göre adapte edilmesini sağlar. Bu sayede, öğrencilerin sektörde iş bulmalarını kolaylaştırır ve sektörün ihtiyacı olan nitelikli elemanların yetişmesini sağlar.

1.6.1.4. Turist Rehberleri Birliği ve Turizm Eğitimi

Turist Rehberleri Odaları Birliği (TUREB) 1998 yılında kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur. TUREB, 6236 sayılı Turist Rehberleri Meslek Kanunu gereği oluşturulan bütün birimlerin işbirliği ile çalışmaktadır. TUREB'in amacı rehberlerin daha etkin ve yetkin rol alması, ülkenin kültür ve turizm stratejileri doğrultusunda tanıtılması ve kanun dışı rehberlik faaliyetlerinin önlenmesidir (TUREB, 2023).

TUREB, kuruluşundan sonra "Turist Rehberliği Meslek Yasası" çıkarılması için çalışmalara başlamıştır. TUREB, Türkiye'de faaliyet gösteren turist rehberlerinin örgütlenmesini sağlar. TUREB'in amacı, turist rehberlerinin profesyonel becerilerini geliştirmek, turizm sektörünün gelişimine katkıda bulunmak ve turist rehberliği hizmetlerinin kalitesini arttırmaktır (TUREB, 2023).

TUREB, turist rehberliği alanında üyelerine çeşitli eğitim programları sunar, örneğin (TUREB, 2023):

- Yabancı dil eğitimi,
- Turizm tarihi ve kültürü eğitimi,

- Turist rehberliği teknikleri eğitimi,
- İlk yardım eğitimi,
- Turist rehberliği alanında yapılan son gelişmeler ve trendler hakkında eğitimler.

TUREB, ayrıca Türkiye’de turizm yatırımları yapmak isteyen yatırımcılar ve turizm sektöründe çalışanlar için de eğitim programları düzenler. TUREB, turist rehberliği hizmetlerinin kalitesini arttırmak amacıyla üyelerine çeşitli eğitim programları sunar ve sektörde yapılan son gelişmeler ve trendler hakkında bilgi ve eğitimler sağlar. TUREB, ayrıca turist rehberliği alanında yapılan araştırmalar ve çalışmalarını destekler, yasal düzenlemelerin takip edilmesini ve üyelerin haklarının korunmasını sağlar. TUREB, turist rehberliği hizmetlerinin tanıtımını yapar ve üyelerin profesyonel becerilerini geliştirmek için çeşitli eğitim programları düzenler. TUREB üyelerinin kaliteli hizmetler sunmasını hedefler ve turizm sektörünün gelişimine katkıda bulunur.

1.6.1.5. Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği ve Turizm Eğitimi

Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği (TTYD), 1988 yılında kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur. TTYD, turizm sektörünün gönüllü temsil örgütü olarak, Türk turizm sektörünü ulusal ve küresel ölçekte temsil etmekte ve sektörün gerek yatırım gerekse işletme bazında sürdürülebilir kalkınma amaçları ile uyumlu gelişimini ve sektörün küresel ölçekte etkileşimini sağlamaktadır. TTYD’nin amacı Türk turizmini dünyada lider bir konuma taşımaktır (TTYD, 2023).

TTYD, turizm sektörüne 60 milyar dolarlık yatırım gerçekleştirmiş ve 130 milyon kişilik istihdam sağlamış üyeleriyle, dijital dönüşümü sağlamış, markalaşmış ve finansal olarak güçlü bir turizm sektörünün oluşumu amacıyla, profesyonel kadrosu, akademik işbirlikleri ve üye kuruluşların teknik birikiminden yararlanarak politikalar, tutum belgeleri orta-uzun vadeli dönüşüm stratejileri geliştirmektedir. TTYD, turizm sektörünün kalkınmasında etkili bir rol oynamaktadır. Kurum, ekonomik politikaların oluşturulmasına katkıda bulunmakta, kamu kurumları, yerel yönetimler, akademik kuruluşlar, araştırma kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile yürüttüğü ortak çalışmalarla ülke ekonomisine değer katan projeler üretmektedir. TTYD, turizm eğitimine de önemli katkılar sağlar (TTYD, 2023):

- Turizm yatırımı alanında eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması: TTYD, turizm yatırımı alanında eğitim programlarının hazırlanmasını ve uygulanmasını yürütür. Bu programlar, turizm yatırımı alanında çalışmak isteyen girişimcilere ve öğrencilere esas olan bilgiyi ve becerileri kazandırmak için tasarlanmıştır.
- Turizm yatırımı eğitiminin sektör ihtiyacına göre adapte edilmesi: TTYD, turizm yatırımı eğitiminin sektör ihtiyacına göre adapte edilmesi için eğitim kurumları ile ortak projeler yürütür. Bu sayede, öğrencilerin turizm sektöründe girişimci olarak başlamaları ile ilgili katalizör etki yaratır ve sektörün ihtiyacı olan nitelikli elemanların yetişmesini sağlar.

1.6.1.6. Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı ve Turizm Eğitimi

Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı (TUGEV), Türkiye’de turizmi geliştirmek ve sektöre nitelikli işgücü kazandırmak amacıyla 1984 yılında kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur. Kurucular arasında Vehbi Koç ve Semahat Arsel gibi önemli isimler yer almaktadır. TUGEV, eğitim programları, araştırma projeleri ve sektör içi işbirliği gibi farklı yollarla turizm sektörünün gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Kurum, yıllar içinde Türkiye turizm sektörünün öncü kuruluşlarından biri haline gelmiştir ve sektörde önemli bir rol oynamaktadır (TUGEV, 2023).

1.6.2. Türkiye’nin Dünya Turizm Sektörü İçerisindeki Yeri

Turizm dünyanın hızla büyüyen sektörlerinden biridir. Turizm devamlı büyüme ve farklılaşma eğilimindedir. Turizm sektörü, bir ülke ekonomisine katkı sağlarken aynı zamanda birçok farklı sektöre yönelik de hizmetler sunmaktadır. Örneğin turizm işletmelerinden konaklama ve yeme-içme sektörlerine, ulaşım, reklam, inşaat, tarım, tekstil

ve bilişim gibi diğer sektörlerle de iş hacmi sağlanmakta ve bu sektörler arasındaki bağlantılar sayesinde turizm sektörü, birçok farklı sektörün büyümesine ve gelişmesine de yol açmaktadır. Türkiye’de turizm, önemli bir ekonomik sektördür. Turizm, yerel ekonomi için önemli fırsatlar yaratan bir gelir kapısıdır ve birçok farklı meslek grubu için iş imkânları sağlar. Türkiye turizm sektöründe, birçok farklı türde turizm faaliyeti bulunmaktadır. Turizm sektörü çalışanları arasında (Öztürk, 2021):

- Turizm işletmeleri yöneticileri,
- Tur operatörleri,
- Konaklama ve yeme-içme işletmeleri çalışanları,
- Rehberler,
- Ulaşım hizmetleri çalışanları vd. bulunmaktadır.

Bu nedenle turizm sektörü, bir ülke ekonomisi açısından hem gelir kaynağı hem de istihdam kaynağı olarak oldukça önemlidir (Öztürk, 2021). Türkiye’de özellikle plaj turizmi, kültürel turizm, doğal turizm ve şehir turizmi gibi türler turizm faaliyetlerinin çeşitlenmesini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra turizm sektöründeki işletmeler sayesinde hizmetler ve ürünler üretilmekte, ekonomik hareketliliğin önü açılmaktadır (Kuşat, 2019).

Turizm, bir ülkenin ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişimini destekleyen önemli bir hizmet sektörüdür. Turizm potansiyeli bulunan ülkeler, uluslararası turizm faaliyetlerine ağırlık vermekte ve bu sayede hem ekonomik gelişmelerini hızlandırmakta hem de gelirlerini daha adaletli bir şekilde dağıtmaktadırlar (Çakır, 2018). Bu da ülkedeki refah düzeyini yükseltmeyi amaçlayan bir stratejidir. Turizm sektörünün gelişimi aynı zamanda birçok ilgili sektörde ekonomik ve istihdam faydalarına da yol açmaktadır. Bu nedenle turizm sektörünün kalite ve gelirin yüksek olması, ekonomik refaha katkıda bulunacağı anlamına gelmektedir (Çetintaş & Bektaş, 2008)

Türkiye, dünya genelinde önemli bir turizm destinasyonu olarak bilinmektedir. Özellikle Ege ve Akdeniz bölgesi plajları, tarihi ve kültürel mirası ve yemekleri nedeniyle yüksek oranlarda turist çekmektedir (Baş, 2020). Bunun yanı sıra Türkiye’de bulunan büyük şehirler, alışveriş ve eğlence imkanları bakımından da çekici olabilmektedir. Türkiye, dünyanın en popüler turizm bölgelerinden biridir ve bu nedenle birçok farklı turizm faaliyeti sunmaktadır. Örneğin, Türkiye’de Ege ve Akdeniz bölgelerinde deniz, kumsal ve güneş turizmi yaygındır. Ayrıca, doğa turizmi için de birçok farklı seçenek sunulmaktadır. Bunun yanında dağ yürüyüşleri, rafting ve kampçılık gibi aktiviteler sivil toplum kuruluşları destekli yürütülmektedir (Rafting Federasyonu, 2022). Türkiye, dini turizm tarafından da önemli bir yerdedir. Özellikle Efes Selçuk bölgesinde, birçok kilise ve diğer dini mekanlar Efes’te St. John Kilisesi, St. Mary Kilisesi ve Seven Sleepers Mağarası gibi farklı dinler için kutsal mekanlar bulunmaktadır. Ayrıca, bu bölgede farklı dinlerin tarihi ile ilgili birçok turistik gezi de düzenlenmektedir. Genel olarak, Selçukta bulunan Efes tarihi kenti hıristiyan dini turizm faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır. İstanbul ve diğer büyük şehirlerde tarihi roma, bizans dönemi eserleri gibi kültürel turizm için de birçok seçenek mevcuttur (Ayaz & Eren, 2020). Genel olarak, Türkiye’de hem doğal hem de kültürel turizm faaliyetleri yürütülmektedir. Kapadokya bölgesi turizm açısından önemli bir bölgedir ve burada birçok farklı turizm faaliyeti vardır. Kapadokya’da havaalanı ve helikopter turizmi, kültürel turizm, doğa turizmi ve balon gezileri gibi birçok farklı aktivite de bulunmaktadır (Güngör, 2022).

Sağlık turizmi, insanların sağlık hizmetleri veya tedavi için yurt dışına seyahat etmelerini ifade eder. Bu seyahatler, bireylerin kendi ülkelerinde bulunmayan veya bulunsan da erişilemeyen sağlık hizmetlerini veya daha iyi tedavi imkanlarını arama amacı taşır (Doğan & Aslan, 2019).

2015 yılından 2019 yılına kadarki süreçte Türkiye’ye gelen turist sayıları değerlendirildiğinde yıllık 36 milyon civarında seyreden yıllık turist hareketi, 2019’da yıllık 45 milyon turist üstüne çıkmıştır (TURSAB, 2023). COVID 19 dönemi ve Ukrayna-Rusya

savaşı sonrasında büyüme eğilimi yavaşlamış olsa bile 2022 yılında 2019 öncesi büyüme hızına erişilmiştir. Özellikle son yıllarda uluslararası turizm hem turist hareketleri hem de gelirleri açısından istikrarlı bir şekilde büyümüştür. Dünya Bankası'nın ikincil verileri kullanılarak yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre Türkiye hem turist sayısı hem de turizmden elde edilen gelirler açısından önceki yıllara göre görece artış gösterirken, diğer ülkeler turizm piyasasında daha etkin ve verimli oldukları için Türkiye'den gelir bakımından daha fazla kazanç elde etmektedir (Nur, 2019).

Türkiye turizm gelirleri 2022 yılında 2021 yılına göre %20,6 artış göstererek 7.885.568.000 dolarlık bir getiri sağlamıştır. Turizm gelirinin yaklaşık %84'ü yabancı turistlerden, yaklaşık %17'si ise Türkiye dışında oturma izni olan Türk kökenli turistlerden elde edilmiştir. Yapılan harcamaların 5.804.853.000 doları kişisel harcamalar iken, 2.080.715.000 dolarını ise paket tur harcamaları oluşturmuştur. Turizm geliri 2019 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %17 artarak 34.520.332.000 dolar olmuştur (Tablo 1.1.). 2022 Turizm gelirinin 25.355.577.000 doları kişisel harcamalar iken, 9.164.755.000 dolarını ise paket tur harcamaları oluşturmuştur (TUIK, 2022).

Tablo 1.1: 2019 Turizm Geliri ve Ziyaretçi Sayısı

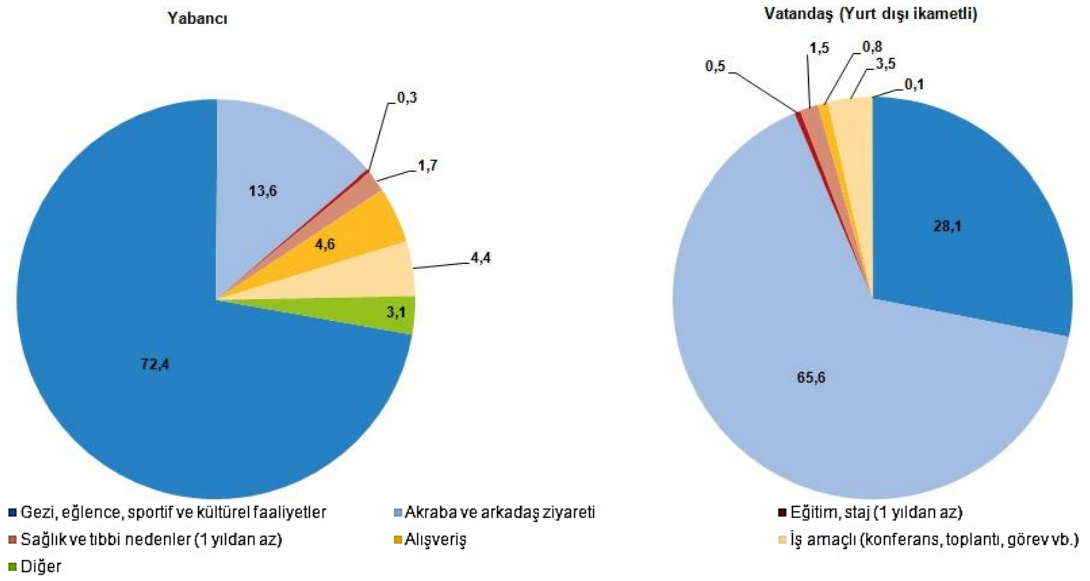
Yıl	Çeyrek	Çıkış yapan ziyaretçiler					
		Turizm geliri (Bin \$)	Değişim oranı*	Kişi sayısı	Değişim oranı*	Kişi başı ortalama harcama (\$)	Gecelik ortalama harcama (\$)
2018	Yıllık	29 512 926	12,3	45 628 673	18,1	647	65
	I	4 425 237	31,3	6 122 182	26,4	723	65
	II	7 044 591	30,1	11 067 987	24,9	636	74
	III	11 502 665	1,0	18 786 765	12,7	612	65
	IV	6 540 434	7,1	9 651 740	17,0	678	57
2019	Yıllık	34 520 332	17,0	51 860 042	13,7	666	68
	I	4 629 679	4,6	6 644 391	8,5	697	67
	II	7 973 963	13,2	12 762 346	15,3	625	68
	III	14 031 122	22,0	21 611 964	15,0	649	73
	IV	7 885 568	20,6	10 841 340	12,3	727	62

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

(*) Değişim oranı: Bir önceki yılın aynı dönemine göre hesaplanmaktadır.

Kaynak: (TUIK, 2022)

Türkiye'den çıkış yapan ziyaretçi sayısı 2019 yılında 2018 yılına göre yaklaşık %13 artışla 10.841.340 kişi olmuştur. Bunların yaklaşık %86'sını 9.315.240 kişisini yabancılar, %14'ünü ise 1.526.100 kişi ile yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşları oluşturmuştur. Türkiye'den çıkış yapan ziyaretçi sayısı 2019 yılında 2018 yılına göre yaklaşık %14 artarak 51.860.042 kişi olmuştur. Bunların yaklaşık %86'sını 44.712.970 kişi ile yabancılar, yaklaşık %14'sini ise 7.147.072 kişi ile yurt dışında ikamet eden vatandaşlar oluşturmuştur. Yabancı ziyaretçiler aynı yıl Türkiye'de %72 ile en çok "gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler" amacıyla ziyaret gerçekleştirmiş, ikinci sırada ise yaklaşık %14 ile "akraba ve arkadaş ziyareti", üçüncü sırada ise yaklaşık %5 ile "alışveriş" için turizm faaliyetlerinde bulunmuşlardır (bkz. Şekil 1.1). Aynı yıl yurt dışı ikametli vatandaşlar ise Türkiye'ye yaklaşık %66 ile en fazla "akraba ve arkadaş ziyareti" sebebiyle gelmişlerdir (TUIK, 2022).

Kaynak: (TUIK, 2022)

1.7. İngiltere'deki Turizm Sektörü ve Eğitim Üzerindeki Etkisi

İngiltere'deki devlete bağlı ve sivil toplum kuruluşları birçok turizm işletmesini temsil etmektedir. Özellikle İngiltere'de sivil toplum kuruluşlarının ve turizm sektörü eğitimin şekillenmesindeki önemli bir rolü bulunmaktadır.

1.7.1. İngiltere'deki Turizm Kurumları

İngiltere'de ulusal ve bölgesel düzeyde turizmi destekleyen birçok kuruluş vardır. Bunların bir kısmı sektöre özel, bir kısmı yerel, bir kısmı da ulusaldır. Bunlardan önemli olanları:

- İngiliz Turizm Endüstrisi Konseyi (TIC)
- İngiliz Otelcilik Derneği (UKH)
- Turizm Birliği
- Önde Gelen Ziyaretçi Gezileri Derneği (ALVA)
- Turizm Derneği
- Ulusal Turist Kurulları
- Seyahat ve Turizm Enstitüsü (ITT)
- İngiliz Otobüs Operatörleri Birliği
- Birleşik Krallık Yolcu Taşımacılığı Konfederasyonu
- İngiliz Turizm Endüstrisi Birliği (BTIA)
- Macera Seyahati Ticaret Derneği (ATTA)
- Macera Etkinlikleri Endüstrisi Danışma Komitesi (AIAAC)
- Macera Etkinlikleri Lisanslama Kurumu (AALA)
- Macera Etkinlikleri Lisans Hizmeti (AALS)
- Macera Etkinlikleri Lisanslama Standartları Ortaklığı (AALSP)
- Macera Etkinlikleri Lisanslama Standartları Programı (AALSS)

1.7.1.1. İngiliz Turizm Endüstrisi Konseyi ve Turizm Eğitimi

İngiliz Turizm Endüstrisi Konseyi (UK Tourism Industry Council-TIC), Birleşik Krallık hükümeti ile turizm sektörü arasındaki ilişkileri yürütmek için kurulmuş bir kuruluştur. TIC, hükümetin turizm politikasının oluşumunda aktif rol alır ve hükümete turizm sektörünün görüşlerini ve ihtiyaçlarını bildirir. TIC, hükümetin turizm politikasının uygulanmasını izler ve hükümete önerilerde bulunur (Tourism Industry Council, 2023). Ayrıca TIC, hükümetin turizm sektörüne yönelik yasal ve vergi düzenlemelerini inceler ve sektörün görüşlerini hükümete bildirir. TIC, hükümetin turizm sektörüne dair yatırım ve destek programlarının uygulanmasını izler ve sektörün bu programlardan yararlanmasını sağlar.

TIC ayrıca turizm sektörünün çeşitli kuruluşlarının temsil eden birçok kuruluşların üyesidir ve bu kuruluşların görüşlerini hükümete bildirir. TIC hükümetle olan bu ilişkisi sayesinde turizm sektörünün çıkarlarını koruyan ve geliştiren bir devlet organı olmaktadır. Eğitim alanındaki aşağıdaki hususlarda çalışmaktadır (Tourism Industry Council, 2023):

- Endüstri sorunlarının tartışılması ve paylaşılmasının yanı sıra endüstri meslek birlikleri ile ağ kurma fırsatı için bir dizi etkinlik oluşturmak: TIC, seyahat endüstrisinde çalışan profesyoneller için birçok etkinlik oluşturur. Bu etkinlikler arasında, sektörde çalışanlar arasında sorunları tartışma ve çözme fırsatları sağlar. Ayrıca, meslek birlikleri ile ağ kurma fırsatları sunar.
- Sürekli kişisel gelişim ve bireylerin eğitimi yoluyla seyahat endüstrisinde profesyonel standartları yükseltmek ve sürdürmek: Endüstri sorunlarının tartışılması ve paylaşılmasının yanı sıra endüstri meslek birlikleri ile ağ kurma fırsatı için bir dizi etkinlik oluşturmak: TIC, seyahat endüstrisinde çalışan profesyoneller için birçok etkinlik oluşturur. Bu etkinlikler arasında, sektörde çalışanlar arasında sorunları tartışma ve çözme fırsatları sağlar.
- Endüstri sorunlarının tartışılması ve paylaşılmasının yanı sıra endüstri meslek birlikleri için bir dizi etkinlik oluşturmak: TIC, seyahat endüstrisinde çalışan profesyoneller için birçok etkinlik oluşturur. Bu etkinlikler arasında, sektörde çalışanlar arasında sorunları tartışma ve çözme fırsatları sağlar.

1.7.1.2. İngiliz Otelcilik Derneği ve Turizm Eğitimi

İngiliz Otelcilik Derneği (UK Hospitality Association- UKH) bir İngiliz otelcilik ve yeme-içme sektörünün öncü kuruluşudur. UKH, 1907 yılında kurulmuştur ve üye işletmeler arasında

otel, restoran, kafeterya, konferans merkezi gibi farklı türde işletmeler yer almaktadır. UKH'nın amacı, İngiliz otelcilik ve yeme-içme sektörünün geniş bir yelpazesindeki işletmelerin çıkarlarını koruyan ve geliştiren bir ses olmaktır. Bu amaçla, UKH üyelerinin işletmelerinin karlılığını artırmak için çeşitli hizmetler sunar ve sektör ile alakalı mevzuat ve yasalar konusunda danışmanlık hizmeti verir. Ayrıca, UKH sektörde çalışanların eğitim ve kariyer geliştirmeleri için programlar düzenler ve sektörel etkinlikler düzenler. UKH, turizm eğitim programlarını geniş bir yelpazede sunmaktadır. Bu programlar, sektörde çalışmak isteyenlerin kariyerlerine başlamalarına ve mevcut çalışanların kariyerlerini ilerletmelerine yardımcı olmak amacıyla tasarlanmıştır (UKH, 2023).

UKH'nin sunmuş olduğu bazı turizm eğitim programları şunlardır (UKH, 2023):

- Otelcilik ve yeme-içme eğitim programları: Bu programlar, otel yönetimi, restoran yönetimi, konferans ve etkinlik yönetimi gibi konuları içermektedir.
- Kariyer yolculuğu programları: Bu programlar, sektörde çalışmak isteyenlerin kariyerlerine nasıl başlayabileceklerini ve nasıl ilerletebileceklerini öğrenmelerini sağlar.
- Liderlik ve yönetim eğitim programları: Bu programlar, sektörde çalışanların liderlik ve yönetim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur.
- Profesyonel sertifika programları: BHA tarafından verilen profesyonel sertifikalar, sektörde çalışanların bilgi ve becerilerini kanıtlamalarına ve kariyerlerinde ilerlemelerine yardımcı olur.

1.7.1.3. İngiltere Turizm Birliği ve Turizm Eğitimi

İngiltere Turizm Birliği (UKinbound) 1977 yılında kurulan turizm sektörünün çıkarlarını temsil eden ve Birleşik Krallık'ta öncü olan bir ticari birliktir. Üye işletmeler arasında otel, tur operatörleri, turizm bölgeleri, turistik hizmet sağlayıcıları gibi farklı türde işletmeler yer almaktadır. İngiltere Turizm Birliğinin amacı, İngiltere'de turizm sektörünün geniş bir yelpazesindeki işletmelerin çıkarlarını koruyan ve geliştiren bir ses olmaktır. Bu amaçla, İngiltere Turizm Birliği üyelerinin işletmelerinin karlılığını artırmak için çeşitli hizmetler sunar, sektör ile alakalı mevzuat ve yasalar konusunda danışmanlık hizmeti verir ve sektörde çalışanların eğitim ve kariyer geliştirmeleri için programlar düzenler. Sektöre yönelik çalıştaylar, araştırmalar yapar. Tüm bunların yanında bu birlik turizme yönelik yapılan yasal düzenlemelerde bir sivil toplum kuruluşu olarak görüş bildirir (UKINBOUND, 2023).

Birlik sürdürülebilir turizmi savunmak ve İngiltere'de dünya standartlarına sahip turizm sektörünün gelecek nesillere de keyifle sunulabileceğini sağlamak için söz vermiştir. Birlik sürdürülebilir turizm uygulamaları, turizm faaliyetlerinin insanlar, yerler ve dünya üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlamaktadır. Birlik, sürdürülebilir turizm konusunda yaygın eğitim kurumlarına katkıda bulunmaktadır.

Tüm bunların yanında istihdam için duyuları üyelerden toplayarak yayınlamaktadır. Eğitim kurumları ile işbirliği yaparak üye işletmelere istenen nitelikteki insan kaynağının istihdamı için aracılık rolü üstlenmektedir.

1.7.1.4. Önde Gelen Ziyaretçi Gezileri Derneği ve Turizm Eğitimi

Önde Gelen Ziyaretçi Gezileri Derneği (Association of Leading Visitor Attractions - ALVA) İngiltere'de önde gelen ziyaretçi merkezleri için bir kuruluştur. ALVA, 1994 yılında kurulmuştur ve üye işletmeler arasında müzeler, kalıntılar, bahçeler, zoolojik ve botanik bahçeler gibi farklı türde ziyaretçi merkezleri yer almaktadır. ALVA'nın amacı, İngiltere'de önde gelen ziyaretçi merkezlerinin çıkarlarını koruyan ve geliştiren bir ses olmaktır. Bu amaçla, ALVA üyelerinin işletmelerinin karlılığını artırmak için çeşitli hizmetler sunar, sektör ile ilgili mevzuat ve yasalar konusunda danışmanlık hizmeti verir ve sektörde çalışanların eğitim ve kariyer geliştirmeleri için programlar düzenler. ALVA ayrıca üye işletmelerinin ürünlerini pazarlama ve tanıtmak için çeşitli etkinlikler düzenlemektedir.

Eğitim programları olarak ALVA tarafından sunulan hizmetler arasında üye işletmelerin müdürleri ve çalışanları için kurslar, seminerler, konferanslar, çalıştaylar ve webinarlar yer alabilir. Bu eğitim programları genellikle sektörle ilgili konuların, yönetim ve pazarlama gibi yeteneklerini geliştirmek üzere tasarlanmıştır (ALVA, 2023).

1.7.1.5. Turizm Topluluğu ve Turizm Eğitimi

Turizm Topluluğu (UK The Tourism Society), turizm sektöründe çalışan bireylerin bir araya gelerek tartışma, görüş ve bilgi paylaşma, ve ağ oluşturma amacıyla kurulmuş bir kuruluştur. 1977'den beri, Birleşik Krallık'ta ve daha uzak yerlerde turizmin ekonomik ve sosyal faydalarının gelişimini ve tanınmasını sağlamak için gücü yadsınamaz bir sivil toplum örgütü olmuştur. Turizm Topluluğu Hükümet politikasının oluşmasına aktif olarak katkıda bulunur. Kuruluş; çeşitli disiplinlerde, coğrafyada ve kariyer aşamalarında turizm sektörünün farklı türlerini temsil eden profesyonel bir sivil toplum kuruluşudur. Üyeleri arasında; tur operatörleri, otel zincirleri, halkla ilişkiler, pazarlama ve temsil şirketleri, turistik bölgeler, ulusal, bölgesel ve yerli turizm kurulları, restoranlar, ticari medya, hayır kurumları, danışmanlar, akademisyenler, öğrenciler ve eğitim kurumları yer almaktadır. Kuruluş, üyeler tarafından seçilen bir Kurul tarafından yönetilir ve abonelikler, reklam gelirleri, toplantı gelirleri ve diğer katkılar ve sponsorluklarla finanse edilir. Turizm Topluluğu ayrıca üniversitelerle işbirliği yaparak, sektörün şuan ki ve gelecek dönemlerdeki ihtiyaçlarını belirlemek ve üniversitelerin eğitim programlarını bu ihtiyaçlar doğrultusunda adapte etmelerine yardımcı olur (Turism Society, 2023).

Bu işbirlikleri ile Turizm Topluluğu, üniversitelerin turizm ve seyahat bölümlerinde öğrencilere sektörle ilgili bilgi ve beceriler kazandırmalarına yardımcı olur ve sektörün gelecekteki liderlerini yetiştirmesine katkıda bulunur.

1.7.1.6. Seyahat ve Turizm Enstitüsü ve Turizm Eğitimi

1956 yılında kurulan Seyahat ve Turizm Enstitüsü (The Institute of Travel and Tourism-ITT), endüstrinin tüm sektörlerinden seyahat ve turizm profesyonelleri, tedarikçiler, eğitimciler ve öğrenciler için tek üyelik organizasyonudur. ITT'nin ana amacı, seyahat endüstrisindeki profesyonel standartları yükseltmek ve sürdürmek ve Üyelere destek ve rehberlik sağlamaktır. ITT eğitime yönelik aşağıdakileri yapar (Institute of Travel & Tourism, 2023):

- İç turizm için daha yüksek düzeyde ilgi duyulması için gerekli araştırmaları yapmak,
- Teknoloji kullanımı ve dijitalleşmeyi arttırmanın sonucunda köprü vazifesi kuracak stratejik araştırmalar yapmak
- Yüksek düzeyde güvenlik ve çevre koruma bilincini kazandırmak,
- Artan eğitim ve öğretim seviyelerinin kontrolünü yaparak tavsiyelerde bulunmaktır.

ITT bu etkinliklerin yapılabilmesi için aşağıdaki faaliyetleri yürütmektedir (Institute of Travel & Tourism, 2023):

- Eğitim programlarının kurulması: ITT, kolejlerle işbirliği yaparak turizm ve seyahat bölümlerinde öğrencilere sektörle ilgili eğitim ve staj fırsatları sunar.
- Öğrenci stajları: ITT, kolejlerle işbirliği yaparak öğrencilere sektörde staj imkanları sağlar. Bu stajlar, öğrencilere sektörde çalışma fırsatları sunar ve mezuniyet sonrası iş fırsatlarına erişmelerine yardımcı olur.
- Eğitim materyalleri: ITT, kolejlerle işbirliği yaparak eğitim materyallerini paylaşır ve kolejlerin turizm ve seyahat bölümlerinde kullanmalarına olanak tanır.
- Profesyonel eğitim: ITT, kolejlerle işbirliği yaparak sektörde çalışan profesyoneller için eğitim ve kariyer fırsatları sunar.
- Konferanslar ve etkinlikler: ITT, kolejlerle işbirliği yaparak sektörde öğrencilere ve profesyonellerle konferanslar ve etkinlikler düzenler.

1.7.2. İngiltere'nin Dünya Turizm Sektörü İçerisindeki Yeri

Turizm, son 30 yıl içinde genişleme ve yayılmaya devam ederek, dünyanın en büyük ve en hızlı kalkınmasını gerçekleştiren ekonomik sektörlerinden birisi haline gelmiştir. Ulaşımın çeşitlenmesi, ucuzlaması, alternatiflerin artışıyla birlikte dünyada yeni turizm trendleri deneyimlenmeye başlanmıştır. Bu süreçte, Avrupa ve Kuzey Amerika gibi geleneksel turizm bölgeleri dışında yeni bölgeler ortaya çıkmıştır. Turizmin bu büyüme evresinde birçok ülke turizm gelirlerini ve dünya turizmindeki payını arttırdığı gözlemlenmektedir (Özaydın & Çemrek, 2020). Turizm gelirleri açısından ilk 10 ülke arasında gösterilen İngiltere bu konuda öne çıkan ülkeler arasındadır. Bunun nedenleri incelendiğinde başta İngiltere'nin tarihi dokusu, düzenli şehirleri, insan yaşamını kolaylaştırıcı hayat tarzı ve doğal güzellikleri sayesinde büyük bir potansiyele sahip olması ortaya çıkmaktadır. Bu potansiyelin yabancı ülkelere pazarlanması konusunda yıllara dayanan başarısı istatistiklere de yansımıştır (DDMS, 2021).

İngiltere, çağımıza uyum sağlamış ve yerleşmiş bir demokrasisi olan, insan hakları gelişmiş ve ekonomik açıdan dünyanın en güçlü ülkeleri arasında gösterilmektedir (DDMS, 2021). Ekonomik duraklama dönemlerinde, turizm endüstrisine katkı sağlamak ve çeşitli çözümler geliştirerek turizm ekonomisinin hareketlenmesine katkılar sağladığı gözlemlenmektedir. Bu yüzden turizm endüstrisinde İngiltere'nin çok önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir (Özaydın & Çemrek, 2020).

İngiltere, dünya turizm sektöründe önemli bir destinasyon olarak bilinmektedir. Özellikle Londra, çok sayıda turisti çeken bir şehir olup, kültürel, tarihi ve eğlence imkanları bakımından oldukça zengin bir yerdir. Bunun yanı sıra İngiltere'nin kırsal bölgeleri de turizm açısından oldukça çekicidir. Örneğin, İngiltere'nin güney batısında bulunan Cornwall bölgesi, plajları ve doğası ile birçok turisti ağırlamaktadır. Ayrıca İngiltere'nin bazı bölgelerinde kırsal turizm ön plana çıkmaktadır. Kırsal turizm, kırsal alanlarda gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini ifade eder. Kırsal alanlar, nüfus yoğunluğu düşük, tarım ve hayvancılık faaliyetleriyle uğraşan bölgelerdir. Kırsal turizm, turistlerin doğayla iç içe yaşayarak, kırsal alanların doğal güzelliklerini, tarihi ve kültürel değerlerini keşfetmelerini sağlar. Kırsal turizm ayrıca, kırsal alanlardaki yerel toplulukların ekonomik gelişimine de katkıda bulunur. Örneğin, yerel halkın el yapımı ürünlerini satarak gelir elde etmelerine ve kırsal alanların turizme açılmasıyla birlikte yenilikçi turizm faaliyetleri geliştirip bunların dağıtımını sağlamalarına yardımcı olur (Mordue, Moss, & Johnston, 2020). İngiltere'de ise hem eğitim turizmi hem de kültür turizmi oldukça popüler bir konudur. Eğitim turizmi, öğrencilerin ve öğretmenlerin farklı ülkelerden gelip, İngiltere'deki okullarda eğitim almayı tercih ettiği bir turizm türüdür. Öğrenciler, İngiltere'deki okullarda İngilizce dil eğitimi alarak dil becerilerini geliştirebilir ve aynı zamanda İngiltere'nin kültürünü ve yaşam tarzını da tanıyabilirler (Tomasi, Paviotti, & Cavicchi, 2020). Kültür turizmi ise, bir ülkenin tarihi, kültürü, sanatı ve doğal güzellikleri gibi özelliklerini keşfetmeyi amaçlayan bir turizm türüdür. İngiltere, tarihsel ve kültürel mirasının yanında doğal güzellikleri ile de turizm sektörüne büyük katkı sağlamaktadır. İngiltere'de turizm sektörünün yılın her döneminde aktif oluşu da bu sektörün bir başka özelliğini oluşturmaktadır (Liu & Lin, 2011).

Turizm endüstrisi, İngiltere ekonomisinde 145,9 milyar sterlinlik bir paya sahiptir. Bu, ekonominin %7,2'sini oluşturur. Ülkede turizm sektörü sayesinde, yaklaşık 3.3 milyon kişi istihdam edilmektedir. İngiltere'yi ziyaret eden turistler ise yılda yaklaşık 29,8 milyar sterlin harcamaktadır. Bu, turizmin İngiltere ekonomisi için önemli olduğunu gösterir (Bloomberght, 2022).

2020 ve 2021'deki benzeri görülmemiş düşüşün ardından, uluslararası turizmin 2022'de kademeli toparlanmaya devam etmesi beklenmektedir (UNWTO, 2022). Ukrayna'daki savaş, COVID-19 pandemi sonrasında turizm sektöründeki güvenin geri gelişini engelleme riski taşımaktadır. Ukrayna ve Rusya hava sahasının kapatılması ve Avrupa Birliği ülkelerinin Rus havayollarının uçuşlarını yasaklaması, Avrupa havayolu ve turizm pazarını

etkilemektedir. Ayrıca, Avrupa ile Doğu Asya arasındaki uzun mesafeli uçuşlarda Rus hava sahasının kullanılmaması, uzun rotaların kullanılmasına ve yüksek bedellerin meydana çıkmasına sebep olmaktadır. Rusya ve Ukrayna, 2020'ye kadar her yıl uluslararası turizme yönelik küresel harcamaların toplam %3'ünü oluşturmaktaydı. Çatışmanın uzaması durumunda küresel turizm gelirlerinden en az 14 milyar ABD dolarının kaybedileceği tahmin edilmektedir. Avrupa'da Yunanistan, İspanya gibi Avrupa'nın güneş ve deniz turizminin önemli olduğu noktalara gelemeyen Rus ve Ukraynalı turistler gelir kaybına neden olmuştur (UNWTO, 2022)

Turizm tehditlerinden bir diğeri Brexit sürecidir. Brexit, İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden (AB) ayrılma sürecidir (Ticaret Bakanlığı, 2022). Birleşik Krallıkta, 2016 yılında yapılan halk oylaması ile Avrupa Birliği'nden ayrılmıştır. Bu süreç AB tarihinde bir ilk olmuştur. Bu kararın ardından, müzakereler Mart 2017'de başlamış ve iki yıl sürecek bir süreç planlanmıştır (Türko & Gökçenoğlu, 2020).

Brexit süreci, İngiltere ekonomisi üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Öncelikle, İngiltere'nin AB'den ayrılma kararı, ülke ekonomisinde belirsizlik yaratmış ve döviz kurlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Bu da, İngiltere'nin dış ticaretinde negatif etkiler yaratmıştır (Gough, 2017). Ayrıca, İngiltere'nin AB'den ayrılması, AB ülkeleriyle olan ticari ilişkilerini negatif olarak etkilemiş ve bu da İngiltere ekonomisine zarar vermiştir. Brexit sürecinin devam etmesi durumunda, İngiltere ekonomisi üzerinde olumsuz etkilerinin devam etmesi beklenmektedir. İngiltere'nin AB'den ayrılması, AB ülkeleriyle olan ticari ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiş ve bu da İngiltere turizmine zarar vermiştir. Özellikle, AB ülkelerinden gelen yerel olmayan insan sayısında azalmalar meydana gelmiştir. Brexit sürecinin devam etmesi durumunda, İngiltere turizmine olumsuz etkilerinin devam etmesi beklenmektedir (Gough, 2017).

BÖLÜM 2. TÜRKİYE'DE LİSANSÜSTÜ DÜZEYDE TURİZM EĞİTİMİ

Türkiye'de yükseköğrenim kurumlarında lisans eğitimi en az sekiz yarıyılı kapsayan bir öğretim türüdür. Turizm lisansüstü programlarına başlamak isteyen öğrencilerin bitirmesi zorunlu olan lisans programlarının temel amacı başlangıç düzeyi yöneticiler yetiştirmektir (Pauze, 1993).

Türkiye'de lisansüstü düzeyde turizm eğitimi, lisans eğitimini tamamlanmasının ardından yüksek lisans ve doktora düzeyinde verilmektedir. Yüksek lisans, en az dört yarıyılı kapsayan yükseköğretim türüdür. Bu eğitimin amacı, mezunlarının turizm sektöründe daha yüksek düzeyde yöneticilik yeteneklerine sahip olmasını sağlamaktır. Doktora, en az dört yarıyıl ders dönemi ve en az 3 yarıyıl tez dönemini kapsayan yükseköğretim türüdür. Doktorada ise bilimsel bakış açısıyla teori üretebilecek bilimsel gözlem yapabilecek ve bunları analiz edebilecek insan kaynağını sektöre kazandırmak amaçlanmaktadır (Ayder, 2020). Lisansüstü düzeyde eğitim veren kurumlar yönetici, araştırmacı yetiştirmenin başlıca merkezi konumundadırlar. Gelişen turizm yaklaşımlarının ülkeye katkı sağlayacak ölçekte kazandırılması, geliştirilmesi konularında yetiştirilen öğrenciler turizmi etkileyen tüm faktörlere ilişkin donanım sağlamaktadırlar (Sönmez, 2019). Olsen ve Khan iki kısımda lisansüstü turizm eğitimi değerlendirmiştir. Öğrencilerin kariyerlerinin gelişimini sağlamak ilk kısmı oluştururken, diğer kısmı da yöneticiler, araştırmacılar yetiştirmek olarak özetlenebilir. Özellikle doktora sürecinde ileri düzey araştırmalar yapılması ve akademik gelişimin sağlanması hedeflenmektedir (Olsen & Khan, 1989).

Turizm eğitiminin üniversite seviyesinde ilk olarak verilmeye başlandığı tarih olan 1965-66 yılı bir dönüm noktası olmuştur. Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu'na turizm bölümü eklenmiştir. Bu vesileyle kurulan Ankara Ticaret ve Yüksek Öğretmen Okulu'nda ilk dersler verilmeye başlanmıştır. Bu tarihi takiben 1969 yılında Ege Üniversitesi, 1975 yılı itibariyle Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi önlisans ve lisans programlarını kurmuş, bu üniversiteleri 1980 ve 1982 yıllarında Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi ve Erciyes Üniversitesi izlemiştir. Bu okulların turizm fakültesi olarak dönüşümünün gerçekleşmesi 2009 yılında olmuştur (Boylu & Arslan, 2014).

Boğaziçi ve Ege Üniversitesi'nin önderlik ettiği önlisans eğitimlerine ilişkin yapılanma 1970'te gerçekleşmiştir. Sektöre hızlı atılımın gençler arasında sağlanmasını amaçlayan ön lisans programları oluşturulmuş ve işlerlik kazanmıştır. Ege Üniversitesi'ndeki ön lisans programı daha sonra lisans seviyesine çıkartılarak yapısı değiştirilmiştir. Turizm alanında öncü üniversitelerden Hacettepe Üniversitesi de 1974 yılında iki yıllık bir ön lisans programını bünyesinde aktif hale getirmiştir (Güzel, 2006).

Turizm işletmeciliği bölümleri ve turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksek okulları 1992 yılına kadar faaliyetlerini üniversitelere bağlı olarak sürdürmüşlerdir. Bu süreçte çeşitli isim değişiklikleri ve yapısal değişimler de yaşanmıştır. 1992 yılı turizm bölümlerinin artışında oldukça önemli bir yıl olmuştur. 2003 - 2004 öğretim yıllarına gelindiğinde 22 üniversitede 32 lisans programı uygulandığı görülmektedir (Güzel, 2006). 2021 yılına gelindiğinde ise turizm alanında eğitim alan lisansüstü öğrencilerin sayıları Tablo 2.1'de görüldüğü gibi olmuştur.

Tablo 2.1: 2021 Yılı Turizm Alanında Eğitim Alan Lisansüstü Öğrenci Sayıları

TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI / TOTAL NUMBER OF STUDENTS								
YÜKSEK LİSANS / MASTER			DOKTORA / DOCTORATE			TOPLAM / TOTAL		
E	K	T	E	K	T	E	K	T
1824	1464	3288	374	344	718	2198	1808	4006

2.1. Türkiye Eğitim Sistemi ve Turizm Eğitimi

Türkiye’de mesleki eğitimin tarihsel gelişimi, Osmanlı dönemine dayanmaktadır. İlk mesleki eğitim kurumları, 1862 yılında Niş’te ve 1864 yılında Ruscuk ve Sofya’da açılan sanat okulları olarak kabul edilir. Bu okulların amacı, kimsesiz çocukları barındırmak ve onlara kunduracılık, otomobil tamirciliği, terzilik gibi mesleklerin sahibi yapmaktır. Cumhuriyet dönemiyle birlikte, mesleki eğitim alanında faaliyetlerin yürütülmesi için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından gerekli düzenlemeler yapılmıştır. 1926 yılında MEB, mesleki ve teknik eğitimle ilgili faaliyetleri üstlenmiştir. 1935 yılında yürürlüğe giren 2765 sayılı kanun ile bu okulların tüm masrafları devlet tarafından karşılanmıştır. Ayrıca, mesleki eğitim alanında faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için 1933 yılında “Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü” ve 1941 yılında “Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı” kurulmuştur. Bu dönemde, mesleki ve teknik eğitim hızla yaygınlaşmış ve bu alanda yapılan çalışmaların sonuçları gözlemlenmiştir (Isayeva, 2018).

Ancak, Türkiye’de mesleki eğitim alanındaki gelişim ve dönüşüm sürekli olarak devam etmektedir. Son yıllarda, mesleki eğitimin ihtiyaca yönelik hale getirilmesi ve sektörlere daha iyi entegre edilmesi amacıyla çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu konuda yapılan çalışmaların sonuçları ve gelecekte yapılması gereken adımların değerlendirilmesi önemlidir (Pak, 2015). Türkiye’de mesleki eğitim alanında önemli 2000 yılı sonrasında köklü değişiklikler yapılmıştır. 2008 yılında yapılan düzenlemeler, mesleki eğitimin ihtiyaca yönelik hale getirilmesi ve sektörlere daha iyi entegre edilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu değişiklikler arasında, mesleki eğitim kurumlarının yapısının yeniden düzenlenmesi ve öğrenci yeterliliğinin artırılması yer almaktadır. Ayrıca, 2000 yılında Türkiye ile Avrupa Birliği arasında “Türkiye’deki Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi” (MEGEP) anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmadaki hedef, işsizlik sorunlarını çözmek için nitelikli eleman yetiştirmek ve sektörün ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu proje kapsamında, mesleki eğitim sistemi Avrupa standartlarına uygun hale getirilmiştir ve eğitim programları iş dünyasının ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmiştir. Bu çerçevede, Türkiye’nin mesleki eğitim sistemi Avrupa Birliği ülkeleriyle daha yakın bir işbirliği içinde olmasını sağlamıştır (Uçar & Özerbaş, 2013).

Yüksek öğretim kurumları toplumun her kesimine nitelikli iş gücü yetiştirme, bilim ve teknolojik üretim yapma, toplumu aydınlatma ve toplumsal değişime öncülük etme görevlerini yerine getirir ve bu nedenle ülkeler için bir itibar sembolü haline gelmiştir (Kaya, 1989).

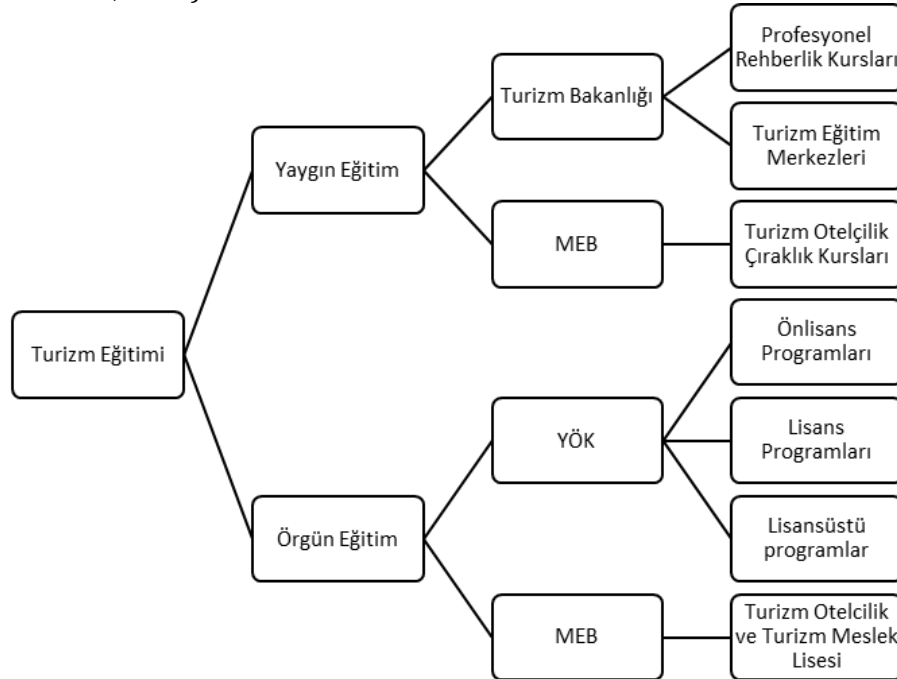
1981 yılında geçerlilik kazanan 2547 sayılı kanunla Türkiye’deki yükseköğretim sisteminde köklü bir reform yapılmıştır. Yüksek Öğretim Kurumunun amacı, tüm yükseköğretim kurumlarını Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ve Avrupa Konseyi (EC) standartlarına uygun hale getirmek olarak belirlenmiştir. Bu kanun ile ülkedeki yükseköğretim kurumları, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) çatısı altında toplanmış ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından yönetilmeye başlamıştır (Günay, 2011).

Bu reform ile önceki yapıdaki beş farklı kurumdan oluşan yükseköğretim sistemi, tek bir çatı altında toplanmıştır. Bu kurumlar arasında üniversiteler, MEB’e bağlı üniversiteler, iki yıllık meslek yüksekokulları ve konservatuarlar, MEB’e bağlı üç yıllık eğitim enstitüleri ve mektupla eğitim veren kurumlar vardır. Bu reform ile akademiler üniversiteler haline dönüştürülmüş, enstitüler fakültelere dönüştürülmüş ve konservatuarlar ve meslek yüksekokulları üniversitelerle birleştirilmiştir. Bu şekilde YÖK, tüm yükseköğretim kurumlarının yönetimini ve denetimini üstlenmiştir (Günay, 2011).

Turizm eğitiminin tarihi Türkiye’de uzun bir geçmişe dayanmaktadır. 1890 yılında yapılan ilk düzenlemeler Osmanlı döneminde yabancı dil bilen gayrimüslimlerin tercüman rehberlik yapmasını öngörmekteydi. Cumhuriyet dönemi itibarıyla, 1925 yılında yürürlüğe giren 1730 Sayılı Seyyah Tercümanları Hakkında Kararname ile belediyelerin bu işe sorumlu olması hedeflenmiştir. Ancak, belediyelerin sorumluluğu kabul etmemesi nedeniyle bu amaç gerçekleşmemiştir. Türkiye Turing Otomobil Kurumu’nun (TTOK)

turist rehberlerinin yetiştirilmesinde ve turizm eğitiminin yayınlarının hazırlanmasında önemli bir rol üstlenmiştir (Ünlüönen & Boylu, 2005). 1950'li yıllarda ilk turizm eğitimi çalışmalarına başlandı ve ilk başlarda meslek kursları bünyesinde verilirken, daha sonra ortaöğretimden doktora düzeyine kadar gelmiştir (Soybalı & Bayraktaroğlu, 2013). Turizm eğitiminin yükseköğretim kapsamına girmesi ise 1970'lerde Boğaziçi ve Ege Üniversitelerinde Turizm eğitiminin yükseköğretim kapsamına alınması ise 1970'lerde Boğaziçi ve Ege Üniversitelerinde ara insan gücü yetiştirmek hedefiyle açılmıştır. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu çerçevesinde Türkiye'de "turizm ve otelcilik", "turizm işletmeciliği", "otel yöneticiliği", "turizm yönetimi", "mutfak yönetimi", "turizm rehberliği" gibi isimlerle turizm ön lisans programları bulunmaktadır (Baltacı, Üngüren, Avsallı, & Demirel, 2012).

Ülkemizde turizm eğitimi örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Turizm eğitiminin genel amacı, toplumda turizm bilincinin oluşmasını ve sektörün gelişimine katkıda bulunmasını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, Turizm Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından farklı kesimler için turizmle ilgili seminer, konferans ve etkinlikler gibi yaygın eğitim programları düzenlenmektedir. Bu etkinliklerin konuları, hedef kitleye ve ihtiyaçlara göre değişebilmektedir. Örgün turizm eğitimi, belirli bir disiplin içinde yürütülmekte ve verilen bilgilerin doğruluğu kontrol edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı çatısında örgün eğitim veren kurumların denetimi, bu kurumların müfredatlarının Bakanlık tarafından önceden hazırlandığından dolayı daha kolay yürütülmektedir (Isayeva, 2018). Şekil 2.1'de görüldüğü gibi yaygın eğitim Turizm Bakanlığı Profesyonel Rehberlik Kursları ile Turizm Eğitim Merkezleri ile Turizm Bakanlığı ile Turizm Eğitim Merkezlerinin eğitimlerini kapsamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Turizm Otelcilik Çıraklık Kursları ile turizm sektörüne yönelik ustalar yetiştirilmektedir. Örgün eğitim ise Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu tarafından organize edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından mesleki liselerde Turizm Otelcilik ve Turizm Meslek liselerinde lise dengi eğitim verilmektedir. Yükseköğretim Kurulu önlisans, lisans ve lisansüstü eğitim şeklinde sınıflandırılabilir (Demirkol & Pelit, 2002).

Şekil 2.1: Türkiye'de Turizm Eğitimi

Kaynak: (Demirkol & Pelit, 2002)

2.2. Türkiye’de Lisansüstü Eğitimin İşlevleri

Enstitü, lisansüstü eğitimde benzer alanlarda öğretim, araştırma ve uygulama yapılan yükseköğretim kurumlarıdır. Bu kurumlar, üniversiteler ve fakülteler içinde birden fazla bulunabilir ve yayın etkinliklerini de sürdürürler. Enstitüler, üniversitelerin genel anlayışları eşliğinde bilimde çığır açacak, bilgi hazinesine katkıda bulunacak lisansüstü çalışmalar için kurallar belirler (Yılmaz, 2007). Enstitülerin temel görevleri, bilim adamı yetiştirmek, üniversiteye, serbest iş sektörlerine, sanayi ve üretim merkezlerine bilimsel ölçütlere göre eğitim almış elemanlar yetiştirmek, bilimsel çalışmalar yaptırmak ve uygulamaktır. Enstitüler, bilimsel kalkınmayı hedefleyerek üniversitenin lisansüstü eğitim ve araştırma olanaklarını değerlendirir ve etkili hale getirir. Ayrıca iş sahiplerine ve uzmanlara yeni bir alanda teorik-pratik beceri kazandırır ve diplomalarının güncelliğini korur. Enstitüler, lisansüstü eğitim olanaklarını uluslararası düzeyde değerlendirir ve yurt dışında da etkinlik gösterir (Tosun, 2001) (Yılmaz, 2007). Şimdilerde, hızla değişen ve artan bilgi birikimi karşısında üniversitelerin işlevleri de değişmek zorunda kalmıştır. Geçmişte üniversite mezunu olmak ayrıcalıklı sayılırken, artık istenilen yüksek nitelikli insan gücü lisansüstü düzeyde eğitimle yetiştirilmektedir. Bu nedenle, yüksek lisans ya da doktora eğitimi bireye farklılık sağlamaktadır (Güven, 2007). Bu kapsamda, turizm eğitimi alanında, ülkemizde önemli bir yer tutmaktadır. Bu kapsamda, yapılan araştırmalar ve çalışmalar, turizm eğitiminin önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır. Özellikle, yurt içi ve yurt dışı turizm faaliyetlerinin hızla artması, turizm sektörünün önemli bir ekonomik kaynak haline gelmesi, turizm eğitiminin önemini daha da arttırmaktadır.

Lisansüstü eğitimin fonksiyonları, üniversitelerin fonksiyonları ile eş ilerlemektedir. Bu işlevler, bilim ve sanat üretmek, yaymak, toplumsal sorunları doğru algılamak ve çözüm önerileri geliştirmek, üst düzey insan gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunmak şeklinde belirtilebilir. Bu işlevler ile birlikte, lisansüstü eğitimin önemi günümüzde yadsınamaz hale gelmiştir (Arıcı, 2001). Lisansüstü eğitimin niteliği, üniversitenin niteliğini etkilemektedir. Üniversitenin niteliği ise toplumun niteliğini etkilemektedir. Bu nedenle, disiplinler arası niteliği olan eğitim sistemlerinde her türlü uzman ve akademisyenin lisansüstü eğitim kademesinde yetiştiriliyor olması, bu konunun önemini artırmaktadır (Demirtaşlı, 2002). Lisansüstü eğitimin işlevleri, üniversitelerin temel işlevleriyle benzerliği yönünden şöyle özetlenebilir (Yılmaz, 2007):

Bilim/Sanat Üretme ve Yayma: Lisansüstü eğitim, bilim ve sanat üretme ve yayma gibi hizmetleri de içeren önemli bir eğitim kademesidir. Bu hizmetler, araştırma-geliştirme çalışmaları yoluyla yapılan bilim üretimi ve bunu yayma şeklinde ifade edilebilir. Bu çalışmaların bilime/sanata katkı getirip getirmediği ve yapılan katkının derecesi, bilimin/sanatın eleştirili ve ayıklayıcı süreçleriyle belirlenebilir.

Toplumsal Sorunları Doğru Algılama ve Sorunlara Çözüm Önerileri Geliştirme: Lisansüstü eğitim, üniversitelerin toplumların idealleri ve değerleri ile yaşadığı olayların, teknolojik, ekonomik ve kültürel gelişimleri ile ilgili sorunların ve beklentilerin doğru algılanmasına ve tanımlanmasına yardımcı olmak için önemli bir araçtır. Bu yardımı sağlamanın bir yolu, lisansüstü öğrencilerinin üniversite dışındaki özel ve kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlardan oluşmasıdır. Bu nedenle, lisansüstü eğitim programlarını olanaklar ölçüsünde üniversite dışına açmaya özen göstermek önemlidir.

Üst düzey insan gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunma: Yükseköğretim kurumlarının önemli bir işlevi, geleceğin öğretim üyelerini ve araştırmacılarını yetiştirmektir. Bağımsız araştırmacılar yarın değerler dizisi ve ürünleri için gerekli altyapı çalışmalarını yapacak ve geleceğin öğretim üyeleri ile araştırmacılarını eğiteceklerdir. Lisansüstü eğitimin diğer işlevleri, özel ve kamu hizmetlerini üst düzeyde düzenleyip yürütmek, toplumun üretim ve hizmet etkinliklerinin nicelik ve niteliğini yükseltmek ve insan gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunmaktır. Mezuniyet sonrası eğitimi kapsayan lisansüstü eğitim, ülkemiz bilim insanlarının yetiştirilmesi yönünden büyük öneme sahiptir. Lisansüstü eğitim, bilim insanı, yüksek mühendis, araştırmacı ve yüksek nitelikli insanların

yetiştirilmesine olanak sağlar. Bu eğitim, belirli bir bilimsel konuda bağımsızlık ve yetkinlik kazanmak amacıyla yapılır. Lisansüstü eğitim, çağdaş üniversitelerin en önemli işlevlerinden biridir ve nitelikli lisans eğitimini sağlamak, bilim ve teknikte ilerleme sağlamak, bilgi üretmek ve yaymak, bilimsel düşüncüyü geliştirmek, araştırma ve geliştirme etkinliklerine katkıda bulunmak, teknik alanda araştırmalar yapmak, ülke sorunlarına çözümler bulmak, geleceğin öğretim üyelerini ve araştırmacılarını yetiştirmek ve nitelikli insan gücünü piyasadaki iş alanlarına ve sanayi merkezlerine insan kaynağı olarak sağlamak gibi görevleri gerçekleştirmektedir. Lisansüstü eğitim, ülkelerin hedeflerini gerçekleştirmelerinde yardımcı olur ve teknolojik, ekonomik ve kültürel gelişimle ilgili sorunlarına çözümler getirir. Bu eğitim, bir alanda derinlemesine çalışarak lisans eğitiminden daha üst düzeyde bilgi ve etkinlik sağlayarak yüksek ihtisaslı insan gücü yetiştirir (Çakar, 1997). Lisansüstü eğitim, gelecekteki paradigmlar ve ürünler için gerekli altyapı çalışmalarını yapacak ve geleceğin öğretim üyeleri ile araştırmacılarını eğitecek bağımsız araştırmacılar yetiştirir (Tosun, 2001). Üniversitelerin yüksek nitelikli araştırma yapabilecek insan gücüne ihtiyaçları olduğu kadar, sanayide yetişmiş insan gücüne de ihtiyaç duymaktadır. Kalkınma sürecini hızlandırmak hem özel hem de kamu sektöründe bilimsel araştırma yapmayı gerekli kılar (Alhas, 2006). Lisansüstü eğitim, bilim alanında yetkinleşme ve uzmanlaşma açısından dünyada zorunluluk haline gelmiştir. Bu, iş piyasalarının talebi doğrultusunda bireylerin kendilerini geliştirmesi ve iş gücü piyasasında rekabet edebilmeleri için gereklidir. İş gücü piyasaları, birçok alanda olduğu gibi eğitim kurumlarının ürettiği iş gücünün talebi üzerinde etkisi vardır. Bu nedenle bireyler, iş gücü piyasasında kendilerine yer elde etmek için lisansüstü eğitim alarak kendilerini geliştirmeye çalışmaktadırlar. Lisansüstü eğitim, bilim alanında yetkinleşme ve uzmanlaşma açısından dünyada zorunluluk haline gelmiştir. Bu, iş piyasalarının talebi doğrultusunda bireylerin kendilerini geliştirmesi ve iş gücü piyasasında rekabet edebilmeleri için gereklidir (Bülbül, 2003). Yoğunlaşan rekabet koşulları nedeniyle yüksek nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır ve bu nedenle yükseköğretim talebi de hızla artmaktadır. 21. yüzyılda yükseköğretim, kitlesel eğitim yapmakla birlikte asıl amacı uluslararası rekabet gücüne sahip insan gücü yetiştirmek olacaktır. Bu nedenle, bireylerin kendilerini geliştirmesi ve yüksek nitelikli eğitim almaları önem kazanmaktadır (Tuzcu, 2003). Lisansüstü eğitim sürecinde, beklentiler öğrencilerden sahalari ile ilgili orijinal bilimsel araştırma yapma ve öğretmeyi öğrenme becerilerini geliştirmeleri yönünde olmaktadır. Bu eğitim aynı zamanda akademik kültür, sorumluluk ve etik değerlerini de benimsemeyi amaçlamaktadır. Lisansüstü eğitimin topluma yararlı olması konusunda da gün geçtikçe artan bir talep vardır. Literatürde, verimliliğin artmasındaki en önemli etkenin öğrenci ve öğretim üyesi arasındaki etkileşimin modeli ve niteliği olduğu belirtilmektedir. Toplumun gereksinimine uygun seçkinlerin, özellikle yükseköğretimde ve bilimde, gelişmiş üniversitelerdeki doktora programlarıyla yetiştirilebilmesi için bu etkileşim önemlidir. Lisansüstü eğitim, yükseköğretimde araştırma ve eğitim bütünlüğünü güçlendirir ve sürdürür. Bu programlar, özellikle doktora programları, kişilere özgür araştırma yapma, bilimsel olguları geniş ve derin bir gözlemlerle inceleme ve yorumlama yeteneği kazandırır. Bu sayede kişiler yeni sentezlere ulaşabilirler (Tuzcu, 2003). Lisansüstü eğitim, kalifiye insan gücü kaynağının yetiştirilmesinde, bilim ve sanat üretmede ve toplum problemlerinin üstesinden gelinmesinde önemli bir katkı sağlar. Türkiye’de, lisansüstü eğitimin ilerlemesini sağlayan ve bugün yükseköğrenimin kayda değer bir kademesi haline gelmesini sağlayan önemli etkenler vardır (Nayır, 2007). Türkiye’de Lisansüstü eğitimin gelişmesini sağlayan etkenlerden bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Düşünen, araştıran, sorgulayan, fikir üreten, bilgi alışverişinde bulunan, çevresiyle ilişki kurabilen, yabancı dil bilen, kendine güvenen, nitelikli bireyler yetiştirmek gerekmektedir,
- Ülkemizin kalkınması için yüksek nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır.

- İyi eğitim görmüş, lisansüstü eğitimde kariyer yapmış ve serbest piyasanın gereklilikleri olan yüksek nitelikli öğrencilerin iş bulması daha kolaydır.
- Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hızla gelişmesi ve bunda üniversitenin önemli rolü vardır.
- Teknolojideki hızlı gelişim, lisans eğitiminden sonra da eğitimi gerekli kılmaktadır.
- Üniversite ve öğrenci sayısındaki artışa bağlı olarak öğretim üyesi ve nitelikli eleman ihtiyacı artmaktadır.
- Lisans eğitimini tamamlayan meslek mensuplarının bilgilerinin güncellenmesi, lisansüstü eğitimini tamamlayan kamu çalışanlarının kademeli olarak ilerlemelerinin sağlanması gerekmektedir.
- Bazı kuruluşlarda yönetici olabilmek için lisansüstü eğitimini tamamlamış olma şartı aranmaktadır.
- Bilimsel düşüncenin geliştirilmesi, bilginin üretilmesi ve yayılması gerekmektedir.

2.3. Türkiye’de Lisansüstü Eğitimi İçin Gereklilikler

Lisansüstü eğitim, lisans eğitiminden sonra alınabilecek yüksek lisans ve doktora eğitimleri, sanat dallarında yapılan sanatta yeterlik çalışması, tıpta uzmanlık eğitimi ve bu eğitimlerin gerektirdiği araştırma ve uygulama etkinliklerini kapsar (Sevinç, 2001). Bu eğitim süreci sonrasında öğrenciler lisansüstü eğitimlerine başlayabilir (Varış, 1984). Lisansüstü eğitim, lisans derecesi ya da diploması almış kişilere bilim dalında uzmanlaşma olanağı sağlar. Genel olarak, bu eğitim inceleme, mesleki ilerleyiş, öğretmeyi belleme ve bunlarla ilgili mesleki, akademik ve etik konuları en yüksek düzeyde edinme sürecidir (Sayan & Aksu, 2005). Bu eğitim programı, alana ilişkin yüksek ihtisas gücüne sahip bireyler yetiştirmeyi hedefler (İnce & Korkusuz, 2006).

Lisansüstü eğitim, alanında detaylıca çalışarak lisans eğitiminden daha fazla bilgi ve yetkinlik kazandıran bir eğitim programıdır (Çakar, 1997), (Alhas, 2006). Lisansüstü eğitim, araştıran, bilim üreten ve aydınlatan bir bilim insanı yetiştirmeyi amaçlar. Bu eğitim programı, sadece mevcut bilgiyi aktaran değil, yeni bilgiler araştıran, tahlil eden ve öğrencilerine aktaran bir öğretim üyesi yetiştirmeyi hedefler. Ayrıca, lisansüstü eğitim, kendi sahasında güncel çalışmaları bilen, yeni semptomlara ulaşmak ve bunları yaymak için çalışan ve bulgularını yayan araştırmacı yetiştirmeyi amaçlar. Bu sayede, lisansüstü eğitim, öğrencileri hem bilgi sahibi yapar hem de bu bilgiyi kullanarak araştırma yapmayı öğretir. Üniversite, akademik özerkliğe ve kamu hukuksal kişiliğe sahip bir yükseköğretim kurumudur. Bu kurum, fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşur. Üniversiteler, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve üniversite-sektör işbirliği yaparlar. Bu kurumlar, öğrencilere disiplinler arası bir bakış açısı kazandırmayı amaçlar ve öğrencilerin bilgi ve becerilerini en yüksek düzeye çıkarmayı hedefler (2547 Sayılı YÖK Kanunu, 3/d. Maddesi). Enstitü, üniversitelerde ve fakültelerde birden çok benzer ve alakadar ana bilim dalında lisansüstü eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama düzenleyen bir yükseköğretim kurumudur. Enstitüler, üniversitelerin bir parçası olmakla birlikte, öğrencilere daha yoğun bir şekilde lisansüstü eğitim-öğretim imkânı sağlar. Ayrıca, enstitüler, öğrencilere bilimsel araştırma yapabilmeye imkânı sunar ve bu araştırmaların sonuçlarını uygulamaya dönüştürmeyi amaçlar. 2547 Sayılı YÖK Kanunu, 3/f. Maddesine göre enstitüler, bilim insanı yetiştirmeyi ve bilimsel araştırma yaparak yeni bilgiler üretmeyi hedefler (YÖK, 1981).

Üniversitelerin içerisindeki çeşitli enstitülerce eğitim-öğretim aktiviteleri yürütülmektedir. Avrupa Birliği Araştırmaları, Türkojoloji gibi özel alanlarda da enstitüler bulunmaktadır. Fen bilimleri enstitüleri üniversitelerin fen, mühendislik, ziraat, mimarlık ve fen edebiyat fakültelerine ilişkin ana bilim dallarının bulunduğu enstitülerdir (Karakütük; 2002). Sosyal Bilimler Enstitüleri’nde; iktisadi idari bilimler, siyasal bilgiler, eğitim fakültelerinin sosyal bilimler alanına giren bölümleri, fen edebiyat fakültelerinin yine sosyal bilimler alanına

giren bölümlerin ana bilim dalları bulunmaktadır. Uygulamalı Bilimler Enstitüleri havacılık, turizm işletmeciliği, dış ticaret gibi alanlarda ana bilim dalları bulunan enstitülerdir.

Yüksek Lisans: Bir lisans eğitim programının öğrencilerine, bir alanın kuramsal temellerini ve pratik uygulamalarını öğretir. Öğrenciler, bu programları tamamladıktan sonra bu alanda araştırma yapabilir ve bir uzmanlık kazanabilirler. Ayrıca, lisans eğitimi programları genellikle bir mesleki eğitim kariyeri için temel oluşturur.

Doktora: Lisans ve yüksek lisans düzeyinde edinilen eğitimin bir sonraki seviyesidir. Doktora eğitimi programları, öğrencilerine bir alanın en ileri kuramsal ve pratik bilgilerini öğretir ve bu alanda orijinal bir araştırma yapmayı amaçlar. Doktora eğitimi programlarını tamamladıktan sonra, öğrenciler bu alanda uzmanlaşabilir ve bu alanda araştırma yaparak yeni bilgiler ve keşifler yapabilirler.

Tıpta Uzmanlık: Tıp doktorları için kurgulanmış, doktora özel beceriler sağlamayı amaçlayan sağlık bakanlığının temel esaslarını belirlediği araştırma hastanelerinde yürütülen bir programdır.

Sanatta Yeterlik: Doktora benzeri bu programda orijinal bir eser koymayı, sanat dallarında ileri düzey yaratıcılığı ortaya çıkarmayı amaçlayan bir programdır.

Bilimsel Hazırlık Programı: Başvurduğu programın alt kademesinde, farklı alanlarda veya farklı bir yükseköğretim kurumunda diplomalarını almış adayların, ilgili programın gerçek zamanı haricinde bir yıllık hazırlık eğitimi aldığı programdır. Lisansüstü eğitim, yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterliliği içerir. Öğrenciler lisans eğitiminde edinemedikleri özel bilgi ve becerileri lisansüstü programlarda edinmeleri için eğitilirler. Uygulamaya yönelmek isteyen öğrenciler için yüksek lisans derecesi giderek bir seçeneğe dönüşmekte ve doktora eğitimi almanın şartı olmaya devam etmektedir. Şimdilerde akademik ortamda akademik bir pozisyonda çalışabilmek, ders verebilmek ve araştırma yapabilmek için doktora derecesi ön koşul haline gelmiştir (Yılmaz, 2008).

Doktora tezi özellikle bir konuya yeni bir yaklaşım getirme, yeni bilimsel yöntemler geliştirme, alanda uygulanabilecek yenilikleri ortaya çıkarmak gibi özellikleri içeren, doktora eğitiminin en önemli unsurlarındandır (Çakar, 1997). Doktora teziyle birçok alanda araştırma organize edebilecek, bunları yönlendirip yürütebilecek nitelikli akademisyenler yetiştirilmesi planlanmaktadır (Can, Can, & Bağcı, 2009). Bu açıklamalara istinaden yüksek lisans eğitimi, lisans eğitiminin bir üst aşaması olarak başlıca bilgilerin harmanlandığı seviye olarak görülürken, doktora ise bilimsel esere yönelik çalışmanın yapıldığı ve ortaya çıkarıldığı bir aşama olarak nitelendirilebilir.

Bu kapsamda Lisansüstü seviyede eğitimin amaçlarını değerlendirecek olursak öğrenciye bilimsel araştırma yetisi kazandırarak araştırdığı bilgileri yorumlayabilme yeteneğini kazandırmaktır. Doktora eğitiminde ise öğrencinin bilimsel olayları en geniş perspektiften değerlendirmesini sağlamak, yorum yapabilme yeteneğini geliştirmek yeni sentezlere ulaşmasını sağlamak temel hedeftir.

Lisans eğitimine dayalı bir Yüksek Lisans derecesi elde etmek, “bilim uzmanı” olma yolundaki ilk adımdır. Bir bilim uzmanı, Yüksek Lisans derecesini sürdürürken, uzmanlık alanıyla ilgili özel bilgi, tutum ve beceriler edinmelidir. Yüksek lisans programı ile bilim uzmanı yetiştirirken, araştırma yeterliliği ile bilimsel tutum ve davranışlar konusunda teorik ve uygulamalı eğitim verilmesi esastır (Erdem, 1995).

Yüksek lisans eğitimine dayanak olan Doktora derecesi, “bilim doktoru” olma yolunda atılan ikinci ve en önemli adımdır. Doktora programı özgün araştırma sonuçları üretmeyi amaçlar. Doktora programı üç alt kategoriye ayrılır: Doktora, Tıbbi Uzmanlık ve Sanatsal Yeterlilik (Karakütük, 2002).

1960’ların sonlarına kadar, Türkiye’de lisansüstü eğitim sadece doktora programı halinde, 3-4 yıllık bir süreç olarak hoca-asistan (usta-çırak) ilişkisi üzerine kurulmuştur. 1970’lerden itibaren, lisansüstü eğitim “yüksek lisans” ve “doktora” olmak üzere iki aşamaya ayrılmış ve bu aşamalarda izlenecek yöntem ve kurallar pek çok kez değiştirilerek günümüze kadar gelmiştir. Lisansüstü eğitimin yönetimi, tümüyle ya da kısmen değiştirilen

yönetmelikler ışığında düzenlenmiş ve bu değişiklikler süreci daha etkin hale getirmiştir. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun amacı, yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir. Bu kanunun hedefi, eğitim-öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili temelleri bütünlük içinde düzenleyerek yükseköğretim sistemini daha etkin hale getirmektir. Lisansüstü eğitim, Yüksek Öğretim Yasasının 65. maddesi hükmü gereğince Üniversitelerarası Kurulca hazırlanan “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği” ile düzenlenmiştir. Bu yönetmelik, lisansüstü eğitim sürecini ve işleyişini düzenleyen esasları içermektedir. Türkiye’de lisansüstü eğitim, 1982 yılından itibaren Yüksek Öğretim Kurulu’na bağlı enstitüler aracılığıyla organize edilmektedir. Lisansüstü eğitim enstitüleri, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu kapsamında kurulmuş ve görevlerini belirli yönetmelikler doğrultusunda yerine getirmektedir. Bu enstitülerin yapıları, rektörlükler tarafından belirlenen enstitü ana bilim ve enstitü ana sanat dallarından oluşmaktadır. Bu dallar, lisansüstü eğitimin örgütlendirilmesi ve yürütülmesi amacıyla kurulmuştur.

Fen Bilimleri Enstitüsü: Fen Bilimleri Enstitüsü o üniversitede mevcut olan Fen, Mühendislik, Mimarlık, Mühendislik-Mimarlık, Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri, Maden, İnşaat, Elektrik-Elektronik, Makine, Kimya, Metalürji, Uçak ve Uzay Bilimleri, Ziraat, Orman, Su Ürünleri, Denizcilik Fakülteleri, Fen-Edebiyat, Endüstriyel Sanatlar Eğitim, Eğitim Fakülteleri ve Mesleki Eğitim Fakülteleri gibi farklı alanlardaki bölümleri içermektedir. Bu bölümler, aynı zamanda enstitü ana bilim dallarını oluşturmaktadır ve aynı adları taşımaktadır. Fakültelerin bölüm başkanları, aynı zamanda enstitü ana bilim dallarının başkanı olarak görev yapmaktadır. Bu sayede enstitüdeki eğitim ve araştırma faaliyetleri koordine edilmektedir.

Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edebiyat, İktisat, İşletme, İktisadi ve İdari Bilimler, Siyasal Bilgiler, Hukuk, İlahiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya, Güzel Sanatlar, İletişim, Mesleki Yaygın Eğitim, Ticaret ve Turizm Eğitimi, Eğitim Bilimleri gibi fakülteler ve konservatuarların bölümlerini içerir. Fakültelerin ve Konservatuarların bölüm başkanları aynı zamanda Enstitü’nün ana bilim veya ana sanat dalının da başkanıdır. Bu dallar, Enstitü’nün fen-edebiyat, insani bilimler ve edebiyat, mesleki eğitim ve eğitim fakültelerinin fen alanı dışındaki bölümleriyle aynı isimleri taşır.

Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp, Diş Hekimliği, Eczacılık ve Veteriner Fakültelerinin eğitim yapılan ana bilim dalları ile Eğitim Fakültelerinin beden eğitimi ve spor bölümlerini içerir. Bu dalların başkanları aynı zamanda Enstitü’nün ana bilim dallarının da başkanıdır. Enstitü, üniversitede bulunan bu dallardaki eğitimleri organize ve koordine eder.

Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Sağlık Bilimleri Enstitülerinde, rektörün önermesi ve Yükseköğretim Kurulu’nun kararı ile lisansüstü eğitim yapmak için bir enstitü ana bilim dalı kurulabilir. Bu dal, bir fakülte, bölüm veya ana bilim dalından farklı bir ad taşır ve farklı disiplinler arasında köprü görevi görür. Enstitü ana bilim dalının başkanı ve ilgili dekanların düşünceleri derlenerek enstitü müdürü tarafından başkan atanır. Bu sayede, farklı disiplinler arasında işbirliği sağlanarak, daha geniş bir alanda eğitim ve araştırma yapılması hedeflenir.

Türkiye’de lisansüstü eğitim, Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Sağlık Bilimleri Enstitüleri haricinde bulunan enstitülerin, enstitü ana bilim ve enstitü ana sanat dalları tarafından verilir. Yükseköğretim Kurulu, bu enstitülerin özelliklerini dikkate alarak bu dalları tespit eder. Enstitülerde, enstitü ana bilim ve enstitü ana sanat dalları başkanları enstitü müdürü tarafından göreve gelir. Lisansüstü eğitim, yurt içi ve yurt dışı programlar olmak üzere iki farklı kaynaktan verilir. 1416 sayılı yasa ve 2547 sayılı yasa, yurt dışında lisansüstü eğitim vermeyi düzenler. 1416 sayılı yasa, yüksek nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlar, 2547 sayılı yasa ise sadece üniversiteler için öğretim üyesi yetiştirmeyi hedefler. Bu yasal düzenlemelere ek olarak, burslar ve diğer kaynaklar da yurt dışına öğrenci göndermeyi

sağlar. Örnek olarak, TÜBİTAK, TÜBA ve benzeri kuruluşların sağladığı burslar, uluslararası kuruluşların (Fullbright, UNESCO, NATO gibi) sağladığı burslar ve DPT gibi kurumların sağladığı kurumsal kaynaklar verilebilir.

2.4. Türkiye’de Turizm Lisansüstü Eğitimi Veren Kurumlar

1981 yılında Hacettepe Üniversitesi’nde, Lisans eğitimini tamamlayan turizm öğrencilerinin bilim uzmanlığı derecesini alabilmeleri için ilk program açılmıştır. Ardından 1982 yılında İstanbul Üniversitesi, bu üniversiteleri takip eden Gazi ve Dokuz Eylül Üniversiteleri, hemen ardından da Anadolu Üniversitesi yüksek lisans düzeyinde turizm programları açmışlardır. Bunları takip eden süreçte İstanbul Üniversitesi’nin doktora programını aktif hale getirmesiyle diğer üniversitelerin de bu alanda hareket etmelerinin önü açılmıştır. Dokuz Eylül Üniversitesi, Gazi ve Anadolu Üniversitelerinin de doktora programlarını açmaları Türkiye’de turizm alanında oldukça önemli bir aşama olarak kaydedilmiştir.

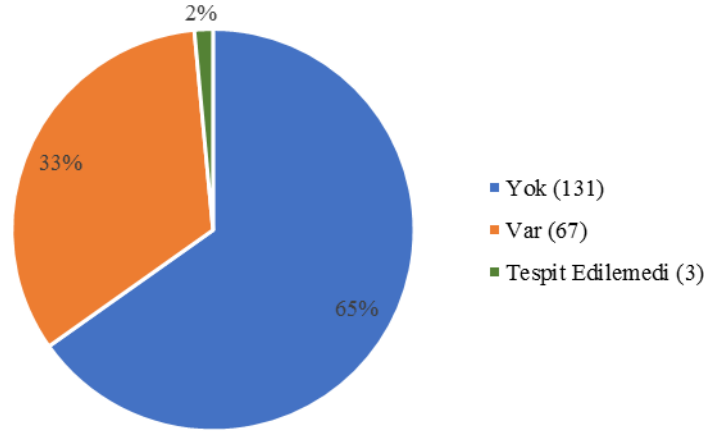
2022 yılında Türkiye’de lisansüstü düzeyde turizm eğitimi veren üniversitelerdeki öğrenci sayıları Tablo 2.2’de görüldüğü gibi 3288 yüksek lisans ve 718 doktora öğrencisi şeklindedir.

Tablo 2.2: Türkiye’de Lisansüstü Düzeyde Öğrenci Sayıları

Yüksek lisans	Doktora	Toplam
3288	718	4006

Kaynak: (Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, 2022)

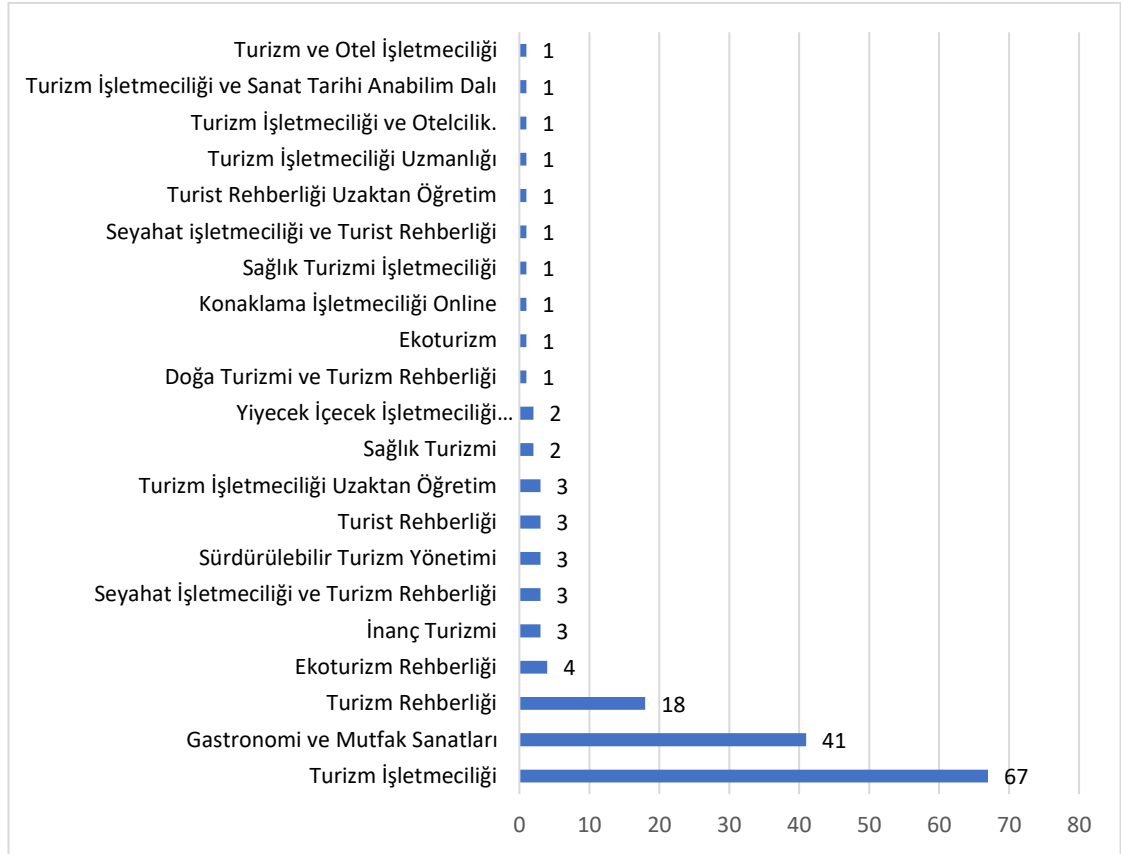
Yükseköğretim düzeyinde lisansüstü mesleki turizm eğitime yönelik geçmiş çalışmalara bakıldığında 2001-2002 yıllarında farklı isimlerde 42 üniversitede 77 meslek yüksekokulunda 151 önlisans mesleki turizm eğitimi bulunmaktayken, lisans düzeyinde 21 üniversitede 22 lisans eğitimi vardı. Bunun yanında aynı yıllarda 11 yüksek lisans programı ve 5 doktora programı bulunmaktaydı (Demirkol & Pelit, 2002).

Şekil 2.2: 2022 Turizm Tezli / Tezsiz Yüksek Lisans Programları

Kaynak: (Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, 2022)

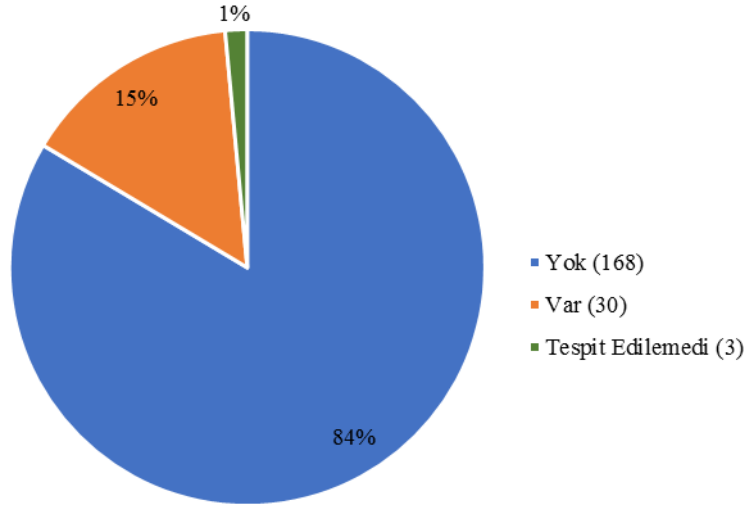
Yüksek öğretim üniversite sayıları son on yılda hızlı artmıştır (Develi & Özyalçın, 2021). Yükseköğretim kurumunun resmi sitesinde yayınlamış olduğu istatistikler üzerinde araştırma kapsamında yapılan çalışmayla (bkz. Ekler) 201 üniversite incelenmiştir. Turizm Tezli/Tezsiz Yüksek Lisans alanında toplam 131 üniversitede Tezli/Tezsiz Yüksek Lisans varken 67 üniversitede bu alanda yüksek lisans düzeyinde turizm eğitimi verilmemektedir. 3 üniversitenin enstitü sayfalarına erişimde problem yaşandığı için bu konuda gerekli veriye ulaşılamamıştır (Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, 2022). Turizm alanındaki yüksek lisans seviyesindeki tezli, tezsiz ve uzaktan öğretim bölümlerinin adları incelendiğinde Turizm İşletmeciliği adında 67, Gastronomi ve Mutfak Sanatları alanında 41, Turizm Rehberliği alanında 18 bölüm bulunmaktadır (Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, 2022). Şekil 2.3 incelendiğinde yüksek lisans turizm bölümlerinin adlarında bir birlik olmadığı anlaşılmaktadır.

Şekil 2.3: 2022 Turizm Tezli / Tezsiz Yüksek Lisans Program Adları

Kaynak: (Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, 2022)

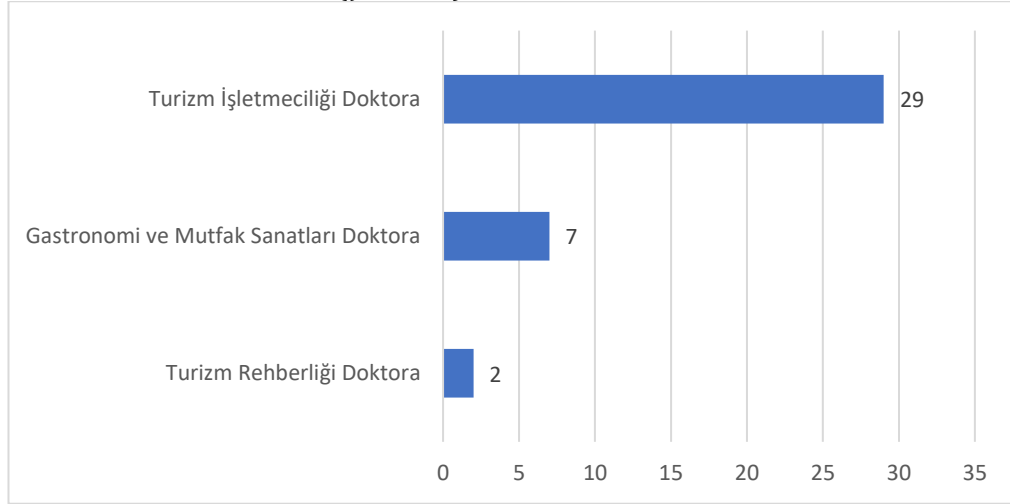
2022 yılında Yükseköğretim sisteminde 30 üniversitede turizm alanında eğitim verildiği sonucuna ulaşılmıştır. 168 üniversitede doktora seviyesinde turizm eğitimi verilmemekteyken 3 üniversitenin enstitü bilgilerine web sayfalarından erişilememiştir (Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, 2022).

Şekil 2.4: 2022 Turizm Doktora Programları

Kaynak: (Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, 2022)

Turizm doktora bölüm adları yüksek lisans bölüm adlarından farklı olarak daha az ad çeşitliliği göstermektedir. Turizm İşletmeciliği Doktora programında 29, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Doktora Programında 7, Turizm Rehberliği Doktora programında ise 2 farklı isim bulunmaktadır (Şekil 2.5).

Şekil 2.5: 2022 Turizm Doktora Program Adları

Kaynak: (Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, 2022)

2.5. Türkiye’de Turizm Eğitimi Veren Kurumların Kabul Şartları

Türkiye’de lisansüstü eğitim ve öğretim Yüksek Öğretim Kurumu tarafından 20.04.2016 Resmî Gazete Sayısı: 29690 yayınlanan çerçeve yönetmeliğine göre yürütülmektedir. Araştırma kapsamında Yüksek Öğretim Kurumu lisansüstü çerçeve yönetmeliği ve örnek olarak seçilen 5 üniversitenin lisansüstü programları incelenerek Tablo 4 hazırlanmıştır (Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, 2022).

Tablo 2.3: Türkiye’de Lisansüstü Kabul Şartları

KABUL ŞARTLARI	Yüksek Lisans	- Lisans Mezunu olmak - Tezli yüksek lisansta ALES ve YABANCI DİL (Zorunlu değil) puanına sahip olmak. - Turizm alanından mezun olmak (özel şart)
	Doktora	- Tezli Yüksek Lisans mezunu olmak. - Tezli yüksek lisansta ALES ve YABANCI DİL (Zorunlu değil) puanına sahip olmak. - Turizm alanından mezun olmak (özel şart)
EĞİTİM SÜRESİ	Yüksek Lisans	- Dört yarıyıl. İki yarıyıl uzatılabilir.
	Doktora	- Sekiz yarıyıl. 4 yarıyıl uzatılabilir.
DERSLER	Yüksek Lisans	- 7 Ders 1 Seminer (asgari)
	Doktora	- 7 Ders 1 Seminer (asgari)
TEZ	Yüksek Lisans	- 2 Dönem tez yazımı için süre verilir. Yazılan tez jüri önünde savunulur.
	Doktora	- Yeterlik ve tez önerisi dönemlerinden sonra en az üç tez izleme toplantısı gerçekleştirilir. Ardından savunmaya girebilir.
MÜFREDAT	Yüksek Lisans	- Bilimsel araştırma yöntemleri ve seminer dersi zorunludur. Harici olarak gastronomi ve işletme programlarından da dersler alınarak turizm ağırlıklı eğitim verilir.
	Doktora	- Bilimsel araştırma yöntemleri ve seminer dersi zorunludur. Harici olarak gastronomi ve işletme programlarından da dersler alınarak turizm ağırlıklı eğitim verilir.

Not: Bilgiler, Yüksek Öğretim Kurumu lisansüstü çerçeve yönetmeliği ve 5 eğitim kurumunun incelenmesiyle derlenmiştir. YÖK’ün Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği temel alınmıştır.

2.6. Türkiye’de Turizm Lisansüstü Programlarının Müfredat Yapısı

Dünya çapında turizm eğitimi boyutunda mesleki bilgi ve deneyim aktarımına yönelik bir müfredat uygulanmaktadır. Turizm eğitiminin genel çerçevesi Mesleki ve Akademik resmi programlar ile sektördeki işletmelerin işyerindeki iç eğitimleri ve turizm işletmelerinin şirket için programlarıdır (Demirkol & Pelit, 2002). İnsan kaynakları planlaması, işletmeler için verimliliği ve karlılığı esas alan ve belirleyen bir ögedir. Bu planlama süreci, organizasyonun insan kaynağı ihtiyacının planlanmasını içermektedir. İnsan kaynakları planlamasının başarısı, organizasyonun insan planlamasını işletme planlaması ile nasıl yakından ilintilendirirse yüksek olması kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle, insan kaynakları yöneticisi, organizasyonun stratejik iş planlamasına göre insan kaynakları planlaması yapmalıdır. Özellikle otel işletmelerinde, çalışanların nitelik ve nicelik olarak iyi analiz edilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle, turizm sektöründe insan kaynakları yönetiminde personele verilen eğitimin içeriği önemli ve belirleyicidir.

Genellikle turizm lisansüstü eğitiminde müfredatlar farklı ülkelerde farklılık gösterebilir. Örneğin, bazı ülkeler turizm sektörünün işleyişini, pazarlama stratejilerini ve turizm hizmetlerini kapsayan bir müfredat sunarken, diğer ülkeler turizm endüstrisinde işletme yönetimi, finans ve insan kaynakları gibi alanları da içerebilen daha geniş bir müfredat

sunabilir. Bu farklılıklar, turizm lisansüstü eğitiminde öğrencilerin kariyer hedeflerine göre değişebilir.

Dağdeviren'nin (2007) yapmış olduğu çalışmada yükseköğretim kurumlarında turizm ders çözelgelerinde bulunan alan dersleri aşağıda belirtilen bilim dallarına göre 6 düzeyde sınıflandırmıştır (Dağdeviren, 2007):

- Muhasebe-Finans-Yatırım ile ilgili olan dersler
- Yönetim ile ilgili olan dersler
- Ekonomi ile ilgili olan dersler
- Halkla İlişkiler-Pazarlama ile ilgili olan dersler
- Hukuk ile ilgili olan dersler
- Özel dersler (Yukarıda bahsi geçen bilim dalları dışında kalan istatistik, matematik, bilgisayar, iletişim, sosyoloji, sanat tarihi ve diğer dersler)

Araştırmamız kapsamında özgün olarak yeni bir metodolojik sınıflandırma yapılmıştır. Bu kategorilere göre seçilen 5 üniversitenin derslerinin AKTS ders yükleri toplanmıştır (bkz. Ek 1-2).

- Turizm Mesleğine Dair Dersler
- Bilimsel Araştırma Yöntemlerini İçeren Dersler
- Yönetim Organizasyon İle İlgili Olan Dersler
- Pazarlamaya Yönelik dersler
- Finans Muhasebeye Yönelik Dersler
- Özel dersler (Yukarıda bahsi geçen disiplinler dışında kalan istatistik, matematik, bilgisayar, iletişim, toplum bilimleri , sanat tarihi ve diğerleri)

AKST dağılımı bakımından; Akdeniz Üniveristesesi, Anadolu Üniveristesesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atılım Üniversitesi, Haçı Bektaş Veli, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitelerinin Turizm İşletmeciliği Doktora Programlarının kataloglarında bulunan tüm dersler yukarıdaki sınıflandırmaya bağlı olarak sınıflandırılarak AKTS kredileri toplanmıştır. Öğrencilerin mezun olması gereken AKTS kredisi Yüksek Öğretim Kurumu Lisansüstü Eğitim çerçeve programı kapsamında belirtilmiş olmasına rağmen bazı üniversiteler öğrencilerine seçmeli olarak sunduğu derslerle uzmanlaşmaya katkı sağlamaktadır. Araştırmada seçmeli derslerde sunulan alternatif dersler dikkate alınmıştır. Yüksek lisans programların AKTS kredileri göz önüne alınarak ise Tablo 5-6 hazırlanmıştır.

Ring vd. (2008) yılında yaptıkları araştırmalarında yüksek öğrenimdeki turizm eğitimi literatürü inceleyerek yedi temel bölümü aşağıdaki gibi özetlemişlerdir (Ring, Dickinger, & Wöber, 2008):

- Turizm dünyasının ve toplumların geniş bir anlayışının edinilmesi (Turizmin etkileri, turizmin içinde yer aldığı çevre ve disiplinler arası bir tutumu kapsayan bir anlayış),
- Yasam boyu öğrenme, düş gücü, tenkite dayalı ve esnek düşünme, toplumsal yetenekler gibi öğretilen becerilerin kazandırılması,
- Turizmin geleceğinin yaratılması ve biçimlendirilmesinde mesuliyet alınması ve yaratıcı düşüncenin ve yeniliğin öğretilmesi,
- Sürdürülebilirlik konusunda eğitimin verilmesi,
- Sektöre hazırlık-eğitimin mesleki tarafının öğrencilerin gelecekteki işlerine hazırlaması,
- Yönetsel becerilerin kazandırılması,
- Bilgi teknolojisi, elektronik ticaret, elektronik turizm gibi konuların öğretilmesi.

Tablo 2.4: Turizm İşletmeciliği Doktora Programlarının Müfredat Yapısı AKTS Dağılımı

	Akdeniz Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi	Hacı Bektaş- ı Veli	Muğla Sıtkı Koçman
Turizm Mesleğine Yönelik Dersler	120	82,5	104	84	132
Bilimsel Araştırma Yöntemlerine Yönelik Dersler	220	172,5	209	84	210
Yönetim Organizasyon İlgili Olan Dersler	20	7,5	30	24	0
Pazarlamaya Yönelik Dersler	10	7,5	0	12	0
Finans Muhasebeye Yönelik Dersler	10	0	0	0	12
Özel Dersler*	40	7,5	12	0	12

Tablo 2.5: Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans Programlarının Müfredat Yapısı AKTS Dağılımı

	Akdeniz Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi	Hacı Bektaş-1 Veli	Muğla Sıtkı Koçman
Turizm Mesleğine Yönelik Dersler	70	108	104	189	144
Bilimsel Araştırma Yöntemlerine Yönelik Dersler	120	84	209	53	108
Yönetim Organizasyon İlgili Olan Dersler	10	0	30	14	6
Pazarlamaya Yönelik Dersler	0	0	0	7	6
Finans Muhasebeye Yönelik Dersler	0	0	0	0	6
Özel Dersler*	80	6	0	0	12

* (Yukarıda bahsi geçen bilim dalları dışında kalan istatistik, matematik, bilgisayar, iletişim, sosyoloji, sanat tarihi ve diğer dersler)

BÖLÜM 3. İNGİLTERE'DE LİSANSÜSTÜ DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİ

3.1. İngiltere Eğitim Sistemi ve Turizm Eğitimi

Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı dört ülkeden meydana gelir: İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda. Bu çalışmada özellikle İngiltere'deki eğitim sistemi ve turizm eğitimi üzerinde durulacaktır. İngiltere'deki eğitim sistemi, İngiltere'nin diğer ülkelerinde olduğu gibi merkezi olmayan bir yapı üzerinde çalışmaktadır. Çeşitli hizmetlere ilişkin sorumluluklar, merkezi hükümet, yerel yönetimler ve eğitim kurumlarının idari organları ve öğretmenlik mesleği arasında paylaşılmaktadır (Department for Education and Employment, 1996). İngiltere hükümeti eğitim sistemi ile ilgili politikaları belirlemekte ve diğer merkezi ve yerel yönetimlerle işbirliği içinde çalışmaktadır. Eğitim ve Bilim Departmanı (DES), hükümet adına eğitimle ilgili tüm konulardan sorumludur (Eurydice, 2003). Ayrıca, İngiltere'deki üniversitelerle olan ilişkilerinden ve bu üniversitelere destek sağlamaktan da hükümet sorumludur (Department for Education and Employment, 1996). Merkezi hükümet şunlardan sorumludur:

- Okul çağındaki öğrenciler için müfredat ve değerlendirme de dahil olmak üzere ulusal hedeflerin belirlenmesi,
- Okul müfredatının ve resmi sınavların gelişiminin desteklenmesi ve bu alanda araştırmaların teşvik edilmesi,
- Eğitim için asgari standartları belirlemek. Ancak, merkezi yönetim sorumluluklarını yerine getirmek için hiçbir şekilde okul kurmaz ve yönetmez; sadece okulların ve üniversitelerin görevlerini tam olarak yerine getiremediği durumlarda müdahale eder.

İngiliz eğitim sistemine göre İngiltere'de çocuklar 2 ayrı eğitim kademesinden geçerler. 5 yaşında ilköğretime başlarlar ve bu genellikle 11 yaşına kadar sürer. İngiltere'de kreşler, anaokulları veya erken eğitim kurumları henüz okul çağına gelmemiş (5 yaş) çocuklar için tam zamanlı veya kısmi süreli eğitim vermektedir. Devam için yasal bir zorunluluk yoktur (Eurydice, 2003). Zorunlu eğitim ilk ve orta öğretimi kapsayan 11 yıllık bir eğitimi kapsamaktadır. Her akademik yılın sonunda öğrenciler ilköğretimde bir üst yaş grubuna geçerler. Ülke genelindeki tüm ilköğretim okullarında temel standart eğitim uygulanmaktadır. Temel eğitim zorunludur ve İngilizce, matematik, fen, teknoloji, iletişim ve bilgi teknolojisi, tarih, coğrafya, müzik ve sanat gibi konuları içerir (Eurydice, 2003). İngiltere'de zorunlu orta öğretim, öğrencilerin ilköğretimi bitirdikleri 12 yaşından 16 yaşına kadar dört yıl boyunca devam ettikleri eğitimi kapsar. Ancak birçok ortaokul, öğrencilere zorunlu eğitim sonrası eğitim olanakları da sunmaktadır (Nfer web). İngiltere'de alt orta eğitim iki aşamaya ayrılır, üçüncü aşama 12-14 yaş arasındadır ve dördüncü aşama 14-16 yaş arasındadır. Üçüncü aşamada İngilizce, matematik, fen, teknoloji, yabancı dil, tarih, müzik ve vatandaşlık gibi konular öğretilir. Dördüncü aşama konuları ise bu konuların devamıdır (Eurydice, 2003). Öğrenciler zorunlu temel eğitimlerini Genel Orta Öğretim Sertifikası (GSCE) sınavına girerek tamamlarlar (Şahoğlu, 2010). Daha sonra Ortaokula geçerler ve burada 18 yaşına gelene kadar kalırlar (Şekil 3.1).

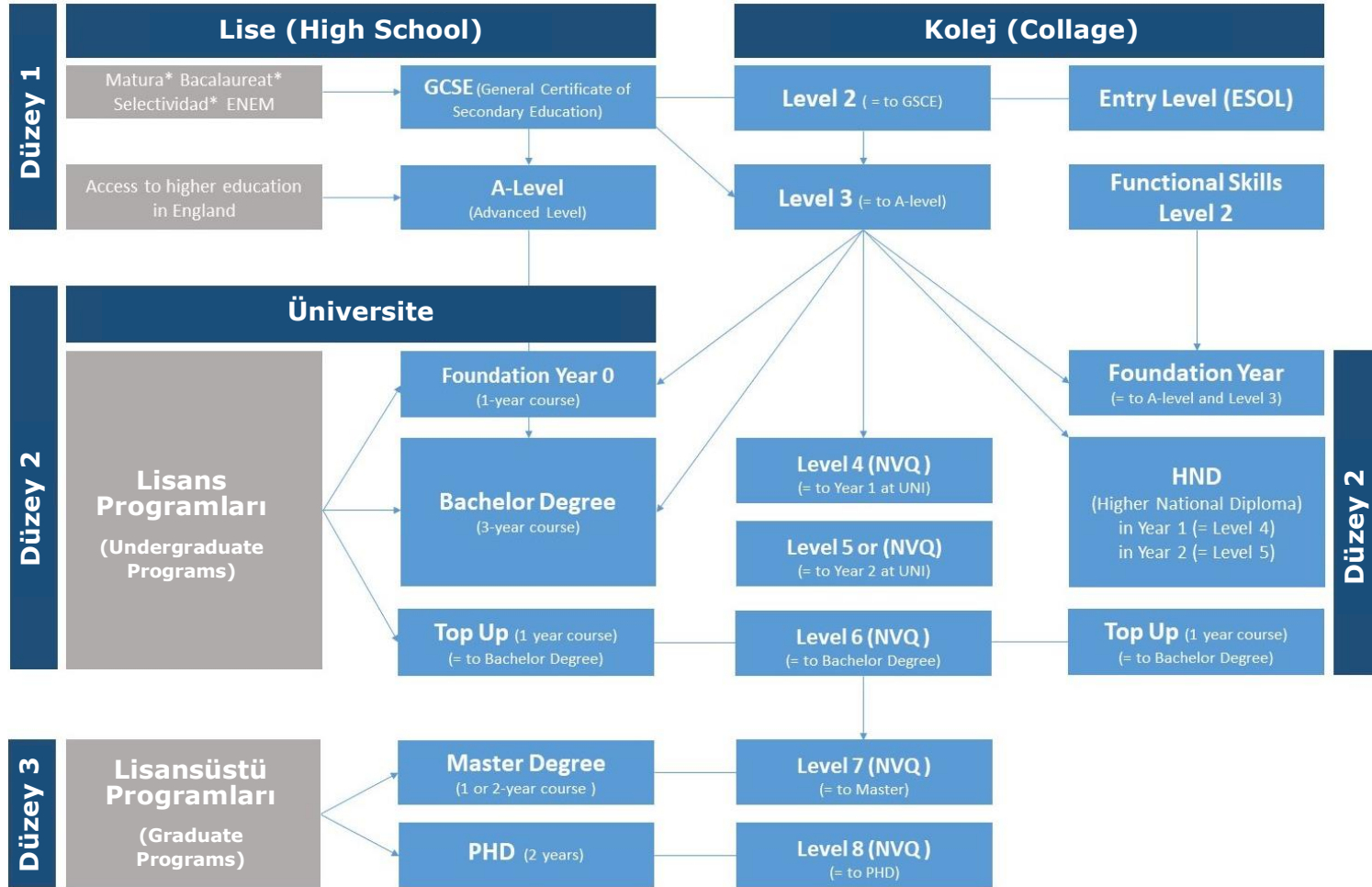
Okulun ana kategorileri, 5 - 16 yaşlarındaki tüm çocuklar için ücretsiz olan Devlet Okulları (Yerel otorite tarafından yönetilen okullar) ve ebeveynlerin çocuklarının eğitimi için para ödediği Bağımsız okullardır (Özel veya Devlet Okulları).

Yaş	Okul Tipleri	Okuldaki Yıl	İNGİLİZ OKUL SİSTEMİ																										
3	Ana Okulu (Nursery)		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Formları</th> <th colspan="2">Dereceleri</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Birinci</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>İkinci</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Üçüncü</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dördüncü</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Beşinci</td> <td>0 Level</td> <td>GCSE</td> </tr> <tr> <td>Altıncı Altı</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Altıncı Üstü</td> <td>A Level</td> <td>GCSE</td> </tr> </tbody> </table>			Formları	Dereceleri		Birinci			İkinci			Üçüncü			Dördüncü			Beşinci	0 Level	GCSE	Altıncı Altı			Altıncı Üstü	A Level	GCSE
Formları		Dereceleri																											
Birinci																													
İkinci																													
Üçüncü																													
Dördüncü																													
Beşinci	0 Level	GCSE																											
Altıncı Altı																													
Altıncı Üstü	A Level	GCSE																											
4																													
5	İlköğretim (Primary)	Yuva (Infant)	1																										
6			2																										
7		İlkokul (Junior)		3																									
8				4																									
9				5																									
10				6																									
11	Ortaöğretim (Secondary)	İlkokul (Secondary)	7																										
12			8																										
13	Çok Amaçlı (Comprehensive School)		9																										
14			10																										
15			11																										
16			12																										
17	Üniversiteye Hazırlayan Okullar (Grammar School)	Altıncı Form (Sixth Form Collage)	13																										
18	ÜNİVERSİTELER Lisans Programları (Under Graduate)		Level 4	Bachelor of Arts (BA) ve Science (BSc) Master of Arts (MA) ve Science (MSc) Doctor of Philosophy (PhD)																									
19			Level 5																										
20			Level 6																										
			Level 7																										

Şekil 3.1: İngiliz Örgün Eğitim Sistemi

Kaynak: (Nikolova, 2020)

İngiltere’de yükseköğretim kurumları iki türde toplanabilir: üniversiteler ve yüksekokullar. Üniversiteler her düzeyde kendi diploma ve derecelerini verebilme yetkisine sahipken, yüksekokullar genellikle bir üniversitenin kanalıyla derece verebilir. Yükseköğretim dereceleri de iki ana kategori altında toplanabilir: Undergraduate Level ve Postgraduate Level. Undergraduate Level, önlisans ve lisans düzeyini kapsayan alt dereceler ve lisans derecelerini içermektedir. Alt dereceler bir yıllık veya iki yıllık eğitim sonunda verilen diplomalar iken, lisans dereceleri ise üç yıldan daha uzun eğitimleri kapsamaktadır. Postgraduate Level ise lisans üstü programları, yani mastır ve doktora programlarını kapsamaktadır.

Şekil 3.2: İngiliz Eğitim Sistemi İlişki Diyagramı

Kaynak: (Nikolova, 2020)

Şekil 3.2’de gösterilen seviyelendirme sistemine ilişkin ayrıntılı açıklama aşağıdaki gibidir (Nikolova, 2020):

- **Giriş Seviyesi:** En temel yeterlilik şeklidir ve genellikle eğitime giriş sağlar. Genellikle zorunlu değildir. Giriş seviyesi yeterlilikleri, giderek zorlaşan üç farklı alt kategoride mevcuttur: giriş seviyeleri 1, 2 ve 3. Giriş Seviyesi, örgün eğitime girmek isteyenlerin yanı sıra yeni bir konu veya dil öğrenmek isteyenler için devam edilen seviyedir.
- **Düzyey 1 (Stage 1):** Genellikle Ortaokulun 10. ve 11. Yıllarında/Sınıflarında elde edilir. Numaralı yeterlilikler sisteminin ilk resmi basamağıdır. Bu seviye, 15-16 yaş arası öğrenciler veya eğitimlerini ilerletmek isteyen herkes için idealdir. Seviye 1’e geçmek için bir giriş seviyesi kalifikasyonunu tamamlamanız gerekmez.
- **Seviye 2 (Level 2):** Seviye 1’den bir sonraki adımdır (ayrıca genellikle SE’nin 10. ve 11. Yıllarında elde edilir). 15-16 yaş arası veya eğitimlerini ilerletmek isteyenler için bir eğitim basamağıdır. Notlarının yüksek standardı nedeniyle, 2. Düzey öğrenciler genellikle 3. Düzey mesleki niteliklere ilerlemektedir.
- **Seviye 3 (Level 3):** Genellikle bir konuda (genellikle SE’nin 12. ve 13. Yıllarında elde edilir) veya ileri eğitim merkezlerinde daha fazla bilgi gösterir. Eğitimlerine bir Üniversitede veya Kolejde devam etmek isteyenler veya belirli bir konuda uzmanlaşmak isteyenler tarafından tercih edilir.
- **Seviye 4 (Level 4):** Orta öğretim düzeyinde temel modüller yoluyla kazanılandan daha büyük bir anlayışın ve daha yüksek bir öğrenme seviyesinin göstergesidir. 4. Seviye, 3. ve 5. seviyeler arasında bir geçit işlevindedir ve insanların daha önceki nitelikleriyle başaramayacakları eğitimin bir sonraki aşamasına ilerlemelerine yardımcı olabilir.
- **Seviye 5 (Level 5):** Orta öğretim sırasında öğretilenlerin ötesine geçen bir konu bilgisini gösterir. 5. Seviye sertifikasını aldıktan sonra, öğrenciler bir yıl boyunca bir Üniversite veya kolejde tamamlama kursuna devam edebilir ve Lisans Derecesi alabilirler. Üniversiteye veya diğer yüksek öğrenim biçimlerine geçmek isteyenler tarafından tercih edilir.
- **Seviye 6 (Level 6):** Derece düzeyinde kazanılan nitelikleri ifade eder ve ileri eğitim için bir merkezden mezun olduğunu gösterir. İster daha yüksek düzeyde bir NVQ derecesi veya sertifika kazanmak için olsun, bir konudaki bilgilerini orta öğretim düzeyinin ötesine götürmek isteyenler tarafından tercih edilir. Ayrıca yüksek lisans programına başvurmak isteyen adaylar için ilk adımı oluşturur.
- **Seviye 7 (Level 7):** Yüksek lisans derecesine eşdeğer bir eğitim seviyesini ifade eder ve genellikle ileri eğitim için bir merkezde elde edilir. Bilgiyi derece seviyesinin ötesinde doğrulayan bir nitelik arayan herkes için mükemmeldir. 7. Seviyeden sonra sadece bir seviye daha vardır – doktora (PhD) veya eşdeğeri.
- **Seviye 8 (Level 8):** Genellikle PhD olarak bilinen bir doktora eğitim seviyesini ifade eder. Seviye 8, İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda’da mümkün olan en yüksek resmi eğitim seviyesine ulaşmak ve/veya tam nitelikli bir doktor ünvanı almak isteyenler tarafından tercih edilir.

İngiltere’de uygulanmakta olan turizm eğitimi sistemi, verilen eğitimin derecesine veya turizm eğitimi almış kişilerin sahip oldukları niteliklere göre 4 grupta incelenebilmektedir. Birinci seviyedeki turizm eğitimi, temel seviye olarak adlandırılabilir turizm eğitimidir. İkinci seviyedeki turizm eğitimi, orta seviye olarak adlandırılabilir, üçüncü seviyedeki turizm eğitimi ise, ileri seviyede turizm eğitimi ve dördüncü yani en üst düzeydeki turizm eğitimi ise, üniversite düzeyindeki turizm eğitimidir (Airey, 2005)

İngiltere’de uygulanan turizm eğitim sistemi, turizm eğitimi alanların eğitim düzeylerine ve niteliklerine göre dört grupta incelenmektedir. Turizm eğitiminin ilk basamağı temel düzey denilebilecek turizm eğitimidir. İkinci seviye orta seviye olarak adlandırılabilirken, üçüncü

seviye turizm alanında ileri-derin bir eğitimidir. Dördüncüsü, turizm eğitiminin en üst düzeyi olan üniversite seviyesinde turizm eğitimidir (Airey, 2005).

İngiltere’de, turizmin son 30 yıl içerisinde göstermiş olduğu gelişmeler, ortaöğretim ve lise seviyesinden üniversitelere değin her derecedeki eğitim kurumlarında turizm düzeyinde eğitim verilmesini ve öğrencilerin bu alana olan ilgilenin artmasına sağlamıştır. Son 10 yılda meydana çıkan medya ve iletişim alanlarıyla beraber ananevî disiplin olarak gösterilen coğrafya, İngiliz Dili ve tarih alanlarında önüne geçmektedir (Airey, 2005).

İngiltere’de turizm eğitimi otelcilik, gastronomi, seyahat acentacılığı, konaklama işletmeciliği, ağırlama işletmeciliği gibi farklı branşlarda verilmektedir. İngiltere’deki turizm eğitimi daha çok kısa ve uzun süreli dersler şeklinde veya üniversitelerde önlisans programları şeklinde devam etmektedir.

İngiltere’de her seviyede sunulan turizm eğitimi programlarında uygulamalı öğrenme ile teorik konular arasında bir denge vardır. Eğitim amaçlı oteli, restorantı olmayan okulu, bilgisayar sistemi olmayan bir seyahat acentası programı veya alanında faaliyet gösteren firmalarla staj sözleşmesi yapılmayan bir birim neredeyse yoktur.

3.2. İngiltere’de Üniversiteler ve Lisansüstü Eğitimin İşlevleri

Amerika, Almanya, İngiltere, Avustralya, Brezilya, Çin, Hindistan, Hollanda, Slovenya ve Kenya gibi gelişmiş ve/veya gelişmekte olan ülkelerdeki turizm eğitim projelerinin başlama tarihleri 1960 – 1980’ler arasındadır (Sönmez, 2019).

İngiltere’de yükseköğretim, üniversiteleri ve yükseköğretim statüsündeki kolejleri içermektedir. Tüm yükseköğretim kurumları özerk bir yapı sergiler. İngiltere’de iki tür yükseköğrenim kurumu bulunmaktadır (Şahoğlu, 2010):

- Üniversiteler, her düzeyde kendi diplomalarını ve derecelerini verebilme yetkisine sahiptir.
- Yükseköğretim statüsündeki kolejlerin bazıları kendi diplomalarını verme yetkisine sahipken, çoğunluğu bir üniversite kanalıyla diploma verir.

Doktora, İngiltere’de birleşik ve ikili bir model üzerine kurulu bir yükseköğretim sistemine sahiptir. Doktora düzeyinde, farklı dereceler bulunmaktadır, ancak en yaygın olanları PhD (Doctor of Philosophy) ve DPhil (Doctor of Philosophy)’dır. Bu dereceler, alanında uzmanlaşmış bir araştırmacı olarak kabul edilmeyi amaçlar. Ayrıca, bazı üniversiteler “Doctor of Science” (DSc) gibi farklı doktora derecelerini de vermektedir (Şahoğlu, 2010).

İngiltere’deki üniversitelerde derecelere ilişkin terminoloji ve yapılanma, üniversiteye göre değişiklik göstermektedir. Örneğin, bir üniversitede “Bachelor of Arts” (BA) derecesi, başka bir üniversitede “Bachelor of Science” (BSc) olarak adlandırılabilir. Ayrıca, İngiltere, İskoçya ve Galler arasında da çeşitlilikler bulunmaktadır. Örneğin, İskoçya’da “Master of Arts” (MA) derecesi, İngiltere ve Galler’de “Master of Science” (MSc) olarak adlandırılır. Bu nedenle, İngiltere’deki üniversitelerin derecelerine ilişkin terminolojik ve yapısal farklılıklar mevcuttur (Şahoğlu, 2010).

Türkiye’de yüksek lisans ve master kelimeleri birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ancak, Avrupa ülkelerinden bazılarında ve özellikle de Birleşik Krallıkta, “master” kelimesinin bir diplomada bulunması, o kişinin mutlaka yüksek lisans yaptığını göstermez. Örneğin, Birleşik Krallık’ta, 3 yıllık bir lisans eğitimi sonrasında, 1 yıllık bir staj (sandwich) çalışmasıyla beraber bir kişi “master” ünvanı alabilir. Ayrıca, Oxford ve Cambridge gibi üniversitelerin bazı bölümlerinden mezun olanlar da, belirli bir zamanın ardından, hiçbir ek formasyon veya çalışma yapmadan “master” derecesine sahip olabilirler. Bu nedenle, Birleşik Krallık’ta, “master” kelimesi, yüksek lisans anlamında kullanılmayabilir (Şahoğlu, 2010).

İngiltere’de yükseköğretim kurumları, Ulusal Akademik Tanıma ve Bilgi Merkezi (National Academic Recognition and Information Centre-NARIC), İngiltere için Yüksek Öğrenim Finansman Konseyi (Higher Education Funding Council for England-HEFCE) ve MBA Derneği (Association of MBAs-AMBA) gibi kurumlar tarafından denetlenmekte ve akredite

edilmektedir. Bu kurumlar, yükseköğretim kurumlarının eğitim kalitesini ve akademik standartlarını belirler ve gözetir. Bu sayede, İngiltere'deki yükseköğretim kurumları, güvenilir ve kaliteli eğitim sunabilirler (Şahoğlu, 2010). İngiltere'de üniversitede Lisansüstü eğitim gören öğrenci sayısı Tablo 3.1'deki gibidir.

Tablo 3.1: İngiltere'de Üniversitede Lisansüstü Eğitim Gören Öğrenci Sayısı

YÜKSEK LİSANS / MASTER	DOKTORA / DOCTORATE	TOPLAM / TOTAL
20100	450	20550

* İngiltere için veriler, <https://www.universitiesuk.ac.uk/latest/insights-and-analysis/higher-education-numbers> adresinden alınmıştır.

3.3. İngiltere'de Lisansüstü Eğitim İçin Gereklilikler

Lisansüstü Öğretim Öğrenci Durumu: Lisansüstü öğrenim programlarında öğrenciler, yüksek lisans ve doktora programlarına kayıtlı öğrencilerden oluşur. Bu öğrenciler arasında, tam zamanlı ve yarı zamanlı olarak araştırmalı ve tezsiz programlara kayıtlı öğrenciler bulunur. Bu sayede, lisansüstü öğrenim programları, farklı zaman dilimlerine ve öğrenme tarzlarına uygun bir şekilde tasarlanmıştır.

Lisansüstü Öğretim Mezuniyet Dereceleme Sistemi: Lisansüstü öğretim puanlandırma sistemi, sertifika, diploma, yüksek lisans derecesi, araştırma derecesi ve lisansüstü öğretim diploması gibi çok sayıda seçenek sunmaktadır.

Tezsiz Lisansüstü Öğretim (Lisans sonrası kurslar): Lisansüstü öğretim kursları, yüksek lisans, diploma ve sertifika derecelerini verir. Bu kurslarda öğrencilerin bitirme tezlerini konferans, seminer veya sınıfta sunu formunda hazırlamaları ve sunmaları gerekir. Öğrencinin çalışmaları sınavlar veya uygulamalar (projeler) veya her ikisi birlikte değerlendirilir.

Eğer bir diploma veya sertifika programı yalnızca derslerden oluşuyorsa ve bu programda bitirme tezi bulunmuyorsa, bu programı "tezsiz" olarak ifade değerlendirilmektedir. Ayrıca, bazı kurslar yüksek lisans programını tanıyabilir. Bu program, Türkiye'deki tezsiz yüksek lisans programında öğrenim gören öğrencilerin tezli yüksek lisans programına geçişine benzer ve bu yüzden "tezli yüksek lisans programına geçiş programı" olarak da ifade edilebilir.

Araştırma Derecesi (Research degrees): Araştırma derecesi, bir öğrencinin tamamladığı ve sunmuş olduğu tezle elde ettiği bir mezuniyet seviyesidir. Bu dereceler Türkiye'deki lisansüstü eğitim programlarıyla benzerdir ve en yaygın olanları Felsefe Yüksek Lisansı (Master of Philosophy-MPhil) ve Felsefe Doktoru (Doctor of Philosophy-PhD or DPhil) olarak bilinir. Yüksek lisans derecesi almış bir bireyin alanında teorik bilgiye sahip olması beklenirken, felsefe doktoru derecesi almış bir bireyin alanında daha yüksek düzeyde bilgi sahibi olması ve eleştirel düşünme yetisi kazanmış olması beklenir. Birçok enstitüde, öğrencilere kendi ülkesinde ve İngiltere'de eğitim görme olanağı da tanır. Bütünleşik lisansüstü eğitim programları ise araştırma yapma imkânı ve harcamaları azaltma olanağı sağlar.

Lisansüstü Öğretim Diploması: Diploma programı, öğrencilere profesyonel yeterlik düzeyini kazandırma amacıyla tasarlandı. Lisansüstü diploma programları, bir yıl süren bir eğitim programıdır ve bu programda öğrenciler dersleri takip ederek bilgi edinirler. Diploma programının amacı, öğrencilere kendi meslekleriyle ilgili kuramsal bilgi ve uygulamalı beceriler kazandırmaktır. Bu program sayesinde öğrenciler mesleklerinde başarılı olabilmek ve kariyerlerini ilerletebilmek için gereken donanımına sahip olurlar. Diploma programı ayrıca öğrencilere kendilerini sürekli olarak geliştirme ve yeniliklere açık tutma olanağı da sağlar.

Yüksek Lisans Derecesi: Sosyal bilimler yüksek lisans derecesi, bir yıl süren eğitim programıdır. Bu programda öğrenciler dersleri takip ederek bilgi edinirler ve ayrıca araştırma yaparak öğrendiklerini uygulamaya dökerler. Program, ders alma yöntemine dayalıdır ve doktora düzeyinde bir araştırma yapmayı amaçlar. Bu program sayesinde öğrenciler kendi alanlarıyla ilgili kuramsal bilgi ve uygulamalı beceriler kazanırlar. Doğa

bilimleri veya fennî bilimler yüksek lisans derecesi (MA, MSc) olarak da bilinen bu program, toplumsal bilimler alanında lisansüstü eğitim alan öğrencilerin kariyerlerini ilerletmek için gerekli donanıma sahip olmalarına yardımcı olur. Program süresince öğrenciler araştırma yaparak kendi alanlarındaki gelişmeleri takip eder ve kendilerini sürekli olarak geliştirirler (HEFCE, 2022).

Akademik Yıl : Genelde üniversiteler tarafından belirlenir ve bölümler, öğretim elemanları ve öğrenciler tarafından onaylanır. Öğretim dönemleri, dersler, sınavlar ve tatil tarihleri dahil olmak üzere bir takvim oluşturulur. Bu takvim, üniversitenin resmi web sitesinde veya öğrenci işleri biriminde yayınlanmaktadır. İngiltere’de üniversitelerin akademik yılları genellikle Eylül ayından Haziran ayına kadar sürer. Öğretim dönemleri, dersler, sınavlar ve tatil tarihleri dahil olmak üzere bir takvim oluşturulur. Örneğin, bir üniversitede bir akademik yıl şu şekilde düzenlenmektedir (NARIC, 2022).

Eylül Ayında : Yeni öğrencilerin kayıt işlemleri ve okul açılışı

Eylül-Aralık Ayları Arası : İlk öğretim dönemi

Aralık Ayında : İlk dönem sınavları ve tatil

Ocak Ayında : Okul açılışı ve ikinci öğretim dönemi

Nisan Ayında : İkinci dönem sınavları ve tatil

Mayıs-Haziran Ayları Arası : Üçüncü öğretim dönemi

Haziran Ayında : Yıl sonu sınavları ve diploma töreni

Akademik Dereceler Sistemi: İngiltere’de doktora eğitimi iki seviyededir; birinci doktora derecesi PhD veya DPhil (Doctor of Philosophy) olarak adlandırılır. Bazı programlarda ders dönemi bulunmadığından, öğrenciler ders için vakit kaybetmeden öğrenimini daha kısa zamanda bitirebilirler. Bu modelde, ders almadan bir araştırma projesi gerçekleştirip PhD derecesi almak en az üç yıl sürer.

Araştırma eğitimleri bu tür programlarda ihtiyaç görüldüğünde verilebilir. Öğrencinin araştırma konularına odaklanması ve araştırma fikirlerini tespit ederek başvuru gerçekleştirmesi önemlidir. Başvuru formuyla birlikte araştırmacı ne tür çalışmalar yaptığına ilişkin rapor iletmesi gerekir. PhD derecesinin alınabilmesi, öğrencinin yaptığı çalışmaların özgünlüğü ve alana katkısı üzerinden değerlendirilmektedir. PhD’nin diğer ülkelerden kısa olması, uluslararası öğrencilerin ilgisini doktora çekmektedir. Özellikle öğrencilere, doktora konularını tespit edememeleri durumunda önce araştırma master’ı (MPhil) yapmaları önerilmektedir. Bu programlar iki yıl sürmekte ve Türkiye’deki bir yıllık tezsiz programlara benzemektedir. Danışmanla irtibat tam da bu noktada bu programlarda oldukça yoğun geçmektedir. PhD programına geçiş, dokuzuncu ayın sonunda olabilir veya MPhil’e devam etme olasılığı da bulunmaktadır. Mphil derecesinin alınması 15 aylık araştırma gerçekleştirilmesine dayalıdır.

Bir başka alternatif doktora programı da DBA (Doctor of Business Administration) ve Ed.D’dir (Doctor of Education). Derslerin tamamlanması sonrası araştırma projelerinin uzun sürdüğü 3 yıllık program modelleridir (AMBA, 2022).

Yüksek Doktora Derecesi (Second doctor’s degree): İngiltere’de önemli bir akademik geçmişi ve altyapısı olan kişilere, özgün ve oldukça yüksek standartlarda bilimsel çalışmalar gerçekleştirmiş insanlara Yüksek Doktora Derecesi verilmektedir. Bu akademik unvan İngiltere’de ciddi etkisi olan bir itibar ünvanı olarak değerlendirilmektedir.

Doktora Eğitimiyle İlgili Düzenlemeler İngiltere’deki üniversitelerin akademik programlara kabul, içerik ve koşulların hazırlanması gibi konularda bağımsızlıkları bulunmaktadır. Kendi düzenlemelerini yapma konusunda Dünya’daki örneklerinden oldukça ileride bulunan İngiliz üniversiteleri, ulusal kural ve düzenlemelerin dışına organize olabilme yetisine sahiptirler (HEFCE, 2022). The Privy Council (Kraliyet denetleme ve düzenleme örgütü), üniversitelerin akademik dereceleri verme konularında üniversitelere yetki vermiştir.

Kabul için gerekli koşullar: Lisans ve Yüksek Lisans diploma sahipleri doktora programlarına kabul alabilmektedirler. Master diplomasına sahip adaylarında direk doktora programlarına kayıt olma şansı bulunmaktadır. Böyle bir deneyimi olmayan adayların ilk kayıt olabilecekleri yer ise MPhil diplomasıdır.

Öğrencilik statüsü ve süresi: Doktora yarı zamanlı veya tam zamanlı olarak yürütmek mümkündür. Tam zamanlı öğrenciler eğitim süreleri 3 ile 4 yıl, yarı zamanlı öğrenciler ise 5 ile 6 yılda doktora çalışmalarını tamamlamaktadır.

Sınavlar: Sınavlar dersler için ayrı olarak yapılmakta, yazılı veya sözlü sınav biçimleri de doktora da birlikte bulunmaktadır.

Doktora Tezi: Doktora derecesi için tez hazırlığı gerçekleştirip bilime sağlanacak katkı boyutlarının özgünlüğünü arttırmak doktora tezi vermenin en temel felsefesini oluşturmaktadır.

Lisansüstü Öğretim Çalışmalarına Parasal Destek: İngiltere’de öğrenciler için mali kaynakları incelendiğinde birçok kural göze çarpmaktadır. Öğrencilere verilen araştırma bursları akademik yapının içerisinde oldukça önemli yer tutmaktadır. (Tremblay, Lalancette, & Roseveare, 2013)

- **Bilim ve Mühendislik Araştırma Kurulu (Science and Engineering Research Council-SERC):** Fizik, mühendislik vb. birçok fen bilimleri konusunda kaynak sağlayan bir kuruldur.
- **Doğal Çevre Araştırma Kurulu (The Natural Environment Research Council - NERC):** İngiltere’de özellikle deniz, jeoloji gibi çevreye yönelik bilimsel çalışmalar için mali kaynak merkezidir.
- **Tarım ve Gıda Araştırma Kurulu (The Agricultural and Food Research Council-AFRC):** Tarımın, gıdanın araştırılmasına ilişkin fonların dağıtıldığı merkezdir.
- **Ekonomik ve Sosyal Araştırma Kurulu (Economic and Social Research Council-ESRC):** Lisansüstü öğrencilerin sosyal bilimlerde yaptıkları çalışmalara hibe olanağı sunmaktadır.
- **Britanya Akademisi (The British Academy):** Büyük bütçelere sahip bir kurum olan akademi; sosyal ve beşeri bilimler ve güzel sanatlar gibi alanlardaki çalışmalara destek sağlamaktadır. Doktora öğrencilerinin ülke genelinde yakın takip etmesi gereken; üniversitelerin burs olanakları, ödüller, özel sektörün açtığı proje yarışmaları, çeşitli çalışma olanakları (üniversitelerin birçok biriminde) büyük fırsatlar sunmaktadır.
- Özellikle uluslararası öğrencilerin de yüksek oranlarda desteklendiği bir ülke olan İngiltere’de İngiliz Konseyi Burs Programı (British Council fellowship Program); the İngiliz Milletler Topluluğu Bursu ve Burs Planı (Commonwealth Scholarship and Fellowship Plan-CSFP); Yurtdışı Araştırma Öğrenci Ödül Programı (The Overseas Research Student Awards Scheme-ORSAS) gibi oluşumlar doktora yapan öğrencilere destek çıkmaktadırlar.

Danışmanlık Hizmetleri: Doktora öğrencilerinin çalışmak istedikleri bölümlerde devam etmelerinin yanı sıra her doktora öğrencisi için öğretim üyesi danışman olarak belirlenir. Deneyimli akademik personel arasından seçilen danışmanların danışmanlık yapabileceği doktora öğrenci sayısını üniversitelerin kendi kuralları belirler. Üniversitelerin departmanları çalışma konularının sınırlarını kendileri belirler ve buna ilişkin herhangi bir ek ücret alımı gerçekleştirmezler (HEFCE, 2022).

Akademik Personel: Türkiye ve İngiltere’de akademik görevlerin kapsama alanları birbirine oldukça yakındır. Araştırma görevlisi okutmanlar, uzmanlar olarak ders veren kadroyu gözlemlerken, öğretim üyelerinin de (profesör, doçent) profesyonel kadroyu oluşturduğu belirtilebilir. İngiltere’nin genelinde 2015-2020 yıllarındaki en fazla artış oranı %50 ile tıp alanında, %30 ile bilgisayar, iletişim, %20 oranında da sanat izlemiştir. Sosyal

bilimler alanında da az miktar bir artış görülmekle birlikte akademik personel sayısının %6 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

Yükseköğretimin Finansmanı: Kamunun ve özel sektörün temin ettiği kaynaklar, yükseköğretim kurumlarının ana gelir kalemlerini oluşturmaktadır. Sektörün öncü kuruluşlarının yardımları, öğrenci harçlarından sağlanan katkılar, araştırma projelerinin girdileri vb. gelirler üniversiteleri geliştirmektedir. %52 oranında devletin sağladığı kaynakları, neredeyse %48 oranla özel sektör izlemektedir. İngiltere’de lisansüstü öğretim, kaynaklar açısından sürekli gelişmektedir. Kaynaklardaki bu artış güvenin artmasının yanı sıra eğitim sisteminin büyüyerek gelişeceğinin de habercisi olarak yorumlanmaktadır (Tremblay, Lalancette, & Roseveare, 2013).

3.4. İngiltere’de Turizm Lisansüstü Eğitimi Veren Kurumlar

Avrupa’nın 1950’li yıllardan itibaren turizme bakış açısının değişmesi, teknolojik gelişmeleri takip eden süreçlerde özellikle son 35 yıl içindeki gelişmeler turizm alanında eğitime ilginin öğrenciler arasında artışını getirmiştir (Airey & Johnson, 1999).

Bilhassa 2000 ve sonrasında devrim niteliğindeki teknolojik gelişmeler İngiltere’de geleneksel disiplinlerin (edebiyat, tarih vs) önüne geçmeye başlamıştır (Stuart, 2002). Cooper ve Baum’a göre turizm eğitiminin İngiltere’de kolejlerden, yüksek öğretim kurumlarına kadar verilmesi kapsama alanının genişliğine bir vurgudur (Cooper, Shepard, & Westlake, 1994). İlköğretimde de çeşitli derslerle turizm konularının işlendiği görülebilmektedir (Baum, 2006).

Turizm eğitiminde İngiltere’de uygulanan 5 aşamalı yapıya bakmak bu ülkenin turizme yaklaşımı konusunda fikir verecektir (Baum, 2006). Birinci seviyede yarı nitelikli insanların temel düzeyde çalışma becerisine sahip olmalarını, daha standart işleri yapabilme yetisini kazandırma hedefi vardır. İkinci seviyede uygulamalı işlerin daha önemli hale gelmesi, karmaşık durumlara cevap verebilme yetisine sahiplik gibi konular ön plana çıkar. “Team Management” gibi kavramların ortaya çıkarılmaya çalışıldığı bu seviyede, sertifikalandırma yöntemiyle başarı ödüllendirilir. Üçüncü seviyede teknik kolejlerde eğitim devreye girmektedir ve sorumluluk gerektiren işlerin ve diğer çalışanların denetimleri gibi konular ortaya çıkmaktadır. 4. Seviye öğrencilerin daha karışık profesyonellik gerektiren işlere yöneltme üzerine bir kurgu bulunmaktadır. Son olarak 5. Seviye’nin yüksek düzey sorumluluk, kaynak ve personel yönetimi gibi alanlarda yetkinleştirilmesi beklenmektedir. Yüksek öğretim için organize edilen bu seviyede sorumluluk duygularının artırılması, yöntem, yönetim ve analiz becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu noktada İngiltere’de turizm eğitiminde, pratik ve teorik uygulamalara daha fazla yer verilirken, şirketlerdeki eğitim altyapısının organize ve sağlamlığı da başarıyı arttıran en önemli olgular arasında gelmektedir. İngiliz turizm eğitim sistemi kendini geliştiren ve esnek bir yapıdır (Baum, 2006).

İngiltere’de, her kişinin istek ve gerekliliklerine uygun çok sayıda akademik program bulunmaktadır. Bu çeşitlilik sayesinde, öğrenciler kendilerine en uygun programı seçebilmektedir. Öğrenim düzeyleri arttıkça, yeni işleyişler, fırsatlar ve sınavlarla karşılaşmaktadır. Bu nedenle, bireyler eğitim programlarına karar vermeden önce kapsamlı bir araştırma yapmalıdırlar. İngiltere’de lisansüstü öğrenimin genel amaçları, bireylerin düşünce ve anlayışını modernleştirmek, yeni bilgi ve beceriler kazandırmak, entellektüel ve kültürel yaklaşımlarını geliştirmek ve bireysel doyumu arttırmaktır (HEFCE, 2022).

3.5. İngiltere’de Turizm Lisansüstü Eğitimi Veren Kurumlar

İngiltere’de turizm lisansüstü eğitimi veren birçok kurum ve yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. Bu kurumların üniversiteye kabul şartları arasında bir lisans derecesi sahibi olmak, başarılı bir şekilde lisans eğitimini bitirmiş olmak ve İngilizce dil yeterliliği göstermek gibi temel şartlar bulunur. Ayrıca, üniversitelerin bazıları öğrencilerden başvuru sırasında belirli bir not ortalamasının veya akademik başarının olmasını isteyebilir.

Genel itibariyle İngiltere’de turizm lisansüstü eğitimi veren kurumları Tablo 3.2’deki gibi sıralamak mümkündür. Verilere ilişkin ana tablo eklerde sunulmuştur. Toplam 36 üniversitede turizm eğitimi lisansüstü eğitim olarak verilmektedir. Toplam 8’de doktora programı varken master program sayısı 43’tür.

Tablo 3.2: İngiltere’de Turizm Lisansüstü Eğitimi Veren Üniversiteler

Üniversite Adı	Doktora	Master	Genel Toplam
Anglia Ruskin University		1	1
Bath Spa University		1	1
Bournemouth University		1	1
Canterbury Christ Church University		2	2
Coventry University		2	2
Glion Institute of Higher Education		1	1
Goldsmiths, University of London		2	2
Leeds Beckett University		2	2
Liverpool John Moores University		1	1
London School of Business and Finance		1	1
London South Bank University	2	1	3
Manchester Metropolitan University		2	2
Middlesex University London		1	1
Northumbria University		1	1
Oxford Brookes University	2	1	3
Royal Agricultural University		1	1
Sheffield Hallam University		1	1
University College Birmingham		1	1
University of Bedfordshire	1	1	2
University of Bolton	1	1	2
University of Brighton		1	1
University of Central Lancashire		1	1
University of Derby Online Learning		1	1
University of Exeter		2	2
University of Gloucestershire	1	1	2
University of Greenwich		1	1
University of Hertfordshire		1	1
University of Huddersfield		1	1
University of Leicester		1	1
University of Lincoln		1	1
University of Northampton		1	1
University of Plymouth		1	1
University of Sunderland		1	1
University of West London	1	1	2
University of Westminster	1	2	3
University of Winchester		1	1

Kaynak : (Education, 2022)

İngiltere’deki Turizm Yüksek Lisans Programları genellikle ilgili alanın içeriğine ve amacına göre adlandırılır. Tablo 3.3’de İngiltere’deki turizm yüksek lisans program adları gösterilmiştir.

Tablo 3.3: İngiltere’deki Turizm Yüksek Lisans Program Adları

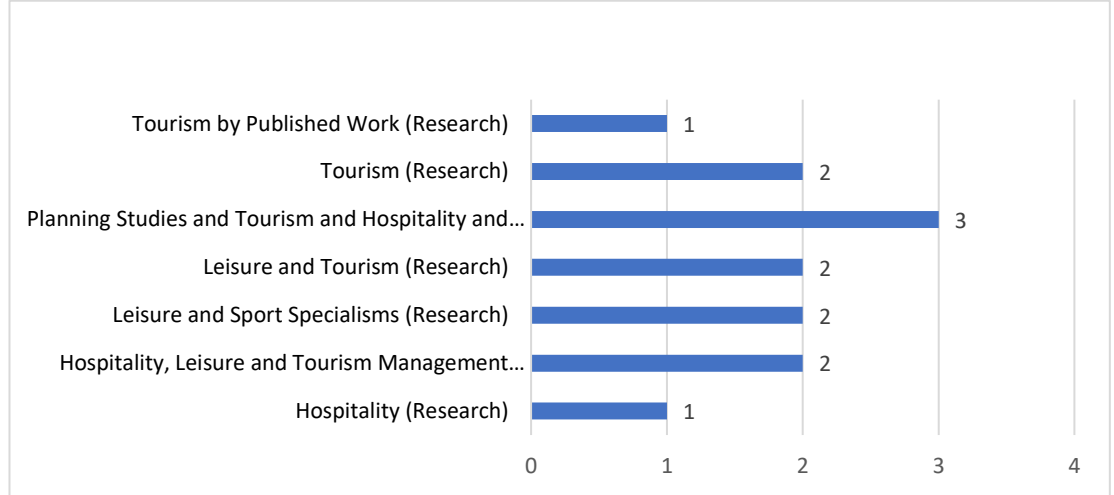
Yükseklisans Adı	Sayısı
Business with Hospitality and Tourism Management (Taught)	1
Cultural Heritage and Resource Management (Taught)	2
Culture and Heritage Management	2
Global Meetings and Events Management MSc / PGDip	1
Hospitality (Research)	2
Hospitality Management	1
Hospitality with Tourism Management MSc / PGDip	1
Hospitality, Leisure and Tourism Management (Research)	2
Hospitality, leisure Tourism and Transport (Research)	1
Hospitality, Sport and Tourism Management (Taught)	1
Hotel and Food Service Management	1
International Business with Tourism (Taught)	1
International Festivals and Tourism Management	2
International Heritage Management and Consultancy	1
International Hospitality and Tourism Management	2
International Hospitality and Tourism Management (Taught)	4
International Hospitality and Tourism Management MSc	2
International Hospitality Management	5
International Hospitality Management MSc	1
International Hospitality Management MSc /PGDip	1
International Hospitality, Events and Tourism Management (Taught)	2
International Hotel and Tourism Management	2
International Hotel Management	1
International Tourism and Aviation Management (Taught)	2
International Tourism and Aviation Management (with internship) (Taught)	1
International Tourism and Hospitality Management - FT (Taught)	1
International Tourism and Hospitality Management - PT (Taught)	1
International Tourism and Hospitality Management (Taught)	3
International Tourism and Hospitality Management (Top-up) (Taught)	1
International Tourism Deveelopment	2
International Tourism Management	2
International Tourism Management (Taught)	9
International Tourism Management MSc / PGDip	2
International Tourism Planning and Management	1
International Tourism, Hospitality and Event Management (Taught)	1
Internship in International Tourism, Hospitality and Event Management	2
Leisure and Sport Specialisms (Research)	1
Leisure and Tourism (Research)	2
Luxury Hospitality Management	2
MA in Heritage Management	1
MA Tourism & Cultural Policy	2
Management With Hospitality	1
Marketing for Places and Tourism (Taught)	1

Tablo 3.4: İngiltere’deki Turizm Yüksek lisans Program Adları (Devamı)

Yükseklisans Adı	Sayısı
Marketing Management for Events, Hospitality and Tourism MA / PGDip	1
Master of Science in International Hospitality Business	1
Master of Science in Real Estate, Finance and Hotel Development	1
MSc International Tourism & Hospitality Management	2
Nature and Travel Writing MA	1
Planning Studies and Tourism and Hospitality and Events (Research)	2
Real Estate (Commercial and Residential, International, and Hotel) Taught)	1
Responsible Tourism Management (Taught)	3
Rural Tourism Management (Taught)	1
School of Sport Studies, Leisure and Nutrition Postgraduate Research Opportunities (Research)	1
Tourism (Research)	5
Tourism and Event Management (Taught)	3
Tourism and Hospitality	1
Tourism and Hospitality Management (Taught)	2
Tourism and International Development	2
Tourism and Marketing (Taught)	2
Tourism Management (Taught)	4
Travel Business Leadership	1

Kaynak : (Education, 2022)

İngiltere’de turizm eğitim veren kurumlardaki doktora programının isimlerini Ağırlama, Konaklama, Eğlence ve Turizm İşletmeciliği, Boş Zaman ve Spor Uzmanlıkları, Boş Zaman ve Turizm, Planlama Çalışmaları ve Turizm ve Konaklama ve Etkinlikleri, Turizm, Yayınlanmış Çalışmaya Göre Turizm şeklinde 7 kategoride incelemek mümkündür.

Şekil 3.3: İngiltere’deki Turizm Doktora Program Adları

Kaynak: (Education, 2022)

3.6. İngiltere’de Turizm Eğitimi Veren Kurumların Kabul Şartları

İngiltere çapında birçok eğitim kurumu, başvuru koşulları için belirli bir not ortalaması veya dil yeterliliği aramaktadır. Öğrencilerin kabul koşulları başvuracakları kurumdan bilgi edinmesi kabul almalarını kolaylaştıracaktır. Eğer dil yeterliliği gerekiyorsa, bu koşulu yerine getirmek için dil yeterliliğini belirleyen bir sınavı almak öğrenciler açısından zorunludur. İngiltere’de turizm eğitimi alabilmek için İngilizce dil yeterliliği genel itibarıyla TOEFL veya IELTS gibi sınav sonuçlarına bağlı olarak değerlendirilmektedir. İngiltere’de lisansüstü eğitim veren bazı programların kabul koşulları aşağıdaki Tablo 3.4’de yer almaktadır.

Tablo 3.5: İngiltere’de Lisansüstü Kabul Şartları

KABUL ŞARTLARI	Yüksek Lisans	- Lisans Mezunu olmak - IELTS 6.0-6.5 Puana sahip olmak - Referans mektubu
	Doktora	- Tezli Yüksek Lisans mezunu olmak. - IELTS 6.0-6.5 Puana sahip olma - Turizm alanından mezun olmak (özel şart)
EĞİTİM SÜRESİ	Yüksek Lisans	- 1-2 yıl.
	Doktora	- 3-4 yıl.
DERSLER	Yüksek Lisans	- Ders sayısı enstitülerin planlama biçimlerine bağlı olarak değişmektedir. İncelenen üniversitelerde 6-8 ders arası değişmektedir.
	Doktora	- Ders sayısı enstitülerin planlama biçimlerine bağlı olarak değişmektedir. İncelenen üniversitelerde 8-10 ders arası değişmektedir.
TEZ	Yüksek Lisans	- Tez için ayrıca bir süre tanınır, öğrenci ders ile birlikte tez yazabilir.
	Doktora	- Teze başlamadan önce yeterlik sınavına benzer bilim sınavı yapılır. Yeterli görüldüğü takdirde tez yazımına danışman ile beraber başlar.
MÜFREDAT	Yüksek Lisans	- Müfredatlar, üniversiteler tarafından belirlenir. Her üniversitenin ortak dersleri olsa da uzmanlık alanları değişmektedir.
	Doktora	- Doktora müfredatları program içinde belirlenir, öğrenci der alırken tez yazabilir. Dersler öğrenci tarafından seçilmesiyle açılır.

Not: Bilgiler, 5 eğitim kurumunun incelenmesiyle derlenmiştir. İngiltere’de merkezi eğitim ve yönetmelikler geçerli olmadığından üniversitelerin kendi sayfalarından bilgiler toplanmıştır. Farklılaştırma girişimlerine rağmen, gerçekte turizm programlarının müfredatı kurumlar arasında oldukça benzer kalmaktadır. Tipik müfredatların bir taslağı ve bunların geliştirilmesindeki bazı kilit dersler bulunmaktadır (Airey, 2005).

BÖLÜM 4. TURİZM EĞİTİMİNDE KALİTE VE MOTİVASYON

4.1. Eğitim Motivasyonu Kavramı

Eğitim Motivasyonu, bir kişinin eğitim sürecine katılma amacına ve eğitim sürecinde sürdürülebilir bir ilgi ve enerjisi oluşmasına yol açan psikolojik faktörlerin tümüdür. Eğitim motivasyonu, bir kişinin eğitim hedeflerine ulaşma isteği, eğitim sürecine katılma niyeti ve eğitim sürecinde uygulanacak çabayı belirler. Eğitim motivasyonu, bir kişinin eğitim sürecine katılımına ilişkin davranışlarını da etkiler ve eğitim sonuçlarının kalitesini de etkileyebilir.

4.1.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi, insanların tam potansiyellerine ulaşmak için karşılanması gereken farklı düzeylerde ihtiyaçlara sahip olduğunu öne süren bir psikoloji teorisidir. Maslow'a göre bu ihtiyaçlar hiyerarşik bir düzen içinde bulunur ve belirli bir sıra ile karşılanmalıdır. Artan önem sırasına göre hiyerarşinin sekiz düzeyi şunlardır (Maslow, 1970):

- Fiziolojik İhtiyaçlar: Beslenme, su, barınma gibi hayatta kalmak için karşılanması gereken temel ihtiyaçlardır.
- Güvenlik İhtiyaçları: Fiziolojik ihtiyaçlar karşılandıktan sonra, bireyler hem fiziksel hem de duygusal olarak kendilerini güvende ve emniyette hissetmeye çalışacaklardır.
- Sevgi ve Aidiyet İhtiyacı: Güvenlik ihtiyacı karşılandıktan sonra, bireyler başkalarıyla yakın ilişkiler ve aidiyet duygusu kurmaya çalışacaklardır.
- Saygı İhtiyaçları: Sevgi ve ait olma ihtiyaçları karşılandıktan sonra, bireyler benlik saygısı oluşturmaya ve başkalarının saygısını ve takdirini kazanmaya çalışacaklardır.
- Bilişsel İhtiyaçlar: Bu düzeydeki ihtiyaçlar, bilgi arzusu, anlama ve düşünme ve akıl yürütme yeteneği ile ilgilidir.
- Estetik İhtiyaçlar: Bu düzeydeki ihtiyaçlar, kişinin çevresinde güzellik, denge ve düzen arzusu ile ilgilidir.
- Kendini Gerçekleştirme İhtiyaçları: Bu, ihtiyaçların en üst seviyesidir ve kişinin tam potansiyeline ulaşma ve kendisinin en iyi versiyonu olma arzusuyla ilgilidir.
- Kendini aşma: Bu düzeydeki ihtiyaçlar, kendinden daha büyük bir şeyle bağlantı kurma ve başkalarının refahına katkıda bulunma arzusuyla ilgilidir.

Eğitim motivasyonu bağlamında Maslow'un hiyerarşisi, bireylerin temel ihtiyaçları (fiziolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyaçları gibi) karşılanana kadar öğrencilerin eğitime devam etmek için motive olmayacaklarını öne sürer. Bu ihtiyaçları tatmin ettikçe, öğrenciler eğitim yoluyla sevgi ve ait olma, saygı ve kendini gerçekleştirme arayışına motive olacaklardır.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi, insan ihtiyaçlarının hiyerarşik bir düzende düzenlendiğini ve daha yüksek ihtiyaçların karşılanmasından önce daha düşük ihtiyaçların karşılanması gerektiğini öne süren bir psikoloji teorisidir. Bu bağlamda Maslow'a göre öncelik sıralamasında ilk aşamada açlık, susuzluk, barınma gibi fiziolojik ihtiyaçlar vardır; bunu güvenlik ihtiyaçları, sosyal ihtiyaçlar, saygınlık ihtiyaçları ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçları takip eder. Teori, bireylerin en temel ihtiyaçlardan başlayarak ihtiyaçlarını karşılamak için motive olduklarını öne sürmektedir (Keser, 2006).

Turizm eğitimi bağlamında, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi turistlerin motivasyonlarını ve acil ihtiyaçlarından nasıl etkilenebileceklerini anlamak için kullanılabilir. Örneğin, bir turist açlık çekiyorsa, muhtemelen yerel kültürü keşfetmek veya turistik yerleri gezmek yerine yiyecek bulmaya odaklanacaktır. Benzer şekilde, bir turist güvenlik endişeleri yaşıyorsa, riskli olarak algılanan faaliyetlerde bulunma olasılığı daha düşük olabilir (Huang & Hsu, 2009).

Turistlerin ihtiyaçlarını anlamak, turizm alanında eğitim veren kurumların daha etkili eğitim deneyimleri yaratmalarına da yardımcı olabilir. Örneğin, bir paket tur turistlerin güvenlik kaygılarını gidermek için tasarlanmışsa, turistlerin yerel halka katılımı ve yerel kültür hakkında daha derin bir anlayış kazanma olasılıkları daha yüksek olabilir. Ek olarak, bir tur turistlerin sosyal ihtiyaçlarına hitap edecek şekilde tasarlanmışsa, turistlerin diğer turistler ve yerel halkla bağlantı kurma olasılığı daha yüksek olabilir ve bu da daha tatmin edici bir deneyime yol açabilir (Huang & Hsu, 2009).

Özetle, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi, turistlerin motivasyonları ve acil ihtiyaçlarından nasıl etkilenebilecekleri hakkında değerli bilgiler sağlayabilir. Turizm eğitim kurumları, bu ihtiyaçları anlayarak, turistlerin ihtiyaçlarını karşılayan ve daha tatmin edici bir deneyime yol açan daha etkili eğitim deneyimleri yaratabilirler (Šimková, 2014).

Turizm eğitim kurumlarının Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisini kullanabilmelerinin bir yolu, öğrencilerinin ihtiyaçlarını anlamak ve bu ihtiyaçları karşılayan eğitim deneyimleri tasarlamaktır. Örneğin, öğrenciler öncelikle yiyecek ve barınma gibi fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamakla ilgileniyorsa, turizm eğitim kurumları bu ihtiyaçları karşılayan ve öğrencilerin yemek ve barınma gibi kaynaklara erişimini sağlayan eğitim deneyimleri tasarlayabilir.

Turizm eğitim kurumlarının Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisini kullanabilmelerinin bir başka yolu da güvenlik endişelerini ele alan eğitim deneyimleri yaratmaktır. Örneğin, eğitimciler yerel yasalar ve gelenekler hakkında bilgi ve ayrıca acil durum yardımı için kaynaklar sağlayabilir. Eğitimciler, güvenlik endişelerini ele alarak öğrencilerin kendilerini daha güvende hissetmelerine ve eğitim deneyimlerine katılmaya daha istekli olmalarına yardımcı olabilir (Akıncı & Kasalak, 2016).

Turizm eğitim kurumları, sosyal ihtiyaçlara hitap eden eğitim deneyimleri oluşturmak için Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisini de kullanabilirler. Örneğin, eğitimciler öğrencilerin yerel halkla ve diğer turistlerle etkileşim kurması için fırsatlar yaratabilir, bu da bir topluluk ve aidiyet duygusunu geliştirmeye yardımcı olabilir.

Ek olarak, turizm eğitim kurumları, saygınlık ihtiyaçlarını karşılayan eğitim deneyimleri yaratmak için Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisini kullanabilirler. Bu, öğrencilere yerel topluluğa katkıda bulunma fırsatları vererek ve başarılarını tanıyarak ve ödüllendirerek yapılabilir.

Son olarak, turizm eğitmenleri, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisini, kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarına hitap eden eğitim deneyimleri yaratmak için kullanabilirler. Bu, öğrencilerin kişisel olarak anlamlı olan ve ilgi alanlarını ve tutkularını keşfetmelerine yardımcı olan etkinliklere katılmaları için fırsatlar sağlayarak yapılabilir (Petersen, Wascher, & Kier, 2017).

Bununla birlikte, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisinin bir teori olduğunu ve herhangi bir teori gibi kendi eleştirileri ve sınırlamaları olduğunu belirlemekte fayda vardır. Maslow'un teorisi, ampirik kanıt eksikliği ve kültürel ve tarihsel duyarlılık eksikliği nedeniyle sıklıkla eleştirilir (Bridgman, Cummings, & Ballard, 2019).

4.1.2. Herzberg Hijyen/Motivasyon Faktörleri Teorisi

İki faktör teorisi olarak da bilinen Herzberg'in hijyen/motivasyon faktörleri kuramı, psikolojide iş tatmini ve iş tatminsizliğinin farklı faktörlerden kaynaklandığını öne süren bir teoridir. Herzberg'e göre iş doyumunu başarı, tanınma ve gelişme fırsatı gibi "motivasyonel" faktörlerden kaynaklanırken, iş tatminsizliği şirket politikası, denetim, maaş ve çalışma koşulları gibi "hijyen" faktörlerden kaynaklanmaktadır (Herzberg, Mausner, & Snyderman-Bloch, 1959).

Bakım faktörleri olarak da bilinen hijyen faktörleri, bireyin işinden doyum alabilmesi için karşılanması gereken temel gerekliliklerdir. Bu faktörler, adil bir maaş, güvenli çalışma koşulları ve hoş bir çalışma ortamı gibi şeyleri içerir. Herzberg'e göre, bu faktörler karşılandığında çalışanlar tatminsiz olmayacak, ancak motive veya tatmin de olmayacaklardır. Motivasyonel faktörler ise, bir bireyi en iyi performansı sergilemeye ve tam potansiyeline ulaşmaya iten şeylerdir. Bu faktörler tanınma, başarı, büyüme ve gelişme

fırsatı gibi şeyleri içerir. Herzberg'e göre, bu faktörler karşılandığında çalışanlar motive olacak, tatmin olacak ve işlerine bağlı kalacaklardır (Herzberg, Mausner, & Snyderman-Bloch, 1959).

Turizm eğitimi bağlamında, Herzberg'in hijyen/motivasyon faktörleri teorisi, öğrencilerin ihtiyaçlarını ve motivasyonlarını anlamak için kullanılabilir (Sobaih & Hasanein, 2020). Örneğin, öğrenciler öncelikle güvenli bir çalışma ortamı ve adil ücret gibi hijyen ihtiyaçlarını karşılamakla ilgileniyorsa, turizm eğitim kurumları bu ihtiyaçları karşılayan eğitim deneyimleri tasarlayabilirler. Öte yandan, öğrenciler öncelikle tanıma, büyüme ve gelişme fırsatı gibi şeyler tarafından motive edilirlse, turizm eğitim kurumları bu fırsatları sağlayan eğitim deneyimleri yaratabilirler.

Herzberg'in teorisi, turizm eğitimi veren uzmanlar için önemlidir çünkü öğrenci memnuniyetini ve motivasyonunu etkileyebilecek farklı faktörleri anlamalarına yardımcı olur. Eğitimciler, bu faktörleri anlayarak, öğrencilerinin ihtiyaçlarını ve motivasyonlarını karşılama olasılığı daha yüksek olan ve daha tatmin edici ve etkili bir öğrenme deneyimine yol açan eğitim deneyimleri tasarlayabilirler (Zhu, Kim, & Poulston, 2020).

Herzberg'in teorisinin eleştirisiz olmadığını ve işyerinde motivasyonun doğru temsili olarak evrensel olarak kabul edilmediği iyi anlaşılmalıdır. Bununla birlikte, öğrenci memnuniyetini ve motivasyonunu etkileyebilecek farklı faktörleri anlamak için yararlı bir çerçeve sağlar ve turizm eğitimi alanında daha fazla araştırma ve analiz için bir başlangıç noktası olarak kullanılabilir (DeShields, Kara, & Kaynak, 2005).

4.1.3. Hedef Belirleme Teorisi

Hedef Belirleme Teorisi; belirli, zorlayıcı hedefler belirleme sürecinin daha yüksek motivasyon ve performans seviyelerine yol açtığını öne süren bir psikoloji teorisidir. Teoriye göre, spesifik ve zorlayıcı hedefler daha fazla çaba ve ısrara yol açarken, kolay veya önemsiz hedefler sağlamaz.

Teorinin birkaç temel ilkesi vardır (Clements & Kamau, 2018):

- Açıklık: Hedefler açık ve spesifik olmalıdır. Hedef ne kadar spesifik olursa, başarılması o kadar olasıdır.
- Zorluk: Hedefler zorlayıcı ama ulaşılabilir olmalıdır. Çok kolay veya çok zor hedefler belirlemek, bireylerin motivasyonunu azaltabilir.
- Geribildirim: Bireylerin hedeflerine yönelik ilerlemeleri hakkında geri bildirim almaları önemlidir. Bu onların çabalarını ayarlamalarına ve doğru yolda kalmalarına yardımcı olur.
- Bağlılık: İnsanların, hedefe ulaşmak için hedefe bağlı kalmaları gerekir.

Turizm eğitimi bağlamında, Hedef Belirleme Teorisi, öğrencileri eğitimleriyle ilgili belirli, zorlayıcı hedefler belirlemelerine yardımcı olarak motive etmek için kullanılabilir. Örneğin, turizm eğitim kurumları, öğrencilerin yeni bir dil öğrenme, belirli bir kültürü anlama veya belirli bir beceri geliştirme ile ilgili hedefler belirlemelerine yardımcı olabilir. Belirli, zorlayıcı hedefler belirleyerek, öğrenciler bu hedeflere ulaşmak amacıyla gereken çabayı ve sebatı ortaya koymak için daha fazla motive olacaklardır (Xu, Wang, & Wen, 2019).

Turizm eğitim kurumları, öğrencilere hedeflerine doğru ilerlemeleri hakkında düzenli geri bildirim sağlayarak Hedef Belirleme Teorisini de kullanabilirler. Bu, öğrencilere düzenli değerlendirmeler, sınavlar ve ödev vermenin yanı sıra performansları hakkında geri bildirim sağlayarak yapılabilir. Bu, öğrencilerin doğru yolda kalmalarına ve çabalarını gerektiği gibi ayarlamalarına yardımcı olur.

Ayrıca turizm eğitim kurumları, öğrencilere hedeflerine bağlı kalmaları için fırsatlar sağlayarak Hedef Belirleme Teorisini kullanabilirler. Bu, öğrencilere gönüllü çalışma veya stajyerlik gibi kişisel olarak anlamlı faaliyetlerde bulunma fırsatları verilerek yapılabilir. Bu fırsatları sağlayarak, öğrencilerin hedeflerine bağlı kalmaları ve onlara ulaşmaları daha olası olacaktır (Stansbie & Nash, 2016).

Sonuç olarak, Hedef Belirleme Teorisi turizm eğitimi bağlamında öğrencileri motive etmek için kullanılacak güçlü bir araçtır. Turizm eğitim kurumları, öğrencilerin belirli, zorlu hedefler belirlemelerine yardımcı olarak, onlara düzenli geri bildirim sağlayarak ve hedeflerine bağlı kalmaları için fırsatlar sağlayarak, öğrencilerin tam potansiyellerine ulaşmalarına ve eğitimlerinde daha başarılı olmalarına yardımcı olabilir.

4.1.4. Alderfer İhtiyaç Teorisi

Varlık-İlgililik-Büyüme Teorisi (Existence Relatedness Growth Theory-ERG) teorisi olarak da bilinen Alderfer İhtiyaç Teorisi, psikolojide insan ihtiyaçlarının üç kategoriye ayrıldığını öne süren bir teoridir: varoluş, ilişki ve büyüme. Teoriye göre, bu ihtiyaçlar hiyerarşik değildir. Öte yandan bu ihtiyaçlar eş zamanlı olarak harekete geçirilebilir ve birbirleriyle etkileşime girebilirler. Bu ihtiyaçları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Alderfer, 1972):

- Varoluş ihtiyaçları: Beslenme, barınma, güvenlik gibi temel fizyolojik ve maddi ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçlar en acil olanlardır ve diğer ihtiyaçlar ele alınmadan önce karşılanmalıdır.
- İlişkili olma ihtiyaçları: Bu ihtiyaçlar, sosyal etkileşim ve başkalarıyla bağlantı kurma arzusunu ifade eder. Sevgi, dostluk ve aidiyet duygusunu içerirler.
- Büyüme ihtiyaçları: Bu ihtiyaçlar, kişisel gelişim ve kendini gerçekleştirme arzusunu ifade eder. Kendini ifade etme, yaratıcılık ve kişinin tam potansiyeline ulaşma fırsatını içerir.

Turizm eğitimi bağlamında, öğrencilerin nasıl motive edildiğini anlamak için Alderfer İhtiyaç Teorisi kullanılabilir (Logeswaran & Ong Siew Har, 2019). Örneğin, turizm öğrencilerinin farklı kültürler ve yaşam biçimleri hakkında bilgi edinmek (akrabalık ihtiyaçları) ve aynı zamanda dil becerilerini geliştirmek ve farklı adetler hakkında bilgi edinmek (büyüme ihtiyaçları) konusunda güçlü bir istekleri olabilir. Ayrıca güvenlik ve rahat barınma ihtiyaçları da olabilir (varlık ihtiyaçları).

Turizm eğitim kurumları, öğrencilere güvenli barınma ve yemek sağlama gibi varlık ihtiyaçlarını karşılama fırsatları sunarak Alderfer İhtiyaç Teorisini kullanabilirler (Murray, 2016). Ayrıca öğrencilere yerel halk ve diğer turistlerle etkileşime girme fırsatları sağlayarak öğrencilerin ilgili olma ihtiyaçlarını karşılamaları için fırsatlar sağlayabilirler. Son olarak, kişisel gelişim ve kendini ifade etme fırsatları sunarak öğrencilerin büyüme ihtiyaçlarını karşılamaları için fırsatlar sağlayabilirler. Örneğin, bir turizm eğitimi programı, öğrencilerin yerel bir aileyle yaşayabilecekleri ve yerel halkla etkileşim kurarak ve onların yaşam tarzlarını öğrenerek konaklama ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olabilecek bir aile yanında konaklama bileşenini içerebilir. Program, öğrencilerin dil becerilerini geliştirerek ve farklı gelenekleri öğrenerek büyüme ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olabilecek dil sınıflarını da içerebilir. Ek olarak program, öğrencilerin seyahat ederken nasıl güvende kalacaklarını öğrenerek yaşam ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olabilecek güvenlik eğitimini içerebilir.

Sonuç olarak, Alderfer İhtiyaç Teorisi, turizm öğrencilerinin nasıl motive edildiğini anlamak için yararlı bir çerçeve sunmaktadır. Turizm eğitim kurumları, öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını anlayarak ve bu ihtiyaçları karşılamaları için fırsatlar sunarak daha etkili ve tatmin edici eğitim deneyimleri yaratabilir.

4.1.5. Öz Belirleme Teorisi

Kendi Kaderini Belirleme Teorisi (Self Determination Theory-SDT) diğer ifadesiyle Öz Belirleme Teorisi, psikolojide insan motivasyonunun üç doğuştan psikolojik ihtiyaç tarafından yönlendirildiğini öne süren bir teoridir: özerklik, yeterlilik ve ilgililik.

- Özerklik, kişinin kendi hayatını yönetme ve kontrol etme ihtiyacını ifade eder. Seçim, kendini onaylama ve kendini başlatma ihtiyacını kapsar.
- Yetkinlik, kişinin eylemlerinde ustalık ve etkililik hissine olan ihtiyacı ifade eder. Beceri geliştirme, zorluklar ve geri bildirim ihtiyacını kapsar.

- İlişkililik, başkalarıyla bağlantı kurma ve ait olma ihtiyacını ifade eder. Sosyal destek, anlayış ve aidiyet ihtiyacını kapsar.

SDT'ye göre, bu ihtiyaçlar karşılandığında, bireylerin kendi başlarına başlattıkları, ısrarcı ve eğlenceli faaliyetlerde bulunma olasılıkları daha yüksek olacak ve refah ve optimal işleyişi deneyimleme olasılıkları daha yüksek olacaktır. Öte yandan, bu ihtiyaçlar engellendiğinde, bireylerin faaliyetlerde bulunma olasılığı daha düşük olacaktır (Buzinde, 2020).

Turizm eğitimi bağlamında, SDT, öğrencilerin öğrenmeye nasıl motive olduklarını ve özerklik, yeterlilik ve ilgililik ihtiyaçlarını karşılama olasılığı daha yüksek olan eğitim deneyimlerini nasıl yaratacaklarını anlamak için kullanılabilir. Örneğin, turizm eğitim kurumları, öğrencilere kendi etkinliklerini ve projelerini seçmelerine izin vererek seçim yapma ve kendi kendine başlama fırsatları sağlar. Eğitimciler ayrıca öğrencilere becerilerini geliştirmeleri ve performansları hakkında geri bildirim almaları için fırsatlar sağlayabilir, bu da öğrenciler kendilerini yetkin ve etkili hissetmelerine yardımcı olur. Ek olarak, eğitimciler öğrencilere yerel halk ve diğer turistlerle etkileşim kurma fırsatları sunabilir, bu da onların bağlantıda olduklarını ve desteklendiklerini hissetmelerine yardımcı olacaktır (Hsu, 2013).

Özetle, SDT, öğrencilerin turizm eğitiminde öğrenmeye nasıl motive olduklarını anlamak için kullanılacak değerli bir teoridir. Öğrencilere özerklik, yeterlilik ve ilişkili olma fırsatları sağlayarak, turizm eğitim kurumları, öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılama olasılığı daha yüksek olan daha etkili ve tatmin edici eğitim deneyimleri yaratabilir.

4.1.6. Bilişsel değerlendirme Teorisi

Bilişsel değerlendirme teorisi, psikolojide, bilişsel değerlendirme olarak bilinen, bireylerin durum ve olayları nasıl yorumlayıp değerlendirdiğini, bu durum ve olaylara karşı duygusal ve davranışsal tepkilerini nasıl etkilediğini öne süren bir teoridir.

Teoriye göre, iki tür bilişsel değerlendirme vardır (Aubke, 2009):

- Birincil değerlendirme, bir durum veya olayın, bireyin refahı ile ilgisi ve önemi açısından ilk değerlendirmesini ifade eder. Örneğin, bir turizm öğrencisi okul gezisindeyse ve bu gezinin eğitimi için önemli olduğunu düşünüyorsa, bu birincil değerlendirmedir.
- İkincil değerlendirme ise, belirli bir durum veya olayda bir kişinin kullanabileceği kaynakların ve başa çıkma seçeneklerinin değerlendirilmesi anlamına gelir. Örneğin, bir turizm öğrencisi okul gezisindeyse ve geziyi başarıyla tamamlamak için gerekli kaynaklara ve desteğe sahip olduğunu değerlendirirse, bu ikincil bir değerlendirmedir.

Turizm eğitim kurumları, bilişsel değerlendirme teorisini öğrenme sürecinin farklı aşamalarını eğitim programlarında uygulayabilir (Aubke, 2009). Örneğin, okul gezisinden önce kurum, öğrencilerin durumu olumlu değerlendirmelerine ve gezinin eğitimleri için önemli olduğuna dair bilişsel bir hazırlık yapar. Birincil bir değerlendirmeye sahip olmalarına yardımcı olacak bilgi ve kaynakları turizm öğrencilerine sağladığında motivasyon düzeyi de artacaktır. Okul gezisi sırasında kurum, öğrencilerin başa çıkma seçeneklerini olumlu bir şekilde değerlendirmelerine ve geziyi başarıyla tamamlamak için gerekli kaynakları sunar. Eğitim kurumu öğrencilerin sahip olduklarına dair ikincil değerlendirme adımını uygulayabilir. Bunun için turizm öğrencilerine destek ve rehberlik hizmeti gibi hizmetler sağlanır.

Ek olarak, turizm eğitim kurumları, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini olumlu bir şekilde değerlendirmelerine yardımcı olmak için bilişsel değerlendirme teorisini uygulayabilir. Örneğin, eğitimciler, öğrencilere performansları hakkında geri bildirim sağlayarak, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini refahları için ilgili ve önemli olarak değerlendirmelerine yardımcı olabilir (birincil değerlendirme). Eğitimciler, öğrencilere öğrenme deneyimlerini yansıtmaları için fırsatlar sağlayarak, öğrencilerin başa çıkma

seçeneklerini ve kaynaklarını olumlu bir şekilde değerlendirmelerine de yardımcı olabilir (ikincil değerlendirme).

Kısaca, bilişsel değerlendirme teorisi, turizm öğrencilerinin durumları ve olayları nasıl yorumlayıp değerlendirdiklerini ve bunun onların duygusal ve davranışsal tepkilerini nasıl etkilediğini anlamak için kullanılacak değerli bir araçtır. Turizm eğitim kurumları, öğrencilere bilgi, kaynak ve destek sağlayarak, öğrencilerin daha olumlu duygusal ve davranışsal tepki vermesini sağlar.

Bilişsel Değerlendirme Teorisi (BAT), özellikle öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapma niyetinden ziyade, bireylerin karar vermek için bilgiyi nasıl işlediğine ve kullandığına odaklanan psikolojik bir teoridir. Öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapma karar süreçlerini BAT ilkelerini kullanarak araştırmak mümkündür (Ayad, Sobaih, & Elshaer, 2022).

Örneğin, Bilişsel değerlendirme teorisi kapsamında Tematik Algı Testi (Thematic Apperception Test - TAT) kullanan bir çalışma, öğrencilerin problem çözme ve karar verme becerileri gibi bilişsel yeteneklerini ölçmek için bilişsel değerlendirmelerin yanı sıra turizm alanında yüksek lisans yapma niyetlerini ölçmek için anketlerin uygulanmasını içerebilir. Çalışma daha sonra TAT tarafından ölçülen bilişsel yetenekler ile öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapma niyetleri arasındaki ilişkiyi inceleyebilir. Karmaşık bir yapıda olan turizm alanında yüksek lisans yapma kararı öğrencilerin kariyer hedefleri, iş piyasasını anlamaları ve mali durumları gibi çeşitli faktörlerden etkilenebilir. Bu nedenle, bu konudaki herhangi bir araştırmada bilişsel yeteneklere ek olarak öğrencilerin karar vermesini etkileyebilecek diğer faktörlerin de dikkate alınması önemli olacaktır. TAT, özellikle öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapma niyetinden ziyade, bireylerin karar vermek için bilgiyi nasıl işlediğine ve kullandığına odaklanan psikolojik bir teoridir. Ancak, öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapmakla ilgili karar verme süreçlerini araştıran araştırma çalışmaları tasarlamak için TAT ilkelerini kullanmak mümkündür (Ayad, Sobaih, & Elshaer, 2022).

TAT kullanan bir çalışmada, öğrencilerin problem çözme ve karar verme becerileri gibi bilişsel yeteneklerini ölçmek için bilişsel değerlendirmelerin yanı sıra turizm alanında yüksek lisans yapma niyetlerini ölçmek için anketlerin uygulanması incelenmiştir. Çalışma daha sonra TAT tarafından ölçülen bilişsel yetenekler ile öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapma niyetleri arasındaki ilişkiyi bulmuştur (Zehrer & Mössenlechner, 2009).

Turizm alanında yüksek lisans yapma kararının karmaşık bir karar olduğunu ve öğrencilerin kariyer hedefleri, iş piyasasını anlamaları ve mali durumları gibi çeşitli faktörlerden etkilenebileceğini belirtmekte fayda vardır. Bu nedenle, bu konudaki bir araştırmada bilişsel yeteneklere ek olarak öğrencilerin karar vermesini etkileyebilecek diğer faktörlerin de dikkate alınması önemlidir.

4.1.7. Mutluluk Kaynakları Teorisi

Mutluluk Kaynakları Teorisi, mutluluğun üç ana kaynaktan geldiğini öne süren psikolojik bir teoridir:

- Zevk: Keyifli aktiviteler ve duyular deneyimlemekten kaynaklanan olumlu duyguları ifade eder.
- Katılım: "Akış" olarak da bilinen bir faaliyete tamamen kapılma ve odaklanma hissini ifade eder.
- Anlam: Yaşamda bir yön ve aidiyet duygusuna sahip olmaktan kaynaklanan amaç ve tatmin duygusunu ifade eder.

Turizm eğitimi bağlamında öğrenciler, turistler için zevk, katılım ve anlam sağlayan turizm deneyimlerinin nasıl tasarlanacağını öğrenerek Mutluluk Kaynakları Teorisini anlayabilir. Bu, turistler için daha tatmin edici ve akılda kalıcı turizm deneyimlerine yol açabilir, bu da sonuçta turizm işletmeleri için daha fazla memnuniyete ve iş tekrarına yol açabilir (Filep,

2011). Ek olarak, turizm eğitim kurumları, öğrencilerin turizm deneyimlerini neyin eğlenceli ve tatmin edici hale getirdiğine dair daha derin bir anlayış sağlayabilir.

Mutluluk Kaynakları Teorisi, turizm eğitiminin öğrencilerin turizm alanında uzmanlaşma niyetleri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir ölçüm aracından ziyade, öncelikle mutluluğun kaynaklarını açıklamayı amaçlayan psikolojik bir teoridir. Bununla birlikte, teori ile öğrencilerin turizm eğitimine devam etme niyetlerine yönelik araştırmalar yapmak mümkündür (Huang, Backman, & Backman, 2010).

Örneğin, turizm öğrencilerine müfredatlarında Mutluluk Kaynakları Teorisi'ne maruz kalmadan önce ve sonra anket yapmak ve turizm bölümüne devam etme niyetlerindeki değişiklikleri ölçmek için bir çalışma tasarlanabilir. Çalışma aynı zamanda turizm endüstrisi algılarındaki değişiklikleri ve çekici buldukları turizm deneyimlerinin türünü de ölçebilir. Ek olarak, mutluluk kaynaklarına dayalı olarak ana dallarını sürdürme niyetlerinde önemli farklılıklar olup olmadığını görmek için turizm bölümündeki öğrencilerle diğer bölümlerdeki öğrenciler karşılaştırılarak da araştırma yapılabilir (deMatos, Sá, & Duarte, 2021).

Mutluluk Kaynakları Teorisi, turizm eğitiminin farklı yönlerinin öğrencilerin yüksek lisansa devam etme niyetlerini nasıl etkileyebileceğini anlamak için teorik bir çerçeve sağlayabilir.

4.1.8. McClelland Motivasyon Kaynakları Teorisi

Üç İhtiyaç Teorisi olarak da bilinen McClelland Motivasyon Kaynakları Teorisi, insan motivasyonunun üç temel ihtiyaç tarafından yönlendirildiğini öne süren psikolojik bir teoridir (McClelland, 1961):

- Başarma ihtiyacı: Zor veya zorlu bir şeyi başarma arzusunu ve kişinin kendi çabalarıyla başarıya ulaşma arzusunu ifade eder.
- Güç ihtiyacı: Başkalarını etkileme ve çevresini kontrol etme arzusunu ifade eder.
- Aidiyet ihtiyacı: Sosyal ilişkiler kurma ve sürdürme arzusunu ifade eder.

Öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapma motivasyonlarını araştırmak için McClelland Motivasyon Kaynakları Teorisini kullanmak mümkündür (McClelland, 1972). Turizm alanında yüksek lisans yapmayı düşünen öğrencilere anket yapmak ve onların başarı, güç ve aidiyet ihtiyaçlarını ölçmek için bir araştırma tasarlanmıştır. Çalışma daha sonra bu ihtiyaçlar ile öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapma niyetleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir (Κοτρώτσιου, 2018).

McClelland Motivasyon Kaynakları Teorisi, motivasyonun farklı yönlerinin öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapma niyetlerini nasıl etkileyebileceğini anlamak için teorik bir çerçeve sunsa da, kişisel ilgi alanları, kariyer hedefleri ve mevcut durum gibi diğer faktörlerin de dikkate alınması gerekir. Turizm sektörü dinamikleri öğrencilerin karar vermesinde rol oynayabilir. Ek olarak, motivasyon karmaşık ve çok yönlü olduğundan, tek bir teori karar verme sürecinin tüm nüanslarını yakalamakta sınırlı bir performans gösterir.

4.2. Eğitimde Motivasyon Kaynakları

Eğitimde motivasyon kaynakları dışsal ve içsel motivasyon kaynakları olarak iki bölümde toplanmaktadır. Öğrencinin başama ve devam niyeti üzerinde motivasyon kaynakları doğrudan etkilidir.

4.2.1. Eğitim Motivasyonundaki Dışsal Kaynaklar

Dış kaynaklar, öğrencinin dışında olan faktörlerdir. Örneğin, ebeveynlerin beklentileri, arkadaşların etkisi, ödüllendirme sistemi gibi. Bireyleri eğitime devam etmeye motive edebilecek birçok dış kaynak vardır.

4.2.1.1. Eğitim Hedeflerini Teşvik Eden ve Destekleyen Aile Üyeleri

Araştırmalar, ebeveynlerin ve aile üyelerinin öğrencilerin lisans eğitimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir (Kim, Guo, Wang, & Agrusa, 2007). Aile desteği ve eğitime katılım, öğrenciler için aşağıdakiler de dahil olmak üzere bir dizi olumlu sonuçla ilişkilendirilmiştir (Ho & Law, 2021):

- Daha yüksek akademik başarı: Araştırmalar, ebeveynleri eğitimlerine dahil olan öğrencilerin daha yüksek notlara ve test puanlarına sahip olma eğiliminde olduklarını ve lisanstan mezun olup lisans üstü eğitime gitme olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuştur.
- Artan motivasyon ve özgüven: Ebeveynler ve aile üyeleri eğitim hedeflerini desteklediklerinde, öğrenciler akademik olarak başarılı olmak için daha motive olmuş hissedebilir ve daha yüksek öz saygı seviyelerine sahip olabilir.
- Daha iyi davranış ve katılım: Ebeveynin eğitime katılımı, öğrenciler arasındaki daha iyi davranış ve katılım ile ilişkilendirilmiştir.
- Yüksek öğrenime devam etme olasılığının artması: Ebeveynleri eğitimlerine dahil olan öğrencilerin, lisanstan mezun olduktan sonra yüksek öğrenime devam etme olasılıkları da yüksektir.
- Öğrencilerin üniversite seçimlerinde olumlu etki: Aile desteği ve üniversite seçim sürecine katılım, öğrencilerin üniversite seçimini büyük ölçüde etkileyebilir.
- İyileştirilmiş zihinsel ve fiziksel sağlık: Ebeveynler ve aile üyeleri tarafından eğitim hedeflerini gerçekleştirmeleri için desteklenmek ve teşvik edilmek, öğrencilerin zihinsel ve fiziksel sağlığını da iyileştirebilir.

Aile desteğinin ve katılımının, ev ödevlerine yardım etmek, veli-öğretmen konferanslarına katılmak veya okul etkinliklerine aktif olarak katılmak gibi birçok şekilde olabileceğini ve aile desteğinin ve katılımının etkisinin belirli bağlama ve duruma bağlı olarak değişebileceğini belirtmekte fayda var. Ek olarak, ebeveynler ve aile üyeleri, bir güvenlik duygusu sağlayarak, stresi azaltmaya yardımcı olur. Bunun yanında öğrencilerin çalışmalarına odaklanmalarını sağlayarak öğrencilerin lisans eğitimini büyük ölçüde etkileyebilecek duygusal, finansal, sosyal vb. şekillerde de destek sağlayabilirler (Wilson & McCrystal, 2007).

Aile üyelerinin lisansüstü eğitimde teşvik edilmesi ve desteklenmesi öğrencinin başarısında hayati bir rol oynayabilir. Öğrencinin motivasyonu, esenliği ve nihayetinde akademik performansı üzerinde olumlu bir etkisi olabilir. Bu etki aile üyelerinden gelen destek, duygusal destek, pratik destek ve finansal destek gibi birçok şekilde olabilir. Aile üyelerinden gelen duygusal destek, öğrencilerin lisansüstü eğitimin stresi ve talepleri ile başa çıkmalarına yardımcı olabilecek bir rahatlık ve güvenlik duygusu sağlayabilir. Ev işlerinde yardım veya çocuk bakımı gibi pratik destek, öğrencilerin lisansüstü eğitimin talepleri ile kişisel sorumluluklarını dengelemelerini de kolaylaştırabilir. Mali destek, lisansüstü eğitimle ilgili mali yükün bir kısmını hafifletebilir ve öğrenciler için daha erişilebilir hale getirebilir (Epstein & Sanders, 2002).

Turizm lisansüstü öğrencileri açısından, aile desteği özellikle önemli olabilir çünkü bu alanda lisansüstü eğitim almak önemli bir zaman ve kaynak yatırımı gerektirebilir. Aile üyelerinin desteğine güvenebilmek, öğrencilerin lisansüstü eğitimin gereklilikleri ile kişisel ve mesleki sorumluluklarını dengelemelerini kolaylaştırabilir. Ayrıca, turizm öğrencilerinin eğitimleri boyunca motivasyonları, odaklanmış ve meşgul olmalarına yardımcı olabilir, bu da sonuçta daha iyi bir akademik performansa yol açar (Huang R. , 2013).

Aile üyelerinin cesaretlendirilmesi ve desteklenmesi de öğrencinin refahı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir. Aile üyelerinin desteğini almak, öğrencinin ruh sağlığı üzerinde olumlu bir etkisi olabilir, stres ve kaygıyı azaltabilir (Suárez-Orozco, Onaga, & de Lardemelle, 2010). Aile desteğinin farklı şekillerde ve farklı insanlardan gelebileceğini belirtmekte fayda var, bu sadece yakın aile ile sınırlı değil, arkadaşlardan, ortaklardan veya öğrencinin hayatındaki diğer destekleyici bireylerden olabilir.

Özetle, aile bireylerini lisansüstü eğitimde teşvik etmek ve desteklemek, özellikle lisansüstü eğitimin önemli bir zaman ve kaynak yatırımı gerektirebileceği turizm alanında, öğrencinin başarısında hayati bir rol oynayabilir. Aile desteği duygusal, pratik ve mali yardım sağlayabilir, bu da öğrencilerin lisansüstü eğitimin talepleri ile kişisel ve mesleki

sorumluluklarını dengelemelerini kolaylaştırabilir. Ayrıca, öğrencilerin eğitimleri boyunca motivasyonları, odaklanmış ve meşgul olmalarına yardımcı olabilir, bu da sonuçta daha iyi akademik performansa ve iyileştirilmiş refaha yol açabilir.

4.2.1.2. Öğrencilere İlham Veren Öğretim Elemanları ve Akademik Danışmanlar

Öğrencilere ilham veren öğretim elemanları veya danışmanlarının, öğrencilerin eğitim hedefleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceği fikri, eğitim alanındaki araştırmalarla desteklenmektedir (Pervan, ve diğerleri, 2015). İlham veren öğretmenler veya akademik danışmanlar, öğrencilerin motivasyonu, katılımı ve akademik başarısı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olabilir (Moore, 2006).

İlham verici öğretim elemanlarının veya mentorların öğrencilerin turizm, işletme, ziraat gibi alanlarda yüksek lisans yapma niyetleri üzerindeki etkisini araştırma çalışmalarını yürüterek ölçmek mümkündür (Wedel & Jennings, 2006). Örneğin, bir turizm programındaki öğrencilere anket yaparak öğretim üyelerinden veya akıl hocalarından ilham alma düzeylerini ölçmek için bir çalışma tasarlanmıştır. Çalışma daha sonra öğrencilerin ilham düzeyleri ile turizm alanında yüksek lisans yapma niyetleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda ilham düzeyine bağlı olarak turizm alanında yüksek lisans yapma niyetlerinde önemli bir fark olup olmadığını görmek için, ilham verici öğretim elemanları veya danışmanları olan öğrenciler ile olmayanlar karşılaştırılarak araştırmaların da yapılması önerilmiştir (Wedel & Jennings, 2006).

Öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapma kararının karmaşık bir karar olması, öğrencilerin kariyer hedefleri, iş piyasasını anlamaları ve mali durumları gibi çeşitli faktörlerden etkilenebilmektedir. Bu nedenle, bu konudaki herhangi bir araştırmada ilham alma düzeyine ek olarak öğrencilerin karar vermesini etkileyebilecek diğer faktörlerin de dikkate alınması önemli olacaktır. Akademik danışmanlar, öğrencilere akademik yolculukları boyunca rehberlik ve destek sağlayarak lisansüstü eğitimde önemli bir rol oynamaktadır. Rollerini şunları içerir (Akos, 2002):

- Öğrencilerin lisansüstü programların akademik gerekliliklerini ve beklentilerini yönlendirmelerine yardımcı olmak.
- Öğrencilerin akademik ve kariyer hedeflerine uygun dersleri seçmelerine yardımcı olmak.
- Araştırma ve tez projeleri konusunda rehberlik sağlamak.
- Kariyer planlama ve profesyonel gelişim konusunda destek ve tavsiyeler sunmak.
- Öğrencileri, akademik ve kariyer hedeflerini destekleyebilecek kaynaklar ve fırsatlarla buluşturmak.

Turizm yüksek lisans öğrencileri açısından, akademik danışmanlar, Turizm İşletmeciliği veya Otel İşletmeciliği gibi turizmle ilgili programların özel gereksinimleri ve beklentileri konusunda rehberlik sağlayabilir. Ayrıca öğrencilere turizm politikası, sürdürülebilir turizm veya turizm pazarlaması gibi sektördeki akademik ve kariyer hedefleriyle uyumlu kursları seçmelerinde yardımcı olabilirler (Kim, McCleary, & Kaufman, 2010). Akademik danışmanlar, turizm alanında bağımsız araştırma yapmaları beklenen öğrenciler için çok önemli olabilecek araştırma ve tez projelerinde de rehberlik edebilirler (Coles, Duval, & Shaw, 2013). Araştırma yöntemleri, veri toplama ve analizi hakkında tavsiyelerde bulunabilir ve öğrencilerin ilgili araştırma konularını bulmalarına yardımcı olabilirler (Kozak & Kozak, 2014).

Ayrıca, akademik danışmanlar kariyer planlaması ve profesyonel gelişim konusunda destek ve tavsiyeler sunarak öğrencileri stajyerlik, ağ oluşturma etkinlikleri ve iş fuarları gibi kaynaklar ve fırsatlarla buluşturabilir. Bu, öğrencilerin sektörde başarılı olmak için gerekli bilgi ve becerileri geliştirmelerine ve onları gelecekteki kariyerlerine hazırlamalarına yardımcı olabilir.

Genel olarak akademik danışmanlar, öğrencilerin akademik ve kariyer hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak için rehberlik, destek ve kaynaklar sağlayarak turizm lisansüstü öğrencilerinin eğitiminde ve mesleki gelişiminde hayati bir rol oynamaktadır.

4.2.1.3. Rol Model veya Akranların Etkisi

Araştırmalar, rol modellerin ve akranların etkisinin, öğrencilerin yüksek lisans derecelerini sürdürme niyetlerini şekillendirmede önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Rol modeller, öğrencilerin motivasyonu ve istekleri üzerinde güçlü bir etkiye sahip olabilir (Herrmann, ve diğerleri, 2016). Kendileri gibi belli bir alanda başarıya ulaşmış birini görmek, onlar için de bunun mümkün olduğunun kanıtı olmaktadır. Rol modeller aynı zamanda öğrencilere bir yön ve rehberlik duygusu sağlayarak gerçekçi ve anlamlı hedefler belirlemelerine ve bu hedefler doğrultusunda çalışmalarına motive eder (Kirillova & Au, 2020).

Akranlar, öğrencilerin bir yüksek lisans derecesi alma niyetleri üzerinde de güçlü bir etkiye sahip olabilmektedir. Akranlar, öğrencilere bir aidiyet duygusu ve sosyal destek sağlayabilir, bu da öğrencilerin kendilerini lisansüstü eğitimde motive olmalarını etkileyebilir. Ek olarak, bir öğrencinin akranlarının özlemleri ve hedefleri de kendi istek ve hedefleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin, bir öğrencinin akranlarının tümü bir yüksek lisans derecesi almayı planlıyorsa, bu onların da bunu yapma olasılığını arttırmaktadır (Tung, Tang, & King, 2018).

Rol modellerin ve akranların, öğrencilerin yüksek lisans yapma niyetleri üzerindeki etkisini araştırmak için bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalardan bazıları öğrencilerin rol modellerinin ve akranlarının bir yüksek lisans derecesi alma niyetleri üzerindeki etkisine ilişkin algılarını ölçmek için öz-bildirim ölçekleri kullanmıştır. Çalışmalar aynı zamanda öğrencilerin, rol modellerin ve akranlarının etkisine ilişkin algıları ile yüksek lisans yapmaya yönelik gerçek niyetleri arasındaki ilişkiyi de incelemiştir (Fodness, 1994).

4.2.1.4. Burslar ve Hibeler Gibi Mali Teşvikler

Burslar ve hibeler gibi mali teşvikler, öğrencilerin yüksek lisans yapma niyetleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Araştırmalar, bu tür teşviklerin, öğrencilerin ileri eğitim için algılanan değeri artırabileceğini ve bunun da daha yüksek kayıt ve mezuniyet oranlarına katkı sağlayabileceğini göstermiştir (Schwab, Greenwood, & Dustin, 2014). Ek olarak, burslar ve hibeler, bazı öğrenciler için caydırıcı olabilmektedir. Öğrenci kredisi borcunun yükünü azaltmaya yardımcı olabilir. Ancak, akademik yetenek, kariyer hedefleri ve kişisel koşullar gibi diğer faktörlerin de bir öğrencinin yüksek lisans derecesi alma kararında rol oynayabileceği iyi anlaşılmalıdır (Yazıt & Alrawadieh, 2021).

Mali teşvikler, turizm lisansüstü öğrencilerinin eğitimlerine başlama ve devam etme niyetlerinin yanı sıra aldıkları eğitimin kalitesi üzerinde etkili olabilmektedir (Tomkowicz & Bushnik, 2003). Mali teşvikler, öğrencilere eğitimlerini sürdürmeleri için gerekli kaynakları sağlayabilir ve ayrıca lisansüstü eğitimle ilgili mali yükün bir kısmını hafifletmeye yardımcı olabilir. Örneğin, burslar, hibeler ve kredi programları, öğrencilere okul ücretleri, ders kitapları ve eğitimleriyle ilgili diğer masraflar için ödemeleri gereken mali yardımı sağlayabilir. Bu, lisansüstü eğitimi öğrenciler için daha erişilebilir ve uygun fiyatlı hale getirebilir, bu da eğitimlerine başlama ve devam etme niyetlerini artırabilir.

Ek olarak, mali teşvikler de yüksek kaliteli öğrencileri çekmeye ve elde tutmaya yardımcı olabilir. Örneğin, en iyi öğrencilere rekabetçi mali yardım paketleri sunmak, alandaki en iyi ve en parlak öğrencileri çekmeye ve elde tutmaya yardımcı olabilir, bu da tüm öğrenciler için genel eğitim kalitesini artırabilir (Özek & Akbaşlı, 2021).

Ancak, eğitimin kalitesini sağlamak için finansal teşviklerin tek başına yeterli olmadığını belirtmek önemlidir. Bunlar, öğrencinin öğrenme deneyimini desteklemek için bütüncül bir yaklaşım oluşturmak için etkili öğretim yöntemleri, yüksek kaliteli öğrenme materyalleri ve destekleyici bir sınıf ortamı gibi diğer faktörlerle birleştirilmelidir. Ayrıca, bazı öğrencilerin mali, sosyal veya ekonomik durumları gibi çeşitli nedenlerle mali teşviklerden yararlanamayabileceklerini ve öğrencilere fırsat eşitliği sağlamanın kurumların ve

hükümetlerin sorumluluğunda olduğunu da dikkate almak önemlidir (Tomkowicz & Bushnik, 2003).

Özetle, finansal teşvikler, turizm lisansüstü öğrencilerinin eğitimlerine başlama ve devam etme niyetlerinin yanı sıra aldıkları eğitimin kalitesi üzerinde etkili olabilmektedir. Öğrencilere eğitimlerini sürdürmeleri için gerekli kaynakları sağlayabilir ve bazı olumsuzlukların hafifletilmesine yardımcı olabilirler.

Türkiye’de lisansüstü öğrencilerine burslar, hibeler ve kredi programları dahil olmak üzere çeşitli mali destekler sağlanmaktadır YÖK aracılığıyla lisansüstü öğrencilere çeşitli burslar sağlanmaktadır. Bu burslar akademik liyakat, finansal ihtiyaç ve diğer kriterlere göre verilir. Ayrıca, Türkiye’deki birçok üniversite, lisansüstü öğrencilerine kendi burslarını ve finansal yardım programlarını da sunmaktadır (Özek & Akbaşlı, 2021).

Türkiye’de lisansüstü öğrencilerine burs ve burs sağlayan TÜBİTAK bursları, Türk Eğitim Vakfı (TEV) bursları, Yunus Emre Enstitüsü bursları gibi çeşitli kurum ve kuruluşlar da bulunmaktadır. Avrupa’da, lisansüstü öğrencilerine burslar, hibeler ve kredi programları da dahil olmak üzere birçok mali destek sağlanmaktadır (Budak, 2021).

Avrupa Birliği (AB), Erasmus+ programı aracılığıyla lisansüstü öğrencilere çeşitli burslar sağlamaktadır. Bu burslar, öğrencilerin, öğretmenlerin ve eğitim personelinin hareketliliğini teşvik etmek için akademik liyakat, finansal ihtiyaç ve diğer kriterlere göre verilir. Ayrıca, Avrupa’daki birçok üniversite de lisansüstü öğrencilerine kendi burslarını ve finansal yardım programlarını sunmaktadır (Güçlü & Yılmaz, 2019).

Fulbright bursları, DAAD (Alman Akademik Değişim Hizmeti) bursları ve British Council bursları gibi Avrupa’da lisansüstü öğrencilere burs ve hibe sunan çeşitli kuruluşlar ve vakıflar da bulunmaktadır. Ayrıca, lisansüstü öğrenciler için mali desteklerin mevcudiyetinin ülkeye ve kuruma göre değişebileceğini belirtmekte fayda vardır (Budak, 2021).

Ek olarak, öğrenciler ek finansal destek sağlarken aynı zamanda değerli iş deneyimi ve ağ oluşturma fırsatları sağlayabilecek yarı zamanlı işler, stajlar ve asistanlık gibi diğer seçenekleri de araştırmalı ve değerlendirmelidir. Bazı finansal desteklerin, öğrencilerin karşılaması gereken belirli gereksinimleri ve nitelikleri olabileceğini belirtmek önemlidir (Paulsen & John, 2002). Örneğin, burslar ve hibeler, öğrencilerin belirli bir not ortalamasını korumasını veya her dönem belirli sayıda kredi saatini tamamlamasını gerektirebilir. Ayrıca, kredi programları, öğrencilerin iyi bir kredi geçmişine sahip olmalarını ve belirli gelir ve finansal gereksinimleri karşılamalarını gerektirebilir. Ayrıca, çoğu ülkede öğrencilerin bankalardan veya diğer finansal kurumlardan öğrenci kredisi alma seçeneğine sahip olduğunu belirtmekte fayda var, bu seçenekler öğrencilerin eğitim masraflarını karşılamalarına yardımcı olabilir, ancak başvurmadan önce faiz oranlarının ve koşullarının farkında olmak önemlidir. (Sadik, 2017).

Genel olarak, Türkiye’de ve Avrupa’da lisansüstü öğrencilerine burslar, hibeler ve kredi programları dahil olmak üzere birçok mali destek sağlanmaktadır. Bu destekler lisansüstü eğitimi öğrenciler için daha erişilebilir ve uygun fiyatlı hale getirmeye yardımcı olabilir ve ayrıca değerli iş deneyimi ve ağ kurma fırsatları sağlayabilir. Öğrenciler, başvurmadan önce mevcut tüm seçenekleri araştırmalı ve değerlendirmeli ve gereksinimleri ve nitelikleri dikkatlice incelemelidir.

4.2.1.5. Kariyer Fırsatları ve İş Piyasası Talebi

Kariyer fırsatları ile iş piyasası talebi ve öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapma niyetleri arasındaki ilişki kompleks bir yapıdadır. Genel olarak, belirli bir alanda veya endüstride çalışanlar için yüksek bir talep olduğunda, öğrencilerin o alanda ileri eğitim alma olasılıkları daha yüksek olmaktadır (O'Higgins & Ivanov, 2006). Bunun nedeni, bir yüksek lisans derecesinin alanda istenen bir işi güvence altına alma şanslarını artıracaklarını algılamalarıdır. Bununla birlikte, turizm endüstrisi için sektör yapısı dinamik ve sürekli değişmektedir (Dyrbye, Lipscomb, & Thibault, 2020).

Turizm söz konusu olduğunda, giriş seviyesi pozisyonlar için bir yüksek lisans derecesi gerekli olmayabilir, ancak kariyer gelişimi veya yönetim veya liderlik rollerine geçmek için faydalı etkin yollardan biri olarak görülmektedir. Ek olarak, bir yüksek lisans derecesi, öğrencilere sürdürülebilir turizm, etkinlik yönetimi veya destinasyon pazarlaması gibi özel turizm alanlarında çalışma fırsatları açar (Hjalager, 2003).

Genel olarak, turizm öğrencilerinin, bunun turizm endüstrisinde iş bulma şanslarını artıracaklarını düşündüklerinde veya turizm endüstrisinin belirli bir alanında çalışmak istediklerinde yüksek lisans yapma olasılıkları daha yüksek olabilir.

4.2.1.6. Sosyal ve Kültürel Beklentiler veya Normlar

Sosyal ve kültürel beklentiler veya normlar, turizm öğrencilerinin yüksek lisans yapma niyetleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmektedir. Bu beklentiler, öğrencinin ait olduğu kültüre ve topluma bağlı olarak büyük ölçüde değişmektedir. Bazı kültürlerde, eğitim ve kariyer gelişimine güçlü bir vurgu vardır ve yüksek lisans derecesi almak, lisans derecesini tamamladıktan sonraki doğal bir adım olarak görülür. Bu kültürlerde öğrenciler, daha yüksek bir mesleki başarı düzeyi elde etmek için ailelerinden ve akranlarından eğitimlerine devam etmeleri konusunda baskı hissedebilirler (Alberts & Hazen, 2005). Diğer kültürlerde, ileri eğitime daha az önem verilebilir ve iş gücüne girmeye ve mümkün olan en kısa sürede geçimini sağlamaya daha fazla odaklanılabilir. Bu kültürlerde, öğrencilerin daha yüksek maaş veya statü gibi hemen faydalarını göremeyebilecekleri için yüksek lisans derecesi alma olasılıkları daha düşük olabilir (Crede & Borrego, 2014). Ayrıca, bazı kültürlerde belirli alanlar veya endüstriler diğerlerinden daha değerli olabilir. Örneğin, bazı kültürlerde öğrenciler turizm yerine tıp veya mühendislik gibi alanlarda kariyer yapmaya teşvik edilebilir. Bu, öğrencilerin turizm alanında yüksek lisans yapma niyetlerini etkileyebilir (Brown, 2009).

Sosyal statü kazanmak, bireyin lisansüstü eğitime başvurma ve lisansüstü eğitime devam etme niyeti üzerinde etkili olabilir. Sosyal statü, bir bireyin bir sosyal grup veya toplumdaki algılanan konumu anlamına gelir ve bu, meslek, gelir, eğitim ve diğer sosyal ve demografik özellikler gibi faktörler tarafından belirlenebilir.

Araştırmalar, kendilerini daha yüksek bir sosyal statüye sahip olarak algılayan bireylerin eğitime daha fazla değer verme eğiliminde olduklarını ve lisansüstü eğitime devam etme ve tamamlama olasılıklarının daha yüksek olabileceğini göstermektedir. Bunun nedeni, yüksek öğrenimin sosyal hareketliliği sağlamanın ve kişinin sosyal statüsünü iyileştirmenin bir yolu olarak görülebilmesidir (Austin, 2002). Örneğin, yüksek lisans derecesi daha iyi iş fırsatlarına ve daha yüksek kazanç potansiyeline yol açabilir ve bu da bireyin sosyal statüsünü geliştirebilir. Ek olarak, daha yüksek sosyal statüye sahip bireyler, lisansüstü eğitime devam etmelerini ve tamamlamalarını kolaylaştırabilen mali destek, mentorluk ve ağ oluşturma fırsatları gibi kaynaklara daha fazla erişime sahip olabilir (Rist, 1970).

Öte yandan, kendilerini daha düşük bir sosyal statüye sahip olarak algılayan bireylerin lisansüstü eğitime devam etme olasılıkları, finansal kısıtlamalar, kaynaklara erişim eksikliği veya rol model eksikliği gibi çeşitli nedenlerle daha az olabilir. Ayrıca, onları yüksek öğrenime devam etmekten caydıran sosyal ve kültürel engellerle de karşılaşabilirler. Bir bireyin lisansüstü eğitime başvurma niyetini etkileyen tek faktörün sosyal statü olmadığını, ancak önemli bir rol oynayabileceği konusunda araştırma sonuçları mevcuttur. Kişisel motivasyon, akademik hazırlık ve kaynaklara erişim gibi diğer faktörler de bireyin lisansüstü eğitime devam etme kararını etkileyebilir (Bathmaker & Ingram, 2016).

Sonuç olarak, sosyal statü kazanmak, bireyin lisansüstü eğitime başvurma ve lisansüstü eğitime devam etme niyetini etkileyebilmektedir. Kendilerini daha yüksek bir sosyal statüye sahip olarak algılayan bireylerin, sosyal hareketlilik ve kaynaklara erişim açısından getirebileceği algılanan faydalar nedeniyle lisansüstü eğitime devam etme ve tamamlama olasılığı daha yüksek olabilirken, kendilerini daha düşük bir sosyal statüye sahip olarak algılayanlar yüksek öğrenime devam etmede daha fazla engel ve zorlukla karşılaşabilir. Sosyal statü kazanma, diğer alanlarda olduğu gibi turizm alanında da lisansüstü eğitime

başvurma ve devam etme niyeti üzerinde benzer bir etkiye sahip olabilir. Bununla birlikte, turizm endüstrisinde devreye giren bazı spesifik faktörler vardır (Ruhanen & Char-lee, 2010).

Turizm alanında, kendilerini daha yüksek bir sosyal statüye sahip olarak algılayan bireylerin, sektörde daha iyi iş fırsatlarına ve daha yüksek kazanç potansiyeline yol açabileceğinden, turizmle ilgili alanlarda lisansüstü eğitime devam etme ve tamamlama olasılıkları daha yüksek olabilir. Örneğin, turizm yönetimi veya otelcilik alanında yüksek lisans derecesi, otellerde, tatil köylerinde ve turizmle ilgili diğer işletmelerde, bireyin sosyal statüsünü ve kazanç potansiyelini artırabilen yönetim pozisyonları için fırsatlar açar. Tüm bunlara ek olarak, turizm endüstrisindeki staj, mentorluk ve ağ oluşturma fırsatları da etkenler arasında sayılabilir. Ayrıca akademik kaynaklara daha fazla erişime sahip olan öğrencilerin bu alanda lisansüstü eğitim alma ve tamamlama olasılıkları daha fazladır (Inui, Wheeler, & Lankford, 2006).

Öte yandan, kendilerini daha düşük bir sosyal statüye sahip olarak algılayan bireyler, turizm alanında lisansüstü eğitim alma konusunda daha fazla engel ve zorlukla karşılaşabilmektedir. Mali destek veya akademik danışman gibi kaynaklara daha az erişimleri olabilir, bu da alanda lisansüstü eğitime devam etmeyi ve tamamlamayı zorlaştırır. Ayrıca, turizm alanında yüksek öğrenime devam etmelerini engelleyen sosyal ve kültürel engellerle de karşılaşabilirler (Ritchie, 2003).

Turizm endüstrisi küresel bir endüstridir ve farklı kültürlerin sosyal statü kavramını farklı değerlendirmesi hakkında araştırmalar yapılmıştır. Bu durum, endüstrinin belirli kişiler tarafından algılanma biçimini ve bu endüstrideki eğitim ve kariyerlerine yaklaşımlarını etkiler (Gramann & Allison, 1999).

Genel olarak, sosyal statü kazanma, diğer alanlarda olduğu gibi turizm alanında da lisansüstü eğitime başvurma ve devam etme niyeti üzerinde benzer bir etkiye sahip olabilir. Ancak, sektördeki iş fırsatları ve kazanç potansiyeli ve kaynaklara erişim gibi belirli faktörler devreye girmektedir.

4.2.1.7. Kişisel İlgi Alanları ve Tutkular

Kişisel ilgi ve tutkular, turizm öğrencilerinin yüksek lisans yapma niyetlerinde önemli bir rol oynayabilir. Öğrenciler bir konuya ilgi duyduklarında ve bu konuda tutkulu olduklarında, öğrenme ve çalışma sürecini eğlenceli ve ilgi çekici bulma olasılıkları daha yüksektir ve bu da eğitimlerine devam etme motivasyonlarını artırabilir. Turizm öğrencileri için alana yönelik kişisel bir ilgi ve tutkuya sahip olmak, zevk aldıkları bir iş bulma ve kariyerlerinde tatmin olma şanslarını da artırır (Chuang & Dellmann-Jenkins, 2010). Örneğin, sürdürülebilir turizm konusunda tutkulu olan öğrencilerin, endüstri üzerinde olumlu bir etki yaratmak için bir fırsat olarak gördüklerinden, sürdürülebilir turizm yönetimi alanında yüksek lisans yapma olasılıkları daha yüksek olabilir (Mohaidin, Wei, & Ali Murshid, 2017).

Ayrıca, kültür turizmi veya macera turizmi gibi belirli bir turizm alanında kişisel ilgi ve tutkusu olan öğrencilerin, o alanda uzmanlaşmış bilgi ve beceriler kazanmak için yüksek lisans derecesi alma olasılıkları daha yüksek olabilir. Bu, endüstrinin o alanında bir iş bulma şanslarını artırabilir ve kariyer ilerleme şanslarını artırabilir (Lindsay, Breen, & Jenkins, 2002).

Genel olarak, kişisel ilgi alanları ve tutkular, öğrencileri turizm alanında yüksek lisans yapmaya motive edebilir. Öğrenciler kişisel ve mesleki hedefleri açısından ileri eğitimin değerini gördüklerinde, bir yüksek lisans derecesini tamamlamak için gereken zaman ve çabayı harcama olasılıkları daha yüksek olabilir (Lane, Lane, & Kyprianou, 2004).

4.2.1.8. Farklı Bakış Açılarına ve Yeni Fikirlerle Maruz Kalma

Turizm eğitiminde farklı bakış açılarına ve yeni fikirlere maruz kalma, öğrencilerin konuyu anlamaları ve takdir etmeleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Öğrenciler çok çeşitli bakış açılarına maruz kaldıklarında, turizm endüstrisinin karmaşıklıkları ve nüansları hakkında daha bütünsel bir anlayış kazanabilirler. Bu, konunun daha derin bir şekilde

anlaşılmasına ve takdir edilmesine ve ayrıca turizmin sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerine ilişkin daha fazla farkındalığa yol açar (Yan, 2013). Ayrıca, farklı bakış açılarına maruz kalmak, öğrencilerin farklı bakış açılarını dikkate almaya ve varsayımları sorgulamaya teşvik edildiğinden eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine de yardımcı olur. Bu, konunun daha detaylı bir şekilde anlaşılmasının yanı sıra turizmle ilgili konuları daha etkin bir şekilde analiz etme ve değerlendirme becerisinin kazanımına yardımcı olur.

Ek olarak, farklı bakış açılarına maruz kalmak, kültürel farkındalığın ve duyarlılığın artmasına da yol açabilir ve bu, özellikle farklı kültürel geçmişlere sahip insanların etkileşimde bulunduğu turizm endüstrisinde önemli olabilir.

Bu teoriye göre, yüksek lisans yapmaya yönelik tutum, farklı bakış açılarına ve yeni fikirlere maruz kalmaktan olumlu etkilenebilir. Öğrenciler farklı bakış açılarını ve fikirleri keşfetme fırsatına sahip olduklarında, öğrenmek ve konu hakkında daha derin bir anlayış geliştirmek için daha fazla motive olurlar. Bu, yüksek lisans yapmaya yönelik daha olumlu bir tutumun yanı sıra turizm alanında ileri eğitimin değerinin daha fazla takdir edilmesine yol açar (Lashley & Barron, 2006).

Genel olarak, turizm eğitiminde farklı bakış açılarına ve yeni fikirlere maruz kalmak, artan öğrenci katılımına, motivasyonuna ve öğrenmeye açıklığa yol açar. Bu, konunun daha derinden anlaşılmasına ve takdir edilmesine, ayrıca turizm endüstrisinde başarı için önemli olan eleştirel düşünme ve kültürel farkındalık becerilerinin gelişmesini sağlar.

4.2.1.9. Önceki Eğitim Ortamlarındaki Başarılar

Lisans eğitimindeki başarı, bir turizm öğrencisinin lisansüstü eğitimine devam etme niyetini olumlu yönde etkilemektedir. Genel olarak, lisans eğitimlerinde akademik olarak iyi performans gösteren öğrencilerin, bir lisansüstü programda başarılı olma yeteneklerine güvenmeleri daha muhtemeldir. Ek olarak, güçlü bir akademik not ortalamasına sahip olan öğrencilerin seçtikleri bir lisansüstü programa kabul edilme olasılıkları daha yüksek olabilir ve bu da eğitimlerine devam etme motivasyonlarını artırır (Lane, Lane, & Kyprianou, 2004).

Örneğin, lisans eğitiminde başarılı olan ve turizm yönetimi veya pazarlaması gibi ilgili derslerde yüksek notlar alan bir turizm öğrencisinin, iyi bir bakış açısına sahip oldukları için turizm yönetimi veya pazarlaması alanında bir yüksek lisans programına başvurma olasılığı daha yüksek olabilir.

Ek olarak, araştırma ağırlıklı bir lisans eğitimini tamamlamış bir turizm öğrencisinin, araştırma yöntem ve tekniklerine aşinadır. Bu durum da turizm alanında yüksek lisans yapma olasılıkları daha yüksek olmakta ve araştırma becerilerini geliştirmeye devam etmek isteme niyetleri artmaktadır (Sahlberg, 2007). Öte yandan, lisans eğitimini tamamlamış ve turizm alanında iş tecrübesine sahip olan öğrencilerin, öğrendiklerini uygulama şansına zaten sahip olduklarından, turizm işletmeciliği veya ilgili başka bir alanda uygulamaları kullanan bir lisans üstü eğitim alma olasılıkları artmaktadır. Adaylar daha fazla geliştirmek istedikleri uzmanlık alanlarını belirlemelerine yardımcı olan endüstri ve iş piyasası deneyimlerinden yararlanabilmektedir (Schartner, 2016).

Genel olarak, lisans eğitimindeki başarı, öğrencilere turizm alanında lisansüstü eğitim almaları için gerekli beceri, bilgi ve güveni sağlayabilir ve onların ilgi alanlarına ve kariyer özlendilerine uygun uzmanlık alanını belirlemelerine yardımcı olabilir.

4.2.2. Eğitim Motivasyonundaki İçsel Kaynaklar

İç kaynaklar, öğrencinin kendi içinde olan faktörlerdir. Örneğin, öğrencinin kendine olan güveni, hedefleri, öğrenmeye olan ilgisi gibi. İçsel motivasyon, dışsal ödüller veya baskılar yerine, bir faaliyete kendi iyiliği için katılma dürtüsünü ifade eder. Kendi kaderini tayin teorisine göre, içsel motivasyonun üç ana kaynağı vardır: özerklik, yeterlilik ve ilişkili olma. Özerklik, kişinin eylemleri üzerindeki kontrol ve sahiplik hissini ifade eder. Yeterlilik, bir faaliyette ustalık ve etkililik hissini ifade eder. Son olarak ilgililik, başkalarıyla bağlantı ve aidiyet hissini ifade eder. Teorik bir bakış açısından, eğitimde yüksek lisans derecesi, içsel

motivasyonla ilişkili özerklik ve yeterlilik duygularıyla uyumlu kişisel büyüme ve gelişme için bir fırsat olarak görülebilir (Correia, ve diğerleri, 2006).

Turizm öğrencilerine gelince, özgüvenleri, hedefleri ve öğrenmeye olan ilgileri, eğitim alanında yüksek lisans yapmak için içsel motivasyonlarında rol oynayabilmektedir. Örneğin, güçlü bir öz-yeterlik duygusuna sahip olan ve hedeflerini net bir şekilde anlayan öğrenciler, bir yüksek lisans derecesi için gerekli olan başvuru şartlarını sağlamada ve araştırmaya katılmak için daha fazla motive olabilirler. Ek olarak, konuya gerçek bir ilgi duyan öğrencilerin, konuyu daha derinlemesine öğrenmek ve keşfetmek için içsel olarak motive olmaları daha muhtemeldir (Suvantola, 2004).

İçsel motivasyonun, lisansüstü eğitimin kalitesini etkileyen tek faktör olmadığını, ancak öğrencilerin öğrenimlerinde ne kadar meşgul ve motive olduklarında önemli bir rol oynayabileceğini belirtmek önemlidir. Bu nedenle, içsel motivasyonu destekleyen ve besleyen bir ortam yaratmak ve öğrenme deneyimini daha keyifli, anlamlı ve etkili hale getirmek için üniversitelerin, akademisyenlerin ve öğrencilerin birlikte çalışması önemlidir.

4.2.3. Eğitim Motivasyonundaki Sosyal Kaynaklar

Sosyal kaynaklar, öğretmenlerin tutumu, sınıf arkadaşlarının desteği, eğitim ortamının sosyalleştirilmiş olması gibi öğrencinin öğrenme ortamındaki sosyal faktörlerdir. Sosyal Kaynak Teorisi, öğrencilerin öğrenme motivasyonunun, öğrenme ortamlarındaki destek ve teşvik gibi sosyal kaynakların mevcudiyeti ve erişilebilirliğinden etkilendiğini varsayar. Bu kaynaklar, öğretmenler ve akranlarla olumlu ilişkiler, okul topluluğuna ait olma duygusu ve katılım ve liderlik fırsatları gibi faktörleri içerebilir. Bu teoriye göre, bu sosyal kaynaklara erişimi olan öğrencilerin, öğrenmeye ve akademik olarak başarılı olmaya motive olmaları daha olasıdır. Öte yandan, bu kaynaklara sahip olmayan öğrenciler motivasyon ve katılım konusunda zorluk yaşayabilmektedir (Choi & Fang, 2020).

Sosyal Kaynak Teorisi ayrıca öğrencilerin aileleri, toplulukları ve kültürleri tarafından sağlanan sosyal kaynaklardan etkilendiğini öne sürer. Örneğin, bir öğrencinin ailesi veya topluluğu eğitime değer veriyorsa ve akademik başarıya destek sağlıyorsa, bu, motivasyonu ve bağlılığı destekleyen bir sosyal kaynak işlevi görebilir.

Turizm yüksek lisansı açısından Sosyal Kaynak Teorisi, sosyal kaynakların öğrencilerin alandaki motivasyonunu ve katılımını şekillendirmedeki rolünü anlamak için uygulanabilir. Örneğin, turizm endüstrisinde mentorlara veya diğer rol modellere erişimi olan öğrenciler, bu alanda kariyer yapmak için daha fazla motive olabilir. Ek olarak, uygulamalı deneyim veya staj fırsatlarına erişimi olan öğrenciler de öğrenmeye daha fazla ilgi duyabilir ve motive olabilir.

Genel olarak, Sosyal Kaynak teorisi, Turizm yüksek lisans programı da dahil olmak üzere eğitim bağlamlarında öğrencilerin motivasyonunu ve katılımını etkileyen sosyal faktörleri anlamada yararlı olmaktadır.

4.2.4. Eğitim Motivasyonundaki Psikolojik Kaynaklar

Psikolojik kaynaklar, öğrenmeye olan ihtiyacı, öğrenme için amaçları, öğrenmeye olan motivasyonları gibi öğrencinin psikolojik ihtiyaçlarına dayalıdır. Eğitim Motivasyonunda Psikolojik Kaynaklar teorisi, öğrencilerin öğrenme motivasyonlarının öz yeterlik, öz düzenleme ve hedef yönelimi gibi psikolojik kaynaklarından etkilendiğini öne sürer (Nicpon & Pfeiffer, 2001).

Öz yeterlik, bir kişinin belirli bir görev veya durumda başarılı olma yeteneğine olan inancını ifade eder. Öz-yeterliği yüksek olan öğrencilerin, zorlu görevleri üstlenmek ve aksilikler karşısında ısrar etmek için daha fazla motive olmaları muhtemeldir. Öz-düzenleme, bir kişinin hedefler belirleme, ilerlemelerini izleme ve gerektiğinde ayarlamalar yapma dahil olmak üzere kendi öğrenmelerini yönetme becerisini ifade eder. Öğrenmelerini etkili bir şekilde öz-düzenleyebilen öğrencilerin, kendi öğrenme süreçlerinin sahipliğini almak için motive olmaları daha olasıdır (Low, King, & Caleon, 2016).

Hedef yönelimi, bir kişinin öğrenme veya performans hedeflerine odaklanması anlamına gelir. Öğrenme hedefleri, yeni bilgi ve beceriler edinmeye odaklanırken, performans

hedefleri, kişinin yeteneğini göstermeye veya diğerlerinden daha iyi performans göstermeye odaklanır. Öğrenme hedefi yönelimine sahip öğrencilerin, derin ve anlamlı öğrenmeyle meşgul olmak için motive olmaları daha olasıdır.

Turizm rehberliği lisans eğitimi açısından, Eğitim Motivasyonunda Psikolojik Kaynaklar teorisi, öğrencilerin psikolojik kaynaklarının motivasyonlarını ve alana katılımlarını nasıl şekillendirdiğini anlamak için uygulanabilir. Örneğin, turizmle ilgili görevlerde öz yeterliliği yüksek olan öğrenciler, bu alanda kariyer yapmak için daha fazla motive olabilirler. Ek olarak, etkili öz-düzenleme stratejilerine ve öğrenme hedefi yönelimine sahip olan öğrenciler, turizm endüstrisi hakkında bilgi edinmek için daha ilgili ve motive olabilirler (Esen, 2018).

Genel olarak, Eğitim Motivasyonunda Psikolojik Kaynaklar teorisi, öğrencilerin psikolojik kaynaklarının turizm yüksek lisans programı da dahil olmak üzere eğitim bağlamlarında motivasyonlarını ve katılımlarını nasıl şekillendirdiğini anlamada yararlı olabilir. Öğrencilerin psikolojik kaynaklarını ve dolayısıyla motivasyonlarını ve öğrenmeye katılımlarını artıran etkili eğitim stratejileri tasarlamak ve uygulamak için uygulanabilir.

4.2.5. Eğitim Motivasyonundaki Biyolojik Kaynaklar

Biyolojik kaynaklar, öğrencinin biyolojik ihtiyaçlarına dayalıdır. Örneğin, uyku, beslenme, fiziksel aktivite gibi. Eğitim Motivasyonunda Biyolojik Kaynaklar teorisi, öğrencilerin öğrenme motivasyonunun uyku, beslenme ve fiziksel aktivite gibi biyolojik kaynaklarından etkilendiğini öne sürer. Uyku, hafıza, dikkat ve genel akademik performans dahil olmak üzere bilişsel işlevlerde hayati bir rol oynar. Yeterince kaliteli uyku alan öğrencilerin, akademik olarak iyi performans göstermeleri ve öğrenmeleri için motive olmaları daha olasıdır (Levy, ve diğerleri, 2016).

Beslenme, fiziksel ve duygusal esenliğin yanı sıra bilişsel işlevlerde de önemli bir rol oynar. Dengeli ve besleyici bir diyetle sahip olan öğrencilerin, akademik olarak iyi performans göstermeleri ve öğrenmeleri için motive olmaları daha olasıdır. Fiziksel aktivite, dikkat, konsantrasyon ve hafıza gibi artan bilişsel işlevlerle ilişkilendirilmiştir. Ayrıca stres ve kaygıyı azaltmada yardımcı olabilir. Düzenli fiziksel aktivite yapan öğrencilerin, akademik olarak iyi performans göstermeleri ve öğrenmeleri için motive olmaları daha olasıdır (Hileman, 2006).

Turizm yüksek lisansı açısından, Eğitim Motivasyonunda Biyolojik Kaynaklar teorisi, öğrencilerin biyolojik kaynaklarının motivasyonlarını ve alandaki katılımlarını nasıl şekillendirdiğini anlamak için uygulanabilir. Örneğin, sağlıklı uyku, beslenme ve fiziksel aktivite alışkanlıkları olan öğrenciler, bu alanda kariyer yapmak ve akademik olarak iyi performans göstermek için daha fazla motive olabilir.

Genel olarak, Eğitim Motivasyonunda Biyolojik Kaynaklar teorisi, öğrencilerin biyolojik kaynaklarının motivasyonlarını ve Turizm yüksek lisans programı da dahil olmak üzere eğitim bağlamlarına katılımlarını nasıl şekillendirdiğini anlamada yararlı olabilir. Sağlıklı uyku, beslenme ve fiziksel aktivite alışkanlıklarını teşvik eden ve böylece öğrencilerin motivasyonunu ve öğrenmeye katılımını artıran etkili eğitim stratejileri tasarlamak ve uygulamak için uygulanabilir.

4.2.6. Eğitim Motivasyonundaki Bilişsel Kaynaklar

Bilişsel (cognitive) kaynaklar, öğrenme stilleri, öğrenme tarzları, öğrenme kapasiteleri gibi öğrencinin bilişsel yapısına dayalıdır. Motivasyonun Bilişsel Kaynaklar Teorisi (Cognitive Resources Theory-CRT), bireylerin bir göreve veya hedefe tahsis edebilecekleri dikkat ve çalışma belleği gibi sınırlı miktarda bilişsel kaynağa sahip olduğunu öne sürer. CRT'ye göre bu kaynaklar tükendiğinde motivasyon ve performans düşebilir. Araştırmalar, öğrencilerin öğrenme stillerinin, tercihlerinin ve kapasitelerinin eğitimlerinin kalitesini etkileyebileceğini öne sürmektedir (Kusluvan & Kusluvan, 2000). Örneğin, görsel veya kinestetik gibi tercih edilen bir öğrenme stiline sahip öğrenciler, stillerine uygun görevlerde daha fazla motive olabilir ve daha iyi performans gösterebilir. Ek olarak, çalışma belleği gibi

daha yüksek öğrenme kapasiteleri olan öğrenciler, daha karmaşık görevleri ve bilgileri daha iyi ele alabilirler.

CRT'nin turizm yüksek lisans derecesi bağlamında etkili olup olmadığı araştırmalar yeterli seviyede değildir. Ancak genel olarak teori, bilişsel kaynakların motivasyon ve performanstaki rolünü vurguladığı için herhangi bir öğrenme ve motivasyon bağlamıyla ilgilidir. Öğrenme stilleri ve kapasiteleri öğrenmede önemli faktörler olmakla birlikte, tek faktör değildir ve bazı araştırmalar, öğrenmelerinden bağımsız olarak tüm öğrenciler tarafından kullanılacak strateji ve yöntemlere odaklanmanın daha etkili olabileceğini öne sürmektedir.

4.3. Turizm Eğitiminde Algıyı Etkileyen Unsurlar

Eğitimde algıyı etkileyen unsurlar, öğrencilerin algı ve öğrenmeye hazır oluşlarını etkileyen faktörlerdir. Bunlar arasında öğrencilerin eğitim algısını etkileyebilecek sınıf ortamı, öğrenme materyalleri ve akademisyenler tarafından sağlanan geri bildirimler gibi çeşitli faktörler vardır (İşigüzel, 2014). Sınıf ortamı, öğrencilerin sınıfı nasıl algıladıklarını ve katılım düzeylerini etkileyebilir. İyi organize edilmiş ve rahat oturma düzenleri, yeterli aydınlatma ve havalandırma ve ilgili öğrenme materyalleri ile öğrenmeye elverişli bir sınıf, öğrencileri materyale katılmaya ve ilgilenmeye teşvik eden olumlu ve samimi bir ortam yaratabilir. Öte yandan, dağınık ve davetkar olmayan bir sınıf, olumsuz bir algı yaratabilir ve öğrencileri derse tam olarak katılmaktan caydırabilir.

Sınıfta kullanılan öğrenme materyalleri de öğrencilerin algısını etkileyebilir. Kullanılan materyaller alakalı ve ilgi çekici olduğunda, öğrencilere materyali kendi ilgi alanları, ihtiyaçları ve hedefleri ile ilişkilendirme fırsatı vererek bir özerklik duygusunu geliştirebilir. Bu, öğrenme ve eğitimlerini sahiplenme motivasyonlarını artırabilir. Öte yandan, konuyla ilgili olmayan veya öğrenciler için anlamlı olmayan materyaller öğrencilerin derse katılmalarını engelleyebilir ve onları derse katılmaktan caydırabilir. Akademisyenler tarafından sağlanan geri bildirimler de öğrencilerin algısını etkileyebilir. Etkili geri bildirim, öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini anlamalarına ve geliştirmeleri gereken alanları belirlemelerine yardımcı olur. Ayrıca öğrencilere becerilerini nasıl geliştirecekleri konusunda özel ve eyleme geçirilebilir rehberlik sağlar. Bu, öğrencilerin çalışmalarında ve ayrıca gelecekteki kariyerlerinde başarı için gerekli bilgi ve becerileri geliştirmelerine yardımcı olur. Ancak net olmayan, spesifik olmayan veya zamanında verilmeyen geri bildirimler öğrenciler için kafa karıştırıcı veya motivasyon kırıcıdır (Martens, Bastiaens, & Kirschner, 2007).

Özetle, eğitimde algıyı etkileyen faktörler, öğrencilerin ders algılama ve öğrenme motivasyonları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu faktörler, sınıf ortamı, öğrenme materyalleri ve akademisyenler tarafından sağlanan geri bildirimleri içerir. Olumlu ve destekleyici bir öğrenme ortamı yaratmak, ilgili ve kaliteli öğrenme materyalleri kullanmak ve etkili ve zamanında geri bildirim sağlamak, olumlu bir algı yaratarak öğrencilerin öğrenme motivasyonunu artırabilir.

4.3.1. Sınıf Ortamının Etkisi

Sınıf ortamı, öğrencilerin öğrenmeye olan hazır olmalarını etkileyen içsel motivasyon faktörlerindedir. Örneğin, uygun sıcaklıkta, ferah ve rahat bir sınıf ortamı, öğrencilerin daha rahat ve daha açık olmalarına katkı sağlar. Sınıf ortamı, öğrencilerin öğrenmeye yönelik algıları ve tutumları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Araştırmalara göre, sınıf ortamının fiziksel düzeni, öğretmenin davranışları ve sınıf içindeki sosyal dinamikler gibi belirli özellikleri, öğrencilerin sınıfa ilişkin algılarını ve öğrenme motivasyonlarını şekillenmektedir. Örneğin fiziksel düzen, öğrencilerin sınıfı nasıl algıladıklarını ve katılım düzeylerini etkiler. İyi organize edilmiş rahat oturma düzenleri, yeterli aydınlatma ve havalandırma ve ilgili öğrenme materyalleri ile öğrenmeye elverişli bir sınıf ortamı oluşturur. Öğrencileri derse katılmaya ve ilgilenmeye teşvik eden olumlu ve samimi bir ortam yaratılması da önemlidir. Öte yandan, dağınık ve belirli bir statü oluşturacak şekilde tasarlanmış bir sınıf, olumsuz bir algı yaratabilir ve öğrencileri derse tam olarak

katılmaktan caydırabilir. Öğretmenin davranışı, öğrencilerin sınıfla ilgili algılarını da şekillendirebilir. Sıcak, destekleyici ve ilgi çekici bir öğretmen, öğrenciler arasında güven ve saygı duygusunu besleyen olumlu bir sınıf ortamı yaratabilir. Soğuk, ulaşılmaz ve ilgisiz bir öğretmen, öğrencilerin katılımını ve öğrenmesini engelleyebilecek olumsuz bir sınıf ortamı yaratabilmektedir (Ritchie, 2003).

Sınıf içindeki sosyal dinamikler de öğrencilerin sınıf algılarını etkilemektedir. Öğrenciler arasında ve öğrencilerle öğretmen arasında olumlu ilişkiler olan, uyumlu ve destekleyici bir sınıf, öğrenciler arasında motive edici ve öğrenmeye katkıda bulunabilecek bir aidiyet ve bağlılık duygusu yaratacaktır. Bununla birlikte, rekabetçi, destekleyici olmayan veya olumsuz ilişkilerle karakterize edilen bir sınıf, öğrencilerin katılımını ve öğrenmesini engelleyebilecek olumsuz bir sınıf ortamı oluşturur.

Sınıf ortamının sabit bir varlık olmadığını ve öğretmen ve öğrencilerin eylemleriyle değiştirilip iyileştirilebileceğini bilmekte fayda vardır. Öğretmenler, olumlu ve destekleyici bir sınıf ortamı yaratmak için çaba gösterebilirken, öğrenciler de aktif bir şekilde birbirlerine ve öğretmenlerine karşı saygılı olarak katkı sağlayabilirler.

Öz-belirleme kuramına göre, öğrencilerin lisansüstü eğitimde öğrenmeye hazırbulunuşlukları, sınıf ortamında özerklik, yeterlilik ve ilgililik algılarından etkilenen içsel motivasyon düzeylerinden etkilenmektedir. Öğrenciler öğrenimlerinde bir özerklik duygusu hissettiklerinde, eğitimlerini sahiplenme ve materyalle ilgilenmek için motive olma olasılıkları daha yüksektir. Öğrenciler bir yeterlilik duygusu hissettiklerinde, çalışmalarında başarılı olma yeteneklerine güvenme ve çok çalışmak için motive olma olasılıkları daha yüksektir. Öğrenciler bir akrabalık duygusu hissettiklerinde, sınıf arkadaşlarına ve öğretmenlerine bağlı hissetme ve sınıfa katılma ve öğrenme topluluğuna katkıda bulunma konusunda motive olma olasılıkları daha yüksektir (Akyürek, 2019).

Lisansüstü eğitimde, öğrencilerin kendi öğrenmelerini daha fazla sahiplenecek becerilere, bilgiye ve olgunluğa sahip olduklarından, genellikle daha özerk ve öz-yönetimli öğrenenler olmaları beklenir. Bununla birlikte, sınıf ortamı, lisansüstü öğrencilerinde özerklik, yeterlilik ve ilgililik duygusunun geliştirilmesinde hala önemli bir rol oynamaktadır.

Örneğin, aktif katılımı, eleştirel düşünmeyi ve açık tartışmayı teşvik eden bir sınıf ortamı, öğrencilere fikirlerini ve bakış açılarını ifade etme fırsatı vererek bir özerklik duygusunu besleyebilir. Büyüme için uygun zorluklar ve fırsatlar sağlayan bir sınıf ortamı, öğrencilere becerilerini ve bilgilerini geliştirme fırsatı vererek bir yeterlilik duygusunu beslemektedir. İşbirliğini ve akran desteğini teşvik eden bir sınıf ortamı, öğrencilere sınıf arkadaşları ve öğretmenleri ile bağlantı kurma fırsatı vererek bir akrabalık duygusu geliştirir (Seçgin, 2019).

Ancak öğrencilerin lisansüstü eğitimde öğrenmeye hazırbulunuşlukları, ön bilgi, beceri ve deneyimlerinin yanı sıra motivasyon, öz disiplin ve çalışma alışkanlıkları gibi kişisel özelliklerinden de etkilenir. Bu nedenle, lisansüstü eğitimin kalitesi, sınıf ortamı, öğrencilerin içsel motivasyonları ve öğrencilerin öğrenmeye hazır oluşları gibi faktörlerin birleşiminden etkilenir.

Turizm öğrencilerinin rahat ve açık bir ortamda öğrenim görmelerine olanak sağlamak, onlar için lisansüstü eğitimin kalitesini olumlu yönde etkileyebilir. Örneğin, rahat ve açık bir ortamda öğrenciler kendilerini daha rahat ve odaklanmış hissedebilir, bu da öğretilen materyalin daha iyi anlaşılmasını ve akılda tutulmasını sağlayabilir. Ayrıca, daha ilgi çekici ve etkileşimli bir öğrenme deneyimine katkıda bulunabilecek sınıf tartışmalarına ve etkinliklerine katılma olasılıkları daha yüksek olabilir. Ek olarak, açık ve kapsayıcı bir ortam, öğrenciler arasında bir aidiyet ve bağlantı duygusu geliştirebilir, bu da olumlu ve destekleyici bir sınıf kültürünü teşvik eder. Bu, öğrencilerin motivasyonları ve çalışmalarına katılımları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Ayrıca, rahat ve açık bir ortamda öğrenciler fikirlerini ve bakış açılarını ifade etmekte daha rahat hissetmelerine neden olacaktır. Bu da eleştirel düşünmeyi ve yaratıcılığı ortaya çıkarır. Bu, farklı bakış açısıyla yapılan eğitim; değer verilen ve saygı duyulan daha çeşitli ve kapsayıcı bir öğrenme ortamını da teşvik eder

(Seçgin, 2019). Öte yandan, rahat veya açık olmayan bir sınıf ortamı öğrencilerin katılımını ve öğrenmesini engelleyebilir. Öğrenciler sınıfta kendilerini rahatsız veya kabul görmemiş hissedersen, fikirlerini ifade etme, soru sorma veya sınıf tartışmalarına ve etkinliklere katılma olasılıkları daha düşük olmaktadır. Bu, öğrenme deneyimlerini ve aldıkları eğitimin kalitesini olumsuz etkiler.

Pozitif ve destekleyici bir sınıf kültürü geliştirerek, kapsayıcılığı teşvik ederek ve farklı bakış açılarına değer vererek ve saygı duyarak, eğitimcilerin lisansüstü eğitimde turizm öğrencileri için rahat ve açık bir ortam yaratmaları önemlidir.

4.3.2. Öğrenme Materyallerinin Etkisi

Öğrenme materyalleri, öğrencilerin nasıl algıladıklarını ve nasıl öğrendiklerini etkilemektedir. Örneğin, görsel materyaller, öğrencilerin daha iyi anlamalarına ve daha iyi hatırlamalarına neden olur. Bir sınıfta kullanılan öğrenme materyalleri, öğrencilerin öğrenmeye yönelik algıları ve tutumları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Araştırmaya göre, öğrenme materyallerinin alaka düzeyi, kalitesi ve erişilebilirliği gibi belirli özellikler, öğrencilerin sınıfa ilişkin algılarını ve öğrenme motivasyonlarını şekillendirmektedir (Arcodia, ve diğerleri, 2021). İlgililik, öğrenme materyallerinin öğrencilerin ilgileri, ihtiyaçları ve hedefleri ile ne kadar yakından ilişkili olduğunu ifade eder. Öğrencilerin yaşamları ve deneyimleriyle ilgili materyaller onlar için daha ilgi çekici ve anlamlı olmalıdır. Bu öğrencilerin öğrenme motivasyonlarını arttırmadaki önemli etkenlerdendir. Öte yandan, konuyla ilgili olmayan veya öğrenciler için anlamlı olmayan bir şekilde sunulan materyaller öğrencilerin derse katılmalarını egellemekte ve onları derse katılmaktan vazgeçirebilmektedir (Arcodia, ve diğerleri, 2021).

Kalite, öğrenme materyallerinin iyi tasarlanmış, doğru ve güncel olma derecesini ifade eder. Kaliteli materyaller, öğrencilere doğru bilgi sağlarken materyali anlamalarını desteklemektedir. Öte yandan, düşük kaliteli materyaller öğrencilerin kafasını karıştırmakta veya yanıltabilmektedir. Ayrıca öğrencilerin öğrenme yeteneklerine olan güvenleri bu materyeller nedeniyle sarsılabilir. Erişilebilirlik, öğrencilerin öğrenme materyallerine erişme ve bunları kullanma kolaylığını ifade eder. Kolayca erişilebilen ve kullanıcı dostu olan materyaller, öğrencilerin katılımını ve öğrenimini teşvik etmektedir. Öte yandan, erişimi veya kullanımı zor olan materyaller öğrencilerin derse katılımını engelleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Fidgeon, 2010).

Öğrenme materyallerinin kalitesinin, eğitimin kalitesini etkileyen tek faktör değildir. Fakat, eğitimcilerin ilgili, yüksek kaliteli ve öğrenciler için kolay erişilebilir öğrenme materyallerini kullanmaları önemlidir. Öz-belirleme kuramına göre, öğrencilerin lisansüstü eğitimde kullandıkları materyaller onların içsel motivasyon ve öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinde rol oynamaktadır. Kullanılan materyaller alakalı ve ilgi çekici olduğunda, öğrencilere materyali kendi ilgi alanları, ihtiyaçları ve hedefleri ile ilişkilendirme fırsatı vererek bir özerklik duygusunu geliştirmektedir. Bu, öğrenme ve eğitimlerini sahiplenme motivasyonlarını arttırmaktadır. Kullanılan materyaller yüksek kalitede ve doğru olduğunda, öğrencilere becerilerini ve bilgilerini geliştirme fırsatı vererek bir yeterlilik duygusu geliştirir. Bu, çalışmalarında başarılı olma yeteneklerine olan güvenlerini artırır ve öğrencileri daha fazla çalışmak için motive eder (Chang & Chang, 2013).

Lisansüstü eğitimde ise öğrenciler kendi öğrenmelerini daha fazla sahiplenecek becerilere, bilgiye ve olgunluğa sahip oldukları için daha özerk ve öz-yönetimlidir. Bu nedenle, lisansüstü eğitimde akademisyenlerin, öğrencilere materyalleri etkili bir şekilde kullanmaları ve anlamlandırmaları için ihtiyaç duydukları rehberlik ve desteği sağlamaları da önemlidir (Morgan & Kingston, 2010).

Kullanılan materyallerin lisansüstü eğitimin kalitesini etkileyen tek faktör olmadığını, ancak öğrencilerin öğrenimlerine motive oldukları konusunda önemli bir rol oynayabilecekleri iyi anlaşılmalıdır. Bu nedenle, akademisyenlerin öğrencilerin öğrenme deneyimlerini geliştirmek için ilgili, yüksek kaliteli ve öğrenciler için kolay erişilebilir materyalleri kullanmaları önemli bir faktördür (Sipayung & Pangaribuan, 2020).

Veritabanlarına ve çeşitli kitaplara erişim, turizm öğrencilerinin eğitim kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir. Veritabanlarına erişim, öğrencilere öğrenme ve araştırmalarını desteklemek için kullanabilecekleri zengin bilgi ve kaynaklar sağlamaktadır. Örneğin, sektöre özgü veritabanlarına ve raporlara erişim, öğrencilere turizm endüstrisindeki mevcut trendler ve en iyi uygulamalar hakkında güncel bilgiler sağlayabilir. Bu da onların konuyla ilgili kavramalarını geliştirerek onları bu alandaki kariyerlerine hazırlamada yardımcı olur (Goh, 2013).

Ayrıca, eğitim kurumundaki kitapların çeşitliliği, öğrencilere farklı bakış açıları ve fikirler sunarak eleştirel düşünmeyi ve yaratıcılığı geliştirir. Ayrıca öğrencilere, alandaki anlayışlarını ve ilgilerini derinleştirebilecek konunun farklı yönlerini keşfetme fırsatı sağlar. Çeşitli kaynaklara erişim yetkisinin verilmesi, öğrencilerin alakalı ve ilgi çekici buldukları kaynakları seçmelerine yardımcı olur. Bu, öğrenme ve eğitimlerini sahiplenme motivasyonlarını arttırırken üretilen bilginin niteliğini ve kalitesini olumlu yönde etkiler. Bunun yanında, öğrencilerin bu kaynaklara erişimi yoksa, bu onların öğrenme fırsatlarını sınırlayara konuyla ilgili tam olarak bilgi edinme, analiz ve sentez becerilerini de etkiler. Ayrıca, araştırma yapma ve alandaki kariyerlere hazırlanma yeteneklerini de sınırlar (Herbert, 2001). Bu nedenle, eğitim kurumlarının turizm öğrencilerine öğrenmelerini ve araştırmalarını desteklemek için çok çeşitli veri tabanlarına, kitaplara ve raporlara erişim sağlamaları önemlidir. Bu, eğitimin kalitesini arttırırken öğrencileri alanlarındaki kariyerlerine hazırlamaktadır.

4.3.3. Öğrenme Tarzlarının Etkisi

Öğrenme tarzları, öğrencilerin nasıl algıladıklarını ve nasıl öğrendiklerini etkilemektedir. Yapararak (Kinestetik) öğrenme tarzına sahip öğrenciler, daha fazla hareketli aktivitelerle öğrenmeye hazır olmaktadır. Öğrenme hedefleri, öğrencilerin nasıl algıladıklarını ve nasıl öğrendiklerini etkilemektedir. Örneğin, açık ve gerçekçi hedefler, öğrencilerin daha iyi öğrenmelerine ve daha iyi anlamalarına neden olmaktadır (Qian, Law, & Li, 2019).

4.3.3.1. Probleme Dayalı Öğrenme

Probleme Dayalı Öğrenme (Problem Solving Training-PSL), öğrencilerin öğrenmelerini gerçek hayatta meydana gelen problemler üzerinden yapmalarını sağlar. Bu yöntem, öğrencilerin kendilerine sorular sormasını, araştırma yapmasını, fikirlerini tartmasını ve çözümler üretmelerini teşvik eder. PSL, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözümü ve iş becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Ayrıca öğrencilerin öğrendikleri bilgilerin ne kadar anlamlı olduğunu ve uygulanabilir olduğunu görmelerine yardımcı olur. PSL, genellikle sınıf ortamında uygulanmaktadır. Öte yandan bu teknik online ortamda da uygulanabilir. Turizm öğrencileri için Probleme Dayalı Öğrenme (PBL) tekniği, gerçek hayatta meydana gelen turizm problemlerini çözmelerini sağlamak için de kullanılmaktadır (Kanca, Ginaya, & Astuti, 2020). Bu teknik turizm eğitiminde bir turistik destinasyonda meydana gelen bir sorunun çözümünü araştırmada ve öneriler sunulmasında kullanılabilir. Bunun yanında bir araştırmada kentteki turistlerin yerel restoranların yerine, daha yüksek fiyatlı restoranları tercih etmelerine neden olan bir sorunu araştırmada kullanılmıştır. Yerel restoranların reklamlarını veya fiyatlarını nasıl düzenleyebilecekleri konusunda öğrenciler tarafından öneriler hazırlanmıştır (Wijnia, Loyens, & Derous, 2011). Ayrıca, turizm okullarında, öğrencilerin kendi turistik turlarını planlamalarını ve yürütmeleri istenmiştir. Bu yöntem ile öğrenciler, gerçek hayatta meydana gelen turizm problemlerini çözmek için kullanabilecekleri kritik düşünme, problem çözme ve çalışma becerilerini geliştirmektedir. Online ortamda, öğrencilerin gerçek hayatta meydana gelen turizm problemlerini çözmelerini sağlamak için sanal turizm simülasyonları kullanılmaktadır. Örneğin, öğrencilerin bir turistik destinasyonda meydana gelen bir sorunu çözmelerini sağlamak için sanal turizm simülasyonları oluşturulmaktadır. Öğrenciler, simülasyonda meydana gelen sorunları çözmek için kullanabilecekleri kritik düşünme, problem çözme ve çalışma becerilerini geliştirmektedirler.

4.3.3.2. Proje Temelli Öğretim

Proje Temelli Öğretim (Project Based Learning-PBL), öğrencilerin gerçek hayatta meydana gelen problemleri çözmek için kullandıkları bir öğrenme yöntemidir (Simpson, 2011). Bu yöntem, öğrencilerin kendilerine sorular sormasını, araştırma yapmasını, fikirlerini tartışmalarını ve çözümler üretmelerini teşvik eder. PBL, öğrencilerin kritik düşünme, problem çözme ve çalışma becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Ayrıca öğrencilerin öğrendikleri bilgilerin ne kadar anlamlı olduğunu ve uygulanabilir olduğunu görmelerine yardımcı olur (My, ve diğerleri, 2020).

4.3.3.3. Gösterip Yaptırma Temelli Öğretim

Gösterip Yaptırma Temelli Öğretim (Demonstration Method of Teaching-DMT), öğretmenin öğrencilere bir görevi veya kavramı gösterdiği, öğrencilerin davranışı gözlemleme ve taklit etme fırsatı sağladığı bir yöntemdir. Öğretmenin bir beceri veya kavram göstermesini ve ardından öğrencilere görevi tamamlama sürecinde rehberlik etmesini içeren aktif bir öğretim yöntemidir. Öğrencilere farklı kültürleri ve gelenekleri öğretmek ve ayrıca ekoturizm veya macera turizmi gibi farklı turizm türlerini tanıtmak için demonstrasyon yöntemi kullanılabilir. Bir öğretmen, farklı kültürlerden müşterilerle nasıl etkileşim kurulacağını ve turların onların özel ihtiyaç ve tercihlerine göre nasıl uyarlanacağını gösterebilir. Gösterim yönteminin seyahat ve turizm eğitiminde kullanılabilmesinin bir başka yolu da, öğrencilere endüstrinin nasıl işlediğine dair gerçek dünyadan örnekler sunmaktır (Azanza, ve diğerleri, 2022). Bir öğretmen, sektörden konuk konuşmacılar getirebilir veya öğrencileri, sahadaki profesyonelleri gözlemlemelerine ve onlardan öğrenmelerine izin vererek, turistik yerlere okul gezilerine götürebilir. Sonuç olarak, gösteri öğretim yöntemi, öğrencilere turizm sektörü hakkında bilgi vermenin etkili bir yoludur. Öğrencilerin uygulamalı deneyim kazanmalarına, pratik beceriler geliştirmelerine ve gözlem ve taklit yoluyla endüstri hakkında daha derin bir anlayış kazanmalarına olanak tanır. Öğrencilere daha büyük bir katılım duygusu ve öğrenme motivasyonu sağlayabilen aktif ve etkileşimli bir öğretim yöntemidir.

4.3.3.4. Soru-Cevap Tekniği

Soru-Cevap Tekniği (Question-Answer Technique-QAT), öğretmenin öğrencilere soru sormasını ve öğrencilerin yanıt vermesini içeren bir öğretim metodolojisidir. Bu öğretim yöntemi, eleştirel düşünmeyi teşvik etmek, öğrenci katılımını teşvik etmek ve öğrencilerin bilgi ve beceriler edinmelerine yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Seyahat ve eğlence eğitimi alanında, QAT öğrencilere endüstrinin varış yeri bilgisi, seyahat planlaması ve müşteri hizmetleri gibi çeşitli yönlerini öğretmek için kullanılabilir. Örneğin, bir öğretmen farklı turistik destinasyonlar, belirli bir yerin veya kültürün tarihi veya belirli bir destinasyonda mevcut olan farklı konaklama türleri hakkında sorular sorarak eğitim verebilir (Sushchenko, Akhmedova, & Stryzhak, 2021). Öğrenciler daha sonra bu soruların cevaplarını araştırabilir ve bulgularını sınıfla paylaşarak konunun daha derinden anlaşılmasını sağlayabilmektedir. QAT'nin seyahat ve boş zaman eğitiminde kullanılabilmesinin bir başka yolu da öğrencileri endüstri hakkında soru sormaya teşvik etmektir. Örneğin, bir öğretmen seyahat endüstrisinin geleceği veya teknolojinin seyahat ve turizm üzerindeki etkisi hakkında açık uçlu sorular sorar. Bu, öğrencilerin endüstri hakkında eleştirel düşüncelerine ve kendi fikir ve içgörülerini geliştirmelerine yardımcı olur (Mindani, ve diğerleri, 2020). Ayrıca QAT, öğrencilerin birbirleriyle soru sorabilecekleri ve cevaplayabilecekleri küçük grup tartışmalarında kullanılabilir, bu onların iletişim becerilerini geliştirmelerine ve işbirliği içinde çalışmalarına yardımcı olacaktır. Sonuç olarak, Soru-Cevap Tekniği, öğrencilere seyahat ve boş zaman endüstrisi hakkında bilgi vermek için kullanılacak güçlü bir öğretim yöntemidir. Eleştirel düşünmeyi teşvik eder, öğrenci katılımını destekler ve öğrencilerin bilgi ve beceri kazanmalarına yardımcı olur. QAT, öğrencileri soru sormaya ve cevaplamaya teşvik ederek, öğrencilerin sektör hakkında daha iyi bir bakış açısı geliştirmelerine ve seyahat ve turizmin geleceği hakkında eleştirel düşüncelerine yardımcı olabilir.

4.3.3.5. Gezi / Gözlem Yöntemi

Gezi / Gözlem Yöntemi, öğrencilerin gerçek hayatta meydana gelen olayları ve durumları gözlemlemelerini ve analiz etmelerini sağlar. Bu yöntem, öğrencilerin kendilerine sorular sormasını, fikirlerini tartışmasını ve kendi çözümlerini üretmelerini sağlar. Turizm eğitimi alan öğrenciler için Gezi / Gözlem Yöntemi oldukça uygun bir öğrenme yöntemidir. Öğrenciler, turizm sektörünün çeşitli alanlarını ve işleyişini gerçek hayatta gözlemleyerek daha iyi anlayabilirler (Pearce & Lee, 2005). Örneğin, turizm okulu öğrencileri, bir turistik destinasyonda mevcut olan hizmetleri, tesisleri ve turistlerin davranışlarını gözlemleyebilirler (Falk, ve diğerleri, 2012). Bu, öğrencilerin turizm sektöründe nasıl bir hizmet sunulması gerektiği, nasıl bir turist deneyimi sağlanması gerektiği gibi konular hakkında daha iyi bir fikir edinmelerine olanak tanır. Ayrıca, Gezi / Gözlem Yöntemi, öğrencilerin kritik düşünme, problem çözme ve çalışma becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Öğrenciler, gözlemlerini yaparken mevcut sorunları gözlemleyerek öğrenir ve çözümleri araştırabilirler. Bu, öğrencilerin gerçek hayatta meydana gelen turizm problemlerini çözmek için kullanabilecekleri becerileri geliştirmelerine olanak tanır. Son olarak, Gezi / Gözlem Yöntemi, öğrencilere farklı kültürleri, farklı turistlerin ihtiyaçlarını ve beklentilerini tanıma fırsatı sunar. Öğrenciler, farklı kültürlerin turizm anlayışlarını ve davranışlarını gözlemleyebilirler. Bu, öğrencilere farklı kültürlerle nasıl çalışabilecekleri ve nasıl hizmet sunabilecekleri hakkında daha iyi bir fikir edinmelerine olanak tanır (Yachin, 2018). Gezi / Gözlem Yöntemi, turizm eğitimi alan öğrenciler için oldukça uygun bir öğrenme yöntemidir. Öğrenciler, gerçek hayatta meydana gelen olayları ve durumları gözlemleyerek daha iyi anlayabilirler. Bu yöntem, öğrencilerin kendilerine sorular sormasını, fikirlerini tartışmasını ve çözümler üretmelerini teşvik eder.

4.3.3.6. Keşfederek Öğrenme tekniği

Keşfederek Öğrenme Tekniği (Discovery Learning-DL) yöntemi, öğrencilerin kendileri tarafından keşfedilen bilgiler üzerinden öğrenmelerini sağlar. Bu yöntem, öğrencilere aktif rol verir ve öğrenmelerini öğrencilerin ilgisi, ihtiyacı ve merakı üzerinden gerçekleştirir. DL yöntemi, gerçek hayatta meydana gelen turizm problemlerini çözmelerini sağlamak için kullanılabilir (Azanza, ve diğerleri, 2022). Öğrenciler, sorunları tanımlayarak, araştırarak, çözüm üretmek ve gerçek hayatta test ederek öğrenirler. Bu yöntem, öğrencilerin kritik düşünme, problem çözme ve çalışma becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Öğrenciler, çözümlerini diğer öğrenciler ve öğretmenlerle paylaşarak geri bildirim alırlar ve öğrenmelerini sürdürürler.

DL yöntemi genellikle şu adımlarda uygulanır (Özer, 2005):

- Sorun tanımlama: Öğrencilere gerçek hayatta meydana gelen bir sorun sunulur ve öğrenciler, sorunu tanımlar ve araştırırlar.
- Araştırma: Öğrenciler, sorunu çözmek için gerekli bilgi ve kaynakları araştırırlar.
- Çözüm üretme: Öğrenciler, araştırmaları sonuçlarından faydalanarak çözümler üretir.
- Prototip oluşturma: Öğrenciler, önerilerini ve çözümlerini gerçekleştirmek için prototip oluştururlar.
- Test etme: Prototip, gerçek hayatta test edilir ve gerekli düzeltmeler yapılır.
- Sonuçları paylaşma: Öğrenciler, çalışmalarını ve sonuçlarını diğer öğrenciler ve öğretmenlerle paylaşırlar.
- Değerlendirme: Öğrencilerin çalışmaları değerlendirilir ve geri bildirim yapılır.

4.3.3.7. Buldurma (Sokrates) Yöntemi

“Bulma” veya “sorgulama” yöntemi olarak da bilinen Finding (Socrates) Method (FIND), öğrencileri bir kavramı veya fikri anlamaya yönlendirmek için sorular sormayı içeren bir öğretim tekniğidir. Yöntem, bireylerin bilgiyi kendileri için öğrenme ve keşfetme konusunda doğuştan gelen bir yeteneğe sahip oldukları inancına dayanmaktadır. Öğretmenin rolü, öğrencileri kendi varsayımlarını ve inançlarını sorgulamaya teşvik eden

düşündürücü sorular sorarak rehberlik etmektir. Turizm eğitimi bağlamında, öğrencilere sektörün destinasyon bilgisi, seyahat planlaması ve müşteri hizmetleri gibi çeşitli yönlerini öğretmek için Sokratik Yöntem kullanılabilir (Rynne, Kwek, & Bui, 2012). Örneğin, bir öğretmen turizmin belirli bir destinasyon üzerindeki etkisi veya belirli bir destinasyonda mevcut olan farklı konaklama türleri hakkında açık uçlu sorular sorabilir. Bu, öğrencileri konuyu araştırmaya ve analiz etmeye teşvik ederek daha derin bir anlayış geliştirir. Sokratik Metodun yüksek öğretim eğitiminde kullanılabilmesinin bir başka yolu da, öğrencileri sektörle ilgili kendi varsayımlarını ve inançlarını sorgulamaya teşvik etmektir (Adib-Hajbaghery & Aghajani, 2011). Örneğin, bir öğretmen öğrencilerden turizmin yerel topluluklar üzerindeki etkisi gibi belirli turizm uygulamalarının etik sonuçlarını düşünmelerini isteyebilir. Bu, öğrencileri endüstri hakkında eleştirel düşünmeye ve kendi fikir ve içgörülerini geliştirmeye teşvik eder. Ayrıca Sokratik Yöntem, öğrencilerin birbirleriyle soru sorup cevaplayabilecekleri küçük grup tartışmalarında kullanılabilir, bu onların iletişim becerilerini geliştirmelerine ve işbirliği içinde çalışmalarına yardımcı olacaktır (Paraskevas & Wickens, 2003). Sonuç olarak, Sokratik Yöntem, öğrencilere turizm sektörü hakkında bilgi vermenin etkili bir yoludur.

4.3.3.8. Benzeşim (Analoji) Yöntemi

Analoji yöntemi, yeni bir kavram veya bilinen bir kavramın farklı bir fikirle ilişkilendirilerek açıklandığı bir öğretim tekniğidir (Paraskevas & Wickens, 2003). Öğrencilerin karmaşık veya soyut fikirleri daha somut veya tanıdık bir şeye bağlayarak anlamalarına yardımcı olmak için kullanılabilir. Seyahat ve boş zaman öğrencileri bağlamında, öğrencilerin kendi kültürlerinden benzer deneyimler veya kavramlarla ilişkilendirerek farklı kültürleri, gelenekleri ve uygulamaları anlamalarına yardımcı olmak için analoji yöntemi kullanılmaktadır (Poddubnaya, ve diğerleri, 2020). Bir öğretmen geleneksel bir Japon çay töreni kavramını, öğrencinin kendi kültüründen resmi bir akşam yemeği partisi veya dini bir tören gibi tanıdık bir kavramla ilişkilendirerek açıklayabilir. Bu, öğrencilerin diğer kültürlerin gelenek ve göreneklerini daha iyi anlamalarına ve takdir etmelerine yardımcı olabilir (Fahandar & Hüllermeier, 2018). Ek olarak, analoji yöntemi seyahatle ilgili kelimeleri öğretmek için kullanılabilir, seyahatle ilgili yeni kelimeleri daha tanıdık kelimelerle ilişkilendirerek, bu öğrencilerin onları daha iyi anlamalarına ve hatırlamalarına yardımcı olabilmektedir. Genel olarak analoji yöntemi, tanıdık ve alışılmadık kavramlar arasındaki boşluğu doldurmaya yardımcı olabileceği ve öğrencilerin karşılaşacakları kültürleri, gelenekleri anlamalarını ve takdir etmelerini kolaylaştırabileceğinden, turizm öğrencileri için etkili bir öğretim seçeneğidir.

4.3.3.9. Yaratıcı Drama

Yaratıcı drama, öğrencilerde kendini ifade etmeyi, sosyal becerileri ve eleştirel düşünmeyi geliştirmek için doğaçlama, rol oynama ve hikaye anlatımını kullanan bir öğretim tekniğidir. Sınıf ve turizm eğitimi dahil olmak üzere çeşitli ortamlarda kullanılabilir. Turizm eğitiminde, öğrencilerin farklı kültürler ve bakış açıları hakkında bir anlayış geliştirmelerine yardımcı olmak için yaratıcı drama kullanılmaktadır. Öğrenciler farklı ülkelerden gelen turistlerle etkileşimlerini simüle etmek ve bu kültürlere uygun dil ve gelenekleri kullanarak pratik yapmak için rol oynamayı kullanabilirler (Özoğul, ve diğerleri, 2015). Yaratıcı drama, öğrencilerin sunum ve iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak için de kullanılmaktadır. Öğrenciler farklı turistik destinasyonlar hakkında skeçler veya oyunlar oluşturmak ve sunmak için doğaçlamayı kullanabilir. Ayrıca bu destinasyonlar için kılavuz ve broşürler oluşturmak için hikaye anlatımı yaparak bu tekniği kullanmayı öğrenirler. Ayrıca yaratıcı drama, öğrencilerin turistlerin ve ziyaret ettikleri toplulukların bakış açılarına ilişkin empati ve anlayış geliştirmelerine yardımcı olmak için de kullanılır. Turistlerin karşılaşabilecekleri gerçek yaşam durumlarını simüle etmek ve öğrencilerin turizmin yerel topluluklar üzerindeki etkisini anlamalarına yardımcı olmak için de kullanılmaktadır (Özoğul, ve diğerleri, 2020). Genel olarak, yaratıcı drama turizm eğitiminde dil, kültürel anlayış, iletişim ve eleştirel düşünme dahil olmak üzere çeşitli

becerileri geliştirmek için kullanılabilen çok yönlü ve ilgi çekici bir öğretim tekniğidir (Aguiar, ve diğerleri, 2020).

4.3.3.10. Beyin Fırtınası

Beyin fırtınası yöntemi, turizm eğitiminde müfredat geliştirme, araştırma projeleri ve diğer eğitim faaliyetleri için yenilikçi fikirler üretmek için kullanılacak bir tekniktir. Beyin fırtınası yöntemi tipik olarak, öğrenciler veya öğretim üyeleri gibi bir grup insanın belirli bir konu hakkında bir fikir listesi oluşturmak için birlikte oturmasını içerir (Rosendahl & Gonçalves, 2020). Beyin fırtınası oturumu sırasında katılımcılar, eleştiri veya yargılama korkusu olmadan fikirlerini özgürce paylaşmaya ve başkalarının fikirleri üzerine inşa etmeye teşvik edilir. Amaç, kısa sürede mümkün olduğunca çok fikir üretmektir. Turizm eğitiminde beyin fırtınası şu amaçlarla kullanılabilir (Sándorová, ve diğerleri, 2020):

- Turizm endüstrisinin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış yeni ders içeriği ve öğretim yöntemleri geliştirmek,
- Sürdürülebilir turizm ve sorumlu seyahat gibi turizm endüstrisinin karşılaştığı temel zorlukları belirlemek ve ele almak,
- Turizm eğitimi alanının ilerlemesine katkı sağlayacak araştırma projeleri için fikir üretmek.
- Bu teknik öğrencilerin turizm endüstrisinde başarılı olmaları için ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri geliştirmelerine yardımcı olur. Ek olarak, beyin fırtınası, aşağıdakiler gibi çeşitli teknikler kullanılarak sınıfa entegre edilebilir:
- Her kişinin sırayla bir fikri paylaştığı döngüsel beyin fırtınası. Fikirlerin yapılandırılmamış bir şekilde paylaşıldığı serbest biçimli beyin fırtınası,
- Fikirlerin bir harita veya diyagram şeklinde görselleştirildiği zihin haritalama,
- Bir grubun fikirlerini paylaşmak ve geliştirmek için sohbet, video konferans veya çevrimiçi beyaz tahta gibi teknolojileri kullandığı elektronik beyin fırtınası.

Bir sınıfın veya araştırma grubunun tüm üyelerinin katılımına izin vermesi, yaratıcılığı ve yeni fikirlerin üretilmesini teşvik etmesi nedeniyle turizm eğitiminde kullanılan yöntemlerden biridir (Aynalem, ve diğerleri, 2015).

4.4. Mesleki Tutum

Mesleğe dönük tutum, bir kişinin iş veya meslekleriyle ilgili düşünce, tutum ve davranışlarının genel bir ölçümüdür. Profesyonel bir tutum, profesyonel bir ortamda bireylerden beklenen zihniyet ve davranışı ifade eder. Bu, güvenilir, sorumlu, saygılı ve güçlü bir iş ahlakına sahip olmak gibi nitelikleri içermektedir. Aynı zamanda, zorlu veya stresli durumlarda bile işe karşı olumlu bir tutum ve yaklaşımı sürdürebilmeyi de içerir. Bunun yanı sıra dakik olmak, iyi iletişim kurmak, geri bildirim ve sürekli öğrenmeye açık olmak, iyi bir görünüme sahip olmak, dürüst ve şeffaf olmak da yer almaktadır (Schmidt & Bruner, 1981).

Profesyonel tutum aynı zamanda kişinin eylemlerinin ve kararlarının sahipliğini alabilmesini ve bunların sonuçlarından sorumlu olabilmesini de içerir. Başkalarıyla iyi çalışabilmek, işbirliği yapabilmek ve iyi bir takım oyuncusu olmak demektir. Aynı zamanda kişinin duygularını yönetebilmesini ve çatışmaları yapıcı bir şekilde ele alıp çözebilmesini de içerir. Özetle, profesyonel bir tutum, bir bireyin profesyonel bir ortamda etkili ve başarılı olmasını sağlayan kişisel özelliklerin, becerilerin ve davranışların bir kombinasyonudur. Pozitif ve yapıcı bir çalışma ortamını korurken, talepleri dengeleme ve yüksek düzeyde performans sürdürme becerisini gerektirir (Dahle, ve diğerleri, 1997).

Bu tutum, kişinin mesleki hedefleri, kariyer planları, iş güvenliği, iş doyumunu, işteki rolleri ve işle ilgili diğer konular ile ilgilidir. Mesleğe dönük tutum, kişinin işteki performansını ve işteki motivasyonunu etkileyebilir. Ayrıca, mesleğe dönük tutum, kişinin iş arama sürecinde ve iş değiştirme kararlarında etkilidir (Babu & Raju, 2013).

Lisansüstü öğrencilerinin mesleki tutumlarını ölçmek için kullanabileceğiniz farklı ölçekler bulunmaktadır.

4.4.1. Kariyer Hedefleri

Mesleki Tutum Ölçeği (Occupational Attitude Scale-OAS) mesleki tutumları ölçmek için kullanılan bir ölçektir. Bu ölçek, iş doyumunu, işteki roller, iş güvenliği, kariyer hedefleri gibi konuları içerir ve lisans öğrencilerinin mesleki tutumlarını ölçebilir (O'Brien, 1993). Mesleki Tutum Ölçeği (OAS), bireyin belirli bir meslek veya çalışma alanı hakkındaki tutumlarını, inançlarını ve algılarını değerlendirmek için kullanılan standartlaştırılmış bir ölçüm aracıdır. OAS başlangıçta mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığında kullanılmak üzere geliştirilmiştir, ancak eğitim ve iş gücü geliştirme gibi diğer ortamlarda da kullanılmıştır.

OAS, bireyin belirli bir meslek veya çalışma alanı hakkındaki tutumlarını, inançlarını ve algılarını ölçen bir dizi ifadeden oluşur. Bu ifadeler, bireyin ilgi düzeyini, motivasyonunu ve mesleğe veya çalışma alanına olan bağlılığını ve ayrıca mesleğin statüsü, prestiji ve kazanma potansiyeli hakkındaki algılarını değerlendirmek için tasarlanmıştır.

Turizm öğrencileri açısından OAS, bir çalışma alanı olarak boş zaman ve seyahat endüstrisine yönelik tutum ve algılarının bir ölçüsü olarak kullanılabilir. OAS'nin sonuçları, öğrencilerin turizm sektöründe eğlence ve etkinlik yönetimi gibi çeşitli alt alanları nasıl gördükleri ve durum algıları hakkında fikir verebilir (Ferreira, Morais, & Brothers, 2018). Bununla birlikte, OAS standardize edilmiş bir ölçü olduğundan, sonuçlar bir bireyin sonuçlarından ziyade normatif bir örnekleme karşılaştırılmalıdır. Ayrıca, OAS bu alanda yaygın olarak kullanılan bir araç değildir ve turizm öğrencileri için OAS'nin belirli sonuçları hakkında sınırlı araştırma mevcuttur.

4.4.2. Kariyer Motivasyonu

Kariyer motivasyonu, bir kişiyi belirli bir kariyere veya çalışma alanına doğru iten gücü ifade eder. Kişisel ilgi alanları, değerler ve hedefler gibi çeşitli faktörleri kapsar. Turizm endüstrisinde kariyer seçme motivasyonları farklılıklar gösterebilir. Bazıları seyahat sevgisi ve dünyayı görme arzusuyla motive olurken, diğerleri farklı kültürlerden insanlarla çalışma fırsatı nedeniyle sektöre yönelebilir. Ek olarak, bazı öğrenciler esnek çalışma programı veya bağımsız çalışabilme olasılığı ile motive olabilir. Bazı turizm öğrencileri ise, sektördeki kariyer gelişimi ve ilerleme potansiyeli tarafından da motive edilebilir (Selvi & Demir, 2007). Ayrıca, seyahat eden öğrenciler için bir başka potansiyel motivasyon, seyahat endüstrisinin sunabileceği finansal fırsatlar olabilir. Konaklama ve turizm sektöründekiler gibi seyahatle ilgili birçok iş, rekabetçi maaş ve sosyal yardım paketlerinin yanı sıra komisyon ve ikramiye fırsatları sunabilir.

Kariyer Olgunluk Envanteri (Career Maturity Inventory-CMI) kişinin kariyer planlaması, kariyer hedefleri ve kariyer motivasyonu gibi konuları ölçen bir ölçektir. Bu ölçek, lisans öğrencilerinin mesleki tutumlarını ve kariyer planlamasını ölçebilir (Aziz & Kamal, 2009). Kariyer Olgunluk Envanteri (CMI), bir bireyin kariyer olgunluk düzeyini veya kariyer yolları hakkında bilinçli kararlar vermeye hazır olup olmadığını ölçen standart bir değerlendirme aracıdır. Tipik olarak bir bireyin kendini tanıması, kariyer bilgisi ve karar verme becerileri ile ilgili soruları içerir (Kim, Seo, & Park, 2021). CMI, kariyer danışmanlığı, eğitim ve işgücü geliştirme dahil olmak üzere çeşitli ortamlarda kullanılabilir (Duru, 2020).

Turizm eğitimi bağlamında, CMI öğrencilerin veya turizm endüstrisindeki çalışanların kariyere hazır olup olmadıklarını değerlendirmek için kullanılabilir (Nair, Choudhary, & Prasad, 2017). Örneğin, bir öğrenci kariyer bilgisi alanında CMI'da düşük puan alırsa, eğitim programı turizm endüstrisindeki farklı kariyer seçenekleri hakkında daha fazla bilgi içerebilir. Ek olarak, bir çalışan karar verme becerileri alanında düşük puan alırsa, işverenleri bu alanda gelişmelerine yardımcı olacak eğitim veya kaynaklar sağlayabilir.

4.4.3. Kariyer Kararı Verme

Kariyer Kararı Verme (Career Decision Making-CDM) teorisi, bireylerin kariyerleri hakkında seçimler yapma sürecini ifade eder. Öz değerlendirme, kariyer seçeneklerinin araştırılması ve karar verme gibi çeşitli faktörleri kapsar. Turizm öğrencilerinin Kariyer

Kararı Verme teorisini anlamaları önemlidir, çünkü bu onların gelecekteki kariyerleri hakkında bilinçli kararlar vermelerine yardımcı olabilecek bir yöntemdir (Pitz & Harren, 1980). Öğrenciler, kariyer kararı verme sürecini anlayarak, seçeneklerini keşfetmek ve hangi kariyer yollarının ilgi alanları, değerleri ve hedefleri ile uyumlu olduğunu belirlemek için daha proaktif bir yaklaşım benimseyebilirler (Hodkinson & Sparkes, 1997). Öğrencilerin, turizm endüstrisinde hangi alanlarda veya rollerde ilerlemek istedikleri konusunda daha bilinçli kararlar vermelerine yardımcı olabilir. Kariyer Kararı Verme teorisinin turizm öğrencileri açısından bilinmesi öğrencilerin gelecekteki kariyerleri hakkında daha bilinçli kararlar alması ve potansiyel engelleri ve zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olması bakımından önemlidir (Walmsley, 2012).

Kariyer Kararı Verme Öz Yeterlilik Ölçeği (Career Decision Making Self-Efficacy Scale-CDMSE), bir bireyin kariyer karar verme sürecinde başarılı bir şekilde ilerleme yeteneğine olan inancının bir ölçüsüdür. Araştırmalar, daha yüksek düzeyde kariyer kararı verme öz-yeterliliğine sahip bireylerin, kariyer planlama konusunda daha proaktif bir yaklaşıma sahip olma eğiliminde olduklarını, kendilerini keşfetme ve kariyerle ilgili faaliyetlerde bulunma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve kariyerlerini daha iyi yönetebildiklerini göstermiştir (Taylor & Betz, 1983). Bunun yanında, CDMSE ölçeği araştırmalarda kullanılmış ve çeşitli çalışmalarda kariyer kararı verme öz yeterliliğinin güvenilir ve geçerli bir ölçüsü olarak onaylanmıştır. Çalışmalar, CDMSE'nin kariyer kararı vermeye hazır olma ile pozitif, kariyer kararsızlığı ve belirsizliği ile negatif ilişkili olduğunu bulmuştur (Choi & Kim, 2013).

4.4.4. Kariyer Değişikliklerine Uyum Yeteneği

Kariyer değişikliklerine uyum sağlama yeteneği, bireyin kariyer yolundaki değişikliklere olumlu ve etkili bir şekilde yanıt verme kapasitesini ifade eder. Bu, iş kaybı, işten çıkarmalar veya endüstri trendlerinin yanı sıra terfiler veya yeni iş fırsatları gibi daha olumlu değişiklikleri içerebilir (Brown, ve diğerleri, 2012). Kariyer değişikliklerine uyum sağlama yeteneğine sahip olmak önemlidir çünkü bu, bireylerin iş piyasasının genellikle öngörülemez doğasında hareket etmesini ve ilerlemesini sağlar. Ayrıca bireylerin istikrarlı bir kariyer sürdürmesine olanak tanır. Ayrıca, ortaya çıktıkça yeni fırsatlardan yararlanmalarına da yardımcı olabilir. Bireyin kariyer değişikliklerine uyum sağlama becerisine katkıda bulunabilecek çeşitli faktörler vardır. Bunlardan en önemlilerinden biri, yeni fırsatları belirleme ve takip etme, belirsizlik ve riskle başa çıkma ve engeller karşısında ısrar etme yeteneği olan kariyer uyum düzeyidir (Vilhjálmsdóttir, 2017). Bireylerin kariyer değişikliklerine uyum sağlamasına yardımcı olabilecek diğer faktörler şunlardır (Brown, ve diğerleri, 2012):

- Güçlü bir iletişim ağına ve profesyonel ilişkilere sahip olmak,
- Bireyin değerini arttırabilecek ve daha fazla iş fırsatı açabilecek çeşitli beceri ve deneyimlere sahip olmak,
- Olumlu bir tutum ve esnekliğe sahip olmak, stresle başa çıkma ve yeni durumlara uyum sağlama becerisi,
- Alternatif planlara sahip olmak ve iş kaybı veya diğer kariyer değişiklikleri durumunda bir acil durum planına sahip olmak.

Bireyin kariyer değişikliklerine uyum sağlama becerisine, kariyer uyumluluğu, güçlü bir ağı, çeşitli beceriler ve deneyimler, olumlu bir tutum ve dayanıklılık ve bir B planına sahip olma dahil olmak üzere çeşitli faktörler katkıda bulunur.

Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği (Career Adapt-Abilities Scale-CAAS), kişinin kariyer değişikliklerine uyum yeteneğini ölçen bir ölçektir. Bu ölçek, lisans öğrencilerinin kariyer değişikliklerine uyum yeteneğini ölçebilir. CAAS teorisi, uyum yeteneğinin kariyer başarısındaki rolünü vurgulayan bir kariyer gelişimi modelidir (Işık, ve diğerleri, 2018). Teori, Mark Savickas tarafından geliştirilmiştir ve bireylerin, CAAS değerlendirme aracı

kullanılarak ölçülebilen, değişen uyum seviyelerine sahip olduğunu öne sürmektedir. Değerlendirme, uyarlanabilirliğin dört ana alanını ölçer (Işık, ve diğerleri, 2018):

- Kariyer araştırması: kendisi ve iş dünyası hakkında bilgi toplama yeteneği.
- Kariyer kurma: istikrarlı bir kariyer kurma yeteneği.
- Kariyer bakımı: kişinin kariyerini zaman içinde sürdürme ve yönetme yeteneği.
- Kariyere ayrılma: bir kariyere ayrılma ve yeni seçenekleri keşfetme yeteneği.

Teoriye göre, uyum sağlama yeteneği yüksek olan bireyler, modern işgücü piyasasının karmaşıklıklarında daha iyi yol alabilir ve kariyer başarıları elde etme olasılıkları daha yüksektir. CAAS değerlendirmesi, bir kişinin kariyer uyumundaki güçlü ve zayıf alanları belirlemek ve kariyer geliştirme müdahalelerine rehberlik etmek için kullanılabilir (Dries, ve diğerleri, 2012).

Turizm öğrencileri için önemli olmasının nedenlerinden biri turizm sektörünün hızla büyüyen ve dinamik bir sektör olmasıdır. Öğrencilerin bu sektörde kariyer yapmaları için gerekli olan ilgi ve motivasyona sahip olması gerekir (Korkmaz, 2002). Ayrıca, turizm sektörünün çeşitli alanlarına yönelik iş fırsatları mevcuttur, öğrencilerin kariyer hedeflerine uygun bir iş bulmaları uyum sağlamaları önemlidir.

4.5. Akademik Motivasyonun Mesleğe Dönük Tutumlara Etkisi

Akademik Motivasyon, bir kişinin mesleki hayatına dönük tutumlarını ve davranışlarını etkiler. Yüksek düzeyde akademik motivasyon, bir kişinin mesleki hedeflere ulaşma isteğini artırabilir ve onun meslek hayatına dönük tutumlarını pozitifleştirir.

4.5.1. Öğretmen Geri Bildirimleri

Öğretmenlerin geri bildirimleri, öğrencilerin meslekle ilgili konulara olan ilgilerini ve motivasyonlarını etkileyebilmektedir. Öğretmen geri bildirim teorisi, öğretmenlerin öğrencilerine sağladığı geri bildirim öğrencilerin motivasyonu, katılımı ve mesleki konulardaki performansları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceğini öne sürer. Özellikle olumlu geri bildirim öğrencilerin işle ilgili konulara olan ilgisini ve motivasyonunu artırdığı, olumsuz geri bildirim ise ilgi ve motivasyonun azalmasına neden olabileceği bulunmuştur. Araştırmalar, olumlu geri bildirim öğrencilerin özgüvenini ve öz yeterliliğini artırabileceğini ve bunun da mesleki konularda performans ve katılımın artmasına yol açabileceğini göstermiştir. Olumlu geri bildirim ayrıca öğrencilerin çabalarının değerini görmelerine yardımcı olmakta, bunun da artan motivasyon ve bağlılık üzerinde pozitif etkisi bulunmaktadır (Guo & Zhou, 2021).

Öte yandan, olumsuz geri bildirim, öz saygının, öz yeterliliğin ve performansın azalmasına yol açarak zıt etkiye sahiptir. Olumsuz geri bildirim ayrıca öğrencilerin cesaretini kırar ve onların mesleki meselelerle ilgilenme olasılıklarını azaltır. Bu nedenle, öğretmenlerin, öğrencilerin öğrenmelerini ve gelişmelerini kolaylaştırmak için kişiye değil, göreve veya davranışa odaklanan yapıcı ve spesifik geribildirim vermeleri önemlidir (Khan, Fleva, & Qazi, 2015).

Ayrıca öğretmenler sözlü, yazılı veya görsel geri bildirim gibi farklı geri bildirim biçimlerini kullanmalı ve öğrencilerin ihtiyaçlarına ve öğrenme stiline göre en uygun olanı seçmelidir. Ek olarak, görev veya ödevle ilgili ve zamanında geri bildirim sağlamak, öğrencilerin katılımını ve motivasyonunu artırmada daha etkili olmaktadır. Sporcular üzerine yapılan araştırmalarda geri bildirim motivasyonu artırarak kasların doğru kullanımına yönelik eğilimi artırdığı bulunmuştur (Kimura, Gulick, & Lukasiewicz, 1999).

Öğretmenin geri bildirim teorisi, turizm öğrencileri için de önemlidir. Akademisyenlerin geri bildirimleri turizm sektöründe çalışma niyetlerine yönelik öğrencilerin motivasyonları, bağlılıkları ve performansları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Özellikle olumlu geri bildirim öğrencilerin turizmle ilgili konulara olan ilgi ve motivasyonlarını artırabilirken, olumsuz geri bildirimler ilgi ve motivasyonlarının azalmasına neden olabilmektedir. Turizm sektörü, iletişim ve kişilerarası beceriler gerektiren hizmet odaklı bir endüstri olduğundan, öğrencilerin kendi alanlarında başarılı olmak için olumlu bir tutum ve motivasyona sahip

olmaları gerekir. Ayrıca turizm öğrencilerinin sektörde başarılı olabilmeleri için farklı kültürlere, dillere ve geleneklere uyum sağlayabilmeleri gerekmektedir (Semley, Huang, & Dalton, 2016). Öğretmenlerden alınan geri bildirimler, öğrencilerin bu alanlardaki güçlü ve zayıf yönlerini belirlemelerine ve bunları geliştirmeye yönelik çalışmalarına yardımcı olabilmektedir. Öğrenciler işbirliği içinde çalışabilmeli ve etkili bir şekilde geri bildirim verebilmeli ve alabilmelidir. Öğretmenler, öğrencilere ekip çalışması, iletişim ve diğer becerileri hakkında geri bildirim sağlayarak turizm endüstrisi için gerekli becerileri geliştirmelerine yardımcı olabilmektedir (Kerssen-Griep & Witt, 2012).

Akademisyenler tarafından takım çalışması, iletişim ve diğer beceriler hakkında sağlanan geri bildirimler, turizm lisansüstü öğrencilerinin eğitim kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmektedir. Etkili geri bildirim, öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini anlamalarına ve geliştirmeleri gereken alanları belirlemelerine yardımcı olur. Ayrıca öğrencilere becerilerini nasıl geliştirecekleri konusunda akademik ve sektörel rehberlik sağlanabilir. Bu, öğrencilerin çalışmalarında ve ayrıca gelecekteki kariyerlerinde başarı için gerekli olan bilgi ve becerileri geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Cauley & McMillan, 2010).

Örneğin, akademisyenlerin takım çalışmasına ilişkin geri bildirimde bulunmaları, öğrencilerin turizm endüstrisinde önemli bir beceri olan başkalarıyla nasıl verimli çalışacaklarını anlamalarına yardımcı olacaktır. İletişime ilişkin geri bildirim, öğrencilerin herhangi bir alanda başarı için çok önemli olan bilgileri, fikirleri ve düşünceleri etkili bir şekilde iletme becerisini geliştirmelerinde etkin rol oynar.

Geribildirim, öğrencilerin öğrenme ve gelişimlerini sahiplenme fırsatı vererek özerklik duygusunu da beslemektedir. Öğrenmek ve becerilerini geliştirmek için motivasyon artışı eğitim kalitesini de artırır. Ayrıca, geri bildirim sağlamak, olumlu ve destekleyici bir öğrenme ortamını teşvik edebilen öğrenciler ve akademisyenler arasında olumlu bir ilişki geliştirerek bağlanma algısı oluşturmaktadır. Bu, öğrencilerin derse katılma motivasyonunu arttırarak öğrenme ortamına katkıda bulunabilmektedir. Geribildirim kalitesi ve zamanlamasının önemli olduğu iyi anlaşılmalıdır. Geribildirim spesifik, açık ve uygulanabilir olmalı ve zamanında verilmelidir. Ayrıca, öğrenmeyi ve gelişmeyi teşvik etmek için yapıcı ve destekleyici bir şekilde sağlanmalıdır (Lim, ve diğerleri, 2021).

4.5.2. Pratik Eğitim ve Staj

Pratik eğitim, öğrencilerin meslekle ilgili konulara olan ilgilerini ve motivasyonlarını artırır. Öğrencilerin meslekle ilgili konuları gerçek hayatta uygulama şansı verir ve öğrencilerin meslekle ilgili konularda daha iyi performans göstermelerine neden olur. Uygulamalı eğitim ve staj teorisi, öğrencilere mesleki bilgi ve becerileri gerçek dünya ortamlarında uygulama fırsatları sağlamanın mesleki konulara ilgilerini ve motivasyonlarını artırabileceğini ileri sürer. Bu tür uygulamalı öğrenme deneyimi, öğrencilerin sınıfta öğrendikleri şeyin önemini ve değerini görmelerini sağlar, bu da katılımın ve motivasyonun artmasına yol açmaktadır (Baltescu, 2016).

Uygulamalı eğitim ve stajlar, öğrencilere kendi çalışma alanlarında gerçek dünya deneyimi kazanma fırsatı verdiğinden öğrencilerin sektörde başarılı olmak için gereken bilgi ve becerileri geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu tür bir deneyim, öğrencilere sahada çalışmanın nasıl bir şey olduğu konusunda bir fikir verebilir ve onların gelecekteki kariyerleri hakkında bilinçli kararlar vermelerine yardımcı olabilmektedir. İlave olarak stajların, öğrencilere kendi alanlarındaki profesyonellerle ağ kurma fırsatı sağlamada ve mezun olduktan sonra öğrencilere iş fırsatları oluşturmada önemli rolü vardır. Bu tür bir deneyim, öğrencilerin sektördeki başarısı için önemli olan problem çözme, zaman yönetimi ve ekip çalışması gibi temel becerileri geliştirmelerine de yardımcı olur (Busby, 2003).

Bu kapsamda turizm öğrencileri, stajları sırasında hem mesleki hem de kişisel gelişimlerinde çeşitli avantajlar elde edebilmektedirler. Bu avantajlardan bazıları şunlardır (Pusiran, ve diğerleri, 2020):

- İş deneyimi kazanmak: Stajlar, turizm öğrencilerine kendi çalışma alanlarında gerçek dünya deneyimi kazanma fırsatı sunar, bu da onların sektörde başarılı olmak için gereken bilgi ve becerileri geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.
- Sektöre özgü becerilerin geliştirilmesi: Turizm öğrencileri, müşteri hizmetleri, pazarlama ve etkinlik yönetimi gibi turizm sektörüne özgü beceriler geliştirebilmektedirler.
- Ağ Oluşturma: Stajlar, öğrencilere kendi alanlarındaki profesyonellerle ağ kurma fırsatı sağlar ve bu da mezun olduktan sonra iş fırsatlarına yol açar.
- Sosyal becerilerin geliştirilmesi: Turizm öğrencileri, stajlar sırasında iletişim, problem çözme, takım çalışması ve uyum sağlama gibi önemli sosyal beceriler geliştirebilmektedirler.
- Benlik saygısını ve öz yeterliliği geliştirme: Stajlar, öğrencilere bir başarı duygusu sağlayabilir ve öz saygılarını ve öz yeterliliklerini artırmaya yardımcı olmaktadır.
- Kariyer Hedeflerini Netleştirmek: Stajlar, öğrencilere sahada çalışmanın nasıl bir şey olduğu hakkında bir fikir vererek ve ilgi alanlarını belirlemelerine yardımcı olarak, öğrencilerin gelecekteki kariyerleri hakkında bilinçli kararlar almalarına yardımcı olabilir.
- Endüstriyi anlamak: Stajlar, öğrencilere turizm endüstrisi ve bunun getirdiği fırsatlar ve zorluklar hakkında daha derin bir anlayış sağlar.
- Kişisel gelişim: Öğrenciler yeni ortamlarda gezinmeyi, bağımsız çalışmayı ve zamanı ve öncelikleri yönetmeyi öğrendikçe, stajlar kişisel gelişim için değerli bir fırsat oluşturur.

Genel olarak, stajlar, turizm öğrencilerine sektörde başarılı olmak için gerekli bilgi ve becerileri geliştirmelerine ve gelecekteki kariyerleri hakkında bilinçli kararlar vermelerine yardımcı olabilecek çok çeşitli faydalar sağlayabilir.

4.5.3. Mesleğe Yönelik Projeler

Meslekle ilgili projeler, öğrencilerin meslekle ilgili konulara olan ilgilerini ve motivasyonlarını arttırmaktadır. Öğrencilerin meslekle ilgili konuları gerçek hayatta uygulama şansı verir ve öğrencilerin meslekle ilgili konularda daha iyi performans göstermelerine neden olur (Beskorovaynaya, ve diğerleri, 2022). Eğitimde bir meslekle ilgili projelerin teorik yapısı tipik olarak birkaç temel bileşen içerir (Gömleksiz & Yaşar, 2020):

- Müfredat uyumu: Proje, sınıfta öğretilen müfredatla uyumlu olmalı ve öğrencilerin öğrendiği temel kavramları ve becerileri pekiştirecek şekilde tasarlanmalıdır.
- Gerçek dünyaya uygunluk: Proje, gerçek dünya uygulamalarına sahip olacak şekilde tasarlanmalı ve öğrencilerin ilgi alanları ve gelecekteki kariyerleri ile ilgili olmalıdır.
- Uygulamalı öğrenme: Proje, uygulamalı olacak şekilde tasarlanmalı ve öğrencilerin sadece dersleri dinlemek veya hakkında okumak yerine materyalle aktif olarak ilgilenmelerine izin vermelidir.
- Değerlendirme: Proje, öğrencinin öğrenmesini ve ilerlemesini değerlendirmek için kullanılabilir bir tür değerlendirme içerecek şekilde tasarlanmalıdır.
- İşbirliği: Proje, öğrenciler arasında işbirliğini ve ekip çalışmasını teşvik edecek şekilde tasarlanmalıdır.
- Yansıtma: Proje, öğrencilerin öğrenmeleri ve proje deneyimleri üzerinde düşünmeleri için fırsatlar içermelidir.

Mesleki projeler, öğrencilere öğrendikleri becerileri gerçek dünya ortamlarında uygulamaları için fırsatlar sağlayarak öğrencilerin motivasyonunu ve eğitim katılımını artırır. Ayrıca lisans üstü turizm eğitimi alan öğrencilere potansiyel kariyer yollarını keşfetme ve gelecekleri hakkında daha bilinçli kararlar alma şansı verir (I'Anson & Smith, 2004).

4.5.4. Mesleki Kuruluşlar ile İşbirlikleri

Meslekle ilgili işletmelerle işbirliği, öğrencilerin meslekle ilgili konulara olan ilgilerini ve motivasyonlarını artırır. Öğrencilerin meslekle ilgili konuları gerçek hayatta uygulama şansı vererek öğrencilerin meslekle ilgili konularda daha iyi performans göstermelerine neden olur. Profesyonel kuruluşlarla işbirliği, öğrencilerin gerçek dünya deneyimi kazanmalarına ve sınıfta öğrendiklerini pratik ortamlarda uygulamalarına izin verdiği için öğrenci eğitimi için çok önemlidir (Kwok, 2022). Bu, öğrencilerin mesleki konulara olan ilgisini ve motivasyonunu arttırmakla kalmaz, aynı zamanda eğitim ve endüstri arasındaki uçurumun kapanmasına da yardımcı olur. Ayrıca, profesyonel kuruluşlarla çalışmak, öğrencilerin endüstri profesyonelleri ile gelecekteki kariyerleri için faydalı olabilecek bağlantılar ve ağlar kurmalarına olanak tanır. Ayrıca profesyonel kuruluşlar, eğitimcilere öğrencilere sunulan eğitimin kalitesini arttırmaya yardımcı olabilecek değerli kaynaklar ve içgörüler sağlar. Genel olarak, profesyonel kuruluşlarla işbirliği, öğrenciler için daha kapsamlı ve pratik bir eğitim sağlayarak onları işgücünde başarıya hazırlar (Jamal, Taillon, & Dredge, 2011).

4.6. Eğitim Kalitesi Değerlendirme

Standardlaştırılmış Eğitim Kalite Değerlendirmesi (Standardized Education Quality Evaluation-SEEQ), belirli bir kurum veya programdaki eğitim kalitesini değerlendirmek ve ölçmek için kullanılan bir sistemdir. SEEQ'nun birincil amacı, öğrencinin öğrenme çıktılarına odaklanarak, eğitim deneyiminin nesnel ve kapsamlı bir değerlendirmesini sağlamaktır (A'campo, ve diğerleri, 2010).

SEEQ tipik olarak, değerlendirilmekte olan kurum veya program tarafından yapılan bir öz-değerlendirmenin yanı sıra bir uzman ekibi tarafından yapılan dış değerlendirme bir kombinasyonunu içerir. Öz-değerlendirme süreci teorik olarak kurumun veya programın misyonunun, amaçlarının ve hedeflerinin gözden geçirilmesinin yanı sıra öğrenci öğrenme çıktılarının ve diğer ilgili verilerin analizini içerir. Öte yandan dış değerlendirme, teorik olarak, mülakatlar yapmak, dersleri gözlemlemek ve belgeleri ve öğrenci öğrenmesine ilişkin diğer kanıtları incelemek için kurumu veya programı ziyaret eden bir uzmanlar ekibini içerir.

SEEQ metodolojisi aşağıdaki bileşenleri içerir (User, 1995):

- Değerlendirilen kurum veya program tarafından öz değerlendirme,
- Uzmanlardan oluşan bir ekip tarafından dış değerlendirme,
- Öğrenci öğrenme çıktılarına odaklanma,
- Kurumun veya programın misyonunun, amaçlarının ve hedeflerinin analizi,
- Öğrenci performans verileri ve diğer eğitim istatistikleri gibi ilgili verilerin gözden geçirilmesi.

SEEQ'nun sonuçları, değerlendirilmekte olan kurum veya program içindeki güçlü alanları ve iyileştirme alanlarını belirlemek için kullanılır. Bu bilgiler daha sonra program ve müfredat geliştirme, kaynak tahsisi ve eğitim kalitesinin iyileştirilmesiyle ilgili diğer önemli konular hakkında karar vermek için kullanılabilir. SEEQ süreci ve kriterlerinin onu uygulayan ülke, bölge veya kuruluşa göre değişebileceğini belirtmek önemlidir.

Turizm lisansüstü eğitimi bağlamında, Turizm İşletmeciliği veya Turizm Çalışmaları Yüksek Lisans dereceleri gibi turizmle ilgili lisansüstü programların kalitesini değerlendirmek ve değerlendirmek için Standart Eğitim Kalite Değerlendirmesi kullanıldığı çalışmalar vardır (Haw, 2018). SEEQ'nun sonuçları, turizm lisansüstü programlarının güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin değerli bilgiler sağlayabilir ve program geliştirme, kaynak tahsisi ve turizm eğitiminin kalitesini arttırmayı amaçlayan diğer önemli girişimler hakkında kararlar alabilir (Rowley, 1993).

BÖLÜM 5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırma ile ilgili metodolojik işleyişe ait bilgiler bulunmaktadır. Öncelikle araştırmanın önemi ve kapsamı hakkında bilgiler yer almaktadır. Devamında ise saha araştırması ve sürecine ait metodolojik detaylı bilgilere yer verilmektedir. Doktora araştırması kapsamında evren, örneklem, ölçme aracının oluşturulması süreci ve yapısı gibi konular bu kısım içerisinde bulunmaktadır. Veri analizi için kullanılan istatistik programı SPSS paket programıdır. Karşılaştırmalı analiz teknikleri, bu araştırmada lisansüstü eğitim boyutlarını iki veya daha fazla farklı gruplaştırma veya değişken arasındaki benzerlikleri ve farklılıklarını inceleyecek şekilde uygulanmıştır. Bu yöntem, araştırmada seçilen İngiltere ve Türkiye arasında karşılaştırılarak, ortak noktaları ve farklılıkları ortaya çıkarmaya yardımcı olmuştur. Araştırmada kullanılan anketin daha fazla kişiye uygulanması amaçlanmıştır. Böylece büyük bir veri kümesi oluşturulması öngörülmüştür. Elde edilen veriler ile daha güvenilir ve kapsamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca, farklı gruplar ve değişkenler de dahil edilerek daha geniş bir karşılaştırma yapılması hedeflenmiştir. Fakat araştırmanın iki farklı coğrafyada yapılma kısıtlılıkları nedeniyle bu hedefe tam olarak ulaşamamıştır. Araştırmada, katılımcıların belirlenmesinde turizm lisansüstü eğitimi almak ön koşul olarak belirlenmiştir. Araştırmada İngiltere ve Türkiye arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları incelemek için frekans analizi, güvenilirlik analizi, faktör analizi, regresyon ve korelasyon analizleri ile birlikte farklılık ve ki-kare analizleri gerçekleştirilmiştir. Bahsi geçen bu analizler dışında ılımlaştırıcı etki (moderatör) analizi de çalışmanın amacına uygun olarak yapılmıştır. Bu teknikler kullanılarak farklı gruplar arasındaki ortalama değerler arasındaki farklılıklar incelenmiş ve konu hakkında daha detaylı sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin güvenilirliğini arttırmak için istatistiksel analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırma ölçeği tez izleme jürisinin önerileriyle özgün olarak geliştirilmiş bir ölçektir. Tüm bu veriler ve analiz sonuçları bulgular kısmında raporlanarak aktarılmıştır.

5.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Önemi

Bu çalışmanın temel amacı lisansüstü düzeyde turizm eğitimi alan bireylerin almış oldukları eğitim kalitesini değerlendirmesi ve bu eğitim kalitesinin de mesleki motivasyonları ve kariyere devam etme niyetleri üzerinde etkili olup olmadığı konusunu irdelemektir. Araştırmanın özgün yanı ise iki farklı ülkenin kıyaslamasını yaparak aradaki farklılıkları ortaya koymaktır. Nitekim bu ülkelerden bir tanesi ise lisansüstü düzeyde dünya üzerinde önemli konumda olan İngiltere'dir. İngiltere ile Türkiye arasındaki eğitim kalitesi algısının ölçülmesi bu açıdan elzem bir konudur. Tüm bu amaçlar doğrultusunda çalışmanın verileri, "Eğitim Kalitesi Değerlendirme", "Mesleki Motivasyon" ve "Kariyere Devam Etme Niyeti" gibi ölçekler vasıtasıyla elde edilmiştir.

Türkiye'de daha önce İngiltere ve Türkiye'deki lisansüstü eğitim kalitesinin her iki ülkede yapılan saha çalışması ile karşılaştırmalı değerlendirilmesi üzerine detaylı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın bir doktora tezi olduğu düşünüldüğünde uluslararası bakış açısına sahip olması çalışmanın önemli yanlarından bir tanesidir. Buradaki temel kıstasın aslında lisansüstü düzeyinde önemli konumda olan bir ülke ile yine lisansüstü eğitim alanında gelişmekte olan ülkenin karşılaştırılmasıdır. Nitekim bu karşılaştırmalı çalışma verimli öneri ve sonuçlar ile Türkiye'deki lisansüstü eğitime ve öğrencilerine önemli katkılar yapacağı düşünülmüştür. Diğer yandan iki ülkede lisansüstü eğitim alan veya almış bireylerin eğitim kalitesine karşı tutumlarını ortaya koymakta önemli olacaktır. Aynı zamanda bir durum tespiti yapmış olunmaktadır.

İlgili literatür tarandığında turizm alanında her iki ülkenin de dahil edildiği çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu aynı zamanda çalışmanın literatüre önemli bir katkısını belirtmektedir. Diğer yandan lisansüstü düzeyde eğitim alan bireylerin özellikle turizm alanı için mesleki motivasyonları önem arz etmektedir. Motivasyonel problemler doğrudan eğitimin verimliliğine etki ettiği bilinmektedir. Yani mesleki motivasyonlarını kaybeden

bireyler o alandan hızla uzaklaşmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın motivasyonel kısmı da önemli bir değişkendir. Burada aynı zamanda iki ülke arasındaki motivasyonel farklılıkları ortaya koyarak ülkelerin eksik yanları hakkında tespitler yapılması kritik bir unsurdur.

5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Birçok araştırmada olduğu gibi bu doktora araştırmasında da bazı sınırlılıklardan söz edilebilir. Öncelikle hemen hemen her araştırmada olduğu gibi maliyet ve zamansal kısıtlılıklar bu araştırma için de mevcuttur. Diğer yandan eğitim kalitesi bileşenleri göz önüne alındığında onlarca bileşenin olduğu bilinmektedir fakat bu araştırma için literatürde sıklıkla önemi belirtilen değişkenlere yer verilmiştir. Elbetteki tüm eğitim kalitesi değişkenlerinin bir çalışma üzerinde test edilmesi mümkün değildir. Buradan yola çıkarak araştırmamızın aynı zamanda sınırlarını da oluşturmaktadır.

Diğer bir sınırlılıktan söz edilecek olursak, verilerin çevrimiçi yöntemlerle toplanılması olarak belirtilebilir. Yüz yüze anket gibi sorunlara anında müdahale etme şansı yoktur. Bu yüzden veriler tamamen anlık olarak katılımcının bilgi ve algı düzeyine bağlı olarak subjektiflik içermesi mümkündür. Elbette her bir anket verisi katılımcının subjektif cevaplarından oluştuğu varsayımı mevcuttur fakat anlaşılmayan ifadeler bilinçsiz cevap vermiş olma ihtimali de mevcuttur. Nitekim çevrimiçi yöntemlerde katılımcıların soruyu boş bırakabilmesi de mümkün olmamaktadır. Tamamen bir cevap vermiş olmak için verilmiş cevaplar olabilir. Bu aslında araştırmanın veri toplama aşamasında en önemli sınırlılıklardan biri olarak nitelendirilebilir. Araştırma sürecinde 2019 yılı itibariyle ortaya çıkan küresel pandemi krizi dünya turizm hareketlerini etkilemiştir. Bu nedenle araştırmada kullanılan ikincil veriler 2019 yılına kadar verilerle sınırlandırılmıştır. Böylece pandeminin etkisi gözardı edilmiştir.

5.3. Araştırma Soruları ve Hipotezleri

Yapılan literatür taraması ve araştırma boşluklarının doldurulması amacıyla orantılı olarak bu çalışmanın bazı araştırma soruları mevcuttur. Araştırma soruları bilinmeyen bilgilere ışık tutabilmek amacıyla üretilmektedir. Yani aslında neyi arıyoruz sorusuna cevap veren en güzel argümanlardan oluşmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

- Türkiye ve İngiltere’de lisansüstü eğitim alan bireylerin lisansüstü eğitim kalitesi algısı ne düzeydedir?
- Türkiye ve İngiltere’de lisansüstü eğitim alan bireylerin lisansüstü eğitim kalitesi algısı ülkelere göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma sorularının yanında nicel olarak planlanmış bu araştırmanın model testleri için bazı hipotezlere gerek duyulmaktadır. Bu hipotezler günümüz uygulamaları ve araştırmaları ile aynı doğrultuda kurulmuştur. Araştırmanın modeli test etmek için oluşturulmuş hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H1: Eğitim kalitesindeki öğrenme algısının mesleki motivasyon üzerindeki etkisinde ülkelere göre farklılıklar vardır.

H2: Eğitim kalitesindeki ilgi çekicilik algısının mesleki motivasyon üzerindeki etkisinde ülkelere göre farklılıklar vardır.

H3: Eğitim kalitesindeki organizasyon algısının mesleki motivasyon üzerindeki etkisinde ülkelere göre farklılıklar vardır.

H4: Eğitim kalitesindeki grup etkileşimi algısının mesleki motivasyon üzerindeki etkisinde ülkelere göre farklılıklar vardır.

H5: Eğitim kalitesindeki bireysel ilgi algısının mesleki motivasyon üzerindeki etkisinde ülkelere göre farklılıklar vardır.

H6: Eğitim kalitesindeki alan hakimiyeti algısının mesleki motivasyon üzerindeki etkisinde ülkelere göre farklılıklar vardır.

H7: Eğitim kalitesindeki değerlendirme algısının mesleki motivasyon üzerindeki etkisinde ülkelere göre farklılıklar vardır.

H8: Eğitim kalitesindeki ödevlendirme algısının mesleki motivasyon üzerindeki etkisinde ülkelere göre farklılıklar vardır.

H9: Ülkeler, eğitim kalitesi ile mesleki motivasyon arasındaki ilişkide ılımlaştırıcı (moderatör) bir etkiye sahiptir.

5.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye ve İngiltere’de turizm alanında lisansüstü eğitimi almış ya da hali hazırda almakta olan bireyler oluşturmaktadır. Yani çalışmaya katılmaları turizm alanında lisansüstü eğitimi deneyimlemiş olmaları ön koşulu ile mümkündür. Araştırmanın evreni içerisinde onu temsil edebilecek çalışma örnekleme için bazı kriterlerden söz etmek gerekir. Çok sayıdaki evrenler için istatistikçiler belirli sistematik hesaplamalar ile genel kabul görmüş 384 sayısını ortaya atmışlardır (Sekaran & Bougie, 2016); (Asmadil & Köroğlu, 2021). Ortaya atılmış bir kriter olarak bu sınır, bu doktora çalışması için hedef olarak algılanmamıştır. Bu sayıya ulaşıldıktan sonra da her iki örneklem için (Türkiye-İngiltere) veri toplama işlemi devam etmiştir. Veriler araştırma kısıtlılığında da belirtildiği üzere hem zamansal hem de maddi kaynakların sınırına kadar toplanılmaya devam edilerek sonlandırılmıştır. Yani toplanabilecek maksimum sayıda veriye ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada örnekleme yöntemlerinden olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Burada temel kriter Türkiye ve İngiltere’de yer alan turizm alanında lisansüstü eğitim almış herkese ulaşabilmeyi hedeflemektir. Dolayısıyla kolayda örnekleme tekniği veri toplamamız için en uygun teknik olduğu düşünülmüştür. Veriler araştırmanın iki farklı ülke üzerinden planlanmasından dolayı çevrimiçi (online-google forms) yöntemlerle toplanmıştır. Veriler Eylül 2022 ile Kasım 2022 tarihleri arasında elde edilmiştir. Toplamda Türkiye’deki katılımcı sayısı 451, İngiltere’deki katılımcı sayısı ise 411 kişiye ulaşarak sonlandırılmıştır. Yani hem Türkiye hem de İngiltere örnekleme baz alındığında toplam 862 katılımcının bulunduğu bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Elde edilen 862 katılımcıdan oluşan verilerle birlikte gerekli analizler parametreler çerçevesinden gerçekleştirilmiştir.

5.5. Araştırmada Kullanılan Analizler

Bu doktora araştırması nicel desenle planlanmıştır. Bu elde edilen büyük sayıdaki verileri analiz edebilmek için birçok analiz tekniğinden faydalanılmıştır. Öncelikle veriler excel formatında elde edilmiştir. Daha sonra ise SPSS programı yardımıyla verilere ait veri tabanı oluşturulmuştur. Araştırmanın tasarımına uygun olarak hem de modeli test edebilmek amacıyla yine SPSS programı kullanılmıştır.

İlk olarak bulgulara ait frekans analizleri ile araştırmanın analiz süreci başlatılmıştır. Özellikle bu tip analizler vasıtasıyla hem araştırmada yer alan ölçeklere ait açıklayıcı veriler hem de katılımcıların demografik verileri ortaya konulmuştur. Buna bağlı olarak ifadelerin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve çarpıklık basıklık değerleri ortaya konulmuştur. Bu analiz işlemleri sonrasında ise araştırmanın güvenilirliğini ortaya koymak amacıyla Cronbach Alpha testi yapılmıştır. Yine devamında araştırma ölçeklerinin ifade sayılarındaki çokluktan kaynaklanan ve ölçeklerin yapılarını ortaya çıkarabilmek adına faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi içerisinde Kaiser Mayer Olkin testi gerçekleştirilerek örneklemin faktör analizine uygunluğu tespit edilmiştir.

Tüm bu analizler sonucunda yapılar ortaya çıkarılmış, güvenilirliği kanıtlanmış ve ölçeğin faktör analizine uygunluğu sınanmıştır. Daha sonrasında ise araştırma deseni doğrultusunda regresyon, korelasyon, farklılık, ılımlaştırıcı etki(moderate) ve ki- kare testleri uygulanarak araştırmanın analiz süreci tamamlanmıştır. Bu analizleri tek tek irdelenecek olursak, faktör analizi ifadelerin faktör yüklerinin ve yapıların ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Regresyon analizi ile bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Devamında ise korelasyon analizi araştırmada yer alan değişkenleri birbiri arasındaki ilişki katsayılarının tespitinde en uygun analiz türü olduğu düşünülmüştür. İlimlaştırıcı etki (moderate) analizde ise bağımlı değişkenin bağımsız değişken ile ilişkisinin katılımcıların milliyetlerine göre bir değişikliğe

(ılımlaştırıcı) neden olup olmadığı konusunu tespit edebilme amacıyla oluşturulmuştur. Son olarak ki-kare testleri ise katılımcıların demografik değişkenlerine göre algılarındaki farklılıkları ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Eğitim kalitesi ölçeğinde regresyon ve korelasyon analizleri için ek olarak uluslararası literatürde de var olan 8 yapının ortaya çıkarılması amacıyla faktör analizi uygulanmamıştır. Aritmetik ortalamalar üzerinden boyutlar analize dahil edilerek devam edilmiştir. Nitekim daha önce yüzlerce kez keşfedilen yapıların tekrar faktör analizine tabi tutulması çalışmaya hiçbir katkı vermeyecektir. Diğer yandan eğitim kalitesi ölçeği tek bir boyut üzerinden değerlendirilerek ki-kare testleri uygulanmıştır.

5.6. Araştırma Ölçeği ve Tasarımı

Bu bölümde araştırmamızın verilerinin elde edileceği ölçme aracı hakkında detaylı bilgilere yer verilmektedir. Daha önce turizm alanında lisansüstü eğitim deneyimi olan kişilerin Türkiye ve İngiltere'deki turizm alanında lisansüstü eğitim kalitesine karşı algılarını belirlemek amacıyla "Eğitim Kalitesi Değerlendirme" ölçeği kullanılmıştır. Eğitim kalitesi değerlendirme ölçeği ilk olarak geniş perspektifi ile Marsh tarafından 1982 ve 1991 yılları arasında düzenli olarak geliştirilmiştir (Marsh, 1991) (Marsh, 1982). Devamında yine Marsh ve arkadaşları (1997) bu ölçeği geliştirerek farklı ülkelerde uygulamıştır (Marsh, ve diğerleri, 1997). Böylelikle sosyal ve kültürel farklılıklardan kaynaklanan geçerlilik problemlerine de çözümler geliştirerek bugün ki halini almıştır. Nihayetinde uluslararası alanda öğrencilerin eğitim kalitesini değerlendirebildiği bir ölçek halini almıştır.

Çalışmamıza konu olan diğer bir ölçek ise "Mesleki Motivasyon" ölçeğidir. Bu ölçeğin amacı turizm alanında lisansüstü eğitim tecrübesine sahip katılımcıların akademik ya da sektörel mesleğe karşı duydukları motivasyon düzeyini belirlemektir. Bu amaçla Şengel ve arkadaşlarının (2021) oluşturmuş olduğu mesleki motivasyon ölçeğinden uyarlanarak çalışmamızda kullanılmıştır (Şengel, Çevrimkaya, & Zengin, 2021). Ölçeklere ait ifadelerin detaylarını ilgili faktör analizinde görebilirsiniz. Yani genel anlamda hem eğitim kalitesi hem de mesleki motivasyonu ölçebilmek adına iki ayrı ölçek kullanılmıştır. Nicel desenle tasarlanmış bu çalışmada 5'li likert tipi puanlandırma sistemi uygulanmıştır. Bu nedenle her iki ölçek için likert tipi puanlama sistemi ise; "1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4-Katılıyorum ve 5-Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde derecelendirilerek anket aracı oluşturulmuştur.

Eğitim kalitesi değerlendirme ölçeği 29 ifade ve mesleki motivasyon ölçeği ise 7 ifadeden oluşmaktadır. Yukarıda da görüldüğü üzere ölçüm araçları ve uyarlandığı kaynaklar detaylı bir şekilde yer almaktadır. Anketin final bölümünde ise katılımcıların demografik verilerini elde edebilmek adına çoktan seçmeli sorulara yer verilere son haline getirilmiştir. Ölçekler hem Türkçe hem de İngilizce olarak uygulanmıştır.

5.7. Araştırmanın Güvenilirliği ve Verilerin Dağılım Durumu

Araştırmanın güvenilirliğini tespit edebilmek amacıyla Cronbach Alpha analizi yapılmıştır. Bu analizin yapılma amacı araştırmamızda bulunan ölçeklerin güvenilirlik katsayılarını tespit edebilmektir. Nitekim şunu biliyoruz ki güvenilirlik şartını geçemeyen hiçbir araştırmaya devam etmek mümkün değildir. Dolayısıyla nicel araştırmalar için olmazsa olmaz bir analiz türüdür. Buradaki önemli kriter her bir ölçek için 0,70 sınırdır (Tavakol & Dennick, 2011); (Bonett & Wright, 2015). Eğer ölçekler bu kritik sınırın yukarısında yer alıyor ise araştırmanın ölçekleri güvenilirlik şartını sağladığı tespit edilmiş demektir. Araştırmamız da ise tüm ölçekler bu sınırın üzerinde kaldığından araştırmaya devam edilmiş ve güvenilirlik şartını yerine getirmiş sayılmaktadır.

Tablo 5.1: Araştırma Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

ÖLÇEK	İfade Sayısı	Cronbach Alpha
Eğitim Kalitesini Değerlendirme Ölçeğine İlişkin İfadeler	29	0,963
Mesleki Motivasyon Ölçeğine İlişkin İfadeler	7	0,840
Genel Ölçek	36	0,784

Yukarıdaki güvenilirlik analizi incelendiğinde eğitim kalitesini değerlendirme ölçeğine ait 29 ifadenin toplam güvenilirlik katsayısı 0,963 olarak tespit edilmiştir. Mesleki motivasyon ölçeğine ait 7 ifadenin ise güvenilirlik katsayısı 0,840 olarak tespit edilmiştir. Genel olarak tüm ölçeklerdeki 36 ifadenin toplam güvenilirlik katsayısı ise 0,784 olduğu görülmektedir (Tablo 5.1). Tüm bu güvenilirlik katsayıları göz önüne alındığında araştırmamızda kullanılan ölçeklerin güvenilirlik şartını sağladığı görülmektedir. Bu güvenilir şartının sağlanmasıyla birlikte araştırmanın devam etmesine karar verilmiştir. Dolayısıyla diğer tüm analizlere geçmek için uygun değerlerin yakalanmış olduğu görülmektedir.

Tablo 5.2: Boyutlara Göre Tanımlayıcı İstatistikler

Boyutlar	AO	SS	Çarpıklık	Basıklık
Öğrenme	4,21	0,656	-0,373	-0,205
İlgi Çekicilik	4,19	0,648	-0,345	-0,146
Organizasyon	4,18	0,650	-0,276	-0,378
Grup Etkileşimi	4,20	0,644	-0,431	0,242
Bireysel İlgi	4,22	0,659	-0,498	0,209
Alana Hakimiyet	4,19	0,649	-0,475	0,559
Değerlendirme	4,06	0,624	-0,365	0,707
Ödevlendirme	4,32	0,681	-0,832	0,978
Profesyonel Motivasyon	4,11	0,590	-0,337	1,061
Eğitim Kalitesi	4,01	0,550	-0,327	1,572

Normal dağılımı test etmenin yolu basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakmaktır. Çarpıklık (skewness) katsayısı normal dağılımda 0'dır. Negatif çarpıklık katsayısı sağa çarpık dağılıma, pozitif çarpıklık katsayısı sola çarpık dağılıma işaret eder. Basıklık (kurtosis) katsayısı da normal dağılımda 0'dır. Pozitif basıklık katsayısı sivri dağılıma, negatif basıklık katsayısı ise basık bir dağılıma işaret eder. Dağılımın normal dağılımdan manidar düzeyde farklılaşmıyor olması için bu değerlerin (-1.5, +1.5) aralığında kalması beklenir (Hopkins & Weeks, 1990) (George & Mallery, 2003).

Çalışmamızda ise çarpıklık ve basıklık değerlerinin genellikle -1.5 ile +1.5 aralığında farklı değerler aldığı ve çalışmamızdaki verilerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir (Tablo 5.2). Verilerin normal dağılım göstermesi sonrasında ise uygulanacak analizlerin parametrik analizler olacağı kesinleştirilmiş olmaktadır. Aslında dağılım incelemesinin temel amacı hangi analiz türünün kullanılacağına karar vermeye yardımcı olmaktır.

BÖLÜM 6. BULGULAR VE YORUMLANMASI

6.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Çalışma iki farklı ülkeye dair bir karşılaştırma içerdiğinden demografik veriler her iki ülke için ayrı ayrı değerlendirilmiş ve konuya ilişkin bulgular Tablo 6.1. aracılığıyla verilmiştir. Saha araştırması sonucu Türkiye’den 451 (toplamın %52,3’ü), İngiltere’den ise 411 (toplamın %47,7’si) turizm lisansüstü öğrencisinden veri elde edilmiştir.

Tablo 6.1: Türkiye’de ve İngiltere’de Yaşayan Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Bulgular

TÜRKİYE			İNGİLTERE		
DEĞİŞKENLER	N	%	DEĞİŞKENLER	N	%
Cinsiyet			Cinsiyet		
Kadın	202	44,8	Kadın	201	48,9
Erkek	249	55,2	Erkek	210	51,1
Yaş			Yaş		
18-24 yaş	134	29,7	18-24 yaş	172	41,8
25-30 yaş	268	59,4	25-30 yaş	203	49,4
30 yaş ve üzeri	49	10,9	30 yaş ve üzeri	36	8,8
Ailenin Aylık Ortalama Geliri			Ailenin Aylık Ortalama Geliri		
6000 ₺ ve altı	57	12,6	£0- £1,560	3	0,7
6001-10000 ₺	286	63,4	£1,561-£3000	148	36,0
10001 ₺ ve üzeri	108	23,9	£3000 ve üzeri	260	63,3
Eğitim Durumu			Eğitim Durumu		
Yüksek Lisans	331	73,4	Yüksek Lisans	300	73,0
Doktora	120	26,6	Doktora	111	27,0
Üniversite Yapısı			Üniversite Yapısı		
Devlet Üniversitesi	244	54,1	Devlet Üniversitesi	291	70,8
Vakıf Üniversitesi	207	45,9	Vakıf Üniversitesi	120	29,2
Yaşanılan Ülke			Yaşanılan Ülke		
Türkiye	451	52,3			
İngiltere	411	47,7			

Her iki ülkeden katılımcıların cinsiyetleri dengeli dağılmakla birlikte, erkeklerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Örneklemin yapısı nedeniyle her iki ülkeden katılımcıların genellikle 25-30 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Öğrencilerin üniversiteye giriş ve mezuniyet yaşları dikkate alındığında bunun beklenen bir durum olduğu ifade edilebilir. Türkiye’den katılımcıların ailelerinin aylık ortalama gelirlerinde 6 bin TL ile 10 bin TL grubunda yoğunlaşan bir dağılım (%63,4) mevcut iken, İngiltere’den katılımcıların ailelerinin aylık ortalama gelirlerinde 3 bin Sterlin ve üzerindeki grupta bir yoğunlaşma (%63,3) mevcuttur. Her iki ülkeden katılımcılar büyük oranda (%70’inden fazlası) yüksek lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Eğitimin kademesi arttıkça eğitim görenlerin sayısında belirli bir azalma yaşanmakta ve fiili durum bununla açıklanabilmektedir. Benzer şekilde her iki ülkeden de devlet üniversitelerinde lisansüstü düzeyde eğitim gören katılımların sayısı daha fazladır.

6.2. Mesleki Motivasyon

Mesleki motivasyon ölçeğine ilişkin açıklayıcı faktör analizi Tablo 6.2’te yer almaktadır. Faktör analizini gerçekleştirilmesinde ilk olarak Kaiser-Meyer-Olkin testine başvurulmuştur. KMO testi sonucunda göre Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Büyüklüğü 0,898 olarak tespit edilmiştir. Sosyal bilimler araştırmalarında bu değer 0,700’ün üzerinde olması beklenmektedir.

Tablo 6.2: Mesleki Motivasyon Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

Mesleki Motivasyon	Açık Var.	Art. Ort.	Std. Sapma	Faktör Yüğü
Mesleğimi yapma fikri beni mutlu ediyor.	51,041	4,11	0,590	0,738
Meslek tercih edenlere mesleğimi tavsiye ederim.				0,736
Mesleğimi yapacağımı düşünüyor olmak beni mutlu ediyor.				0,733
Mesleğimin bana bir şeyler yaratma ve üretme fırsatı vereceğini düşünüyorum.				0,703
Mesleğimin bana bir şeyler yaratma ve üretme fırsatı vereceğini düşünüyorum.				0,699
Mesleğimi profesyonel bir şekilde yapabileceğime inanıyorum.				0,697
Mesleğimin yaşam tarzıma uygun olduğunu düşünüyorum.				0,693

Varimaks Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi: Açıklanan Toplam Varyans: %51,041; Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Büyüklüğü: 0,898; Barlett Küresellik Testi (0,00): $p < 0,05$; df. 21; Ki-Kare: 1825,289 Değerlendirme Aralığı (Bütün Boyutlar için [1] Kesinlikle Katılmıyorum – [5] Kesinlikle Katılıyorum)

Barlett Küresellik testi için p değeri 0,00 olarak tespit edilmiştir. Bu değerin 0,05'ten küçük olması gerekmektedir. Bununla birlikte df değeri 21, Ki-Kare değeri ise 1825,289 çıkmıştır. Tüm bu sonuçlar mesleki motivasyon ölçeğinin istatistiksel açıdan açıklayıcı faktör analizi kriterlerini sağladığını göstermektedir. Mesleki motivasyon ölçeğinde toplam altı ifade yer almaktadır. Açıklayıcı faktör analizi neticesinde mesleki motivasyon ölçeğinden hiçbir ifade devre dışı bırakılmamış ve altı ifadenin tümünün yer aldığı tek boyuttan oluşan bir yapı elde edilmiştir. İfadelerin faktör yükleri 0,738 ile 0,693 aralığında değişen değerler almaktadır. Boyutun aritmetik ortalaması 4,11 standart sapması ise 0,590 olarak tespit edilmiştir. Bulgular iki ülkeden katılımcı lisansüstü öğrencilerinin olumlu bir mesleki motivasyona sahip olduklarını göstermektedir. Boyut ifadelerinin temsil kabiliyetini ortaya koyan açıklanan varyans değeri ise %51 olarak tespit edilmiştir. Tek boyutlu bir yapı olması nedeniyle sosyal bilimlerin mantığına uygun bir şekilde gerçekleşen faktör analizinin istatistiksel sonuçları da bu durumu desteklemektedir.

6.3. Eğitim Kalitesi Değerlendirme

Eğitim kalitesi değerlendirme (SEEQ) ölçeğine ilişkin açıklayıcı faktör analizinin sonuçları Tablo 6.3'te yer almaktadır. Açıklayıcı Faktör analizi gerçekleştirildiğinde ilk aşamada KMO testine başvurulmuştur. KMO testi sonucunda göre Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Büyüklüğü 0,982 olarak tespit edilmiştir. Sosyal bilimler araştırmalarında bu değerin 0,700'ün üzerinde olması gerekmektedir. Barlett Küresellik testi için p değeri 0,00 olarak bulunmuştur. Bu değerin 0,05'ten küçük olması arzu edilmektedir. Bununla birlikte df değeri 406, Ki-Kare değeri ise 11729,091 olarak tespit edilmiştir. Tüm bu sonuçlar eğitim kalitesi değerlendirme (SEEQ) ölçeğinin istatistiksel açıdan açıklayıcı faktör analizi kriterlerini sağladığını işaret etmektedir.

Tablo 6.3: Eğitim Kalitesi Değerlendirme (SEEQ) Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

Eğitim Kalitesi	Açık Var. 44,599	Art. Ort. 4,01	Std. Sapma 0,550	Faktör Yükü
Öğrenciler soru sormaya teşvik edilir ve onlara anlamlı cevaplar verilir.				0,698
Hocalar her öğrenciyle tek tek ilgilenir.				0,698
Önerilen hedefler gerçekten öğretilenlerle aynı olmakta, bu yüzden eğitimin gidişatı hakkında fikir vermektedir.				0,697
Hocalar, alandaki güncel gelişmeleri yeterince tartışır.				0,690
Sınavlar/derecelendirilmiş materyaller hakkındaki geri bildirimler değerlidir.				0,690
Hocalar not almayı kolaylaştıran dersler vermektedir.				0,687
Hocalar, ofis saatlerinde veya dersten sonra öğrenciler için yeterince erişilebilirdir.				0,687
Hocalar dersi yürütürken dinamik ve enerjiktir.				0,685
Hocalar sınıfta geliştirilen fikirlerin/kavramların arka planını veya kökenini sunar.				0,685
Hocalar mizah kullanarak sunumları geliştiriyor.				0,682
Öğrenciler, tartışmalara katılmaya teşvik edilir.				0,680
Öğrenciler fikirlerini ve bilgilerini paylaşmaya davet edilir.				0,677
Ders materyalleri iyi hazırlanmış ve özenle anlatılmaktadır.				0,677
Gerekli okumalar/metinler değerlidir.				0,677
Hocalar, öğrencilerin sınıf içinde veya dışında yardım/tavsiye alma konusunda kendilerini rahat hissetmelerini sağlar.				0,676
Öğrenci çalışmalarını değerlendirme yöntemleri adil ve uygundur.				0,674
Öğrenciler kendi fikirlerini ifade etmeye ve/veya hocalara sorgulamaya teşvik edilir.				0,664
Hocalar, çeşitli teorilerin sonuçlarını karşılaştırır.				0,663
Hocaların sunum stili ders sırasında ilgimi çekiyor.				0,662
Hocalar her öğrenciye dostça davranır.				0,662
Hocaların açıklamaları nettir.				0,661
Hocalar, uygun olduğunda kendi görüşlerinin dışındaki bakış açılarını sunar.				0,657
Okumalar, ödevler, laboratuvarlar konunun anlaşılmasına katkıda bulunur.				0,652
Hocalar dersi öğretme konusunda heveslidir.				0,649
Sınavlar/derecelendirilmiş materyaller ders içeriğini öğretim elemanının vurguladığı şekilde test eder.				0,645
Okulda aldığım dersleri entelektüel olarak zorlayıcı ve teşvik edici buluyorum.				0,636
Okuldaki derslerin bir sonucu olarak konulara olan ilgim artıyor.				0,628
Derslerin konu materyallerini anlıyor ve öğreniyorum.				0,627
Derslerde değerli olduğumu düşündüğüm bir şeyler öğreniyorum.				0,583

Varimaks Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi: Açıklanan Toplam Varyans: %44,599; Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Büyüklüğü: 0,982; Barlett Küresellik Testi (0,00): $p < 0,05$; df : 406; Ki-Kare: 11729,091 Değerlendirme Aralığı (Bütün Boyutlar için [1] Kesinlikle Katılmıyorum – [5] Kesinlikle Katılıyorum)

Eğitim kalitesi değerlendirme (SEEQ) ölçeğinde toplam 29 ifade yer almaktadır. Açıklayıcı faktör analizi neticesinde eğitim kalitesi değerlendirme (SEEQ) ölçeğinde hiçbir ifade devre dışı bırakılmamış ve 29 ifadenin tümünün yer aldığı tek boyuttan oluşan bir yapı elde edilmiştir. İfadelerin faktör yükleri 0,698 ile 0,583 aralığında değişen değerler almaktadır. Boyutun aritmetik ortalaması 4,01 standart sapması ise 0,550 olarak tespit edilmiştir. Bu durum her iki ülkede eğitim gören öğrencilerin değerlendirmelerinde eğitim kalitesiyle ilgili olumluya yakın bir görüş bildirildiklerini göstermektedir. Boyut ifadelerin temsil kabiliyetini ortaya koyan açıklanan varyans değeri ise %44 olarak tespit edilmiştir. Tek boyutlu bir yapı olması nedeniyle sosyal bilimlerin mantığına uygun bir şekilde gerçekleşen faktör analizinin istatistiksel sonuçları da bu durumu desteklemektedir.

Tablo 6.4: Eğitim Kalitesi Değerlendirme (SEEQ) Ölçeğine İlişkin Çoklu Regresyon (Etki) Analizi

Bağımsız Değişkenler	Beta	Std. Hata	t değeri	p değeri	R ²	Uyarlanmış R ²	F	p değeri (Model)
Öğrenme	0.046	0.033	1.418	0.157	0.404	0.398	3.977	0.000
İlgi Çekicilik	0.101	0.035	2.858	0.004				
Organizasyon	0.034	0.036	0.941	0.347				
Grup Etkileşimi	-0.038	0.036	-1.056	0.291				
Bireysel İlgi	0.102	0.037	2.760	0.006				
Alana Hakimiyet	0.204	0.036	5.678	0.000				
Değerlendirme	0.197	0.036	5.413	0.000				
Ödevlendirme	0.064	0.030	2.121	0.034				

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Bağımlı Değişken: Mesleki Motivasyon

Tablo 6.4'de eğitim kalitesi değerlendirme (SEEQ) ölçeğine ilişkin yapılan çoklu regresyon (etki) analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Analiz sürecinde mesleki motivasyon bağımlı değişken olarak kullanılırken, eğitim kalitesinin boyutlarının tümü bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Bu anlamda toplamda sekiz adet bağımsız değişken ve bir adet bağımlı değişken üzerinden çoklu regresyon testi uygulanmıştır. Sonuçlar çoklu regresyon analizinde model uyumunun sağlandığını ($p=0,000/p < 0,005$) göstermektedir. Bununla birlikte uyarılmış R² değeri 0.398 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç mesleki motivasyonun eğitim kalitesinin boyutlarının tümünden oluşan bağımsız değişkenler tarafından yaklaşık %40 oranında açıklandığını göstermektedir.

Çalışma bulgularından Tablo 6.4'dü her bir bağımsız değişkenin model uyumundaki rollerine ilişkin bilgiler de yer almaktadır. Değişkenlerden bazıları modelin kurgusu içerisinde anlamlı sonuçlar üretirken, diğerleri anlamlı sonuçlar üretmemiştir. Sonuçlar incelendiğinde ilgi çekicilik ($p=0,004$, $t=2,858$, $\beta=0,101$), bireysel ilgi çekicilik ($p=0,006$, $t=2,760$, $\beta=0,102$), alana hakimiyet ($p=0,000$, $t=6,678$, $\beta=0,204$), değerlendirme ($p=0,000$, $t=5,413$, $\beta=0,197$), ödevlendirme ($p=0,034$, $t=2,121$, $\beta=0,102$), olmak üzere beş farklı değişken anlamlı sonuçlar üretmiştir. Ancak öğrenme ($p=0,157$, $t=1,418$, $\beta=0,046$), organizasyon ($p=0,347$, $t=0,941$, $\beta=0,034$), ve grup etkileşimi ($p=0,291$, $t=-3,056$, $\beta=-0,038$), değişkenlerinin ise anlamlı sonuçlar üretmediği görülmektedir. Bu değerlerden p değeri 0,05'ten küçük, t değerinin ise 1,96'dan büyük olan bağımsız değişkenlerin modeldeki bağımlı değişkeni etkilemede anlamlı sonuçlar ürettiği söylenebilir. Bu değişkenlere ait β değerleri de genelde büyük olup '10'un üzerinde değerler almıştır.

Tablo 6.5: Araştırma Değişkenlerine İlişkin Tekli Regresyon Analizi

Bağımsız Değişken	Beta	Std. Hata	t değeri	p değeri	R ²	Uyarlanmış R ²	p değeri (Model)
Öğrenme	0.398	0,028	14,469	0,000	0.196	0.195	0.000

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Bağımlı Değişken: Mesleki Motivasyon

Bağımsız Değişken	Beta	Std. Hata	t değeri	p değeri	R ²	Uyarlanmış R ²	p değeri (Model)
İlgi Çekicilik	0.444	0.027	16,386	0,000	0.238	0.237	0.000

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Bağımlı Değişken: Mesleki Motivasyon

Bağımsız Değişkenler	Beta	Std. Hata	t değeri	p değeri	R ²	Uyarlanmış R ²	p değeri (Model)
Organizasyon	0,424	0,027	15,475	0,000	0.218	0.217	0.000

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Bağımlı Değişken: Mesleki Motivasyon

Bağımsız Değişken	Beta	Std. Hata	t değeri	p değeri	R ²	Uyarlanmış R ²	p değeri (Model)
Grup Etkileşimi	0.406	0,028	14,481	0,000	0.196	0.195	0.000

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Bağımlı Değişken: Mesleki Motivasyon

Bağımsız Değişken	Beta	Std. Hata	t değeri	p değeri	R ²	Uyarlanmış R ²	p değeri (Model)
Bireysel İlgî	0.460	0.026	17,558	0,000	0.264	0.263	0.000

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Bağımlı Değişken: Mesleki Motivasyon

Bağımsız Değişken	Beta	Std. Hata	t değeri	p değeri	R ²	Uyarlanmış R ²	p değeri (Model)
Alana Hakimiyet	0.503	0.026	19,498	0,000	0.307	0.306	0.000

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Bağımlı Değişken: Mesleki Motivasyon

Bağımsız Değişken	Beta	Std. Hata	t değeri	p değeri	R ²	Uyarlanmış R ²	p değeri (Model)
Değerlendirme	0.513	0.027	18,943	0,000	0.294	0.294	0.000

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Bağımlı Değişken: Mesleki Motivasyon

Bağımsız Değişken	Beta	Std. Hata	t değeri	p değeri	R ²	Uyarlanmış R ²	p değeri (Model)
Ödevlendirme	0.385	0.026	14,547	0,000	0.197	0.197	0.000

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Bağımlı Değişken: Mesleki Motivasyon

Araştırma kapsamında eğitim kalitesi değerlendirme ölçeğinin boyutlarının mesleki motivasyonu üzerindeki etkilerini ortaya koymak için tekli regresyon analizi de yapılmıştır. Tablo 6.5'de incelendiğinde bağımsız değişken olarak kullanılan eğitim kalitesi boyutlarından öğrenmenin bağımlı değişken olarak mesleki motivasyonu etkilediği ve bu sonucun anlamlı olduğu ($p=0,000/p<0,05$) görülmektedir. Ayrıca bu analizin sonuçlarına göre t değeri 1,96'dan büyük olup β değeri 0,39 seviyelerindedir. Bu etki analize göre uyarılmış R² değeri 0,195 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç mesleki motivasyonun yaklaşık %20'sinin eğitim kalitesi boyutlarından öğrenme boyutu tarafından açıklandığı göstermektedir.

Bağımsız değişken olarak kullanılan eğitim kalitesi boyutlarından ilgi çekiciliğin bağımlı değişken olarak mesleki motivasyonu etkilediği ve bu sonucun anlamlı olduğu ($p=0,000/p<0,05$) görülmektedir. Ayrıca bu analizin sonuçlarına göre t değerinin 1,96'dan büyük olduğu ve β değerinin de 0,44 seviyelerinde olduğu görülmektedir. Bu etki analize göre uyarılmış R² değeri 0,237 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç mesleki motivasyonun yaklaşık %24'ünün eğitim kalitesi boyutlarından ilgi çekicilik boyutu tarafından açıklandığı göstermektedir.

Tablo incelendiğinde bağımsız değişken olarak kullanılan eğitim kalitesi boyutlarından organizasyonun bağımlı değişken olarak mesleki motivasyonu etkilediği ve bu sonucun anlamlı olduğu ($p=0,000/p<0,05$) tespit edilmiştir. Ayrıca bu analizin sonuçlarına göre t değeri 1,96'dan büyük, β değeri 0,42 düzeyindedir. Bu etki analize göre uyarılmış R² değeri 0,217 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç mesleki motivasyonun yaklaşık %22'sinin eğitim kalitesi boyutlarından organizasyon boyutu tarafından açıklandığı göstermektedir.

Bağımsız değişken olarak kullanılan eğitim kalitesi boyutlarından grup etkileşimi boyutunun bağımlı değişken olarak mesleki motivasyonu etkilediği ve bu sonucun anlamlı olduğu ($p=0,000/p<0,05$) görülmektedir. Ayrıca bu analizin sonuçlarına göre t değerinin 1,96'dan büyüktür ve β değeri ise 0,40 seviyelerindedir. Bu etki analize göre uyarılmış R² değeri 0,195 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç mesleki motivasyonun yaklaşık %20'sinin eğitim kalitesi boyutlarından grup etkileşimi boyutu tarafından açıklandığı göstermektedir. Bağımsız değişken olarak kullanılan eğitim kalitesi boyutlarından bireysel ilgi boyutunun bağımlı değişken olarak mesleki motivasyonu etkilediği ve bu sonucun anlamlı olduğu

($p=0,000/p<0,05$) görülmektedir. Ayrıca bu analizin sonuçlarına göre t değerinin 1,96'dan büyük iken, β değeri ise 0,46 seviyelerindedir. Bu etki analize göre uyarılmış R^2 değeri 0,263 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç mesleki motivasyonun yaklaşık %26'sının eğitim kalitesi boyutlarından bireysel ilgi boyutu tarafından açıklandığı göstermektedir.

Bağımsız değişken olarak kullanılan eğitim kalitesi boyutlarından alana hakimiyet boyutunun bağımlı değişken olarak mesleki motivasyonu etkilediği ve bu sonucun anlamlı olduğu ($p=0,000/p<0,05$) tespit edilmiştir. Ayrıca bu analizin sonuçlarına göre t değeri 1,96'dan büyük, β değeri 0,50 düzeyindedir. Bu etki analize göre uyarılmış R^2 değeri 0,306 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç mesleki motivasyonun yaklaşık %31'nin eğitim kalitesi boyutlarından alana hakimiyet boyutu tarafından açıklandığı göstermektedir.

Bağımsız değişken olarak kullanılan eğitim kalitesi boyutlarından değerlendirme boyutunun bağımlı değişken olarak mesleki motivasyonu etkilediği ve bu sonucun anlamlı olduğu ($p=0,000/p<0,05$) görülmektedir. Ayrıca bu analizin sonuçlarına göre t değerinin 1,96'dan büyük olduğu ve β değerinin de 0,51 seviyelerinde olduğu görülmektedir. Bu etki analize göre uyarılmış R^2 değeri 0,294 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç mesleki motivasyonun yaklaşık %29'unun eğitim kalitesi boyutlarından değerlendirme boyutu tarafından açıklandığı göstermektedir.

Tablo 6.5'in son bulgularına göre eğitim kalitesi boyutlarından bağımsız değişken olarak kullanılan ödevlendirme boyutunun bağımlı değişken olarak mesleki motivasyonu etkilediği ve bu sonucun anlamlı olduğu ($p=0,000/p<0,05$) görülmektedir. Ayrıca bu analizin sonuçlarına göre t değerinin 1,96'dan büyük olduğu ve β değerinin de 0,38 seviyelerinde olduğu görülmektedir. Bu etki analize göre uyarılmış R^2 değeri 0,197 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç mesleki motivasyonun yaklaşık %20'sinin eğitim boyutlarından ödevlendirme boyutu tarafından açıklandığı göstermektedir.

Tablo 6.6: Boyutlara İlişkin Korelasyon Analizi

Boyutlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Öğrenme	1									
İlgi Çekicilik	.565**	1								
Organizasyon	.574**	.605**	1							
Grup Etkileşimi	.546**	.625**	.586**	1						
Bireysel İlgi	.564**	.607**	.641**	.629**	1					
Alana Hakimiyet	.523**	.580**	.591**	.596**	.623**	1				
Değerlendirme	.548**	.562**	.549**	.579**	.608**	.622**	1			
Ödevlendirme	.465**	.478**	.514**	.538**	.543**	.555**	.532**	1		
Mesleki Motivasyon	.442**	.488**	.467**	.443**	.514**	.554**	.543**	.444**	1	
Eğitim Kalitesi	.628**	.688**	.696**	.699**	.711**	.729**	.710**	.599**	.581**	1

** $p<0,01$ düzeyinde anlamlıdır

Tablo 6.6'da çalışma kapsamında ortaya çıkan faktör boyutları arasında bulunan korelasyon katsayıları verilmektedir. Korelasyon katsayıları değişkenler arasında ortaya çıkan ilişkilerin şiddeti ve yönü hakkında bilgiler vermektedir. Değişkenler arasındaki ilişkinin negatif ya da pozitif ortaya çıkması ilişkinin yönünü ortaya koyarken, ilişkinin şiddetine dair değerler de şiddeti ortaya koymaktadır. Bu referans değerler ise aşağıda yer almaktadır (Can, 2018);

- $0<r<0,33$ =düşük şiddetli ilişki
- $0,33<r<0,66$ =orta şiddetli ilişki
- $0,66<r<0,99$ =yüksek şiddetli ilişki

Korelasyon katsayısının "1" olması ihtimal dışıdır. Çünkü korelasyon değerinin "1" olması, değişkenler arasındaki ilişkinin %100 olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Sosyal bilimler alanında böyle bir ihtimalin olması çok düşük bir ihtimaldir. Yalnızca değişkenin kendisiyle ilgili değerlendirmelerde korelasyon değeri "1" çıkmaktadır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu, & Yıldırım, 2012).

Bu çalışmanın korelasyon analizi ve katsayılarının bulunduğu Tablo14 incelendiğinde, genellikle değişkenler arası ilişkilerin orta şiddetli bir eğilimde olduğu tespit edilmektedir. Ancak yüksek şiddetli ilişkilere de rastlanıldığı görülmektedir. Ayrıca ilişkilerin tamamının pozitif olduğu anlaşılmaktadır. Korelasyon sonuçları incelendiğinde, en yüksek şiddette ilişki ($r=0,729$) Eğitim Kalitesi değişkeni ile Alana Hakimiyet değişkenleri arasında gerçekleştiği görülmektedir. Bunu takiben gerçekleşen yüksek şiddetli ilişki ($r=0,711$) yeniden eğitim kalitesi değişkeni ile bireysel ilgi değişkeni arasında gerçekleşmiştir. Korelasyon analizi kapsamında ortaya çıkan en düşük ilişkiler ise genellikle mesleki motivasyon değişkeni ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda orta şiddet düzeyinde gerçekleşen en düşük ilişki ($r=0.442$) mesleki motivasyon ile öğrenme değişkenleri arasında gerçekleşmiştir.

Çalışmada örneklem içerisinde yer alan Türkiye’de ve İngiltere’de yaşayan katılımcıların verdikleri cevapları boyutlara göre dağılımının belirlenmesi için Ki-kare (çapraz tablo/crosstabs) analizinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda iki farklı örneklemin on farklı boyut için verdiği cevaplar ortaya çıkarılmış ve tablolara eklenmiştir. Bu tablolar yardımıyla öğrencilerin eğitim kalitesi ve mesleki motivasyon boyutlarının her biri için Türkiye ve İngiltere karşılaştırmasını sunmaktadır.

6.4. Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler İle Ölçek Boyutlarının Analizi

Tablo 6.7’de yaşanan ülkeye göre öğrenme boyutuna verilen cevaplar incelenmiştir. Türkiye’de yaşayan 450 katılımcıdan 213’ü (%24,7) öğrenme boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. İngiltere’de yaşayan katılımcılar da benzer cevaplara yoğunlaşarak 411 katılımcıdan 255’i (%29,6) öğrenme boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir.

Tablo 6.7: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Öğrenme Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi

DEĞİŞKENLER		ÖĞRENME					TOPLAM	
		1	2	3	4	5		
YAŞANILAN ÜLKE	Türkiye	N	0	3	61	213	173	450
		%	0	0,3	7,1	24,7	20,1	52,3
	İngiltere	N	0	1	38	255	117	411
		%	0	0,1	4,4	29,6	13,6	47,7

Ki-Kare=12.625; p=0.000

Oransal olarak İngiltere’deki öğrenciler daha olumlu bir görüş öne sürmekte ve K-kare testine göre bu farklı değerlendirme istatistiksel olarak anlamlılık ($p=0,000/p<0,05$) göstermektedir. Bu sonuçlar İngiltere’de öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinin Türkiye’dekilere oranla öğrenmeyi daha fazla eğitim kalitesinin bir unsuru olarak gördükleri ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6.8: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile İlgili Çekicilik Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi

İFADELER		İLGİ ÇEKİCİLİK					TOPLAM	
		1	2	3	4	5		
YAŞANILAN ÜLKE	Türkiye	N	0	3	60	226	161	450
		%	0	0,3	7,0	26,2	18,7	52,3
	İngiltere	N	0	2	37	255	117	411
		%	0	0,2	4,3	29,6	13,6	47,7

Ki-Kare=12.625; p=0.006

Katılımcıların ilgi çekicilik ile ilgili görüşleri Tablo 6.8’de verilmektedir. Buna göre Türkiye’de yaşayan 450 katılımcıdan 226’sı (%26,2) ilgi çekicilik boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. İngiltere’de yaşayan katılımcılar da benzer cevaplara yoğunlaşarak 411 katılımcıdan 255’i (%29,6) ilgi çekicilik boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. İlgili çekicilik boyutunda derecelendirme ölçütüne göre 1-5/10 arası derecelendirme yapan Türkiye’de yaşayan katılımcılar 63 kişi iken, İngiltere’de yaşayan katılımcılar 39 kişidir. Oransal olarak İngiltere’deki öğrenciler konuyla ilgili daha olumlu bir görüş öne sürmekte ve K-kare testine göre ülkeler arasındaki bu farklı değerlendirme istatistiksel olarak anlamlılık ($p=0,006/p<0,05$)

göstermektedir. Bu sonuçlar İngiltere’de öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinin Türkiye’dekilere oranla ilgi çekiciliği daha fazla eğitim kalitesinin bir unsuru olarak gördüğü ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6.9: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Organizasyon Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi

İFADELER		ORGANİZASYON					TOPLAM	
		1	2	3	4	5		
YAŞANILAN ÜLKE	Türkiye	N	0	1	68	218	163	450
		%	0	0,1	7,9	25,3	18,9	52,3
	İngiltere	N	0	2	40	260	109	411
		%	0	0,2	4,6	30,2	12,7	47,7

Ki-Kare=20.279; p=0.000

Tablo 6.10: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Grup Etkileşimi Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi

İFADELER		GRUP ETKİLEŞİMİ					TOPLAM	
		1	2	3	4	5		
YAŞANILAN ÜLKE	Türkiye	N	0	6	45	230	169	450
		%	0	0,7	5,2	26,7	19,6	52,3
	İngiltere	N	0	1	39	262	109	411
		%	0	0,1	4,5	30,4	12,7	47,7

Ki-Kare=17.300; p=0.001

Tablo 6.9’da yaşanan ülkeye göre organizasyon boyutuna verilen cevaplar incelenmiştir. Türkiye’de yaşayan 450 katılımcıdan 218’i (%25,3) organizasyon boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. İngiltere’de yaşayan katılımcılar da benzer cevaplara yoğunlaşarak 411 katılımcıdan 260’ı (%30,2) organizasyon boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. Oransal olarak İngiltere’deki öğrenciler konuyla ilgili daha olumlu bir görüş öne sürmekte ve K-kare testine göre ülkeler arasındaki bu farklı değerlendirme istatistiksel olarak anlamlılık ($p=0,000/p<0,05$) göstermektedir. Bu sonuçlar İngiltere’de öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinin Türkiye’dekilere oranla organizasyonu daha fazla eğitim kalitesinin bir unsuru görmektedir.

Katılımcıların grup etkileşimi ile ilgili görüşleri Tablo 6.10’da verilmektedir. Buna göre Türkiye’de yaşayan 450 katılımcıdan 230’u (%26,7) grup etkileşimi boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. İngiltere’de yaşayan katılımcılar da benzer cevaplara yoğunlaşarak 411 katılımcıdan 262’si (%30,4) grup etkileşimi boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. Oransal olarak İngiltere’deki öğrenciler konuyla ilgili daha olumlu bir görüş öne sürmekte ve K-kare testine göre ülkeler arasındaki bu farklı değerlendirme istatistiksel olarak anlamlılık ($p=0,001/p<0,05$) göstermektedir. Bu sonuçlar, İngiltere’de öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinin Türkiye’dekilere oranla grup etkileşimini daha fazla eğitim kalitesinin bir unsuru olarak gördüklerini göstermektedir.

Tablo 6.11: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Bireysel İlgı Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi

İFADELER		BİREYSEL İLGİ					TOPLAM	
		1	2	3	4	5		
YAŞANILAN ÜLKE	Türkiye	N	0	6	55	231	158	450
		%	0,0	0,7	6,4	26,8	18,4	52,3
	İngiltere	N	0	2	30	240	139	411
		%	0,0	0,2	3,5	27,9	16,1	47,7

Ki-Kare=9.992; p=0.029

Tablo 6.11’de yaşanan ülkeye göre bireysel ilgi boyutuna verilen cevaplar incelenmiştir. Türkiye’de yaşayan 450 katılımcıdan 231’i (%26,8) bireysel ilgi boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. İngiltere’de yaşayan katılımcılar da benzer cevaplara yoğunlaşarak 411 katılımcıdan 240’ı (%27,9) bireysel ilgi boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. Oransal olarak her iki ülkeden öğrenciler konuyla ilgili birbirine göre daha yakın bir görüş öne sürmekte ve K-kare testine göre bu değerlendirme istatistiksel olarak anlamlılık ($p=0,029/p<0,05$) göstermektedir. Bu sonuçlar İngiltere’de öğrenim gören lisansüstü

öğrencilerinin Türkiye’dekilere oranla bireysel ilgiyi daha fazla eğitim kalitesinin bir unsuru olarak görmelerine rağmen bu değerlendirmelerin birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 6.12: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Alana Hâkimiyet Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi

İFADELER		ALANA HÂKİMİYET					TOPLAM	
		1	2	3	4	5		
YAŞANILAN ÜLKE	Türkiye	N	1	4	55	240	150	450
		%	0,1	0,5	6,4	27,9	17,4	52,3
	İngiltere	N	0	2	33	251	125	411
		%	0,0	0,2	3,8	29,2	14,5	47,7

Ki-Kare=7.936; p=0.094

Katılımcıların alana hâkimiyet ile ilgili görüşleri Tablo 6.12’de verilmektedir. Buna göre Türkiye’de yaşayan 450 katılımcıdan 240’ı (%27,9) alana hâkimiyet boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. İngiltere’de yaşayan katılımcılar da benzer cevaplara yoğunlaşarak 411 katılımcıdan 251’i (%29,2) alana hâkimiyet boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. Oransal olarak İngiltere’deki öğrenciler konuyla ilgili daha olumlu bir görüş öne sürmekte, ancak K-kare testine göre ülkeler arasındaki bu farklı değerlendirme istatistiksel olarak anlamlılık ($p=0,094/p>0,05$) göstermemektedir. Bu sonuçlar iki ülke öğrencilerinin alana hakimiyetin eğitim kalitesinin bir parçası olma konusunda yakın görüşlere sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.13: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Değerlendirme Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi

İFADELER/ÜLKELER		DEĞERLENDİRME					TOPLAM	
		1	2	3	4	5		
YAŞANILAN ÜLKE	Türkiye	N	0	6	73	260	111	450
		%	0	0,7	8,5	30,2	12,9	52,3
	İngiltere	N	0	5	33	295	78	411
		%	0	0,6	3,8	34,3	9,1	47,7

Ki-Kare=21.432; p=0.000

Tablo 6.13’de yaşanan ülkeye göre değerlendirme boyutuna verilen cevaplar incelenmiştir. Türkiye’de yaşayan 450 katılımcıdan 260’ı (%30,2) değerlendirme boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. İngiltere’de yaşayan katılımcılar da benzer cevaplara yoğunlaşarak 411 katılımcıdan 295’i (%34,3) değerlendirme boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. Oransal olarak İngiltere’deki öğrenciler konuyla ilgili daha olumlu bir görüş öne sürmekte ve K-kare testine göre ülkeler arasındaki bu farklı değerlendirme istatistiksel olarak anlamlılık ($p=0,000/p<0,05$) göstermektedir. Bu sonuçlar İngiltere’de öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinin Türkiye’dekilere oranla değerlendirmeyi daha fazla eğitim kalitesinin bir unsuru görmektedir.

Tablo 6.14: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Ödevlendirme Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi

İFADELER		ÖDEVLENDİRME					TOPLAM	
		1	2	3	4	5		
YAŞANILAN ÜLKE	Türkiye	N	2	3	50	185	210	450
		%	0,2	0,3	5,8	21,5	24,4	52,3
	İngiltere	N	0	2	25	217	167	411
		%	0,0	0,2	2,9	25,2	19,4	47,7

Ki-Kare=16.252; p=0.003

Katılımcıların alana ödevlendirme ile ilgili görüşleri Tablo 6.14’de verilmektedir. Buna göre Türkiye’de yaşayan 450 katılımcıdan 210’u (%24,4) ödevlendirme boyutunu yüksek derecede katılım gösterdiği tespit edilmiştir. İngiltere’de yaşayan katılımcılar ise farklı cevaplara yoğunlaşarak 411 katılımcıdan 217’si (%25,2) ödevlendirme boyutuna önem verdiği sonucuna ulaşmıştır. Oransal olarak İngiltere’deki öğrenciler konuyla ilgili daha olumlu bir görüş öne sürmekte ve K-kare testine göre ülkeler arasındaki bu farklı değerlendirme istatistiksel olarak anlamlılık ($p=0,003/p<0,05$) göstermektedir. Bu sonuçlara göre İngiltere’de öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinin Türkiye’dekilere oranla

ödevlendirmeyi daha fazla eğitim kalitesinin bir unsuru olarak gördükleri ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6.15: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Mesleki Motivasyon Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi

İFADELER		MESLEKİ MOTİVASYON					TOPLAM	
		1	2	3	4	5		
YAŞANILAN ÜLKE	Türkiye	N	0	7	53	291	99	450
		%	0,0	0,8	6,2	33,8	11,5	52,3
	İngiltere	N	0	2	27	287	95	411
		%	0,0	0,2	3,1	33,3	11,0	47,7

Ki-Kare=9.591; p=0.022

Eğitim kalitesi değerlendirme ölçeğinin literatürde kullanılan boyutlarının yanında eğitim kalitesi için tek boyut üzerinden ve mesleki motivasyon boyutu içinde Ki-kare testi yapılmış ve sonuçları Tablo 6.14 ve Tablo 6.15 yardımıyla verilmektedir. Tablo 15'e göre Türkiye'de yaşayan 450 katılımcıdan 291'i (%33,8) mesleki motivasyon boyutuna önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır. İngiltere'de yaşayan katılımcılar da benzer cevaplara yoğunlaşarak 411 katılımcıdan 287'si (%33,3) mesleki motivasyon boyutuna önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Oransal olarak Türkiye'deki öğrenciler konuyla ilgili daha olumlu bir görüş öne sürmekte ve K-kare testine göre ülkeler arasındaki bu farklı değerlendirme istatistiksel olarak anlamlılık ($p=0,022/p<0,05$) göstermektedir. Bu sonuçlar, Türkiye'de öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinin İngiltere'dekilere oranla daha fazla mesleki motivasyona sahip olduklarını göstermektedir.

Tablo 6.16: Katılımcıların Yaşadıkları Ülkeler ile Eğitim Kalitesi Boyutuna İlişkin Crosstab Analizi

İFADELER		EĞİTİM KALİTESİ					TOPLAM	
		1	2	3	4	5		
YAŞANILAN ÜLKE	Türkiye	N	0	4	61	300	85	450
		%	0,0	0,5	7,1	34,8	9,9	52,3
	İngiltere	N	0	3	39	325	44	411
		%	0,0	0,3	4,5	37,7	5,1	47,7

Ki-Kare=17.283; p=0.001

Ki-kare analizleriyle ilgili son olarak katılımcıların eğitim kalitesi ile ilgili görüşleri Tablo 6.16'da verilmektedir. Buna göre Türkiye'de yaşayan 450 katılımcıdan 300'ü (%34,8) eğitim kalitesi boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. İngiltere'de yaşayan katılımcılar da benzer cevaplara yoğunlaşarak 411 katılımcıdan 325'i (%37,7) eğitim kalitesi boyutunu 4/5 olarak değerlendirmektedir. Oransal olarak İngiltere'deki öğrenciler konuyla ilgili daha olumlu bir görüş öne sürmekte ve K-kare testine göre ülkeler arasındaki bu farklı değerlendirme istatistiksel olarak anlamlılık ($p=0,000/p<0,05$) göstermektedir. Bu sonuçlar İngiltere'de öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinin Türkiye'dekilere oranla daha olumlu eğitim kalitesi deneyimi ve algısına sahip olduklarını göstermektedir.

Tablo 6.17: Eğitim Kalitesi Değerlendirme (SEEQ) Ölçeğine İlişkin Çoklu Regresyon (Etki) Analizi

Bağımsız Değişkenler	Beta	t değeri	p değeri	R ²	Uyarlanmış R ²	p değeri (Model)
Eğitim Kalitesi	0.352	21.168	0.000	0.404	0.398	0.000
Ülke	0.054	3.376	0.001			
Moderatör Değişken	Beta	t değeri	p değeri			
Ülke	-0.009	-0.541	0.589			

*p<0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Bağımlı Değişken: Mesleki Motivasyon

Tablo 6.17'de eğitim kalitesinin mesleki motivasyona etkisinde ülkenin (Türkiye-İngiltere) moderatör (düzenleyici) rolüne ilişkin analizin sonuçları yer almaktadır. Regresyon analizi üzerinde katılımcıların ülke farklılıklarının moderate yani ılımlaştırıcı bir faktör olup olmadığı test edilmiştir. Bu bağlamda ilk aşamada bağımsız değişken ve ılımlaştırıcı değişken standardize değerler atanmıştır. İkinci aşamada ise SPSS Process yardımıyla analiz

gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda bağımsız değişken, düzenleyici değişkenin moderatör olmadan ve moderatör olarak mesleki motivasyona olan etkileri test edilmiştir. Analiz sonucunda model uyumunun gerçekleştiği ($p=0,000/p<0,05$) görülmektedir. Bununla birlikte Uyarılmış R^2 0,398 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuca göre mesleki motivasyonun yaklaşık %40 değişkenler tarafından etkilendiği görülmektedir. Modeldeki bağımsız değişken olan eğitim kalitesinin model uyumu içerisinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu p ($0,000<0,05$), t ($21,168>1,96$) ve β ($0,352$) değerlerinden anlaşılmaktadır. Benzer şekilde ülke değişkeni de model uyumu içerisinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu p ($0,001<0,05$), t ($3,376>1,96$) ve β ($0,054$) değerlerinden anlaşılmaktadır. Ancak ülke değişkeni eğitim kalitesinin mesleki motivasyonu açıklamada ülkeye bağlı olarak değişen bir role sahip olmadığı ($p=0,589>0,05$, $t=-0,541<1,96$, $\beta=-0,009$) anlaşılmaktadır. Bu bilgiler ışığında lisansüstü eğitimin kalitesinin mesleki motivasyonu etkisinde Türkiye ve İngiltere gibi iki farklı ülkeye göre değişen bir etki tespit edilememiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Turizmin ayrı bir endüstri olarak ilk ortaya çıkıp gelişmesinden bu yana uzun sayılabilecek bir süre geçmiştir. Turizm endüstrisi; otel operasyonları, yiyecek-ıçecek servisleri, boş zaman faaliyetleri ve eğlence gibi bileşenleri içeren çok sayıda alt sektörü bünyesinde barındırmaktadır. 18. yüzyıldaki gelişmelerle paralel olarak üretim endüstrinin pek çok noktasında yaşanan bilimsel ve ekonomik gelişmeler toplumsal yaşam, kültür, inanç, politika gibi unsurları etkilemiştir. Turizm açısından olumlu gelişmeler endüstrilerin karşılıklı bir etkileşme girmesine neden olmuştur. Bu durum bir çok endüstride büyük bir sıçrama yaratmıştır. 20. yüzyılın ilk yarısında turizm endüstrisinde küresel bir duraklama meydana gelmiştir. Öte yandan 2. Dünya Savaşının sonucunda turizm endüstrisi ciddi bir ivme kazanarak büyüme seyrini sürdürmüştür. Çünkü savaş sonrasında savaşta kullanılan uçakların sivil havacılığa entegre edilerek havayolu ulaşımının gelişmesiyle insanlar büyük gruplar halinde ve uygun maliyetlere uzak mesafelere seyahat etmeye başlamıştır.

20. yüzyılın ikinci yarısının ardından turizm endüstrisinin hızlı bir şekilde büyümesini sağlayan yeni bir gelişme trendi ortaya çıkmıştır. Bilgisayarların keşfi ve yüzyılın sonlarına doğru internetin doğuşuyla beraber turizm faaliyetlerinde gelişmeler ilerleme kaydetmiştir. 21. yüzyıla birlikte sosyal ağların gelişmesi bu durumu daha da geliştirmiştir. Çünkü iletişim süreci inanılmaz bir yapıya dönüşerek turizme konu olan paydaşların bir araya gelebilecekleri güçlü bir zemin oluşturmuştur. Dünyanın bir noktasındaki turist kendine en uzak dünyanın bir başka noktasındaki turistik ürünle ilgili bilgilere erişebilmekte ve destinasyonlarla ilgili oluşabilecek ani olağandışı durumlardan anlık haberdar olabilmektedir.

Turizm endüstrisindeki yüksek rekabet ortamı nedeniyle, mevcut tüketici, teknolojik ve çevresel trendlerle baş edebilmek için girişimcilik ve yenilikçilik çok önemlidir. Müşterilerin sıra dışı ve benzersiz turizm deneyimleri için artan rağbet, yeni iş olanaklarının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Örneğin, paylaşım ekonomisi kapsamında ekonomi platformlarını paylaşmak turizm pazarını değiştirmekte ve turistlere konaklama, aktivite ve seyahat konusunda yeni seçenekler sunmaktadır. Paylaşım ekonomisinin hızlı büyümesi, rekabet gücünü sürdürmek için yenilik yapması gereken geleneksel turizm işletmeleri üzerinde baskı oluşturmaktadır. Turist sayısı arttıkça turizmin çevresel ve toplumsal etkileri de giderek daha önemli hale gelmektedir. Turistlerin dağılımı genellikle ekolojik olarak hassas bölgelerdeki başlıca turizm destinasyonlarında yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle, turizmin etkilerini uygun düzeyde tutmak, destinasyonların ve işletmelerin uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlamak için yeni iş modellerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu durumda, akademisyenler ve girişimciler, eğitim kurumları, kamu ve özel turizm kuruluşlarının rekabet avantajları üzerinde etkisi olabilecek bilgi ve araçlar sağlayacak yenilikçi yönetim ve planlama yaklaşımlarını tanıtmada önemli paydaşlar olarak öne çıkmaktadır.

Turizm endüstrisindeki gelişmeler turizm endüstrisini oluşturan alt sektörlerin de ciddi bir büyüme seyri izlemesini beraberinde getirmiştir. Bu anlamda barınma, seyahat, yiyecek ve ıçecek, eğlence, alışveriş ve ulaştırma gibi direkt ve indirekt olarak turizmle alakalı pek çok alt sektörde önemli ilerlemeler gözlemlenmiştir. Bu gelişmeler turizm istihdamını doğrudan etkilemiş ve endüstri giderek daha fazla kalifiye personel ihtiyacı hissetmiştir. Bu durum doğal olarak uluslararasılaşma ile şekillenen endüstriyel büyüme, alt sektörler, işletmecilik, toplumsal yapı ve doğal olarak da eğitim uygulamaları arasındaki güçlü bir iş birliğini zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda turizmle ilgili eğitim kurumları tekrar yapılandırılmış ve birçok ülke hem ulusa özgü hem de uluslararası anlamda turizm eğitiminin gelişmesini sağlayacak politikalar geliştirmeye çalışmışlardır.

1900'lü yılların üçüncü çeyreği itibarıyla ortaya çıkan gelişmeler toplumun doğasındaki bir takım değişiklikler ve özellikle eğitim anlamında yüksek öğretimin gelişmesini ortaya çıkaracak gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Son yıllarda turizmle ilgili eğitim öğretim

faaliyetleri dünyanın farklı ülkelerine göre değişen yoğunlaşmalar ölçüsünde önlisans, lisans ve lisansüstü düzeyinde verilmektedir. Dolayısıyla turizm eğitiminde ortaya çıkan gelişmeler bir faaliyet olarak turizmdeki büyümeye ve turistlerin ihtiyaçlarını karşılamaya dahil olan organizasyonların talebini karşılamaktan ibarettir. Turizm tedarikçilerinin artan profesyonelliği ile birleşen bu büyüme, eğitim kurumlarını turizm işverenlerinin yarattığı talepleri ve fırsatları karşılamaya teşvik etmede rol oynamaktadır. Bununla birlikte turistik kaynaklar bakımında güçlü destinasyonlarda seyahat ve turizm programlarının güçlü mesleki yönelimine katkıda bulunması bakımından yükseköğretim düzeyinde verilen eğitim oldukça önem taşımaktadır.

Turizm eğitiminin başlamasına ilişkin net bir tarih vermek zordur. Sadece 21. yüzyılın son çeyreğinde konuyla ilgili bir yoğunlaşmanın olduğu bilinmektedir. Turizm eğitiminin ortaya çıkışında ve özellikle yaygınlaşmasında turizmin hem kendi başına net bir çalışma alanı olması, hem de bir disiplin olarak çalışma veya araştırma alanı haline gelmesi önemli bir rol oynamıştır. Bu anlamda turizmde eğitim öğretim faaliyetlerini neyin etkili kıldığına ilişkin değerlendirmede sektörlerin ihtiyaçları tamamlayıcı bir göreve sahip olduğu bilinmektedir. Bu yönden değişen bilgi ortamlarına da uygun olacak eğitim kurumlarının açılması ve buralarda uygulaması kolay müfredatların işlenmesi oldukça önemlidir.

Turizm, yüksek emek yoğun yapısı nedeniyle önemli bir istihdam kaynağı olduğundan, bu sektörün devam eden büyümesi işgücü pazarları üzerinde gözle görülür bir etkiye sahiptir. Turizm endüstrisindeki işgücü genellikle düşük eğitim seviyeleri ve sayılı girişimcilik ve yönetim maharetleri ile bağlı olsa da, bu durum eğitimde meydana gelen gelişmeler sayesinde değişmektedir. Bir yandan okulların ve yüksek öğretim kurumlarının bu alanda sunduğu eğitim uygulamalarının sayısında büyük bir artış olurken, diğer yandan turizm endüstrisinin çok yönlü karakteri nedeniyle, günümüzde farklı fonksiyonel alanların taleplerini karşılamak için geniş bir kurs imkânı ortaya çıkmaktadır. Böylece konaklama, seyahat ve yeme-içme gibi eğitim programlarına bağlı olarak, etkinlik yönetimi ve gemi yolculuğu yönetimi gibi sektörel kurslar da gelişmiştir. Ayrıca bir araştırma alanı olarak turizm eğitimi, son yıllarda önemli bir ilgi uyandırmıştır. Bu durum Turizm eğitiminin her kademe de sektörel ihtiyaçlara bağlı olarak gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Son yıllarda konaklama ve turizm uzmanları tarafından tercih edilen eğitimle ilgili konular daha sık gündeme gelmektedir. Liderlik, insan sermayesi gelişimi, aktif ve deneyimsel öğrenmeye vurgu yapan öğretim yöntemleri, çevrimiçi eğitim, çeşitlilik eğitimi, uluslararasılaşma ve endüstri deneyimi gibi pek çok farklı konu bakımından eğitimin varlığı önemsenmektedir. Ayrıca, konaklama ve turizm endüstrisinin yanı sıra bu konularda ortaya çıkan trendleri takip etmenin gerekli olduğu bilinmektedir. Tüm bunlar özellikle, lisans öğrencilerinin kültürel yeterliliğinin geliştirilmesini, turizme yönelik lisansüstü programları konularını, tam teşekküllü çevrimiçi müfredatı ve mezunlar ve danışma kurulu gibi çok boyutlu bir paydaş birlikteliğini de gerektirmektedir.

Turizm eğitim müfredatında; girişimcilik becerilerini geliştirmeyi, derin öğrenmeyi, mesleki becerilerin artırılmasını, evrensel bir düşünce yapısının geliştirilmesini ve sürdürülebilirlik dengelenmesinin yakalanmasını hedefleyen bir öğretim pedagojisine odaklanmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Turizm sektörüne bağlı gelişen eğitimin ihtiyacını karşılayacak nitelikte ve sayıda öğretim elemanlarının istihdam edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda eğitimci ihtiyacını karşılamaya yönelik yükseköğretim düzeyinde turizmle ilgili anabilim dalları ortaya çıkıp gelişmektedir. Uluslararası alanda ağırlama, seyahat, mutfak kültürü, gastronomi ve mutfak sanatları, boş zaman ve ulaştırma hizmetleri gibi turizmle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olan anabilim dallarında eğitimler verilmektedir. Türkiye’de ise turizm işletmeciliği, gastronomi ve mutfak sanatları gibi belli bölgelere özgü bazı özellikleriyle öne çıkan farklı anabilim dallarınının (sağlık turizmi vb.) varlığı görülmektedir. Eğitimin her kademesinde kaliteli eğitim önemlidir. Ancak lisansüstü eğitim konusunda eğitim kalitesinin önemli bir

kriter olarak öne çıkması gerekmektedir. Çünkü eğitim kalitesi bireylerin mesleki yaşamlarında motivasyonlarını etkileyebilecek önemli bir ölçüttür.

Bu anlamda eğitim öğretim süreçlerinin başarısında mesleki motivasyon ve meslekte devam etme eğiliminin üzerinde kalite ve kalite algısının önemli bir payı vardır. Öte yandan eğitim kalitesinin artması veya en azından bu konuda olumlu bir algının ortaya çıkması bireylerin gelecekte mesleğe karşı pozitif bir yaklaşım sergilemelerine yardımcı olmaktadır. Lisansüstü eğitim öğretim faaliyetleri için de benzer bir ihtiyacın olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada eğitim kalitesini oluşturan önemli faktörlerden öğrenme, ilgi çekicilik, organizasyon, grup etkileşimi, bireysel ilgi, alana hakimiyet, değerlendirme ve ödevlendirme gibi faktörlerin güçlü bir ilişki içerisinde oldukları ortaya çıkmıştır. Bu unsurlar lisansüstü düzeyde eğitim alan bireylerin gelecekteki mesleki tutumlarını da etkilemektedir. Turizm lisansüstü öğrencileri eğitim kalitesinde meydana gelen artış ve olumlu algıya bağlı olarak gelecekte mesleği icra etme yönünde olumlu bir tutum geliştirmektedir. Bunlara ek olarak eğitim kalitesini oluşturan boyutların tümü orta düzeye yakın bir oranda mesleki motivasyonu etkilemektedir. Çalışmada alana hakimiyet ve değerlendirme; mesleki motivasyonu en fazla etkileyen eğitim kalitesi boyutları olarak öne çıkmıştır. Turizm alanına yönelik bilgi düzeyi ve eğitim kalitesi açısından değerlendirme kriterleri iyileştikçe öğrencilerin mesleki motivasyonlarının daha fazla arttığı söylenebilir. Öğrenme ve grup etkileşimi mesleki motivasyonu diğerlerine göre daha az etkileyen eğitim kalitesi boyutlarıdır. Öğrencilerin öğrenme kabiliyetleri ve eğitim kalitesinin bir unsuru olarak grup etkileşimi boyutlarının mesleki motivasyonu açıklama gücü diğer eğitim kalitesi boyutlarına göre az da olsa mevcuttur.

Eğitim kalitesi ve mesleki motivasyon kavramlarıyla ilgili algıları belirleyen çok fazla faktör olduğu bilinmektedir. Bu faktörler arasından önem arz edenlerden biri de ülkelerdir. Ülkeler pek çok özellikleri bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Ekonomi, kültür, gelenekler, inanç, coğrafya gibi birçok faktör ülkeler arasında belirgin farklılıkların ortaya çıkmasına zemin hazırlamakta ve faktörlerle bağlı olarak oluşan farklılıklar ülkelerin devlet işleyişindeki alanları etkileyebilmektedir. Bu alanların en başında eğitimin geldiği söylenebilir. Eğitim kurumlarının yapısı ve işleyişi devletlerin sosyo-ekonomik yapısıyla doğru orantılı değişiklikler gösterebilmektedir. Gelişmiş ekonomilere ve toplumsal yapısı sağlam toplumlarda eğitim kalitesinin daha istenen formlarda olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada farklı coğrafya, kültür, gelenek, inanç ve ekonomik kalkınma gücüne sahip iki ülke olan Türkiye ve İngiltere'nin lisansüstü düzeyindeki eğitim kalitesi, öğrencilerin mesleki motivasyonları ve bu kavramların birbirleriyle olan bağı araştırılmıştır. İki ülke öğrencilerinin eğitim kalitesi algıları arasında yadsınamaz çeşitlilikler tespit edilmiştir. İngiltere'deki öğrencilerin Türkiye'deki öğrencilere kıyasla daha olumlu bir hizmet kalitesi algısına sahip olduğu, Türkiye'deki öğrencilerin İngiltere'deki öğrencilere oranla daha olumlu bir mesleki motivasyona sahip olduğu belirlenmiştir. İngiltere'nin ekonomik gelişmişlik bağlamında Türkiye'den daha iyi bir noktada olması bu durumu ortaya çıkarmış gibi görünmektedir. Çünkü ekonomik gelişmişliğe erişmiş ülkelerin eğitim kalitesinin oluşmasını sağlayacak altyapı ve üstyapı hizmetlerini gerçekleştirmesi daha kolaydır. Bunun yanında ekonomik açıdan daha zayıf durumda olan ülkelerde öğrencilerin geleceğe dair kaygılarının mevcut mesleklerini edinmeye yönelik motivasyonlarını arttırıcı etkiye sahip olabilmektedir.

Türkiye ile İngiltere'deki lisansüstü eğitim kalitesi, eğitim kalitesi değerlendirme ölçeğinin boyutları kapsamında da incelenmiştir. Bu bağlamda İngiltere'deki öğrencilerin hizmet kalitesine yönelik daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Eğitim kalitesi değerlendirme ölçeğini öğrenme, ilgi çekicilik, organizasyon, grup etkileşimi, bireysel ilgi, alana hakimiyet, değerlendirme, ödevlendirme boyutlarının hepsi için ülkeler arası bir kıyaslama yapılmıştır. Öğrenme, ilgi çekicilik, organizasyon, grup etkileşimi, bireysel ilgi, değerlendirme ve ödevlendirme kriterlerinin tümü için İngiltere'de öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinin algıları Türkiye'de öğrenim görenlere göre daha olumlu

bulunmuştur. İngiltere'deki öğrenciler Türkiye'dekilere göre bu unsurları daha fazla eğitim kalitesinin bir parçası gibi görmekte ve bunların eğitim gördükleri kurumlardaki varlığına dair olumlu görüşler sunmaktadır. Alana hakimiyet açısından ise ülkelerdeki öğrenciler arasında anlamlı bir değerlendirme farklılığı bulunmamıştır.

Türkiye-İngiltere karşılaştırmasının yapıldığı bir diğer konu ise ülkelerdeki öğrenci görüşlerinin eğitim kalitesinin mesleki motivasyonu etkilemesinde kural koyan ve düzen belirleyen bir role sahip olup olmadığının ortaya konulmasına yöneliktir. Sonuçlara göre eğitim kalitesi ve ülkelerdeki öğrencilerin görüşleri ayrı ayrı mesleki motivasyonu etkilediği, eğitim kalitesinin mesleki motivasyona olan etkisinde ülkelerdeki öğrenci görüşlerinin düzenleyici rolü mevcut olmadığı tespit edilmiştir. Böylece eğitim kalitesi algısal düzeyde Türkiye ve İngiltere'de görece farklılıklar göstermekte ve bu konuda İngiltere daha başarılı görünmektedir. Buna karşın Türkiye'deki öğrencilerde mesleki motivasyonun daha yüksek olduğu görülmektedir. Tüm bu birikimler göz önünde bulundurulduğunda çalışmanın eğitimciler, eğitim kurumlarına, kamu kurum ve kuruluşlarına önemli katkıları olacaktır.

Turizm eğitim kurumlarının akademik bakış açıları ile donanımları, endüstri trendleri ve uygulamaları ile temas halinde olma becerileri arasında sürekli olarak bazı problemlerin olduğu bilinmektedir. Bu dengeyi korumanın ne kadar zor olduğu bilinse de, akademisyenlerin turizm endüstrisi ile iletişim halinde olmalarını sağlamak için bazı stratejiler belirlemeleri gerekmektedir. Akademik bakış açısının endüstri yaklaşımıyla tutarlı olmasını sağlamak için akademisyenlerin endüstri trendleri ve uygulamaları hakkında güncel bilgileri muhafaza etmeleri yönünde sürekli ve süregelen bir ihtiyaç vardır. Bu yaklaşımları sıralayacak olursak;

- Öğretim üyelerinin turizm endüstrisi ile ilgili derneklere ve profesyonel organizasyonlara aktif katılımını sağlamak,
- Derslerin öğrencilerin sektörde çalışmalarını da kapsayacak şekilde belirli günler içerisinde planlanmasını yapmak,
- Bölümlerde sektördeki başarılı iş adamlarından oluşan danışma kurullarının kurulması.
- Sektör akademi işbirliği çerçevesinde bazı derslerin ya da bazı günlerin sektörde geçirilerek AKTS tanımlamasını yapmak.

Turizmle ilgili kamu veya özel kuruluşlara düzenlenen eğitim gezileri gelişim ve kalite açısından faydalı olabilir. Turizm endüstrisinden düzenli olarak misafir konuşmacılar ile seminerler ya da eğitimler organize edilmeli ve bu kapsamda öğrencilerin özgeçmişleri güçlendirilmelidir. Akran grubu değerlendirmesi ve geri bildirim oturumları düzenlenerek eksikliklerin belirlenmesi gereklidir.

Turizm işletmeleri aynı zamanda yüksek turizm eğitim kurumları ile turizm sektörü arasında bir köprü görevi görmeli, işbirliğine ve etkileşime teşvik etmelidir. Böylece kurumlar özel eğitim programları sunarak ve turizm işletmelerinin danışmanlığına ve yönetimine katılarak ufuklarını genişletebilirler. Kurumlar bunu yaparken sektörden finansal destek sağlayabilecek ve işletmelerle kazankazan ilişkisi kurabilecektir.

Sürdürülebilir kalkınma için hem beşeri kaynakların hem de entellektüel desteğin istikrarlı ve uzun vadeli bir arzını sağlamak için, her düzeydeki devlet turizm idarelerinin eğitim yetkilileriyle aktif bir şekilde koordine olması ve lisansüstü turizm eğitimi için rehberlik ve desteklerini sürekli olarak güçlendirmesi önerilmektedir. Türkiye'de turizm sektörünün bunu başarmak için turizm idarelerinin, turizm gelişiminin gerçek koşullarına dayalı olarak yetenek talebini tahmin etmesi, analiz etmesi ve yetenek talebi bilgisini yüksek turizm eğitim kurumlarına sağlaması gerekmektedir. Buna karşılık, kurumlar talebi karşılamak için eğitim hedeflerini, program kurulumlarını ve müfredat tasarımlarını zamanında ayarlayabilir. Ayrıca, kurumlar turizm endüstrisine yönelik sürekli bir eğitim sistemi

oluşturmalı ve ulusal ve yerel turizm gelişiminin gerçek durumlarına ve ihtiyaçlarına göre ayarlamalıdır.

Ülke çapındaki turizm kurumlarını bir araya getirmek, akademik değişim ve iletişimlerine rehberlik etmek, yurtiçi ve yurtdışındaki yüksek turizm eğitim kurumları arasında işbirliğini ve değişimi teşvik etmek ve entegre turizme tam destek vermek için bir turizm eğitim komitesi kurulmalıdır. Ayrıca daha kaliteli turizm araştırmaları dergileri yayınlamak, turizm araştırmaları için bir araştırma fonu yaratmak, turizm araştırma projeleri için bir ihale sistemi formüle etmek ve araştırma başarılarını değerlendirmeye ve ödüllendirmeye başlamak önemli olacaktır.

Kurumlar söz konusu olduğunda, eğitim reformlarının gerekliliklerine ve turizm endüstrisinin pratik ihtiyaçlarına uymalıdır. Program kurulumlarını standartlaştırmalı, eğitim hedeflerini netleştirmeli, müfredat tasarımlarını ve ders kitaplarını geliştirmelidir. Öğretim aracı yöntemlerini iyileştirmelidir. Yüksek turizm eğitim kurumlarının program kurguları, sadece ulusal yükseköğretim reformlarının gerekliliklerine uygun, dolayısıyla formal ve standardize edilmiş olmamalı; aynı zamanda turizm endüstrisinden gelen yetenek talebini karşılamak ve böylece esnek bir yapıda planlanmalıdır. O halde yüksek turizm eğitim kurumları, çeşitli programlar arasındaki sınırları kademeli olarak ortadan kaldırmak ve öğrencilerin vizyonunu ve uyum sağlama yeteneğini genişletmek için mevcut önemsizleştirilmiş programları revize etmelidir.

Program kurguları belirlenirken, kurumlar kendi eğitim kalıplarını ve okulu yönetmek için stratejilerini aşağıdaki mantıksal sıraya göre belirlemelidir. Eğitim hedefleri, bilgi ve yetenek yapısı müfredat sistemi, ders kitaplarının seçimi, öğrenme yöntemleri ve öğretim araçları gibi faktörler eğitim kalıplarını şekillendirmede önemlidir.

Eğitim hedefleri, tüm öğretim etkinliklerinin hem başlangıç hem de bitiş noktalarıdır; oysa müfredat sistemleri, içlerinde tanımlanan bilgi ve yetenek yapısının çok yönlü ve somut yansımalarıdır. Program kurgularının standardizasyonuna dayalı olarak, kurumlar müfredat sistemlerini eğitim amaçlarına ve bilgi ve yetenek yapılarına uygun olarak daha da geliştirmelidir. Öğretim konusunda araştırma yapmak için inisiyatif almalı; genel temel derslerin, mesleki temel derslerin, zorunlu mesleki derslerin ve seçmeli derslerin oranlarını uygun şekilde düzenlemelidir. Bu arada, pratik becerileri öğreten derslerin oranı uygun şekilde artırılmalı ve mezunların şart olan bilgi ve yeteneklere ehil olmalarını sağlamak için öğrencilerin aktif katılım, bağımsız düşünme ve kişiler arası koordinasyon yetenekleri geliştirilmelidir.

Turizm programlarının kendine özgü özelliklerinden dolayı, kurumlar vaka çalışmalarına büyük önem vermeli, ileri öğretim yöntem ve araçlarını teşvik etmeli, bireysel ders saatlerinin verimliliğini artırmalı ve öğrencilerin hususi çalışmaları için gereken ortam ve koşulları sağlamalıdır. Kapsamlı yüksek öğretim kurumlarındaki ilgili disiplinler, turizm programlarının geliştirilmesine öncülük etmiş olsalar da, liderleri, geleneksel sınıflandırmaya dayalı disiplinlerin gelişimini vurgularken, yükselen bir disiplin olarak turizm çalışmalarının benzersiz özelliklerini daha iyi anlamalıdır. Bunun yapılmaması, yönetim disiplininin ortak özelliklerini vurgularken turizm çalışmalarının benzersiz özelliklerinin ihmal edilmesine ve turizm çalışmalarının gelişme potansiyelini ve beklentilerini daraltmaya ve kısıtlamaya yol açacaktır.

Çeşitli sektörlerin inisiyatiflerini tam olarak devreye sokmak ve kaliteli profesyonel turizm akademisyenlerinden oluşan bir güç oluşturmak da önemlidir. Kaliteli öğretim, kaliteli akademisyenin vazgeçilmezidir ve akademisyenlerin kalitesi turizm eğitiminin gelişmesinde hem temel hem de belirleyicidir. Bu nedenle, eğitim otoriteleri, turizm idareleri, yüksek turizm eğitim kurumları ve hatta turizm endüstrisi, öğretim elemanlarının mesleki eğitimi için uygun koşulları yaratmalıdır. Kurumlar arası akademisyen değişimi ve turizm işletmelerinde geçici görevlendirme ile akademisyenlerin yetiştirilmesi, turizm sektörünün güncel eğilimlerini ve gelişimini takip etmelerini kolaylaştırmak için teşvik

edilmelidir. Bu sayede akademisyenler teori ve pratiği birleştirebilecek ve öğretimlerini önemli ve ilham verici vaka çalışmaları ile zenginleştirebileceklerdir.

Dinçer'in (1988) çalışmasının turizm eğitimi alanına katkısı Türkiye'de konuyla ilgili ilk akademik çalışmalardan biri olması nedeniyle önemlidir. Çalışma, İngiltere turizminin genel durumu ve tarihsel gelişimi hakkında kapsamlı bir analizin yanı sıra İngiltere'deki turizm kurumlarının ayrıntılı bir şekilde incelenmesini sağlamıştır. Bu bulgular, bu alanda gelecekteki araştırmalar için değerli bir temel sağlamıştır. Genel olarak, bu çalışma İngiltere ve Türkiye'de turizm lisansüstü eğitiminin kalitesinin ve motivasyonunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmuş ve hükümet politikalarının önemini ve meslek gruplarının turizm eğitiminin yönünü şekillendirmedeki rolünü vurgulamıştır. Araştırmanın bulguları, İngiltere'nin hükümet politikaları ve turizm sektöründeki meslek gruplarının etkisi ile şekillenen köklü bir turizm eğitim sistemine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Çalışma, belirli bir ülkede turizm eğitiminin kalitesini ve yönünü şekillendirmede hükümet politikalarının oynadığı önemli rolü vurgulamaktadır. Ayrıca çalışma, alana ilgisi giderek artan ancak turizm eğitim sisteminin gelişimi açısından İngiltere'nin gerisinde kalan Türkiye'de turizm eğitiminin durumu hakkında fikir vermektedir. Çalışmanın sonuçları, özellikle Türkiye'de turizm eğitiminin gelişimi açısından, konuyla ilgili gelecekte yapılacak araştırmalar için değerli bilgiler sunmaktadır. Bu akademik çalışmadan yararlanılarak Türkiye ve İngiltere'deki eğitime etki edebilecek kurumlar güncellenerek tez çalışmasında karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Güçer (2004), doktora tezinde turizmle uğraşan bireylerin sektöre yönelik beklentilerinin yüksek olduğunu ve bu beklentilerin karşılanmasının sadece tesislerin kalitesine değil verilen hizmetlerin kalitesine de bağlı olduğunu belirtmiştir. Kaliteli hizmetin sürdürülmesinin eğitim gerektirdiğini savunan Güçer, Türkiye'deki turizm eğitiminin durumunu Fransa, İngiltere, İspanya, İtalya gibi diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırmıştır. Güçer, turizm endüstrisinin bakış açısını daha iyi anlamak için Ankara'daki 4 ve 5 yıldızlı otellerde Türkiye'deki turizm eğitiminin mevcut durumu hakkındaki görüşlerini ve gelecekteki gelişmelere ilişkin beklentilerini ölçmek üzere bir yönetim anketi gerçekleştirmiştir. Çalışmasının sonuçları, Türkiye'deki turizm eğitim kurumlarının yeterli görülmesine rağmen, daha uzmanlaşmış eğitim programlarına ve sektörde daha aktif bir role ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir.

Airey ve Johnson (1999) *The Content of Degree Courses in the England* kitabında turizm alanındaki eğitimi dersler bazında ayrıntılı olarak incelemiştir. Airey (2005) bir diğer çalışması olan *United Kingdom, An International Handbook of Tourism Education* kitabında turizm eğitimi alanındaki öğrencilere ilişkin ayrıntılı bir istatistik verisi sunmuştur. Fakat sonrasında İngiltere ile ilgili Turizm alanında Airey'in çalışması kadar ayrıntılı Turizm eğitim istatistiklerini içeren akademik bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu alanda öğrenci verilerinin paylaşıldığı güncel bir çalışma yapılması önemlidir. Bu tez kapsamında yapılan çalışmada bu verilerin sadece bir bölümü güncellenebilmiştir.

Choi ve Kim (2013) tarafından yapılan makale çalışmasının sonuçları, konaklama ve turizm alanında eğitim gören öğrenciler için öğrenme motivasyonu, akademik başarı, kariyer kararı öz yeterliliği ve kariyer hazırlama davranışı arasındaki ilişkiye dair değerli bilgiler sunmaktadır. Araştırmanın bulguları, Amerikalı ve Koreli öğrenciler arasındaki kültürel farklılıkları ve öğrencileri kariyerlerine hazırlarken bu farklılıkları göz önünde bulundurmanın önemini vurgulamaktadır. Hazırlanan bu doktora tezinin sonuçları, Choi ve Kim'in (2013) bulgularını desteklemekte ve turizm lisansüstü eğitiminin motivasyon kaynaklarını ve kalitesini incelerken kültürel farklılıkların dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu doktora tez çalışması öğrencilerin kariyer hazırlıklarını etkileyen faktörlerin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunması bakımından önemlidir. Ayrıca öğrencilerin turizm endüstrisindeki gelecekteki kariyerlerine daha etkili bir şekilde hazırlanmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Genel olarak, Choi ve Kim'in (2013) çalışması, turizm lisansüstü eğitim çalışmasında kültürel farklılıkları dikkate alınması

önemini vurgulamıştır ve öğrenme motivasyonu, akademik başarı, kariyer kararı öz yeterliliği ve kariyer hazırlama davranışı arasındaki ilişkiye dair değerli bilgiler sağlamıştır. Bu çalışmanın sonuçları turizm eğitimi alanına katkı sağlamakta ve gelecek araştırmalar için değerli bilgiler içermektedir.

Güzel (2006) tarafından yapılan doktora tez çalışmasının sonuçları, yükseköğretim kurumlarında eğitim kalitesinin dikkate alınmasının turizm sektörü için önemini vurgulamaktadır. Araştırma sonucunda hizmet kalitesinin artırılması ve memnuniyet düzeyi yüksek öğrenciler yetiştirilmesinin turizm bölümlerinin en önemli hedefi olması gerektiği tespit edilmiştir. Sonuçlar, kalite yönetimi yaklaşımlarının uygulanmasının ve sürekliliğinin sağlanmasının hizmet kalitesini iyileştirdiğini göstermiştir. Bu doktora tezinin sonuçları Güzel'in (2006) bulgularını desteklemekte ve turizm sektöründe eğitim kalitesinin dikkate alınmasının önemini vurgulamaktadır. SEEQ ölçeğini kullanarak turizm eğitiminin kalitesini değerlendiren çalışmamız, yükseköğretim kurumlarının turizm eğitimi programlarının kalitesini iyileştirmeleri için değerli bilgiler sunmaktadır. Genel olarak, bu çalışma turizm sektöründe eğitim kalitesini dikkate almanın önemini vurgulamakta ve eğitim kalitesinin değerlendirilmesine ilişkin değerli bilgiler sağlamaktadır.

İngiltere ve Türkiye'deki turizm lisansüstü eğitiminin kalite ve motivasyon açısından karşılaştırılması üzerine yapılan bu doktora tez çalışmasında, bu ülkelerde eğitimlerini sürdürmeyi seçen öğrencilerin motivasyonları hakkında değerli bilgiler toplanmıştır. Kianian'ın (2020) çalışmasından elde edilen bulgular, çevresel faktörlerin İran ve Afrika ülkelerinden gelen öğrenciler için en önemli motive edici unsurlar olduğunu göstermiştir. Bu bilgiler, üniversiteler ve ülkeler tarafından eğitim programlarının kalitesini artırmak ve daha fazla uluslararası öğrenci çekmek için destinasyonlarını daha iyi pazarlamak amacıyla kullanılabilir. Ayrıca çalışma, eğitimin kalitesini ve öğrenci motivasyonlarını değerlendirirken kültürel ve çevresel faktörlerin dikkate alınmasının önemini vurgulamaktadır. Kianian'ın (2020) bulgularının İran ve Afrika ülkelerinden tek bir üniversitede okuyan sınırlı bir öğrenci örneğine dayandığına dikkat etmek önemlidir. Kianian'ın (2020) bulguları bu tez çalışması kapsamında genişletilerek diğer ülkelerde ve bağlamlarda eğitim motivasyonları Türkiye ve İngiltere özelinde de incelenerek akademik literatüre katkıda bulunulmuştur. Kianian (2020), yabancı öğrencilerin bir turizm eğitimi seçmelerindeki motivasyon faktörleri hakkında değerli bilgileri ortaya çıkarmıştır. Çalışma, öğrencileri belirli bir destinasyona çekmede iklim ve atmosfer gibi çevresel faktörlerin önemini vurgulamaktadır.

Saklı'nın (2019) bulguları, öğrencilerin hizmet kalitesine ilişkin görüşlerinin memnuniyet, imaj, tavsiye, sadakat, doğum yeri ve gelir düzeyi gibi çeşitli faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Bu, eğitim kalitesinin karmaşık ve çok yönlü doğasını ve üniversitelerin sundukları hizmetlerin kalitesini geliştirmeye çabalarken çok çeşitli faktörleri dikkate alma ihtiyacını vurgulamaktadır. Bu kapsamda, İngiltere ve Türkiye'deki lisansüstü öğrencilerin eğitim kalitesini neyin oluşturduğuna dair farklı algılara sahip olduğu açıktır. Saklı (2019) tarafından yürütülen araştırmanın sonuçları, öğrencilerin eğitimlerinin kalitesini değerlendirirken göz önünde bulundukları faktörler hakkında değerli bilgiler sağlamıştır.

Correia ve ark. (2006), turizm sektörünün sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olduğu için eğitimin turizmin gelişmesinde çok önemli bir rol oynadığını bulmuşlardır. Çalışmaları, iki üniversite tarafından sunulan Turizm İşletmeciliği ve Geliştirme lisansüstü programını öğrencilerin bakış açısıyla değerlendirmiştir. Sonuçlar, motivasyonu yüksek öğrencilerin akademik başarılarına değer verdiğini, motivasyonu düşük olanların ise akademik başarıyı tatmin edici veya çekici bulmadığını göstermiştir. Çalışma aynı zamanda pazar bölümlendirmenin farklı motivasyon ve beklentilere sahip öğrencileri farklılaştırabileceğini de ortaya koymuştur. Bu bulgular, turizm eğitiminin verilmesinde öğrenci motivasyonunu ve beklentilerini ele almanın önemini vurgulamaktadır. Öğrencilerin ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılayan bir eğitim, ulusal

kalkınmada çok önemli bir rol oynayabilecek olan alanda yaşam boyu öğrenme bakış açısını da desteklemektedir. Ayrıca bu alanda öğrenci verilerini sağlayan güncel çalışmalara olan ihtiyaç, turizm eğitimi alanında araştırmaların sürdürülmesinin önemini vurgulamaktadır. Bulgular, İngiltere'deki öğrencilerin Türkiye'deki öğrencilere kıyasla kaliteli eğitimin önemli bir yönü olarak bireysel ilgiye daha fazla önem verdiklerini göstermektedir. Algıdaki bu farklılık, üniversitelerin farklı kültürlerden ve geçmişlerden gelen öğrencilerin farklı ihtiyaç ve beklentilerini anlama ihtiyacını vurgulamaktadır. Ayrıca, Keleş ve Büyükşalvarcı'nın (2019) bildirdiği gibi, turizm fakültesini seçme isteği ile çalışma motivasyonu arasında bulunan pozitif ilişki, öğrenciler için ilgi çekici ve motive edici bir öğrenme ortamı yaratmanın öneminden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin bir turizm fakültesini seçme kararlarını etkileyen motive edici faktörlerin anlaşılması, üniversitelerin ve turizm kuruluşlarının potansiyel öğrenciler için çekici ve ilgi çekici programlar ve girişimler oluşturmasına yardımcı olabilir.

Sonuç olarak, bu doktora çalışmasında İngiltere ve Türkiye'de turizm lisansüstü eğitiminin kalitesi ve motivasyonu hakkında değerli bilgiler sağlanması amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuçları, eğitimin kalitesi, kültürel faktörler, devlet politikaları ve turizm sektöründeki meslek gruplarının eğitime etkisinin dikkate alınmasının önemini vurgulamaktadır. Bu bilgiler, yüksek öğretim kurumları tarafından turizm eğitim programlarını geliştirmek ve öğrencilerin ve turizm endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılabilir. Bu çalışmada, özellikle öğrencilerin öğrenmeyi eğitim kalitesinin bir unsuru olarak nasıl algıladıklarına odaklanılarak, İngiltere ve Türkiye'deki lisansüstü turizm eğitiminin kalitesi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sonuçlar, İngiltere'de okuyan lisansüstü öğrencilerinin, Türkiye'de okuyanlara kıyasla öğrenmeyi eğitim kalitesinin daha önemli bir unsuru olarak gördüklerini göstermiştir. Bu bulgunun hem eğitimciler hem de eğitim politikasında karar vericiler için önemli çıkarımları vardır. Bir yandan, Türkiye'deki üniversitelerin etkili öğrenmeyi destekleyen bir ortam yaratmaya öncelik vermesi ve buna yatırım yapması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu, öğretim yöntemlerini gözden geçirmeyi, teknolojiye ve kaynaklara yatırım yapmayı ve öğrenci merkezli öğrenme için fırsatlar yaratmak için yatırım gerekliliklerini ortaya çıkarmıştır. Öte yandan, politika yapımcılar için, bu çalışmanın sonuçları, öğrencilerin önceliklerini doğru bir şekilde yansıtmasını ve değişen koşullara uyum sağlamak için eğitim sektöründe halihazırda kullanılan kalite güvence çerçevelerini ve ölçütlerini gözden geçirme ihtiyacı olabileceğini düşündürmektedir.

KAYNAKÇA

- A'campo, L. E., Spliethoff-Kamminga, N. G., Macht, M., Consortium, E., & Roos, R. A. (2010). Caregiver education in Parkinson's disease: formative evaluation of a standardized program in seven European countries. *Quality of Life Research*, 55-64.
- Adib-Hajbaghery, M., & Aghajani, M. (2011). Traditional lectures, socratic method and student lectures: Which one do the students prefer?. *WebmedCentral MEDICAL EDUCATION*, 2(3).
- Aguiar-Castillo, L., Hernández-López, L., De Saá-Pérez, P., & Perez-Jimenez, R. (2020). Gamification as a motivation strategy for higher education students in tourism face-to-face learning. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 27(1).
- Airey, D. (2005). United Kingdom. D. Airey, & J. Tribe içinde, *An International Handbook of Tourism Education, Advances in Tourism Research Series*. Amsterdam: Elsevier.
- Airey, D., & Johnson, S. (1999). *The Content of Degree Courses in the UK*.
- Akıncı, Z., & Kasalak, M. A. (2016). What Kind of Tourism Education Must Schools Offer? *International Journal on Lifelong Education and Leadership* *International Journal on Lifelong Education and Leadership*, 15-21.
- Akkuş, G., & Temel, B. (2021). Covid-19 Sürecinde Türkiye'deki Gastronomi Destinasyonlarının Dijitalleşme Açısından Rekabetçiliklerinin Değerlendirilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(2), 855-877.
- Akos, P. (2002). Student perceptions of the transition from elementary to middle school. *Professional School Counseling*, 5(5), 339.
- Akyürek, C. (2019). *Öz-belirleme kuramına dayalı müdahale programının akademik yılmazlığa etkisi*. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Alberts, H. C., & Hazen, H. D. (2005). There are always two voices...": International students' intentions to stay in the United States or return to their home countries. *International migration*, 43(3), 131-154.
- Alderfer, C. P. (1972). *Existence, relatedness and growth: Human needs in organizational settings*. New York: Free Press.
- Alhas, A. (2006). *Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime Bakış Açıları (Ankara İli Örneği)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altunışık, R. R., Coşkun, Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2012). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- ALVA. (2023). Ocak 15, 2023 tarihinde Association of Leading Visitor Attractions adresinden alındı
- AMBA. (2022). Ocak 10, 2022 tarihinde <https://www.associationofmbas.com/> adresinden alındı
- Arcodia, C., Abreu Novais, M., Cavlek, N., & Humpe, A. (2021). Educational tourism and experiential learning: Students' perceptions of field trips. *Tourism Review*, 76(1), 241-254.
- Arıcı, H. (2001). "Sosyal Bilimler Alanında Bilim Adamı Yetiştirme Lisansüstü Eğitim", *Bilim Adamı Yetiştirme-Lisansüstü Eğitim, Bilimsel Toplantılar Serisi No 7*. TÜBA Yayın.
- Asmadil, İ., & Köroğlu, Ö. (2021). Turist Rehberlerinin İş Değerlerinin İşe Adanmışlık Üzerine Etkisinin Belirlenmesi. *Vizyoner*, 12(32), 1212-1225.
- Ataman, K. Y. (2020). *Küreselleşmenin Sosyokültürel Düşünce Yapısının Analizi ve Türkiye*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Doktora Tezi.
- Aubke, F. (2009). Relating cognitive preferences to study approaches of hospitality and tourism students. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 9(1), 81-103.
- Austin, A. E. (2002). Preparing the next generation of faculty: Graduate school as socialization to the academic career. *The journal of higher education*, 73(1), 94-122.

- Ayad, T., Sobaih, A. E., & Elshaer, I. A. (2022). University Incubator Support and Entrepreneurial Intention among Tourism Graduates: Mediating Role of Personal Attitude. *International Journal of Hospitality Management*, 311-323. doi:https://doi.org/10.1016/S0278-4319(01)00019-6
- Ayaz, N., & Eren, M. (2020). Türkiye’de İnanç Turizmi Üzerine Nitel Bir Araştırma. *International Journal of Turkic World Tourism Studies*, 284-300. https://doi.org/10.37847/ttdad.833480 adresinden alındı
- Ayder, U. (2020). *Lisansüstü Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Bakış Açısıyla Lisansüstü Turizm Eğitiminin Değerlendirilmesi*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ABD Yüksek Lisans Tezi.
- Aydın, S. (2010). *Üniversite Ve Sektör Temsilcilerinin Bakış Açısıyla Lisans Düzeyindeki Turizm Eğitiminin Araştırılması, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya*.
- Aynalem, S., Abebe, F., Guadie, Z., & Bires, Z. (2015). Students’ preference for the various teaching methods in tourism courses: A case of tourism management department, Madawalabu University. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education* 4(175), 2.
- Azanza, G., Fernández-Villarán, A., & Goytia, A. (2022). Enhancing Learning in Tourism Education by Combining Learning by Doing and Team Coaching. *Education Sciences*, 12(8), 548-570.
- Aziz, S., & Kamal, A. (2009). Development and Validation of Occupational Aspirations Scale for Adolescents1. *FWU Journal of Social Sciences*, 3-24.
- Babu, B. P., & Raju, T. J. (2013). Attitude of student teachers towards their profession. *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*, 1-6.
- Bahar, O., & Bozkurt, K. (2010). Gelişmekte Olan Ülkelerde Turizm-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Dinamik Panel Veri Analizi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*(21(2),), 255-265.
- Baldıran, Ş. (2004). *Turizm ve Otel İşletmeciliği eğitime yönelik yazılım. İzmir: Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Baltacı, F., Üngüren, E., Avsallı, H., & Demirel, O. (2012). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin ve geleceğe yönelik bakış açıların belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*(4(1)), 17-25.
- Baltescu, C. A. (2016). The assessment of internship programs. A view point of the undergraduate tourism students from the Transilvania University of Brasov. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Economic Sciences. Series V*, 91(1), 65.
- Barutçugil, İ. S. (1982). *Turizm İşletmeciliği*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Baş, Z. (2020). *Yerli Turistlerin yeşil Otellere yönelik Düşünceleri ve Kalma Niyetlerini Etkileyen Faktörler: Antalya İlinde Örnek Bir Araştırma*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Bathmaker, A. M., & Ingram, N. A. (2016). *Higher education, social class and social mobility: The degree generation*. Springer.
- Batman, O. (2015). *Otel İşletmelerinin Yönetimi*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Baum, T. (2006). *Human Resource Management for the Tourism, Hospitality and Leisure: An International Perspective*. Thomson Learning: London.
- Beskorovaynaya, L., Makovetska, N., Naumchuk, V., Sydoruk, A., & Panchenko, V. (2022). Model of professional training of future specialists in tourism in higher education institutions of Ukraine. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 1-13.
- Bloomberght. (2022, Kasım 15). *Salgının İngiltere’nin Turizm Gelirlerini 22 Milyar Sterlin Azaltacağı Tahmin Ediliyor*. Bloomberght: https://www.bloomberght.com/salginin-ingiltere-nin-turizm-gelirlerini-22-milyar-sterlin-azaltacagi-tahmin-ediliyor-2263024 adresinden alındı

- Bonett, D. G., & Wright, T. A. (2015). Cronbach's alpha reliability: Interval estimation, hypothesis testing, and sample size planning. *Journal of organizational behavior*, 36(1), 3-15.
- Boylu, Y. (2007). Turizm Eğitimi Almış Yeni Mezunların Oryantasyon Programlarına Yönelik Tutumlarındaki Değişimler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 259-269.
- Boylu, Y., & Arslan, E. (2014). Türkiye'deki Turizm Eğitiminin Rakamsal Gelişmeler Açısından Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 79-97.
- Bridgman, T., Cummings, S., & Ballard, J. (2019). Who Built Maslow's Pyramid? A History of the Creation of Management Studies' Most Famous Symbol and Its Implications for Management Education. *Academy of Management Learning & Education*. doi:https://doi.org/10.5465/amle.2017.0351
- Brown, A., Bimrose, J., Barnes, S. A., & Hughes, D. (2012). The role of career adaptabilities for mid-career changers. *Journal of vocational behavior*, 80(3), 754-761.
- Brown, L. (2009). The transformative power of the international sojourn: An ethnographic study of the international student experience. *Annals of tourism research*, 36(3), 502-521.
- Budak, M. (2021). Dış Yardım Mekanizması Olarak Uluslararası Burs Programları: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Avrasya Etüdlere*, 60, 109-142.
- Busby, G. (2003). Tourism degree internships: A longitudinal study. *Journal of vocational education and training*, 55(3), 319-334.
- Buzinde, C. N. (2020). Theoretical linkages between well-being and tourism: The case of self-determination theory and spiritual tourism. *Annals of Tourism Research*. doi:https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102920.
- Bülbül, T. . (2003). "Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesinde Görev Yapan Öğretim Üyelerinin Lisansüstü Öğretime Öğrenci Seçme Sürecine İlişkin Görüşleri". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1-2), 167-174.
- Can, A., Can, Ü., & Bağcı, H. (2009). "Lisansüstü Müzik Eğitimi Programlarıyla ve Gerçekleştirilen Araştırmalarla İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *1. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*.
- Can, F., Ergun, N., Yılmaz, Y., Bayrak, C., Konukman, F., A. B., & Zorba, E. (2005). Effects of a 10-Week Swimming Program on the Respiratory Functions of Children With Mental Retardation. *Research Quarterly For Exercise and Sport*, 27-28.
- Cauley, K. M., & McMillan, J. H. (2010). Formative assessment techniques to support student motivation and achievement. *The clearing house: A journal of educational strategies, issues and ideas*, 83(1), 1-6.
- Chang, W. Y., & Chang, I. Y. (2013). An investigation of students' motivation to learn and learning attitude affect the learning effect: A case study on tourism management students. *The Anthropologist*, 16(3), 457-463.
- Choi, K., & Fang, M. (2020). The role of psychological safety in online tourism and hospitality learning. *Journal of Applied Learning and Teaching*, 5(2).
- Choi, K., & Kim, D. Y. (2013). A cross cultural study of antecedents on career preparation behavior: Learning motivation, academic achievement, and career decision self-efficacy. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 19-32.
- Chuang, N. K., & Dellmann-Jenkins, M. (2010). Career decision making and intention: A study of hospitality undergraduate students. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 34(4), 512-530.
- Clements, A. J., & Kamau, C. (2018). Understanding students' motivation towards proactive career behaviours through goal-setting theory and the job demands-resources model. *Studies in Higher Education*, 43(12), 2279-2293.
- Coles, T., Duval, D. T., & Shaw, G. (2013). *Student's guide to writing dissertations and theses in tourism studies and related disciplines*. Routledge.

- Cooper, C., Shepard, R., & Westlake, J. (1994). *Tourism and hospitality education*. Guildford: The University of Surrey.
- Correia, A., Valle, P., Silva, J. A., Rebelo, E., & Costa, C. (2006). *Tourism post-graduate education. A multidimensional analysis of the students' experience: The case of Portugal*. University of Surrey, UK.
- Cömert, M. (2014). *Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sektörde Çalışmak İstedikleri Alanlar ve Sektördeki İstihdamda Cinsiyet Ayrımcılığıyla İlgili Düşünceleri*.
- Crede, E., & Borrego, M. (2014). Understanding retention in US graduate programs by student nationality. *Studies in Higher Education*, 39(9), 1599-1616.
- Çakar, Ö. (1997). "Fen Bilimleri Alanında Bilim Adamı Yetiştirme: Lisansüstü Eğitim".
- Çakır, R. A. (2018). *Turizmin bölgesel kalkınmaya etkileri: Ayder turizm bölgesi örneği. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Çetintaş, H., & Bektaş, Ç. (2008). Türkiye'de Turizm ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Kısa ve Uzun Dönemli İlişkiler. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 37-44.
- Çevik, R. (2012). *Ortaöğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Beceri Eğitimine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Dağdeviren, A. (2007). *Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Ders Programlarının Fonksiyonel Açısından Değerlendirilmesi*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm ve Otel İşletmeciliği ABD Yüksek Lisans Tezi.
- Dahle, L. O., Forsberg, P., Svanberg-Hård, H., Wyon, Y., & Hammar, M. (1997). Problem-based medical education: development of a theoretical foundation and a science-based professional attitude. *Medical education*, 31(6), 416-424.
- DDMS. (2021). *The Tourism Recovery Plan*. Londra: Department for Digital, Culture, Media & Sport.
- deMatos, N. M., Sá, E. S., & Duarte, P. A. (2021). A review and extension of the flow experience concept. Insights and directions for Tourism research. *Tourism Management Perspectives*. doi:https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100802.
- Demirkol, Ş., & Pelit, E. (2002). Türkiye'deki turizm eğitim sistemi ve Avrupa Birliği sürecinde olası gelişmeler. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 125-146.
- Demirtaşlı, N. (2002). "Lisansüstü Eğitim Programlarına Girişte Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (LES) Sonucunun ve Diğer Ölçütlerin Karaman, S.; Bakırcı, F. /.
- Deniz, B., Kılıçaslan, Ç., & Koşan, F. (2019). Rekreatif Olanaklara Yönelik Beklentilerin Sağlıklı Kentler Yönüyle İrdelenmesi, Aydın Kenti Örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 79 - 89.
- Department for Education and Employment. (1996). *The Education Reform Act*. Londra: UK: Her Majesty's Stationery Office.
- Department for Education and Employment. (1996). *The Education Reform Act*. Londra: UK: Her Majesty's Stationery Office.
- DeShields, O. W., Kara, A., & Kaynak, E. (2005). Determinants of business student satisfaction and retention in higher education: applying Herzberg's two-factor theory. *International journal of educational management*, 19(2), 128-139.
- Develi, A., & Özyalçın, Y. B. (2021). *Türkiye'nin Refah Rejimleri Arasındaki Yerinin Yükseköğretim Göstergeleri Açısından Karşılaştırmalı Analizi*.
- Doğan, B. B., & Aslan, A. (2019). Türkiye'de Sağlık Turizminin Mevcut Durumu Ve Ülke Ekonomisine Katkıları. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(18), 390-418.

- Doğdubay, M., Yıldırım, & Ö. (2005). Termal Turizm Tesislerinde Müşteri İlişkileri Yönetimi Uygulamaları (Balıkesir Yöresinde Bir Uygulama). *Balıkesir Sempozyumu Tebliğler Kitabı*, 399-408.
- Dries, N., Van Esbroeck, R., van Vianen, A. E., De Cooman, R., & Pepermans, R. (2012). Career adapt-abilities scale-Belgium form: Psychometric characteristics and construct validity. *Journal of Vocational Behavior*, 80(3), 674-679.
- Duru, H. (2020). Kariyer Müdahalelerinin Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Kariyer Olgunluğuna Etkisi: Meta-Analitik İnceleme. *EJERCongress 2020 Bildiri Kitabı* (s. 475-485). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Dwyer, L, Kim, & C. (2003). Destination Competitiveness. *Determinants and Indicators, Current Issues in Tourism*, 369-414.
- Dyrbye, L. N., Lipscomb, W., & Thibault, G. (2020). Redesigning the learning environment to promote learner well-being and professional development. *Academic Medicine*, 95(5), 674-678.
- Echtner, C. (1995). Entrepreneurial Training in Developing Countries. . *Annals of Tourism Research*, 119-134.
- Education. (2022, Aralık 1). Master Degree Tourism Management England.
- Epstein, J. L., & Sanders, M. G. (2002). Family, school, and community partnerships . M. H. Bornstein içinde, *Handbook of parenting Vol. 5. Practical issues in parenting* (s. 407-437). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
- Erdem, S. H. (1995). *Türkiyede Üniversite Düzeyinde Turizm Eğitimi Ve Optimal Bir Eğitim Modeli*. Ankara: Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Eren, D., Özgül, E., Kaygısız, & N.Ç. (2013). *ÇLisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin Belirlenmesi: Nevşehir Üniversitesi Örneği*.
- Ergün, B. B. (2013). *Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Verilen Kurumlardaki Hizmet Kalitesine Yönelik Bir Değerlendirme*. Afyonkarahisar: Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Esen, F. Ö. (2018). *Turist rehberliği eğitimi kapsamındaki uygulama gezilerinin incelenmesi: Bir karma yöntem araştırma*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Eurydice . (2003). *The Organisation of the Education System in England*. Brussels. Belçika: Eurydice.
- Evren, S. (2010). *Lisans Düzeyi Turizm Ders Programının Mezunlarca Değerlendirilmesi: Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Mezunları Üzerinde Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mer.*
- Fahandar, M. A., & Hüllermeier, E. (2018). (2018, April). Learning to rank based on analogical reasoning. *Proceedings of the AAAI Conference on Artificial Intelligence*, (s. 2951-2958). Neworleans.
- Falk, J. H., Ballantyne, R., Packer, J., & Benckendorff, P. (2012). Travel and learning: A neglected tourism research area. *Annals of Tourism Research*, 39(2), 39(2), 908-927.
- Ferreira, B. S., Morais, D., & Brothers, G. (2018). Entrepreneurship in tourism education: a self-efficacy approach. *Travel and Tourism Research Association: Advancing Tourism Research*. Travel and Tourism Research Association.
- Fidgeon, P. R. (2010). Tourism education and curriculum design: A time for consolidation and review? *Tourism management*, 31(6), 699-723.
- Filep, S. (2011). Positive psychology and tourism. M. Uysal, R. Perdue, & M. Sirgy içinde, *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Researc* (s. 31-50). Netherlands: Part of the International Handbooks of Quality-of-Life book series (IHQL); Springer Link.
- Fodness, D. (1994). Measuring tourist motivation. *Annals of tourism research*, 21(3), 555-581.
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference 11.0 Update*, Pearson Education, Inc, United States of America.

- Giritlioğlu, İ., & Olcay, A. (2014). *Önlisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Otel Yiyecek İçecek Bölümüne Yönelik Tutumları*.
- Goh, E. (2013). Plagiarism behavior among undergraduate students in hospitality and tourism education. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 13(4), 307-322.
- Gough, O. (2017, Haziran 7). *How has Brexit affected the UK tourism industry?* Small Business: https://smallbusiness.co.uk/brexit-affecting-uk-tourism-2-2538946/?gclid=Cj0KCQiAnNacBhDvARIsABnDa6-9uww19LQQPDAQQUICUX6yQasK1yXPJfC7DS_HyRDNo1v1r2MnSFkaAiVTEALw_wcB adresinden alındı
- Gömlüksiz, M., & Yaşar, Ş. (2020). *Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Gramann, J. H., & Allison, M. T. (1999). Ethnicity, Race, and Leisure. E. L. Jackson, & T. L. Burton içinde, *Leisure Studies: Prospects or the Twenty-first Century*. . State College, PA: Venture.
- Guo, W., & Zhou, W. (2021). Relationships between teacher feedback and student motivation: A comparison between male and female students. *Frontiers in Psychology*, 1-10.
- Güçlü, N., & Yılmaz, G. (2019). Türkiye ve bazı Avrupa ülkelerinin doktora programlarının değerlendirilmesi. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 71-89.
- Günay, D. (2011). *Türk Yükseköğretiminin Yeniden Yapılandırılması Bağlamında Sorunlar, Eğilimler, İlkeler ve Öneriler*. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*.
- Güngör, Ş. (2022). Kapadokya Kültür Yolu'nun Alternatif Turizm Rotası Bağlamında Değerlendirilmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of ISS*, 1784-1802.
- Gürkan, T. (2006). *Eğitim, Öğretim ve Programlarla İlgili Temel Kavramlar: Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Güven, İ. v. (2007). "Lisansüstü Öğretim Öğrencilerinin Akademik Sorunları : Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Örneği", *Eğitim Bilimleri*, 173, ss.
- Güzel, N. G. (2006). *Yükseköğretimde Turizm Eğitimi ve Hizmet Kalitesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Haw, J. (2018). Service quality improves students' evaluation of good teaching. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 30(3), 135-143.
- HEFCE. (2022). *Criteria for Postgraduate Studies*.
- Herbert, D. (2001). Literary places, tourism and the heritage experience. *Annals of tourism research*, 28(2), 312-333.
- Herrmann, S. D., Adelman, R. M., Bodford, J. E., Graudejus, O., Okun, M. A., & Kwan, V. S. (2016). The effects of a female role model on academic performance and persistence of women in STEM courses. *Basic and Applied Social Psychology*, 38(5), 258-268.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman-Bloch, B. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley.
- Hileman, S. (2006). Motivating students using brain-based teaching strategies. *Agricultural Education Magazine*, 78(4), 18-20.
- Hjalager, A. M. (2003). Global tourism careers? Opportunities and dilemmas facing higher education in tourism. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 2(2), 26-37.
- Ho, G., & Law, R. (2021). How parents and friends influence student preference in selecting a Bachelor's degree in Hotel and Tourism Management in Hong Kong. *ASEAN Journal on Hospitality and Tourism*, 185-199.
- Hodkinson, P., & Sparkes, A. C. (1997). Careerism: a sociological theory of career decision making. *British journal of sociology of education*, 18(1), 29-44.
- Hopkins, K. D., & Weeks, D. L. (1990). Tests for normality and measures of skewness and kurtosis: Their place in research reporting. *Educational and psychological measurement*. 50(4), 717-729.

- Hsu, L. (2013). Work motivation, job burnout, and employment aspiration in hospitality and tourism students—An exploration using the self-determination theory. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 180-189.
- Huang, R. (2013). International experience and graduate employability: Perceptions of Chinese international students in the UK. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 87-96.
- Huang, S. S., & Hsu, C. H. (2009). Travel motivation: linking theory to practice. *International journal of culture, tourism and hospitality research.*, 287-295. doi:10.1108/17506180910994505
- Huang, Y. C., Backman, S. J., & Backman, K. F. (2010). Student attitude toward virtual learning in second life: A flow theory approach. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 10(4), 312-334.
- l'Anson, R. A., & Smith, K. A. (2004). *Undergraduate Research Projects and Dissertations: issues of topic selection, access and data collection amongst tourism management students*. 19-32: *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*.
- Ilgaz, B. (2011). *Üniversite Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Yılmazlık, Umutsuzluk Durumları ve Sektörel Tutumlarının Kariyer Seçimlerine Etkileri: Akdeniz Üniversitesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnce, M. L., & Korkusuz, F. (2006). *Lisansüstü Eğitim Hedeflerini Geliştirmede Öğrenci Öğretim Üyesi Etkileşimi: Bir Disiplinin Farklı Üniversitelerde ve Farklı Disiplinlerin Bir Üniversitedeki Durumu, TÜBİTAK Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu*.
- Institute of Travel & Tourism. (2023). *Institute of Travel & Tourism*. Ocak 16, 2023 tarihinde <https://www.itt.co.uk/> adresinden alındı
- Inui, Y., Wheeler, D., & Lankford, S. (2006). Rethinking tourism education: What should schools teach. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 5(2), 25-35.
- İsayeva, S. (2018). *Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Akademik Motivasyon, Beklenti ve Algılarının Türkiye ve Polonya Eğitimi Kapsamında Değerlendirilmesi*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İşigüzel, B. (2014). The blended learning environment on the foreign language learning process: A balance for motivation and achievement. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 15(3), 108-121.
- İşık, E., Yeğin, F., Koyuncu, S., Eser, A., Çömlekçiler, F., & Yıldırım, K. (2018). Validation of the Career Adapt-Abilities Scale–Short Form across different age groups in the Turkish context. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 297–314.
- Jamal, T., Taillon, J., & Dredge, D. (2011). Sustainable tourism pedagogy and academic-community collaboration: A progressive service-learning approach. *Tourism and Hospitality Research*, 11(2), 133-147.
- Kanca, I. N., Ginaya, G., & Astuti, N. N. (2020). Designing problem-based learning (PBL) model for tourism vocational education in 4.0 industry. *International Journal of Linguistics, Literature and Culture*, 6(1), 14-23.
- Kantarç, K., & Yörükoğlu, A. (1998). *Konaklama İşletmelerinde Ön Büro ve Yönetimi*. Ankara: Detay Yayınevi.
- Karakütük. (2002). *Öğretim Üyesi ve Bilim İnsanı Yetiştirme-Lisansüstü Öğretimin Plânlanması*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karakütük, K., Aydın, A., Abalı, G., & Yıldırım, S. (2008). "Lisansüstü Öğretimin Sorunları Konusunda Ankara'daki Üniversitelerin Lisansüstü Enstitü Yöneticilerinin Görüşleri", *Eğitim ve Bilim*. 33(147), 42-53.
- Kaya, Y. K. (1989). *Türkiye Mucizesi İçin Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: Ankara.

- Kerssen-Griep, J., & Witt, P. L. (2012). Instructional feedback II: How do instructor immediacy cues and facework tactics interact to predict student motivation and fairness perceptions? *Communication Studies*, 63(4), 498-517.
- Keser, A. (2006). *Çalışma Yaşamında Motivasyon*. Bursa: Alfa Akademi.
- Kesici, M. (2012). Kırsal Turizme Olan Talepte Yöresel Yiyecek ve İçecek Kültürünün Rolü. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2, 33-37.
- Khan, A., Fleva, E., & Qazi, T. (2015). Role of self-esteem and general self-efficacy in teachers' efficacy in primary schools. *Psychology*, 6(1), 117.
- Kim, B. P., McCleary, K. W., & Kaufman, T. (2010). The new generation in the industry: Hospitality/Tourism students' career preferences, sources of influence and career choice factors. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 22(3), 5-11.
- Kim, H. J., Seo, M. S., & Park, D. (2021). Effects of career maturity, major satisfaction, and self-control on job stress of college students. *Journal of the Korea Convergence Society*, 83-90.
- Kim, S. S., Y., W. K., & Agrusa, J. (2007). The study motivations and study preferences of student groups from Asian nations majoring in hospitality and tourism management programs. *Tourism Management*, 28(1), 140-151.
- Kimura, I. F., Gulick, D. T., & Lukasiewicz, I. W. (1999). Effect of visual feedback and verbal encouragement on eccentric quadriceps and hamstrings peak torque. *Research in Sports Medicine: An International Journal*, 9(1), 61-70.
- Kirillova, K., & Au, W. C. (2020). How do tourism and hospitality students find the path to research? *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 20(4), 84-307.
- Kırmızı, A. (2017). *Turizm Eğitimi Alan Lisans ve Ön Lisans Öğrencilerinin Turizm Endüstrisine Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılması: Sakarya Üniversitesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Sakarya.
- Korkmaz, O. (2002). Will hope and career adapt-abilities bring students closer to their career goals? An investigation through the career construction model of adaptation. *Current Psychology*, 1-12.
- Kozak, M., & Kozak, N. (2014). An analysis of postgraduate tourism education in Turkey. *European Journal of Tourism Research*, 143-147.
- Kozak, N., Kozak, A., & Kozak, M. (2021). Genel Turizm İlkeleri ve Kavramlar Geliştirilmiş 4. Baskı.
- KTB. (2023). *Kültür ve Turizm Bakanlığı*. Ocak 05, 2023 tarihinde <https://www.ktb.gov.tr/> adresinden alındı
- Kuslivan, S., & Kuslivan, Z. (2000). Perceptions and attitudes of undergraduate tourism students towards working in the tourism industry in Turkey. *Tourism management*, 21(3), 251-269.
- Kuşat, N. (2019). Türkiye Turizm Sektörünün Dünya Sektör Liderleri Karşısındaki Rekabet Gücü. Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi. 20(1), 141-165.
- Küçükaltan, G. (2009). Küreselleşme Sürecinde Gastronomide Yöresel Tatların Turistlerin Destinasyon Tercihlerine ve Ülke Ekonomilerine Etkileri, 3. Ulusal Gastronomi Sempozyumu, 17-18 Nisan, Antalya.
- Kwok, L. (2022). Labor shortage: a critical reflection and a call for industry-academia collaboration. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*.
- Lane, J., Lane, A. M., & Kyprianou, A. (2004). Self-efficacy, self-esteem and their impact on academic performance. *Social Behavior and Personality: An international journal*, 32(3), 247-256., 32(3), 247-256.
- Lashley, C., & Barron, P. (2006). The learning style preferences of hospitality and tourism students: Observations from an international and cross-cultural study. *International Journal of Hospitality Management*, 25(4), 552-569.

- Levy, D. J., Heissel, J. A., Richeson, J. A., & Adam, E. K. (2016). Psychological and biological responses to race-based social stress as pathways to disparities in educational outcomes. *American Psychologist*, 71(16).
- Lim, L. A., Dawson, S., Gašević, D., Joksimović, S., Pardo, A., Fudge, A., & Gentili, S. (2021). Students' perceptions of, and emotional responses to, personalised learning analytics-based feedback: an exploratory study of four courses. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 46(3), 339-359.
- Lindsay, R., Breen, R., & Jenkins, A. (2002). *Academic research and teaching quality: The views of undergraduate and postgraduate students* (Cilt 27). Studies in Higher Education: 309-327.
- Liu, Y. D., & Lin, C. F. (2011). The development of cultural tourism: A review of UK experience. *Tourismos*, 6(2), 363-376.
- Logeswaran, M., & Ong Siew Har, C. (2019). A Case Study of Alderfers' Theory of Motivation on College Students Volunteering in Events. *Qualitative and Quantitative Research Review*, 186-196.
- Low, M., King, R. B., & Caleon, I. S. (2016). Positive emotions predict students' well-being and academic motivation: The broaden-and-build approach. R. B. King, & A. B. Bernardo içinde, *The psychology of Asian learners: A festschrift in honor of David Watkins* (s. 485-501). Springer Link.
- Marsh, H. W. (1982). SEEQ: A Reliable, Valid, and Useful Instrument For Collecting Students' evaluations of University Teaching. *British journal of educational psychology*. 52(1), 77-95.
- Marsh, H. W. (1991). Multidimensional students' evaluations of teaching effectiveness: A test of alternative higher-order structures. *Journal of Educational Psychology*, 83(2), 285.
- Marsh, H. W., Hau, K. T., Chung, C. M., & Siu, T. L. (1997). Students' evaluations of university teaching: Chinese version of the Students' Evaluations of Educational Quality Instrument. *Journal of Educational Psychology*, 89(3), 568.
- Martens, R., Bastiaens, T., & Kirschner, P. A. (2007). New learning design in distance education: The impact on student perception and motivation. *Distance education*, 28(1), 81-93.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. Harper & Row Publishers.
- McClelland, D. C. (1961). *The Achieving Society*. New York: D. Van Nostrand Company.
- McClelland, D. C. (1972). *What is the effect of achievement motivation training in the schools?* *Teachers college record* (Cilt 74). 129-145.
- Mindani, M., Trinova, Z., Lindra, A., & Alimir, A. (2020). The Correlation Of The Lecturers'teaching Methods And Competencies To The Students'learning Achievement. *Jurnal Ilmu Tarbiyah dan Keguruan*, 23(1), 53-68.
- Mohaidin, Z., Wei, K. T., & Ali Murshid, M. (2017). Factors influencing the tourists' intention to select sustainable tourism destination: a case study of Penang, Malaysia. *International Journal of Tourism Cities*, 34(4), 442-465.
- Moore, J. L. (2006). A qualitative investigation of African American males' career trajectory in engineering: Implications for teachers, school counselors, and parents. *Teachers College Record*, 108(2), 246-266.
- Mordue, T., Moss, O., & Johnston, L. (2020). The impacts of onshore-windfarms on a UK rural tourism landscape: objective evidence, local opposition, and national politics. *Journal of Sustainable Tourism*, 1882-1904.
- Morgan, K., & Kingston, K. (2010). Promoting a mastery motivational climate in a higher education sports class. *Journal of Hospitality, Leisure, Sports and Tourism Education*, 9(1), 73-99.
- Murray, W. C. (2016). Exploring self-perceptions of motivations in the hospitality industry. *Travel and Tourism Research Association: Advancing Tourism Research Globally*.

- My, L. T., Hang, N. T., Thao, N. T., & Oanh, D. T. (2020). Integrating project-based learning (PBL) in EFL learning: An effective tool to enhance the students' motivation. *International Journal of Advanced Research and Management*, 5(11), 9-19.
- Nair, G. K., Choudhary, N., & Prasad, S. (2017). Career perceptions of undergraduate students in hospitality industry: an empirical study. *International Journal of Management in Education*, 11(3), 248-265.
- NARIC. (2022). Recognition of Qualifications .
- Nayır, F. (2007). *Ankara'da Eğitim Bilimleri Alanında Lisansüstü Öğrenim Görmekte Olan Öğretmen, Yönetici ve Müfettişlerin Sorunları (Yüksek Lisans Tezi)*. Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Teftişi Yüksek Lisans Prog. Ankara.
- Nicpon, M. F., & Pfeiffer, S. I. (2001). High-ability students: New ways to conceptualize giftedness and provide psychological services in the schools. *Journal of Applied School Psychology*, 27(4), 293-305.
- Nikolova, N. (2020). *Study in the UK with UNI Britannica*. Ocak 05, 2023 tarihinde <https://unibritannica.com/british-education-system-and-equivalency/> adresinden alındı
- Nur, O. O. (2019). *Turizmin Ekonomik Kalkınmadaki Payı ve Türkiye'den Örneklerle Sürdürülebilir Turizm Hakkında Bir Değerlendirme*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınlanmamış Tez .
- O'Brien, K. M. (1993). A causal model of the career orientation and career choice of adolescent women. *Journal of counseling psychology*, 40(4), 456.
- O'Higgins, N., & Ivanov, A. (2006). Education and employment opportunities for the Roma. *Comparative Economic Studies*, 48, 6-19.
- Olalı, H. (1983). External Economies Provided By Tourism: Social Cost And Social Benefit Af Tourism. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(3), 5-17.
- Olçay, A., Döş, B., Sürme, M., & Düzgün, M. (2018). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Elektronik Öğrenmeye Hazır Bulunuşluklarını Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma. *Kastamonu Education Journa*, 26(2), 427-438.
- Olsen, M., & Khan, M. (1989). Mission and Philosophy: Graduate Programs. *Educators*, 16-26.
- Orhan, A. (2015). *Türkiye'de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Sektörü İle İlgili Algılarının Çalışma Niyetleri Üzerine Etkisinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: , Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Orhaner, E., & Tunç, A. (2003). *Ticaret ve Turizm Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ozogul, T., Aktaş, S. G., Sezere, H., & Adiguzel, O. (2020). Effectiveness of creative drama method in engaging tourism students on skill development. *CAUTHE 2020: 20: 20 Vision: New Perspectives on the Diversity of Hospitality*. Informit.
- Özaydın, Ö., & Çemrek, F. (2020). Investigation of The Member Countries of The European Union, and Turkey According to Tourism Indicators by Multivariate Statistical Techniques. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 3(2), 270-283.
- Özek, B., & Akbaşı, S. (2021). Yükseköğretim Kurumlarının Finansmanı: Dünyadaki Uygulamalar İle Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 1051-1080.
- Özer, M. A. (2005). Etkin öğrenmede yeni arayışlar: İşbirliğine dayalı öğrenme ve buluş yoluyla öğrenme. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 105-131.
- Özoğul, T., Aktaş, S. G., Sezerel, H., & Adıgüzel, Ö. (2015). Creative drama method in tourism education: Student opinions on role in learning, course process, and mood. *Journal of Tourism Theory and Research*, 6(1), 1-19.

- Öztürk, Ş. (2021). Türkiye’de Turizm Sektöründe İstihdam Sorunları. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 12(2), 1-38.
- Pak, Ö. (2015). *Türkiye’de Mesleki Turizm Eğitimi ve Zorunlu Staj: Turizm Meslek Lisesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- Paraskevas, A., & Wickens, E. (2003). Andragogy and the Socratic method: The adult learner perspective. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 2(2), 4-14.
- Paulsen, M. B., & John, E. P. (2002). Social class and college costs: Examining the financial nexus between college choice and persistence. *The Journal of Higher Education*, 73(2), 189-236.
- Pauze, F. (1993). Time For A New Mission In Hospitality Education. *Hospitality Tourism Educators*, 5(3), 61-62.
- Pearce, P. L., & Lee, U. I. (2005). Developing the travel career approach to tourist motivation. *Journal of travel research*, 43(3), 226-237.
- Pervan, S., Vocino, A., Sloan, T., & Sheldon, M. N. (2015). *Supervising the Doctor of Business Administration (DBA) Thesis: Addressing the needs of candidates and supervisors*. Sidney: Southern Cross University Yüksek Lisans Tezi.
- Petersen, E., Wascher, M., & Kier, K. (2017). Analysis of pharmacy student motivators and deterrents for professional organization involvement. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 9(4), 543-550.
- Pitz, G. F., & Harren, V. A. (1980). An analysis of career decision making from the point of view of information processing and decision theory. *Journal of Vocational Behavior*, 16(3), 320-346.
- Poddubnaya, T. N., Zadneprovskaya, E. L., Dzhum, T. A., & Khatit, F. R. (2020). Using the electronic information and educational environment of the university in the training of tourism industry workers. *Amazonia Investiga*, 9(28), 9(28), 249-259.
- Pusiran, A. K., Janin, Y., Ismail, S., & Dalinting, L. J. (2020). Hospitality internship program insights. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 155-164.
- Qian, J., Law, R., & Li, X. (2019). Education research in tourism: A longitudinal study of 77 articles between 2008 and 2017. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 24, 120-129.
- Rafting Federasyonu. (2022, Nisan 28). *Hakkımızda*. Rafting Federasyonu: [https://raftingfederasyonu.gov.tr/adresinden alındı](https://raftingfederasyonu.gov.tr/adresinden%20alindi)
- Ring, A., Dickinger, A., & Wöber, K. (2008). Designing the ideal undergraduate program in tourism: Expectations from industry and educators. *Journal of Travel Research*, 48(1), 106-121.
- Rist, R. (1970). Student social class and teacher expectations: The self-fulfilling prophecy in ghetto education. *Harvard educational review*, 40(3), 411-451.
- Ritchie, B. W. (2003). *Managing educational tourism*. Channel View Publications.
- Rosendahl, S., & Gonçalves, M. M. (2020). Georiddles, brainstorming and creativity in natural and cultural tourism. *Journal of Tourism and Heritage Research*, 3(1), 454-468.
- Rowley, J. (1993). Measuring quality in higher education. *Quality in Higher Education*, 2(3), 237-255.
- Ruhanen, L., & Char-lee, J. M. (2010). Location, Location, Location’—The Relative Importance of Country, Institution and Program: A Study of Tourism Postgraduate Students. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 17(1), 44-52.
- Rynne, J., Kwek, A., & Bui, J. (2012). Insights into the academic motivation of tourism and hospitality students in a research methods course. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 24(2), 28-39.

- Sadik, E. (2017). *Küreselleşme sürecinde uluslararası öğrenci hareketliliğinin sorunları: Türkiye'deki Kosovalı öğrenciler örneği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri ABD Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sahlberg, P. (2007). Education policies for raising student learning: The Finnish approach. *Journal of education policy*, 22(2), 147-171.
- Sándorová, Z., Repáňová, T., Palenčíková, Z., & Beták, N. (2020). Design thinking-A revolutionary new approach in tourism education? *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 1-9.
- Sayan, Y., & Aksu, H. (2005). Akademik Personel Olmadan Lisansüstü Eğitim Yapan Bireylerin Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Nitel Karaman, S.; Bakırcı, F. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 94-114.
- Schartner, A. (2016). The effect of study abroad on intercultural competence: a longitudinal case study of international postgraduate students at a British university. *Journal of multilingual and multicultural development*, 37(4), 402-418.
- Schmidt, R. H., & Bruner, J. G. (1981). A professional attitude toward humaneness. *Wildlife Society Bulletin (1973-2006)*, 289-291.
- Schwab, K., Greenwood, B., & Dustin, D. (2014). Service first: Embracing the scholarship on teaching and learning through active engagement in parks, recreation, and tourism education Schole:. *A Journal of Leisure Studies and Recreation Education*, 29(1), 26-36.
- Seçgin, M. G. (2019). *Öğretmen adaylarının algıladığı özerklik yeterlik ve ilişkili olma: Yaratıcı drama atölyelerinin kullanıldığı bir öz belirleme uygulaması*. Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sekaran, U., & Bougie, R. (2016). *Research methods for business: A skill-building Approach*. Chichester.
- Selvi, M. S., & Demir, C. (2007). Relationship among branding, career development and tourism education: An implication from Turkey. *Ege Academic Review*, 7(2), 389-408.
- Semley, N., Huang, R., & Dalton, J. (2016). Feedback for learning development: Tourism students' perspective. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 19, 41-53.
- Serarslan, Z., & Bakır, M. (1988). *Turizm Pazarlamasında Sporun Yeri ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi*. Pazarlama Dünyası.
- Sevinç, B. (2001). "Türkiye' de Lisansüstü Eğitim Uygulamaları, Sorunlar ve Uygulamalar" . *DEÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 25-40.
- Sezgin. (1999). 16. *Milli Eğitim Şurası: Konuşmalar, Görüşler, Kararlar ve Raporlar*. Milli Eğitim Basımevi Ankara.
- Sezgin, O. M. (2001). *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Šimková, E. (2014). Psychology and its application in tourism. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 317-321.
- Simpson, J. (2011). *Integrating project-based learning in an English language tourism classroom in a Thai university*. Viyana: Australian Catholic University School of Education Yüksek Lisans Tezi.
- Sipayung, K., & Pangaribuan, T. (2020). Developing teaching materials on English for specific purpose on tourism program of HKBP grade eleven. *Interactive Learning Environments*, 9.
- Sobaih, A. E., & Hasanein, A. M. (2020). Herzberg's theory of motivation and job satisfaction: Does it work for hotel industry in developing countries? *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 19(3), 319-343. doi:https://doi.org/10.1080/15332845.2020.1737768

- Soybalı, H., & Bayraktaroğlu, E. (2013). Türkiye’de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Uygulama Olanaklarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(2), 185-199.
- Sönmez, B. (2019). *Mobil Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları Ve Öğrenci Açısından Turizm Eğitiminde Kullanılabilirliğinin Değerlendirilmesi*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Stansbie, P., & Nash, R. (2016). Customizing internship experiences by emphasis area: The key to increased satisfaction and motivation in hospitality and tourism management students. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 28(2), 71-84. doi:<https://doi.org/10.1080/10963758.2016.1163495>
- Stuart, M. (2002). Critical Influences on Tourism as a Subject in UK Higher Education: Lecturer Perspective. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 5-18.
- Suárez-Orozco, C., Onaga, M., & de Lardemelle, C. (2010). Promoting academic engagement among immigrant adolescents through school-family-community collaboration. *Professional School Counseling*, 14(1).
- Susever, E. A. (2014). *Pazarlama İletişimi Aracı Olarak Her Şey Dail Sisteminin Türk Mutfağı Tanımındaki Yeri*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halka İlişkiler ABD Pazarlama İletişimi Yüksek Lisans Tezi.
- Sushchenko, O., Akhmedova, O., & Stryzhak, O. (2021). The use of interactive training technologies in teaching academic disciplines for students of tourism specialties. *Access to science, business, innovation in digital economy*, 28-39.
- Suvantola, J. (2004). Self-determination theory in charting students’ motivation. In J. Tribe & E. Wickens, Critical issues in tourism education. *Proceedings of the 2004 Conference of the Association for Tourism in Higher Education*. ATHE Publication.
- Şahoğlu, C. (2010). *Dünya Burs ve Staj Rehberi*. İstanbul: Yalın yayıncılık. İstanbul: Yalın yayıncılık.
- Şengel, Ü., Çevrimkaya, M., & Zengin, B. (2021). The effect of professional expectations of tour guiding students on their professional motivation. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*.
- Tarlan, D., & Tütüncü, Ö. (2001). Konaklama İşletmelerinde Başarım Değerlemesi ve İş Doyumu Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2).
- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach’s alpha. *International journal of medical education*.
- Taylor, K. M., & Betz, N. E. (1983). (1983). Career decision-making self-efficacy scale (CDMSE). *Journal of Vocational Behavior*, 63-81.
- TDF. (2022, Nisan 28). *Türkiye Dağcılık Federasyonu*. <https://tdf.gov.tr/> adresinden alındı Ticaret Bakanlığı. (2022, Ekim). *Birleşik Kırallık Ülke Profili*. https://ticaret.gov.tr/data/5ebe9fea13b876cbbc365429/Birle%C5%9Fik%20Krallik%20%C4%B1k%20%C3%9Clke%20Profili_Ekim2022.pdf adresinden alındı
- Timur, A. (1978). Turizm, Fiyat, Enflasyon İlişkileri. İZMİR: Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi.
- Tomasi, S., Paviotti, G., & Cavicchi, A. (2020). Educational Tourism and Local Development: The Role of Universities. *Sustainability*, 12(17), 6766.
- Tomkowicz, J., & Bushnik, T. (2003). *Who Goes to Post-secondary Education and When, Pathways Chosen by 20 Year-olds*. Published by authority of the Minister responsible for Statistics Canada.
- Tosun, İ. (2001). *Açılış Konuşması, Bilim Adamı Yetiştirme Lisansüstü, Eğitim, Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:7*. Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:7.
- Tourism Industry Council. (2023). *Tourism Industry Council*. Ocak 10, 2023 tarihinde <https://www.gov.uk/government/groups/tourism-council> adresinden alındı

- Tremblay, K., Lalancette, D., & Roseveare, D. (2013). *Assesment of Higher Education Learning Outcomes - Feasibility Study Report. 1.*
- TTYD. (2023). *Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği*. Ocak 10, 2023 tarihinde <https://ttyd.org.tr/> adresinden alındı
- TUGEV. (2023). *Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı*. Ocak 05, 2023 tarihinde <https://icvb.org.tr/tr/tugev-tr/> adresinden alındı
- TUIK. (2022, Kasım 10). *Turizm İstatistikleri*. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-IV.Ceyrek:-Ekim-Aralik-ve-Yillik,-2019-33669#:~:text=Turizm%20geliri%20ge%C3%A7en%20y%C4%B1l%C4%B1n%20ayn%C4%B1%20%C3%A7eyre%C4%9Fine%20g%C3%B6re%20%20%2C6%20art%C4%B1&text=Bu%20%C3%A7eyrekte%](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-IV.Ceyrek:-Ekim-Aralik-ve-Yillik,-2019-33669#:~:text=Turizm%20geliri%20ge%C3%A7en%20y%C4%B1l%C4%B1n%20ayn%C4%B1%20%C3%A7eyre%C4%9Fine%20g%C3%B6re%20%20%2C6%20art%C4%B1&text=Bu%20%C3%A7eyrekte%20) adresinden alındı
- Tung, V. W., Tang, M. F., & King, B. E. (2018). Tourism industry career prospects and the business environment: Evidence from Canada and Macau. *International Journal of Tourism Research*, 20(4), 518-525.
- TUREB. (2023). *Turist Rehberleri Birliği*. Ocak 05, 2023 tarihinde <https://www.tureb.org.tr/> adresinden alındı
- Turism Society. (2023). Ocak 16, 2023 tarihinde <https://thetourismsociety.com/about-us/> adresinden alındı
- TURSAB. (2023). *Türkiye Seyahat Acentaları Birliği*. Ocak 06, 2023 tarihinde <https://www.tursab.org.tr/> adresinden alındı
- Tuzcu, G. (2003). "Lisansüstü Öğretim İçin Yurtdışına Öğrenci Göndermenin Planlanması", *Milli Eğitim Dergisi*, ss.155-165. *Türker, K (2001), Bilim İnsanı Yetiştirme: Dünyada ve Türkiye'de Lisansüstü Eğitim*. Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri 7.
- Türko, E. S., & Gökçenoğlu, S. (2020). Avrupa Birliği Tarihinde Bir Geri Adım: Brexit. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 573-589.
- TÜROB. (2023). *Türkiye Otelciler Birliği*. Ocak 06, 2023 tarihinde <https://www.turob.com/tr/> adresinden alındı
- Uçar, C., & Özerbaş, M. A. (2013). Mesleki ve Teknik Eğitimin Dünyadaki ve Türkiye'deki Konumu. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Uçar, C. ve Özerbaş, M. A. (2013). Mesleki ve Teknik Eğitimin Dünyadaki ve Türkiye'deki Konumu. *Eğitim ve Öğr.* 2(2), 242-253.
- UKH. (2023). *About UKH*. Ocak 15, 2023 tarihinde <https://www.ukhospitality.org.uk/page/About> adresinden alındı
- UKINBOUND. (2023). *ABOUT UKINBOUND*. Ocak 15, 2023 tarihinde <https://www.ukinbound.org/about/> adresinden alındı
- UNWTO. (2022, Kasım 20). *World Tourism Organisation*. <https://www.unwto.org/news/tourism-enjoys-strong-start-to-2022-while-facing-new-uncertainties> adresinden alındı
- User, N. (1995). *Deniz Harp Okulu'ndaki öğrencilerin Akademik Durumlarını Etkileyen Faktörlerin Çok Değişkenli İstatistik Tekniklerle Analizi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans tezi.
- Ünlüönen, K., & Boylu, Y. (2005). Türkiye'de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(12), 11-32.
- Variş, F. (1984). "Lisansüstü Düzeyde Eğitim Elemanı Yetiştirme", *Eğitim Bilimleri Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi. Ankara: Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Vilhjálmssdóttir, G. (2017). (2017). Career changes on the horizon: The importance of group norms in interpreting results of career adaptability measures. *Psychology of career adaptability, employability and resilience*, 375-396.
- Walmsley, A. (2012). Pathways into tourism higher education. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 11(2), 131-139.

- Wedel, C., & Jennings, V. (2006). Motivating Students Begins with a Motivated Teacher. *Agricultural Education Magazine*, 6-7.
- Wijnia, L., Loyens, S. M., & Derous, E. (2011). Investigating effects of problem-based versus lecture-based learning environments on student motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 36(2), 101-113.
- Wilson, G., & McCrystal, P. (2007). Motivations and career aspirations of MSW students in Northern Ireland. *Social Work Education*, 26(1), 35-52.
- Xu, S., Wang, Y. C., & Wen, H. (2019). A case study for student leadership development: A goal setting perspective. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 24, 168-177.
- Yachin, J. M. (2018). The 'customer journey': Learning from customers in tourism experience encounters. *Tourism management perspectives*, 28, 201-210.
- Yağcı, Ö. (2001). Türkiye'de Turizm İstihdamında Karşılaşılan Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 23-39.
- Yan, H. (2013). Constructive learning and the design of a tourism postgraduate research methods module. *Journal of teaching in travel & tourism*, 13(1), 52-74.
- Yazıt, H. (2013). *Turizm İşletmeciliği Eğitimi Alan Lisans ve Önlisans Öğrencilerinin Staj Konusundaki Düşünce ve Algılamaları Arasındaki Farklılıkların Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıt, H., & Alrawadieh, D. D. (2021). Doktora düzeyinde turizm öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar üzerine bir araştırma. *Avrasya Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-9.
- Yılmaz, M. (2007). Sınıf Öğretmeni Yetiştirmede Teknoloji Eğitim. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 155-167.
- YÖK. (1981). 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu. Tarih : 6/11/1981 Sayı : 17506 Resmi Gazete.
- Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi. (2022). Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi .
- Zehrer, A., & Mössenlechner, C. (2009). Key competencies of tourism graduates: The employers' point of view. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 9(3), 266-287.
- Zengin, B., & Demirkol, Ş. (2015). *Turizm İşletmeleri*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Zhu, D., Kim, P. B., & Poulston, J. (2020). An examination of university student workers' motivations: A New Zealand hospitality industry case study. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 32(4), 206-219.
doi:https://doi.org/10.1080/10963758.2019.1687311
- Κοτρώντσου, X. (2018). *Motivation for enrolling in tourism management postgraduate studies in Greece*. Selanik Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

EKLER

Ek A: Türkçe Anket Formu

Değerli Katılımcı,

Bu anketin amacı, "Lisansüstü öğrencilerin eğitim kalitesi algılarının motivasyonlarına etkisinin" tespit edilmesidir. Anketimize içtenlikle vereceğiniz yanıtlar, araştırmamızın "**Sağlıklı Sonuçlar Üretmesi**" açısından oldukça önemlidir. Aynı zamanda vereceğiniz yanıtlar, "**Kesinlikle**" üçüncü şahıslarla paylaşılmayacak olup yalnızca "**Bilimsel Amaçla**" kullanılacaktır.

!!! Anket sorularını yanıtlamak sadece "**5 dakika**" nızı alacaktır. Göstermiş olduğunuz ilgi ve özen için teşekkür ederiz...!!!

Düşüncelerinize en uygun gelen yere (X) işareti koyunuz!	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
"Kesinlikle Katılmıyorum(1)" güçlü bir katılmama durumu, "Kesinlikle Katılıyorum(5)" ise, güçlü bir katılma durumu ifade etmektedir.					
----EĞİTİM KALİTESİ----					
1) Okulda aldığım dersleri entelektüel olarak zorlayıcı ve teşvik edici buluyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2) Derslerde değerli olduğunu düşündüğüm bir şeyler öğreniyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3) Okuldaki derslerin bir sonucu olarak konulara olan ilgim artıyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4) Derslerin konu materyallerini anlıyor ve öğreniyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5) Hocalar dersi öğretme konusunda heveslidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6) Hocalar dersi yürütürken dinamik ve enerjiktir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7) Hocalar mizah kullanarak sunumları geliştiriyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8) Hocaların sunum stili ders sırasında ilgimi çekiyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9) Hocaların açıklamaları nettir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10) Ders materyalleri iyi hazırlanmış ve özenle anlatılmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11) Önerilen hedefler gerçekten öğretilenlerle aynı olmakta, bu yüzden eğitimin gidişatı hakkında fikir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12) Hocalar not almayı kolaylaştıran dersler vermektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13) Öğrenciler, tartışmalara katılmaya teşvik edilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14) Öğrenciler fikirlerini ve bilgilerini paylaşmaya davet edilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15) Öğrenciler soru sormaya teşvik edilir ve onlara anlamlı cevaplar verilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16) Öğrenciler kendi fikirlerini ifade etmeye ve/veya hocalara sorgulamaya teşvik edilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17) Hocalar her öğrenciye dostça davranır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18) Hocalar, öğrencilerin sınıf içinde veya dışında yardım/tavsiye alma konusunda kendilerini rahat hissetmelerini sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19) Hocalar her öğrenciyle tek tek ilgilenir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20) Hocalar, ofis saatlerinde veya dersten sonra öğrenciler için yeterince erişilebilirdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21) Hocalar, çeşitli teorilerin sonuçlarını karşılaştırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22) Hocalar sınıfta geliştirilen fikirlerin/kavramların arka planını veya kökenini sunar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23) Hocalar, uygun olduğunda kendi görüşlerinin dışındaki bakış açılarını sunar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24) Hocalar, alandaki güncel gelişmeleri yeterince tartışır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25) Sınavlar/derecelendirilmiş materyaller hakkındaki geri bildirimler değerlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26) Öğrenci çalışmalarını değerlendirme yöntemleri adil ve uygundur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27) Sınavlar/derecelendirilmiş materyaller ders içeriğini öğretme elemanının vurguladığı şekilde test	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28) Gerekli okumalar/metinler değerlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29) Okumalar, ödevler, laboratuvarlar konunun anlaşılmasına katkıda bulunur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
---MESLEKİ MOTİVASYON---					
Mesleğimi yapacağımı düşünüyorum olmak beni mutlu ediyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mesleğimi profesyonel bir şekilde yapabileceğime inanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mesleğimi yapma fikri beni mutlu ediyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mesleğimi yapan insanlara sempati duyuyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mesleğimin bana bir şeyler yaratma ve üretme fırsatı vereceğini düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Mesleğimin yaşam tarzıma uygun olduğunu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Meslek tercih edenlere mesleğimi tavsiye ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek A1: Demografik Sorular

1- Cinsiyetiniz?

Kadın Erkek

2- Yaşınız?

18-24 25-30 yaş 30 yaş üstü

3- Ailenizin aylık ortalama geliri?

6.000 TL ve altı 6.001-10.000 TL 10.001 TL ve üstü

5- Eğitim aldığınız birimin düzeyi?

Yüksek Lisans Doktora

6- Ülke?

Türkiye İngiltere

7- Üniversite Yapısı?

Devlet Vakıf

YARDIMLARINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ ☺☺☺

Ek B: İngilizce Anket Metni

Dear Participant,

The purpose of this survey is to determine the “effect of graduate students’ perceptions of the quality of education on their motivation”. Your sincere answers to our survey are very important in terms of “Producing Healthy Results” for our research. At the same time, your answers will not be shared with third parties and will only be used for “Scientific Purposes”.

!!! It will only take you “5 minutes” to answer the survey questions. Thank you for your interest and care...!!!

Please tick the statement that best fits your opinion.	Very Poor	Poor	Moderate	Good	Very Good
----EDUCATION QUALITY----					
1) I have found the course intellectually challenging and stimulating.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2) I have learned something which I consider valuable.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3) I interest in the subject has increased as a consequence of this course.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4) I have learned and understood the subject materials of this course.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5) Instructor was enthusiastic about teaching the course.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6) Instructor was dynamic and energetic in conducting the course.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7) Instructor enhanced presentations with the use of humour.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8) Instructor’s style of presentation held my interest during class.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9) Instructor’s explanations were clear.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10) Course materials were well prepared and carefully explained.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11) Proposed objectives agreed with those actually taught so I knew where the course was going.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12) Instructor gave lectures that facilitated taking notes.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13) Students were encouraged to participate in class discussions .	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14) Students were invited to share their ideas and knowledge.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15) Students were encouraged to ask questions and were given meaningful answers.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16) Students were encouraged to express their own ideas and/or question the instructor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17) Instructor was friendly towards individual students.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18) Instructor made students feel welcome in seeking help/advice in or outside of class.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19) Instructor had a genuine interest in individual students.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20) Instructor was adequately accessible to students during office hours or after class.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21) Instructor contrasted the implications of various theories.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22) Instructor presented the background or origin of ideas/concepts developed in class.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23) Instructor presented points of view other than his/her own when appropriate.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24) Instructor adequately discussed current developments in the field.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25) Feedback on examinations/graded materials was valuable.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26) Methods of evaluating student work were fair and appropriate.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27) Examinations/graded materials tested course content as emphasized by the instructor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28) Required readings/texts were valuable.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29) Readings, homework, laboratories contributed to appreciation and understanding of subject.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
----PROFESSIONAL MOTIVATION----					
1) It makes me happy to think that I will do my job.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2) I believe that I can do my job professionally.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3) The idea of doing my job makes me happy.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4) I sympathize with the people who do my job.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5) I think my profession will give me the opportunity to create and produce something.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6) I think that my profession is suitable for my lifestyle.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7) I recommend my profession to those who prefer a profession.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Demographic Questions

1- Gender?

Female Male

2- Age?

18-24 25-30 30 years and older

3- Average monthly income?

£0 - £1,560 £1,561-£3000 £3,001 and more

5- The level of education you are currently studying?

Master Doctorate

6- Country?

Türkiye England

7- University Structure?

Public Private

THANK YOU FOR YOUR HELP TO RESEARCH ☺☺☺

LİSANSÜSTÜ TURİZM EĞİTİMİNDE
EĞİTİM KALİTESİ VE MESLEKİ MOTİVASYONA
İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ:
TÜRKİYE VE İNGİLTERE ÖRNEĞİ

YAZAR

Dr. Ahmet Can UYSAL

EDİTÖR

Prof. Dr. Cemil ÖRGEV